

TUDOMÁNYEGYETEM
KÖNYVTÁRA
SZEGED

..69128

99.

TES.

sabb büntető

követ el és

büntető.

könyvet

a nél-

áro-

a-

A'

MAGYARSÁG' VIRÁGI.

S Z E D T E

BARÓTI SZABÓ DÁVID.

86

K O M A R O M B A N N ,
Özvegy Weinmüllerné' betűivel.

1 8 0 3.

MAGYARORSZÁG

BARÓT SZARV DÁVID

Qualis apes aestate nova per florea rura
Exercet sub sole labor.

VIRG.

Valamint munkálkodik a' mēh
Tiszta naponn új nyár' idejénn.

69128

TEKÉNTETES GYERKÉNYI PYBER
BENEDEK ÚRHOZ.

Régi ismerettségünk, üdös barátságunk, hozzám mutatott ritka szíveséged, és főképp' Anyai Nyelvünkhöz lángoló szereteted (mert más nagy díszidet említtenem tilalmazod) mintegy' adóul meg-várják töllem, hogy ezen Virág-gyűjteményt néminémű tiszteletül Nèked ajánllyam.

Fogadd-el több esztendőig készültt, de hozzád még nem elegendő készületű kisdéd aján-dèkomot.

Kedves lészen ez Előtted tsak azon okból-
is : mivel a' köz, és leg drágább, leg szen-
tebb (de számtalan viszontagságokkal küszkö-
dő) örökségünk' elő-segèllését vetette tárgyul
magának.

Hogy sok ízben forgalsad, kivált mosta-
nában, nem kívánhatom: felette terhes lenne
kezedből gyakrabban le-tenned azon kedves
Virág-szálat, mellyet magadnak Keszeg-falván

a' Teként. Horváthi Ur' termékeny kerttyéből
választva szakasztottál.

Élly minden ékességgel-tündöklő fiatal Höl-
gyeddel egy'ütt hoz'ason, szerentsésen! és
hagy' magad után jeles nyomdokid' követendő
számos Maradékot!!!

Virt. Böjt' Elő hav. 7-dik napj.

1803-dikbann.

A' Ki-adó.

A'

KEGYES OLVASÓHOZ.

Testefségére kiseded, de bel' mivólt-tára nézve alkalmas-nagyságú Könyvet nyújtok kezedbe. Ha szűkebbenn vagy még a' válogatott Magyarsággal írott munkákból, vagy másfelé hívó dolgaidd miatt üdöt magadnak nem szakaszthatál azok' olvasására: ez néked az éke-
sebb szóllásra, és írásra egy' kiseded Könyv-ház 'gyanánt szolgálánd. Feltalá-
lod ebbenn sok nagyobb-nevezetű mind régibb, mind újabb Magyar Íróknak gyönyörűebb ki-ejtèsit. Hogy mindnyá-
jokot által-olvastam-, 's mindenikböl, a'
mi szebb, ki-szemeltem-vólna, nem állít-
tom; de nem-is vólt szükséges annyira

ki-terjeszkednem: mert ezek-is azt, a'
mi benne leg-betsüllendőbb, velem
egy'ütt többnyire azoknak forrásiból me-
rítették, azoknak példájira illetgették.
Ezekből, 's azokból szerkesztette-öszve
Virág-szó-tárját Nofzkó Aloysius, azzal
a'töllem-való külömbséggel, hogy ő majd
mind más virágos ágyakról rakodott-
meg. — — Ha én-töllem-is valami el-
maradt (a' mint felette fok-is el-maradt) ne
neheztelly: egy' illy nembéli munka a-
latt, a' míg tökéletességre hajtatódik,
több öszve-vetett vállak-is meg-görbül-
hetnek. Találkozni fognak, reménylen,
olly kemény-igyekezetű Hazafiak, kik
a'töllem ejtett tsorbát-is ki-fogják közö-
rülni. Melly derék alkalmatosság nyúj-
tatik ennek végbe-vitelére kivált a' Pes-
tenn vagy lakó, vagy több ideig-múlató
Magyaroknak azon drága Könyv-Ház
által, mellyet ama' soha eléggé nem dí-
tsírhetendő nagy Gróf Széchényi Ferentz
köz haszonra a' Magyar Hazának aján-
dékkozott! Azonbann a' halk, és figyel-
me-

metes olvasás közben ezen kevés-isnagy örömet fog gerjeszteni Magyar szívedbenn: mert látszani fogsz magadbann különös formájú, színű, szagú virágokkal gazdag már kertekbenn, már tér mezőkön sétálgatni; gyakorta el nem tudván ítélni: a' hímesb, és mesterségesebb; vagy az egy'ügyűbb, és természetesebb készületűek hízelkednek-é inkább szemeidnek. — Hely'el közzel meg-látandod némelly részeit azon bőségek-is, mellyel bir Anyai Nyelvünk azon egy' értelemnek fok-féle, velős, eleven, ő-szín-te-való ki-fejezésébenn; 's meg fogod valani: hogy a' Magyar beszédbenn elő-forduló szorulttságoknak okát többnyire nem magábann a' Nyelv' fogyatkozásábann, hanem annak nem-tökélletes tudásábann kell nyomozni. — Talán a' méhetskének sem fáradságosabb a' méztakarás, mintsem vólt nékem ezen gyűjteménynek meg-rázogatása, 's kivált rendbe szedése. Kívántam rövid-is, világos-is lenni; a' mellett majd minden

töllem fel-találtt szèpet bé-iktatni. E' dolognak hogy által-úttját vehetném: olyan előre-menendõ szavakat (mellyekbenn a' vélek rokonosok-is értetõdnek) válogattam-ki, mellyekre a' szóllás' módgyaitbõvebbenn, 's egyenesebbenn vihetném. Azért a' fel-osztás ellen (melly akár hogy esnék-meg, a' fok különbözõ íznek eleget nem tehetne) lebelgès volna ki-kelni; valamint ezek ellen-is: Hogy 1-ször az azont jelentõ szavakat gyakrabban ki-raktam. Tanátsosobb-nak ítéltem ezt tselekedni, hogy sem az Olvasót gyakrabban máshova útasítani, és az olvasás' meg-szaggatásával, 's emlékezete' terhelésével farasztani. Hogy 2-ször kevés változtatással tsak-nem azon szóllások vetõdnek fokszor elő. Hasznosnak tartottam lenni ezt a' különbféle alkalmaztatás' könnyebb meg-tanulására; mert a' gyengébb Magyarok' tökéletesítésére-is vólt ám szemem. Hogy 3-ször a' Magyar mellé deákot nem adtam. Ez a' Magyarúl-tudóknak szükség-

telen; a' semmit, vagy igen keveset-
értöknek haszontalan lett volna. Hogy
4-szer Valamelly szóllás talán más he-
lyenn-is (a' miről nem felelek) azon
egy'képpenn előfordúl. Egy' éltés em-
bernek, kibenn a' testi erővel egy'ütt az
emlékezetbéli tehetség - is naponként
lankad, minden meg-eshető hiba nél-
kül vigyázni, tellyes lehetetlen. Hogy
5-ször a' Köz, és Erköltsi mondások-
ból (*proverbia, et sententiæ*) sokat
bé-hordottam. Ezek által, ha jól al-
kalmaztattnak, az írás, és beszéd na-
gyonn ékesedik. Hogy 6-szor némelly
ritkább, de még-is meg-érthető
szavakat imitt-amott tsak magánosonn
hoztam-elő. Nem kellett azoknak ki-
maradniok ezen gyűjteményből (ta-
lán a' Kisded Szótárban sem jelenvén-
meg) mivel a' Nyelvet gazdagíttják,
a' véllek-való közönséges élésre al-
kalmatofságot nyújtván. De minek e-
zek? Jó szívűségedhez nem férhet,
hogy, mivel tökéletesebb-is lehetett

vólna, le-szállítsd betség Könyvetském-
nek. Elly vele már mint magadéval,
melyenn eszedbenn tartván azt: hogy a'
a' tsinosb Világba a' darabosonn szól-
lani, vagy írni szokott ember bé nem
illik.

A d n i.

1. **E**zt szükség adá tennem. Szorúltság kén-
szerítte, kén-tete, bira, hajta, üze, vere,
eröltete, véve, vive erre: szükség szorított,
vitt, viselt e' dolog-tételre: a' szükség, szo-
rúltság okozta, hogy erre vetemedném;
vetném, adnám magamat, fejemet: *nagy-
ra bírja, vízzi embert a' kén-telenség.*
2. Ezt a' lelkem' indító okot egy' tudós em-
bernek elejébe adám, állatám, terjesztém,
támasztám.
3. Add tudnom (tudtomra, híremre, hírül)
dolgodat, ügyedet, hol-létedet. Fel-adott
rajtok, velek nem böldegülhatván: *ott hagy-
ta, mint Sz. Pál az Oláhokot.* Kellő édes
ízt adni a' különben kelletlen szeges fele-
letnek.
4. Nem adott volna testet Isten, ha meg nem
akarta volna szükségét (azt, a' mire szüksé-
ge vagon) adni.
5. Bé —, fel-adni a' könyörgő levelet, írást,
az étket..

6. Bé —, fel-adni (vádolni) a' vétkest.
7. Fel-adni a' tanuláson, szolgálaton; ügyét a' törvényfzékre (törvény-látó, v. tevő fzek-re) a' bírák' eleibe.
8. Ki-adni kezét (magát el-jegyzetni); a' leányt szolgálatra; a' gyermeket asztalra; a' házat bérbe. .
9. Ki-adni az emberségen; udvari erköltsön; fél elzén. —
10. *Ki-adtak rajta, mint a' Patai szűrönn: ki-tették a' szűrít: eb-rúdonn ki-vetették: útát mütattak néki: ki-folé fordították a' szekere' rúdyát: el-igazították, - üzték, - szem elöl el-zaklatták.*
11. A' végén adta magát ki: *tsorepén isméróm, minè'nü fazék volt. Ki-adott rajta, mint az eb a' taligánn.*
12. Meg-adni valaminek a' módgyát; savát, ízét, borsát az ételnek.
13. Meg-adni magát: ellent-állást nem tenni: *kuhit mondani.*
14. Hozzám adta, tsapta magát: hozzám részelkedett: közét, részét, párttyát hozzám tarttya: velem tart, ért: hozzám hallgat, hajt, szitt: az én pártomra hord, von: velem van köze.
15. *A' kenyér mellé sajtot-is kell adni, tenni: emberségesebben; nézd, kivel szóllasz'.*
16. Egy' más' közére adni: egy' mást segétteni p. o. a' beszédben.

17. Fel-vetni az adót, v. adót vetni az országra: azt meg-róni: adó, v. adózás alá fogni, hajtani, szorítottani. Adó-vető, -szedő, ravó. A' ravóktól fel-íratatni.
18. Az Isten' adaja a' hívek' imádsági.
19. Arany'at, és tömjént visznek, hoznak adókban, v. adóul.
20. Több adó fizetésre tsigázni az el-apadtt községet: nevelni a' jobbágy' nyakára az adót.
21. Adton adni: *datatim dare.* Meg-emészti vala az országot a' fok ostor adókkal. Annyit sem adott, mint egy' köröm-faradék, v. köröm alatt lévő motsok.

A d ó s.

1. **T**orkig, fűlig; még a' lelkével-is, adós: adótságba verte, ölte magát: fok adótság ül, hever a' nyakán: mindenét el-fetsérlette, pazarlotta, bitangolta, -fogyatta, harátsolta, fogyasztotta, vesztegette, -tíkozlotta --; el-fel --, meg-ette, -- itta, dözsölte, zabálotta: végtire járt a' mag -- (tőke) pénznek; ingó, 's ingatlan jószágoknak; az arany --, ezüst-marhának: drága mulattságai el-nyelték jószágát: a' mi kevés fogyaték még keze között vagyon-is, ma-hólnap nyíl-forsra, nyílvetésre (kótya vetyére) kerül, hanyatik: és így el-bútsúzik, -- marad, -- esik, mindentől: ki-esik, -- hül, forgattatik, -- reked, -- szorúl, -- ürül, -- koppan, -- vásik mindentől:

ből: egy' által-vetőre, páltzára, tarifznyára, árnyék szólgára kél, száll: *pórázostól egy'ütt el-vefzi az ebet: rongy'a, gallérja sem akad-meg nyaka körül: sem híre, sem hamva nem marad.* Lásd *Szegény. I.*

2. Ugy rakjuk magunkra az adófságot, mint-ha lenki fel nem jegyezné kártékonyságunkot: kártévöségünköt.
3. A' tiztes (tiztelséges, betsülletes) emberen az adófság, rabság.
4. Ha mástól jót vész', ottan (legott, töstént) adós léz'.
5. Sarkalláfsal szokott az adós fizetni.
6. Kétszer kedves, ha jönként adod, a' mivel adós vagy.
7. Nints tehettségünkben elég fizetése annak, a' mivel Szüléinknek adósok vagyunk, v. tartozunk.
8. *Minden ígéret adófsá téfz: az ígéret adományt vár.*
9. A' szánakodás valóságos, és törvény szerint-való adófsa a' szegénységnek.
10. Vigyétek vízf'a ajándékát: fejtözzék vele adófságiból, vagy támogafsa gyarló állapotját.

Á g.

1. **G**yakor ágra ki-terjedtt vèrség: feles ízre ofzlott, mesz'e terült, el-ágazott, -- szaporodott atyafiság.

2. A' feslettségnek minden ága-bogait, v. ág-bogait, és fattyú veszejit le-nyesni.
3. Ezek a' te Eleid, ágról ágra.
4. A' botolás (nyesés, metszés) szébb ágakkal újítja az agg (vén) fát.
5. Meg --, le-botolni a' fát: nagyra, vastagra ki-hajtott ágait levagdalni. Ha le nem vagdallyák botollyák, ágait a' buja (igen kövér) fának, termése nem lehet.
6. Sok ág-bogú kérdések, vélekedések. —
7. Sok-féle különbséget hoz-elő, noha ugrólon, egy' ágról másra szökvén.
8. Valamit helyes magyarázáttal ki-ágazni bogozni.
9. *Leány ágra szorúltt, szakadt, jószágnak vesznie kell.*
10. Mí egy' ágból, 's ágyból származtunk: de ő mesz'e gördült az udvari erköltstől.
11. Tudni, mi következésre ágazodnak a' dolgok. Sok ággal boggal el-terjedett egyetlen minden szava.
12. A' kevelység és erőszak azon fának ágai.
13. *Ezek is azon fának ágai.*
14. Sok-felé ágazodnak a' vizek, vélekedések —
15. A' szívtől ágazodnak minden erek-el.
16. Hitnek, vizeknek ágazati.

A j á n d é k.

1. **A** jándékkal maga részére birni, bérleni, édesíteni, szelídíteni, foglalni, tsinálni, tsatolni, kötni, kötelezni, lágyítani, hajlatni, hajtani, hódítani, húzni, venni, győzni, szédíteni — a' bírót: azt pénzzel lábáról le-szedni, -- ütni, -- verni; meg-tántorítani: annak szívét adomány'al el-ütni, meg-nyerni, -- venni, -- fogni, el-tsábítani: arany horogra fogni: annak hitét meg-vefztegetni, -- döglelni, -- mételyesíteni, -- tsá válni, ki-bérleni :: ajándékkal szemeit békötni, ki tolyni; száját bé-dugni: azt hite mellől pénzzel, adomány'al el-tsinálni: annak jó akarattját kedveskedő ajándékokkal ébrefszgetni, ferkenteni, sürgetni, ki-édesgetni.
2. Senki a' bírót meg nem ajándékozza, hanem a' ki olly ítéletben van felölle, hogy vagy meg-fojtta, vagy meg tartóztattya igaz ügyét, ha *meg nem keni kerekét*; vagy hogy hamiságát igazzá nem teszi adomány'áért.
3. Az ajándék a' bírakkal külömbet mondat, hogysem --: az ajándék-vétel pórázon viszi, húzza maga után a' hamis törvény-látást, -- tételt: a' bírákban választhatatlanul egy'ütt jár az ajándék az hamisággal: azoknak mondanak jó törvényt, a' kiknek nehezek a' kezek. *A' ki jól kon, jól hajt: kend-meg a' te-nyorét, 's meg-nyored ügyedet. Győzedelmes a' pénz: annak mindenek meg-hóldúlnak: az-*
 zal

- zal mindeneket meg-hajthatni, -- győzhetni: nints olly erő, mellyen erőt nem vész. *Ajándék el vétel, szabadság -- le-tétel*: ajándék - el fogadás, szabadság - el-adás. A' Krisztus' Koporsója' öröjít is ajándék hazudtatta.
4. Olly látszattya vólt dolgának, mintha az urak ingadoztak vólna a' tsengő-pengő jólszág miatt.
 5. Egy' bokor (pár) fenyőssel (fenyves má-dárral) gazdálkodott konyhájára.
 6. A' kérés nélkül nyújtott ajándék leg-kedve-febb.
 7. Egy' talp-allya földet sem adott senkinek ajándékonn (*úl, v. bann*)
 8. Tárházas ajándékkal bíztatni, ketsegtetni valakit.
 9. *Ajándék marhának nem kell fogát, v. szőrit nézni.*
 10. *A' hol malatzot ígérnek, zsákkal forgoló-d. gyál.*
 11. Ki-üzte a' hitet, el-árulta az igazságot a' pénz: meg-hóldúl a' pénznek a' törvény, 's majd minden törvény nélkül a' szemérem,

A k a d á l y.

1. **N**ints olly akadály (olly akadékos) szö-vevényes, tekervényes, ölzve fount -- gali-ba; olly kevertt, rejtevényes, tsavarékos, ölzve-zúrtt, -- zavartt, -- bomlott, -- hányott-ve.

vetett; bonyolódott; nehéz ki --, meg fejté-
fü, -- óldású, -- el-igazítottású (dolog, ál-
lapot, mellyből a' vidám elmék ki nem tud-
nának feselni (fejtődni, keleptzélni, ver-
dődni, hatolni, tételődni, kapni, gázolni:
mellyen magokat által nem tudnák vágni,
verni, törni, rontani: ezek az elejekbe gör-
dített láb-ütő köveket könnyeden (köny'en)
el-háríttják, hengeríttik, mozdíttják: raj-
tok köny'ü szerrel által-esnek, -- kelnek --:
nemelleyek alig futamíttják -, futamíttják-meg
elméjeket, eszéket; legottan szépen ki-iga-
zúlnak, -- verekednek ügyökből; el-igazod-
nak dolgaikban.

2. Nagy akadály'a van kezdett dolgának; nem
léphet, mozdúlhat, lábálhat --, mehet-elő:
meg-akadt, -- tsökkent, -- feneklett, füllye-
dett: nints látatya, sikere, foganattya: fu-
tamattya; ön van lábaihoz kötve: *köszvényes-*,
rák-hátonn jár: késődik, halasztódik: bár ele-
get legyen utánna (értt'e, rajta) az *hágóra*
tsak nem érkezhetik: meg vagyon kötve kere-
ke, elő nem viheti szándékát: *belé törik a'*
kése: túl, v. által nem eshetik a' nehézsége-
ken; nagy árok van előtte, mellyen mun-
ka lesz' által-ugrania: fel-vett munkájában
el nem eredhet, indulhat: fel-fogott dolga
kezibe szegik, törik, szakad: nem közelít-
heti, illetheti a' tárgyat: egy' nyommá sem
mehet: éppen ponttyán, 's derekán, v. mind-
gyárt kezdetén sül-el a' dolognak: vísz'a men-
nek, fonákul fordúlnak dolgai.

3. Akadályt vetnek dolgodban: azt meg-bont-tyák, -- bontogattyák, -- zavarják: annak inát metszik, nyakát szegik, v. szakaszttyák: úttját el állják, -- vágják, -- metszik, -- ár-kollyák, -- gyepülik; elő menetét: -- lépttét, keletét meg kötik: szándékodot még pázsint-tyában (pázsittyában) fűviben, tsirájában; még azon zöldiben, kezdetiben meg-fojttyák: azt meg-keverik, -- rekesztik; hanyattlásra, esőre, dőlőre viszik, juttattyák, bírják, szo-ritttyák: abban keresztül-állanak: kezdett mun-kádat markodba szakaszttyák: dolgodban elő nem botsátanak.
4. Meg-akadályoztatni az ellenkedőnek temér-dek-artzájú tétovázását, v. az illanásra (fu-tásra) gondolt ravalzságát: el-állani előtte a' szaladásra keresett --, v. vezető-nyílást, útat, nyíltt részt: elejét venni, hogy el ne illanthafson, mehelsen, múlhafson a' fel-e-meltt tárgytól, tzéltől: ki ne szökhefson a' korlátból: hogy el ne símúlhafson a' fel-vett dolog' mellől: nem engedni néki az ugrálást, szökdétselést: résre hajtani, keríteni, szo-rittani ötöt, hogy el ne búhafson, rejtezhes-fék, múlhafson az igazság előtt: markába szakasztani pergettyüs sulykának nyelét...
5. Mindenütt meg-akaszt tégedet az ellene-va-ló hír-hordásban: meg-némítt, bé-torkol; *meg-állíttya malmotot*, kerekedet; és így bot ugrik-ki szándékodból, és igen lágyadra (fejed' lágyára) esik.

6. Szállyon kedved, a' hol tetfzik, nem ve-
tek gátot benne; tsak arról emlékeztetek:
társad hozzád-is, hozzám-is illyék. A' töb-
biről én tészek,
7. Észre vevé, hogy igen meg-akadt: hogy
rosz' pora van: hogy *nem mindenkor budgyar,*
mihent párdállik (párallog) *pattantyúja*: hogy
tsonttal ütötte bokáját: hogy *igen izébenn e-*
fett: hogy nem lágy körtvélybe, hanem fo-
gá törésével baratzk-magba harapott: hogy
igen elevenére találtak: hogy *tehén - v. ló-bőr*
a' szekenye (faru) ha ez így van: hogy ön-
nön fejére esett a' más-ra v.-nak tsinált sulyok:
hogy *túl lötték*, 's *ide áll ez ajával*: hogy
rosz' fűre tapodott: hogy *nem jó helyenn vetet-*
te-meg hálóját: hogy *sovány*, v. *kopár helyenn*
fogott, v. *eresztett-ki*: hogy *magát tészával,*
v. *madzaggal*, felelettel már *nem gyözi*: hogy
igen körmére égott a' gyertya, v. *igen kör-*
mire, farkára hágtak, hogy *nagyonn meg-szo-*
rúlt a' kaptza: hogy *igen r'á pergeltek*; hogy
a' forvót kímíletlenül öntik alája: hogy már
nem tud mit tenni, hová lenni, mint a' tükbe
esett egér; azért hova-tovább inkább inkább
érezvén v. nem türhetvén a' Sáfrány-illatot,
v. *a' pézsmaszogot*; 's látván, hogy igen
rosz' a' posztó, 's tsak *ebül mérik a' lentsét*:
hogy *nem egészséges a' szemtezés*, v. *üdö-*
vonás; hogy majd nyügbe akasztalódik; el-
kotrott, -- vakart; *el --*, *fel-szedte sátor-fá-*
ját, és így ki mutatá majmunk menyasz'ony-
lágát: *el-orsózott*, (illant) *sajdítván*, hogy
néki rossz'úl fog ott fóni lentséje.

8. Maga (jóllehet) mikor bizonyíttásra jut, jő, kel; meg-akad: fél nyommá sem mehet: füstbe megyen tsevegése; és semmit fejünkre nem rakhatván (reánk nem bizonyíthatván) *róka módra kert alatt kullog*, olly fogásokat forgatván, mellyek *úgy illenek a' dologhoz, mint a' bot a' tegezhez*.

9. A' dolognak tsak külső színén (héjján, kergén) akadoz: a' külsőséggel bé-éri; bé.., meg-elégzik: a' dolog' belsejét, mitsodaságát, miségét; szegit-végit, bélit, bel' részit, velejét, székét, mi-vóltát, mi-létét, rejtekét, elejét végét; színit-visz'áját nem fefzegeti, vizsgállya, puhatollya, nyomozza, kutatlya, keresi, fürkészi: a' dolog' fenekére, mely'ére, nem teként, száll, erefzkedik: a' dolgot nem hasogattya; nem veszi fontosb, vigyázóbb elmére; meg-hányattabb, fellyebb-tekertt ész'el nem rostállya, fontollya: elméjével meg nem láballya; által nem érti, hattya: tövéből, gyökeréből nem isméri: mintha hályag kelt volna szemére, azt bellyebbről nem láttya: tsak álmas szemmel, immel-ámmal, kordéra, v. kardéra, futólag, futó félben, feliben-harmadában, lát hozzá: ügyiben, annak módgyával; rendi, kellete szerènt meg nem hány'a veti -: figyelmes elmélkedésre, gondolkodásra nem vèfzi: fő ponttyából, velejéből, ízenkènt, tagonkènt nem bontogattya: mi farkban forog a' közbe-vetés, fel nem èri eszével: tsak a' mennyiséget nèzi, nem, a' miben van annak

fészke: turkál a' dologban, de gyökerére nem jó.

10. Hogy meg ne zabállana a' feleletből vett kevelységben ; én is utánna lök (levék) 's meg-ismértetem, hogy nálunk-is sóval főznek, borszal borsolnak.
11. Némellyek a' farkábann törik a' kést, te pedig a' fülében: mindgyárt meg-ütközöl, -- akadsz, a' küszöbben: orron botorkázva kezded lépésedet.
12. Dolgának önként (önként-való) folyását meg-rekefzti, gátollya, el-zárollya, meg-akaszttya: tellyes zúr-zavarban vagyon dolga, 's már sem ír, sem más egyéb orvoslág nem segíthet rajta.
13. Karikát verni, vonni, orrába, 's viz'a-hökköltetni, hogy szándékát vègre ne hajthassa.
14. Az emberi gyarlóság néha késleltet, vagy akadékiival tartóztat.
15. Mivel gátot vetett a' szzerentse pallosom' végének, elméhez nyúlok.
16. A' mit egy'izer fel-kap gyenge elméjek, a-val úgy öszve-kapcsolódik agy-velejek, hogy ki nem tudnak tisztúlni belölle.

Á g y.

1. **I**gen keskeny a' mí szívünk' ágya (rövid annak leple) ; kettőnek nem elég, t. i. Istennek,

- nek, és Világnak: ha nem szereted Istent tel-
lyes szívedből, szegett szíved nem kell neki.
2. A' tisztátalanság nem tsak szurdék (szurdok)
vètek, hanem hímes, és varrott ágyakban-is
fedzik, akaródzik.
3. Véghez vivé azt, a' minek ágyat (talp --,
v. fenék-követ) feneket, allyat, ollyazatot
vetettek; feneket kerekítették; útat törtek,
verték, készítették: az ő Eleji. Meleg ágyon
fokszor hideg szerelem hál.
4. Öts'e' feleségét törvénytelenül ágyában tar-
totta: ágyalsává tette.
5. A' testben, alufzèkonyságban, a' betegsè-
gek ágyat vetnek, meg-fèlzkelnék, gyökeret
hajtanak, v. erefztenek. —
6. Azonban támad (ébred) az úrfi; ki-tzihe-
lödik (tzühödik, -- vatzkolódik, -- tollázkö-
dik) a' menyezett (menyezetes) nyofzolyá-
ból; nézgéli a' ki-bontott fok-félit. —
7. Fő-nemes ágyból (nagy nemből, fenyés
házból, jeles verből..) vette eredetét, szár-
mazását..
8. *Ki, mint veti ágyát, úgy fog benne nyúgod-
ni: ki mint keresi, úgy talállya: ki mint öröl,
úgy süt: ki mint főz, úgy eszik: kiki maga
szerontséja' koholója.*
9. Bé-ágyazni ki tsèplésre, v. nyomtatásra a'
gabonát. Ágyakra osztani a' veteményes ker-
tet. Virág-ágy. Ágyazni: ágyat vetni.

A l d a n i.

1. **A**ldgyon -- (látogafson --, szeretsen -- meg Isten ki-nyíltt, virágzó -szerentsével; töltt, számos elztendőkkel: el'tednek fonalát tellyes üdökre vigye: vesse minden számon túl el'tednek határát: minden lépésidet bóldog-lág nyomdokollya: az Isten, javainak, áldásinak, áldomásinak, bőségesen ki - folyó forrásival legeltetsen: világ - végezetig, v. világ' végezetiig, pázsitoztafson; ágról ágra bokrosan gyarapíttson: belső vígafztalásokkal tellyesíttsen, és mennyei látogatásokkal edesíttsen: kegyelme' folyamit vezefse, öntse - ki, áldomásit árafz'a reád: minden jókkal bève sé tégyen: az Istennek kedve, jó-vóltta felesedgyen, gyüllyön, szaporodgyon reád: fel-sarjuzzék benned minden szép, ohajtom: annyi szerentsédet kívánom látni, barátom, mennyi kaláftz èrel Czeres a' Kúnsági mezökön: minden nyomaidban rózsa teremjen.
2. Sz. Lélek' malafzttyával fel-övedzettek, és az Isteni világofságnak fèny'ivel tsillognak. Fènyleni azzal-is szerette az Isteni jószág.
3. Deli állapottal, èkes ábrázattal.. látta (áldotta) a' természet: semmit el nem hagyott, múlafztott, felejtett, semmit nem kímílett fel-èkesíttésében, -- tisztelésében.

4. Méltóztatsál, .. a' hív el-aluttokot (hólttakat) meg-óldozván, örökké-való nyúgodalommal látni.
5. Isten a' hozzá folyamókot (folyamodókot) az ő malafzty'ával elő gyámolítja.
6. Az Isten' tárházából semmi jó nem foly reánk, ha vízf'a nem térítjük hál' adásunkkal ő szentségének (ha meg nem hálállyuk. ..
7. El-véfi a' Világ' átkát, és örök áldomással bé-tellyesíti az emberi nemzetet.
8. Aldomást vete a' fel-emelt kerefzttel híveire.
9. Meg-áldani az eledelt, afzalt, barkát. —

A l k a l m a t o f s á g.

1. **A'** meg-ejtő alkalmatofsághoz artz'al, és ölelve fordúlly: azt üstökénél fogva ragadd meg; mert futó, mint az árnyék: addig élly vele, míg kezéd' ügyiben vagyon, v. artz'al áll feléd: a' míg szárnyára nem kél, v. hátat nem fordúl, v. hátat nem fordított: kapj minden, üdövel 's dologgal termő alkalmatofságon; mert *nem minden bokorbann fekszik a' nyúl: addig hámtsá a' hársfát, a' míg hámlik: addig verd a' vasat, a' míg tüzes: jobb egy' óra száznál: jobb ma egy' veréb, mint hólnap egy' tázok.*
2. Alkalmatofsághoz, üdöhöz, rendeli, tarttya, szabja magát; üdötől hallgat, vár,

az üdönek, alkalmatofságnak fija: attól füg-
geszti-fel dolgait: az üdö' folyamattya ve-
zetékeli, vezeti, dolgát, nyelvét.

3. Alkalmatofságnak homlokán a' haja.
4. Vigyázz, kinek mire hajtson (hajollyon)
indúlattya, és ahoz alkalmaztasd magadat.
5. Akárhohol került (fordúlt, adódott) alkal-
matofsága, mindeneket idegenített, vadított,
rémített, irtóztatott szörnyített töllem.
6. A' kínálást forrón fogadgyák; -- a' játékos
hely letzkét ad; a' körül-feteteskedő hajlé-
kok alkalmatofságot nyújtanak . . .
7. Most van alkalmatofságod a' haszon-hajtás-
ra, -- takarásra, -- szaporításra) most van ke-
zed' ügyiben a' haszon-keresés. *Maga alkal-
matofságán jár, ment, jött: Gyalog. Alkal-
mas tavalyibann: gyermek az öregek között.*

A l k u.

1. **A**ddig ne menyetek alkura senki idegen-
nel, míg leg alább fele részét szívének ki
nem tanulmányok. Az-is ide-való: néha a'
leg szebb gyümöls leg-ártalmasabb.
2. Alkudgy-meg elősz'ör mások' szívével; majd
a' tégedet fok dít síretekkel égbe-vivő nyelvek
utánna indul: nyerd --, fogd --, hajt-sd-meg;
üsd-el; édesítsd elősz'ör magadhoz a' szíve-
ket --, azután kény'edre, kedvedre viselhe-
ted, indíthatod, vezetheted, hordozhatod
a' nyelveket.

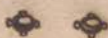
3. A' mí szándékunk pontra (egy' pontig, minden pontban, egy' általlyában) meg-egy'eznek, - alkufznak.
4. Még ő fellyebbezik a' békesség' alkujával: még ő tarttya magát vele fellyebb: -- ő akarja a' békesség-kötésnek úttyait, módgyait kiszabni, -- rendelni, meg-határozni, előnkbe írni.
5. Az alkun, alkalmon, szerződésen; frígyvetésen v. kötésen, kötés-levélen) meg-állani, -- állapotodni, -- nyúgodni, egy'esedni v. ellenben az egy'ezést, tukmát, alkut, kötetést, végzést vizz'a-húzni, -- vonni; meg-másolni, -- szegni, -- törni, -- rontani, el-rágni; fel-bontani; erejéből, éliből farkából ki-venni, -- ütni: meg-erőtleníteni; attól álnokúl elmúlni, -- állani, vizz'a-ugrani; rólla le tenni, -- mondani.
6. Ha az vólna (ha a' dolozhoz értene) derék ágazatban nem vólna közbe-vetésünk: a' dolgon el-egyenesednének, kezét fognánk: azt nem hánytorgatná, felfegetné, hogy —
7. Valakivel alkuba állani, ereszkedni, botsátkozni, indulni. Reá alkudni valamire. Bé --, el, -- ki-alkudni valamit. Meg-alkudni a' marhát. — Száz forintig-valót; száz forintig alkudni. Arráról alkudni, egy'ezni. Általlyában (mind az egész're) meg-alkudni.
8. Perefseivel meg-szerződni: -- alkudni, - bekélleni.

9. Ugy alkuttunk - meg, hogy senki közüllünk vámot ne fizessen a' beszédert; szabad azért.
10. Nem alkudhatom - meg magammal az iránt: nem mehet fejembe: nehezen hitethetem azt el magammal.

Á l l a n i.

1. **J**ót állani rólla: felelni felölle, iránta, mellette: magára venni, vállalni, a' kezelséget.
2. Nagy bátran eleibe állapoda (álta) 's illy nyelven beszéle véile.
3. Ez álló (éjtszakán úntig terhelték füleimet tsengő lántzaim.
4. Állandólag híved lészek, és tsigán sem felelek egyebet.
5. Hé-állani a' jószágba, tiszta, hivatalba, a' meg-feddésbe, szolgálata. —
6. El-állani (túrni, viselni) a' tréfát; másnak erőtlenségét, fogyatkozását. — Valakinek útyát állani, v. el-állani.
7. Meg-állani (tartani) az helyet a' baj --, v. hartz -- vívásban.
8. Meg-állani a' kötést, izavát; a' vadat; a' *Járt* v. *gátot*: magát erősen viselni.
9. Ki-állani a' büntetést, szenedést, szégyent. —
10. Ört (strázsát) lest, {v. lesben, állani.
11. A' mit rosz'úl fogadtál, rosz'abbúl állottad - meg.

12. Ebben vagyon tulajdon neme, és állatos mi-volta (*substantia, essentia*) p. o. a' fővénységnek.
13. Másoknak el-dőlt Trója, fen-áll még nekem.
14. Meg-álló tanátsom ez: ettől el nem állok, mozdúlok.
15. *A' mit gyalog ígér, lovonn, v. ló-hátonn, meg nem ál'ya: ember fogad fogadást, agg eb a' ki-meg-ál'ya.*
16. Ör-állás' vigyázására (fellyül-vigyázókká) rendeltettek a' Püspökök, a' nép' aty'ai, mesterei, pásztori.
17. A' falaknak ki-álló (szegellet, -- szegett) rongyalèki.
18. Valaki' tisztessége mellett ki-állani. Lásd *Ellenség.*
19. Ki nem állhattam kérései elöl: meg kellett hallgatnom kérésit.
20. Killyebb-állott a' Világnak zavaros gondyaiból.
21. Nem tartóztatom válaszommal, hanem ezen álló helyemben ki-mondom, mit végeztem.

A l l a p o t.

1. **A'** ki méltóságos állapotra vágyódik (vágy, vágyakodik, tör, törekedik, szaggat, iparkodik, szepelkedik, kívánczik, sovárogo, ásít.

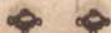
ásíttozik; a' kinek arra fáj a' foga; az után
 vízket kedve, kívánsága) a' hegy' allyát
 jól meg-tekéntse: a' nagy hágónak nagy a'
 lejtője, v. meg-felel a' lejtő: a' nagy póltz-
 ról nagyobb az esés: hamarább le-dőjti a'
 magafs fát a' szél: a' nagy szerentsének sok-
 szor kár a' vége: a' nagy kaptalónak (há-
 gónak) nagy az ereszkedője: magafsan-költt
 hegyet ví, ostromol, ostoroz a' menykő:
 a' villám közelebb ér szálas tornyokat: a'
 fel-emeltt póltznak több veszedelme vagyon:
 földre terül a' zúgó szél' erejére magafs tölgy;
 állanak a' pulya (törpe, tempe, tömpe)
 fák: minden bóldogságot sok veszély inall,
 késért: mennél nagyobb személy, annál na-
 gyobb veszély: olly meredeken van, melly-
 nek veszedelmes lesz' a' szököllője.

2. Forgó farkon jár az ember' állapottya: sík
 jégen forog: haj-szálon, vékony tzerán
 függ, inog: veszély'el határos: esendöre
 hajladozó, dőlő félben van.
3. A' mi állapotunk, veszedelmek' tárgya, nya-
 valyák' barlangja, nyomorúságok' bányája,
 szomorúságok' tornyozott rakása, gyarlóság'
 tüköre, szerentse kereke' játékja, állhatat-
 lanságok' képezése.
4. Választást tenni állapottyáról, és el-rendel-
 ni életének jövendőbeli folyását.
5. Magános, otthonos lakásra életre szabta a'
 szerentse.

6. Nyomorúlt állapotban kegyetlenség a' fedés.
7. Alá-indúlt (hanyatló kényszeredett esendőben-lévő) állapot.
8. Zsírosabb állapotra menni. — Lásd *Remény-szegény*.

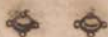
A l o m . . .

1. **G**yakran meg-szagatom édes álmat éretted: el-szökteti, -- üzi nyúgalmamat; fel-réz-zent, -- serkent, -- talpra pattant; gyakorta fel-ver, -- otsódtat engem'; sokat virrasztat miattad --, irántad --, utánnad-való aggódásom: álomtalan éjjeleken esem -, megyek-által: álom-szagatva töltöm, húzom, vonom az éjtszakát: aggasztó gondok között virrogatok, éjjelezek, éjtszakállok hol-léted' nem tudása miatt: töllem el -válásoddal el-bútsúztak, -- repültek, -- tüntek, -- enyésztek, -- szöktek, meg-szüntek álmaim: álomtalan-lágba hozott, ejtett felölled-való aggóskodásom: éjjeli álmatlanságot szenvedek miattad: hogy álmat vehessek (alhassam) hasztalanúl küszködöm szememmel: álomra nem zárhatom szemeimet: alutlansággal fárasztom magamat.
2. Meg-bádogyadt testét álom'-ölébe veti: az álom' szunnyasztó mákját meg-lankadt tagjai várják: az álom' karjai közt nyugtot keres,

res: álomnak erefzti meg-fáradtt szemeit. Szemére álmot erefzt.

3. Mí sem aluz'uk-el dolgunkot; mí sem kóltsollyuk-öszve kezeinket; mí sem lógattyuk lábainkat.
4. Várja vala, míg az alfszony a' dellesti álmát ki-alunná.
5. Az el-tüntt fő jónak édes álmai köz'tt szenderedni, 's ismét fel-ébredni.
6. A' lappangó álom meg-késérti a' nehezedett szemeket.
7. Álomtól vagyon, hogy életünk' hason felében (fele részében) a' nyomorútt kóldus nem alább-való az hatalmas fejedelemnél.
8. A' fok álom a' tudományokra az elmét alkalmazatlaníttya, a' testet a' betegséghez készítti.
9. Egy' kis Enthusyasmus (poétás álom) keverte magát belé; ki beszéltte?
10. Az út -- (utat --) álló tolvajok álmokat meg-fzaggattyák, hogy el-intézett (szántt, --tekéllett, fel-tett) gonofzságokat végbe vigyék.
11. Nem ásíttó, és szunnyadozó álmafsággal, hanem ébren hallgatni valamit.
12. Vatsora után ital jó álom' fejében: *bolha pohár*.
13. Az aluvásban tudunk kívül (hírünk nélkül) vészünk lélekzetet.
14. Aludtában (álmában) Nabuk egy' öreg (nagy) fát láta.

15. Némelly anyák ímetekben (ébren lévén) szoptatták, 's aluttokban ölik gyermeküket.
16. Ha aluvással nem nyugodtatnak, meg-tompúlnak, -- fogyatkoznak az érzékenységek.
17. Alutlan (ébren virrasztó, talpon-álló) hív szolgálga.
18. Szereteted' lángja ereidből mind ki-alutt.
19. El-alutt az ájtatosság; a' jóra kifizető gerjedelem' szikrája, —
20. Álmadozások játszodoznak körülöttünk.
21. Ezek tsak álomban-látott jó-lakások (vendégségek) vóltak.
22. Még nem aluttá - ki magát; álmát; a' bor' szeszét; a' tegnapi lakadolomnak gözzét.
23. Álmába sem ötlük (tünik) illy dolog: nem is álmadoz ilyen dolgokkal; v.ról.
24. Ő mind ezeket álmadozott böltésége alá tapodgya.
25. Jóra el-alutt (-- zsibbadt, -- fásúlt-) érzékenység. —
26. Ébrefztetni az ájtatosságot az aluszékonysokban.
27. A' túnya pihek között a' napot el ne témesd: el ne aludd; henyéld, heverd: kellete korán vond-fel magadat.
28. A' fok gondok után álomba merüle: meglópá, -- lépé; el --, meg-nyomá; t'á ütött az álm.

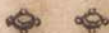

29. Ennek a' költött álom - örökösnek ma fel kell hágni a' Királyi dítsőségre.
30. Almatlan vígyázással őrizni valamit. Valakit ébren virrasztani. Nyommasztó álom: álom-kórság. Alom - jefztés. *Álom - hüvelyezés ez.*
31. *A' mit az elme ébrenn forgat, aval játszik álom idétt-is idején-is) a' mit ímette hányvet elméjében, azzal mulatoz az Álom' öleiben: a' matska is egérről v. rel; a' disznó-is makkal, v. ról álmadozik: szèn-égetőnek tőkéen a' szeme.*
32. *Akár ki-is jámbor, a' míglon aluszik.*
33. *A' szegény ember ételo helyett-is aluszik.*
34. *Ugy aluszik, mintha ökor-bőrt vonnának a fagyonn: hortyog.*
35. *Homérus-is alszik holmikor: holmibenn kiki meg-esik; botlik, tántorodik: kibenn kibenn-vagyon valami ki-vető, abajdotzós: mindenütt találtatnak töredezett fazekak: köntösesb, tisztesb emberek közül-is fokban botlakozva lépnek: a' szép búza közt is találtatik konkoly v. vadótz: a' lónak négy lába van, még is néha meg-botlik.*
36. *Uram - cilen szalma - szállal sem álmadtam, hogy meg-akadgyon benne.*
37. *Már két fülre (bizvést, jó ízüleg, v. ízüen; félelem --, gond-nélkül) alhatik.*
38. *Mikor alszik a' matska, tántzolnak az egerek.*
39. *Álom, 's afsős üdö: udvari reménység.*

40. Alomból fel - ijed, 's pattan talpára: kel,
v. ugrik: álmából hirtelen fel-retten, 's szél-
lyel kap.
41. Tudom ez éjjel ímettem - ts, álmanban - is
meg-fordúl elzemben.

Anyaszentegy' ház.

- I. **E**z töpörödés nélkül - való: utolsó napig-
lan (világ' végig) nevedik: annyi üdött
ideig) gyapott -- (pamut) között iskátulyá-
ban, rejtékben nem lehetett; nem lappang,
nem bújdoklik: nem szenvedte, hogy ezen
drága gyémánt (íge, szó) ki-lopásék a' sz.
írás' gyűrűjéből: minden pokol-varas tudomá-
nyok ellen az Istentől tisztán meg-tarta-
tott: igazság' lelkétől vezéreltetik, viselte-
tik, igazgattatik, hordoztatik, kormányoz-
tatik: el nem rejtetik, rejtődzik, hanem
mintegy' magals tetőn építettett váras, szem
előtt forog, ezt az hamiság' varsájába nem
vonhattá sem erő, sem tudomány: ennek
maradása nem emberi erőn állapotott: fi-
nom tudomány'a' aranyához rozsdá nem ele-
gyedett: szeplő, mocsok meg-nem-este, --
ülte, -- lepte, -- fogta, -- ragadta: ezt kü-
lönös ígéretivel fel-tisztelte Isten: az ördög-
nek ereje a' kő-szálon épített Eklésiát le-
nem tapodgyá; diadalmat nem veszen el-
lene, v. rajta: mint az igazságnak erős
szilopa, helyt áll mindezen habok, és szél-

vészek között: a' pokolnak dölfös kapuji hatalmokba nem ejtik. Efel a' mindenkor egy' únomban (húzómban) világosan fenylett, és virágzott Anyaszentegy'házzal egy'ezünk: ennek régen fel-emeltt, és meg-állapodott igazságában maradunk: az ő méltósága vifel, támogat. . minket az Isteni dolgokban: ennek rájárára (sinór-mértékére) igazíttyuk, igyengettyük, viz'ük a' magyarázatokot: végezéseit meg-bírállyuk (bírónak ismérjük) azoknak fejet hajtunk; azoktól hallgatunk: régen meg-gyökerezett tudomány'ától semmi ízín alatt egy' pontnyira sem akarunk el-távozni: ennek tárházából viz'ük a' bizonyíttást: ennek tanújából akarunk valamit tudni: fellyebb nem eszeskedünk annál, a' mit az Anyaszentegy'ház által Istentől hallottunk; hanem bé-fedgyük az emberi okoskodásnak szemeit; fogva tartjuk okoskodásunkot: a' kóstolásnak, ízemnek érzésén, meg nem állunk: az érzékenységeket bírakká nem tesz'ük: nem vizsgállyuk az Isteni dolgoknak érzékenységünk alá eső miyóltokot, hanem az érzékenységnek vizketeget körül metéllyük: mikor az Isten, 's az ő Anyaszentegy'háza másra vezet, szembe nem izökünk, nem rugóldozunk okoskodásunkkal a' mennyei tudomány ellen: nem agyaskodunk külömbet, hanem tsak a' mit az Isten' szavából értünk: az Anyaszentegy'háztól előnkbe adatott Isten' igaz mondá'fára támaszkodunk.

2. Az Anyaszentegy'ház' méhében foganodik
elsőbben az ember.

A p r ó.

1. **A'** jó atyák akármelly aprólékos dologért-
is meg-szóllíttják, -- intik, -- feddik, dor-
gállyák, -- fenyítettik fíjokot.
2. Mindenütt nem szinte apró szegyeneket val-
lott.
3. Ennyire meg nem aprózom (olly apróra,
apródoslag, apródonként nem említtem; ap-
raján fel-adok) hanem tsak egy'nihány ot-
romba horgas szavait állatom-elő, mellye-
ket semmi kendőző színnel nem fedezhet.
4. El-aprósodnak (allyasodnak, gyengülnek)
fok régi tős gyökeres Házak. Meg-aprósó-
dik, és el-fogy a' nagy Nemnek méltósága.
5. Apródos (apróságos; ias-fias, porontyos,
fok apró-gyermekü) Afz'ony-hölgyétől (fele-
ségétől) nem ért, v. érkezet az olvasásra.
6. A' szú-féreg apró harapdálással a' vastag ge-
rendát-is meg-őrli.
7. Sokszor aprólékos dolgokban ütköznek-meg
az elmék.
8. Apróságokban (kisdéd korokban) meg-hal-
tak.
9. *Apróstól tsepüstől (tsepröstől) iastól-fiastól,
ebestől -- matskástól, minden tsipadékostól kl-
veszték.*

10. Dohányt lehet aprítani, v. fűt vágni, a' hátánn: szántani lehet rajta: felette jámbor, alangyár.

11. Aprólékra-is fel-üti az orrát: minden aprólékon meg-indúl; nem ártana meg-letzkézni.

Á r a d n i.

1. **E**l-áradott, -- hatalmazott, -- harapozott; meg-torlott; erőt, hatalmat vett; lábat kapott; fejet, szarvat, zászlót emelt; országot, igen ki-terjedt) a' feslettség, gonosz tudomány: a' Világ' seprejében el-áradott a' gonoszság.

2. Ebből ön' kény'én (sponte sua) árad, következik, foly a' felebarátunkkal való egy'eség.

3. Véres fájdalmának árjában úszkál, melly szaggatott szívéből ki omlik.

4. Tapasztaltam a' reám áradott gonoszfágnak ellen-állására elégtelenségemet.

5. Undokságos vetkeknek el-áradott fokasága.

6. Le-tette hozú-üzését, és az ő békességéből áradott folyamit reánk árasztotta.

7. Fel-ütötte, -- adta, -- verte magát a' víz' árja: a' föld alatt lappangó --, vad --, fénék-víz:

8. A' hitből minden jók' folyami áradnak reánk.

9. Gonofzról gonofzra árad, fakad.
 10. Úgy ment panasz'a, mint az árvíz.

A r a t n i.

1. **M**ár-is aratni kezdi jövő jobb farsának kévéjít; előre szedi, -- takarja, -- gyűjti jövőndőbéli gyümölsit: szerentséjének leendőségét meglett dolognak tarttya. —
2. A' kalászkok aratáskor, a' széltől mozgatván, arany habokot hajtanak.
3. A' ki-hintett jó-tetemény valóságos magva a' jövőndőbéli öröm-aratásnak.
4. Azon örömet bé-aratni, mellyel az öregség táplállya magát.
5. Fel-arattya, és mennyei tsürébe takarja Isten az őtöt felököt.
6. A' Pogányság az ördög' országának bőséges aratása, és jövedelme vólt.
7. Az heves aratás kedvesen harsogott füleiben.
8. Gazdag; v. vékony, kartsú aratás. Szakmányos arató,

A r n y é k.

1. **Á**rnnyékba merülni indúltak Títán' haldokló lángjai: hoszszabb árnyékok omolnak a' nagy hegyek' feliről: esteledik.

3. Az árnyék meg-rövidült: hasad, tsattan a' dël: fele úttyát le-járta a' nap.
4. Valami taníttás' árnyéka (színe, fedele, örve, ürügy'e, fogása, nesze, palásttya alatt tekeregni.
4. Verék árnyékomot, tsak magam mentt le-hesek.
5. Árnyékával ví (veszett-egy'be; maga gondolattal tsináltt váztl-is fél) nagyon képzelődö.
6. Mint egy' testetlen árnyék, hirtelen el-tünt, láb hegyen el-lövellett hátunk megett.
7. Valamint a' közelebb árnyékokot mélysége-febb fetéttséggel láttattya a' világozság; ollyképpen fed-fel a' völtt bóldogságnak menyezetét a' jelen-való szomorúság.
8. Még árnyékát sem hagyni a' roz'nak maga után.
9. Homályosan meg --, le-árnyékozza a' kép-író a' tellyes meg-ábráztatás előtt a' képet.
10. A' régi áldozatok' árnyékozási bé-tellyesedtek.
11. Másnak dítsőségét bé-árnyékozta diadalmas zászlójával.
12. Árnyékoztatás végett (okáért kedvéért) leveles fa alá ülni.
13. Sok taréjok' ékezségével árnyékoztatott feje a' Vitéznek.

14. Későn kel-ki szobájából, főlven hoz'ú árnyékától.
15. *Arnyékonn v. árnyék után kapdosni: árnyékkal ölelkezni-meg: hiú remény.*

A r t z a.

1. **A**rtzájára viafzt, 's rózsát tészzen-fel: gyűjt ebből örömet; fájdalmat kintsez amabból: már kétség öldökli; megint éleszti reménylég: a' rózsák már ki-pirúlnak artzáján, már hervadnak (szomorúan tsüggnek, lankadnak, fonnyadnak, fárgúlnak) bánatos amazon; ezen kedve telik: olyan, mint a' változó nap borongó fény'ében: a' küszködő indulatok meg-támadták artzáját: fél jaj, 's fél vígaság tévelyeg artzájan, nyelvén.
2. Mint tüzekkel-pirúltt éjjeli üdöknek,
Vagy nap' sűgáritól sebesültt felhöknek,
Artzája (személy'e) olyan színt vész mind a'
kettőnek,
A' mikor egy'másnak ellenébe jönnek.
3. A' bánat artzájának rózsáját színtelenítette;
de teste-állásának jeles udvarisága leg-eleveben érzékenyítetté.
4. Le-füté szemeit, 's hajnalodott artzája azen pirofsággal, melly a' szemèremnek gyümöltse.
5. Rózsa-szín ajakit lopva-tett mosolyodás mozgattya.

6. Az artza a' bel' titkoknak tzégére, költsa, el-árulója: hallgat ugyan nyelve; de beszéll artzája; el-árúllya, a' mit titkolna, a' szája: a' szemèrmetelség' píruló artzája nem szokott titkokhoz; olyan az, valamint a' gyenge papirosnak teste, mellyen innét-is láthatyuk, ha ki túl mit fèste: sokszor a' melly dolgot a' szív el-rekefztett, az artzának költsa hozzája erefztett: *kinok mi szívèbenn, mog totszik szemèbenn*: ábrázattya sokáig tette nèma szájának hívatallyát: hallgatott szája, beszélllett artzája.
7. Húllattya artzája öfzi hervadságát: tavaszi színt kezd venni magára.
8. A' rendetlen èlet le-fzedte, -- szaggatta artzájáról az eleveu pirosat: artzáján halaványság ül-ki.
9. Homlokán hozza jelét ifzonyú szándèkának.
10. Pirusnak sem vólt még mohos artzája; még mohatlan, pihetlen, szakállatlan, síma vólt: artzája tèj-szörrel sem tsillámozott.
11. Már pelyhes az artzád: az elő-ször álladon serkedez: hé-jelentgeti magát nálad a' szakáll-verő, -- irtogató, -- taroló esztendő.
12. Motskos artzával kedvetlenítteni másnak szemeit.
13. Valakire artzúl támadni; vele szembe viaskodni, szállani.
14. Bé-ál-artzáztatván, és kendőztetvèn szava-it -- azt tetteti, hogy . .

15. Artzának mértéklett pirofsággal egyveles fejrsege.
16. Artzátlan: ki-mosdott, -- vásott, -- kopott, -- vetkezett, -- minden szemérmetségből: szemtelen: semmi artzázás, szemre-vetés, -- hányás, nem fog rajta: *tehen --, ló --, kutya --, bival --, bagaria --; vastag --, tó-mérdek, bőr artzájú*: a' leg-szemtelenebb artza sem ér vele: homloka-fel-törlött, és minden izégyent háta megé vetett: igen szük nála az artzát-pirofsító vér: mennél hajanodabb pór, annái fellyebb törlötte homlokát.
17. Vén artzáját kendözés (álfesték: költsön -- v. vendég-szín; tsalóka színezés, vakolás, símittya: kendöző piskóltz (görög fehér) gyengíti, fiatalíttya: kendözövel festi magát: ál' színnel kendözött, kendett, hímezett, nem ő-színre-való, vendég --, ábrázatot visel.
18. Rút (girintzes, darabos...; rosz' mintába (formába-öntött) idomtalan, v. idomatlan; pöfeteg... artzájú.
19. Hallgatva-is artzádra piríttya vetkedet.
20. Fársángos ál-artzáson járni. Színes ál-artzaság,

Ar-ú l n i..

1. **V**alaminek árrát szabni, vetni, rendelni, szakasztani, ki-végezni; meg-állítani, -- határozni,

2. Valaminek árrát, betség.: fel-verní, -- emelni, -- szöktetni, -- ugratni, -- ütni, -- vinni, jól meg-borsolni, v. ellenben, le-verní, -- szabni. -- szállítani . .
3. Valamit, a' kalmár --, arany --, ezüst -- marhát; jószágot, illő áron, v. árrán-kérni; tartani; adni.
4. Valaminek árrábóí el-fogni, -- húzni, -- tsípni, le-vonni-valamit,
5. Áruba vetni, erefzteni betségáni valamit, kezét, hitét, szemérmét.
6. Árulóúl (árulás, árúttatás által) feje vétetik, el-üttetik, nyaka vágatik; le-nyakaztatik.
7. A' ki bírót mellöz (kerül) vét két el-árúllya, ki-jelenti.
8. *Nehezékkel* (lat --, lót-számra) árúllják v. vészik a' borsot, fáfrányt: nem tikozlani-való.
9. Ha jól meg-néznék az árut, semmit nem vennének a' hamis tsaplártól (ördögtől) kinek borá vízzel mindenkor elegy, elegyes, kevert: .
10. A' füstöt font nélkül árúlni, merni: hívságos ígéretekéből bőven gazdálkodni,
11. Egy' roz' fattyú (hamis) követ jó gyanánt árúlni, venni.
12. Más' lelemény'eit magáé gyanánt árúlni: kotlani, a' mit nem maga tojott.
13. *Mérog* (irtóztató) árúlni valamit.

14. *Tsikhorog a' kerek; meg-itta a' kotsis a' háj árrát.*
15. *Matskát zsákbann árúlni.*

A s n i.

1. **A**rkot ásni a' hittel kötött fogadásoknak, és azok' erejét hely'én nem hagyni.
2. Alattokban árkot ásni a' lélek' halhatatlanságának: azt kérdésbe venni, kérdőre fogni, kétségbe hozni.
3. Alattokban meg-ásni az állját a' Keresztényi igazságnak jó erköltsnek.
4. Veszedelemet áskálni, vèskélni mások alá: másokat meg akarni dönteni, tántorítani, ejteni: másnak vesztére követ forralni; *követ v. kígyó-követ fúni*: mások ellen lúgni-búgni: mások virágzó szerentséjeket el-állani, meg-támadni: mások' meg-rontására, el-óltására tanakodni, törekedni: mások' meg-buktatásának útyját, módgyát ki-kémeleni, -- rendelni, -- tsinálni, -- intézni: *mások alatt a' fát le akarni vágni. L. Akadály.*
5. Nagy árkot ásál magadnak; nagy törbe, keleptzébe ejtéd, veréd magadat.
6. Magok' nyaka szakada belé a' másoknak ásott verembe: a' másoknak készített pár-lúg, v. forró Őn nyakokba ömlött.
7. Alád ásott vermét ravalzsággal fedezgeti.
8. A' természet melyen el-ásta (bé --, el-takarta, -- fedezte, el-rekkentette, -- lappantotta) az igazságot: nem könnyen férhetünk

a' valóhoz, valóságához: üttyük, taláallyuk; vèttyük, el-hibázzuk, az igazat.

9. Ezüstöt, arany'at, követ ásni (fejteni; fzedni) a' hegyekből.
10. Fel --, ki-ásni (venni, -- emelni) a' földből a' kintset, —
11. Ezen vén sírból több százat árok - ki ma: ezen aggtól, vén embertől fok száz forintot tsikarok - ki.

A f z' o n y . .

1. **F**ő - Nemes Afz'on yok vágytak, ásítottak illy nagy reménységre, és a' Felséges afz'on yi szerentsét, és nevet ölelgették.
2. Melly afz'on y tizta? a' kiról hazudni fèl, a' hír.
3. Nints türhetetlenebb a' gazdag Afz'on ynál.
4. Tudod az Afz'on yok' szokását? a' míg paléroztattnak, kendenek - fendenek, esztendö telik.
5. Nem tudta, hogy a' mí nemünkben - is vagon hetes váfzon, és nem minden afz'on y a' leg-jobb afz'on y.
6. Ellenben azt - is mondgyák: hogy minden tökéletes afz'on ynak neve egy' tö-hegyre reá férne.
7. Az afz'on yok' sírása, mint a' zápor - első, zajos, tsattogó, hamar múlik: egy' szemékkal sírnak, más szemékkal, öök tudgyák kire, mosolyognak.

8. Ki-tetszik belölle, melly tűzben, lángban mártott szerelemmel viseltetnek az afz'onyok n-rokhoz.
9. Könnyebben felejtí a' kígyó, farka' vágá-sát, hogysen egy' Afz'ony leg kifsebb bo-fzúságát.
10. Nem kell a' fő Afz'onyt, és a' szolgáló le-ányt egy'-azon hetes váfzonnak tartani: egy' kévébe kötni; egy' lévőbe főzni: egy' korpá-ba keverni: egy' latba, fontba vetni: egy'-azon mértékre, réfre, fingre venni, vonni: egy' bordában főzöttnek vèlni: azon egy' letz-ke alá fogni a' bársonyt az abával (aba-pofztóval) Nem mind azon keverék az Afz'-onyi nép, a' patyolatos rend.
11. Az Afz'ony, ha ajándékot ád, magát ad-gya; ha vèfzen, maga árrát fel-vèfzi.
12. Afz'ony által lett eredete bűneinknek; oka 's futamattya halálunknak.
13. Egy' afz'ony tekéntete úgy meg-sebesítte, hogy tellyes életében vólt mit kötöznie.
14. Otthonos lakással sem rozsdásodik-meg az Afz'ony.
16. Mint a' szülő afz'ony, el-hozását, (el--, meg-szülését) úgy várták.
17. Valakit nyilván afz'onyozni: puhasággal vádolni, bélyegezni.
18. Minden állapotot meg-kóstoltt; java --, be-tsüllete -- vèfzett; dertzés, durtzás; bal-körmű, félre-faragó; hámból ki-rugó, -Afz'ony.

19. *A hol három asz'ony vagyon, ott sokadalomnak kell lenni: három lúd, három asz'ony, egész sokadalom, v. vásár.*
20. *Ójjad magadat a' szakállas Asz'onytól.*
21. Adós tzipra asz'ony: idegen tollba öltözött begyes, kontyos madár.
22. Maga nőstény népével lármát dobolt.
23. *Tálbann kontz, ne nézz az asz'onyra: az asz'ony szeme, nyil az Ifiaknak.*
24. Réstellik Penelope' vásznát szöni, verni, varni.
25. Hofz'ú ruha-farkat hurtzolnak magok után helyemből, ezüst 's arany virágokkal közölve.
26. Csak akkor látszatnak ki-nyílt ábrázattal, mikor és hol kedvük vizketteti, sebefskegnek a' befzédben.

A t o k.

1. **I**stennek fejünkre telő) jövő, szálló) áldást átokra ne fordítsuk.
2. Az Atyák' átkát Isten sokszor meg -- v. bétellyesíti: nem fújja --, vizzi-el azt mindenkor a' szél.
3. A' testnek minden fogyatkozásoktól-való szabadságát el-vezte az egy' engedetlenség, és a' felett Isten' átkába, örök kárhozat' kötelelségébe ejte az egész' emberi nemzetet.
4. Mint lator, és Isten' átkába esett, kerezt-fára akasztatott.
5. Vaj! vezte vólna-el Isten még pázsinttyában, fűviben, magvában, tsirájában ezt az erköltsök' veszedelmére (ki-gyomlálására, -- gyö-

gyökerezésére, -- (zaggatására) nevededett gazságot!

6. Nyelleyen-el a' nap alól a' föld. (nem szabad kívánni)
7. Hamis keresményekkel átkot kintsezni, húzni, vonni, szerzeni, gyűjteni, vakarni-nyakára, fejére.
8. Semmi átok nem fekszik a' néked hagyott jószágon; sem árvák', özvegyek' könyvei azt nem áztattyák.
9. A' lanyargatott özvegyek, és árvák minden tizfra falatot szájában meg-átkoznak.
10. Törvény' átka, és félelme füllösíttotta azokat, kik. —
11. Kárhozat' átkába vetni valakit: el-kárhozatni.
12. Bolondúl átkozza a' tengert, a' ki masodhajó-törést szenved.
13. *Átkozódik, szitkozódik, mint a' kereke - törött kotsis.*
14. Azt-is átkozta, a' ki indúlt (dolgozott, iparkodott) mellette.
15. Fúlász'anak-meg a' leg-látzfatosabb akasztó-fán, hogy végezhessem tartozott imádságimat.
16. Kívánnya vale, hogy Isten, lova' hátáról szakasz'a, törje, nyakát. Az égnek, haragnak . . . átkozattya (átka) lett.

◆ ◆

A v a t n i . . .

1. **A'** míg más okosbat meg nem tanátsolfz (tanátsba nem hísz') nagy dologba ne avasd (ártsad, elegyítsd) magadat.
2. Más' tiztibe (kötelefségébe, hivatalába) ne avatkozzál: ugrafs, szöktels: *más' rëttycébe ne akaszd, erejzd, vágd -- kaszódat.*
3. Tanátsba, jószágba . . bé-avatni (iktatni, -- állatni, -- állíttani, -- tenni, -- helyhetni, -- helyheztetni, -- szerzeni, -- vezetni, -- szálíttani, -- ültetni) valakit.
4. Mindenbe avatkozik: *mindenbenn kaldn: minden lévbenn lots: az embereknek való lévbenn-is lotskál: az érettebb észet kívánó dolgokban-is turkál.*
5. Ne avatkozzál a' nem tégedet néző, illető dologba.
6. Gyermekek-ügy után az Afz'onyt a' templomba bé-avatni.
7. Pofztót avatni: azt bé -- v. meg-avatni, meg-fürítteni..

B a r á t . . .

1. **A**z aranynak tűz; bal eset próbája, barát-nak: tűz az aranynak, terh a' pálma fának, ütës a' tűz-kőben titkon lakó lángnak, hab a' tengereken járó bátorságnak; a' szükség próbája a' hív barátság-nak.

2. Baráttságot szerentsés üdők szülnek, szomorúk (*úak*) próbálnak. Fejér holló, fekete hattyú az igaz barát; igen ritka.
3. A' míg tart szerentséd (míg zsíros a' konyhád) el nem fogyatkoznak; de ha el-kelt borod, 's már nintsen mit főrnöd, el-kenek barátid: seprejére szállván borod, egyedül maradsz: midőn a' virág el-mállik (nyellik, -- viritt, hüllog) el-olzlanak a' pillangók (lepkek —) és más újabb nyíltakat keresnek: *senki sem baráttya a' szegénynek*: ürehs tsürről távoznak az hangyák: két három alig van ezer barátim közül; a' többi nem enyim, hanem szerentsémé vólt; a' fazékkal tartott.
4. Több jó barátokra tégyszert ki-derült üdödben, keveset hidgy-meg borúlt napjaidban.
5. A' ki a' dözsölő, és has-hízaló nyalakodókkal társalkodik, roz'ra szokik: meg-ízeltti a' kotzkát, kártyát, hahotát, trágárságot; a' bortól meg-zajosodik feje, bolond örömgörjed szíve.
6. Úgy hidgy barátodnak, hogy ellenséges korában se árthafson: Gyanúban bízzál barátidhoz-is, mint talán jövendőbéli ellenségidhez. (erről mások másképpen)
7. Barátidat titkon intsed, nyilván dítsírd.
8. Hova-hamarább bútsút venni a' roz' baráttságtól . . .
9. *A' baráttság vagy egy'entököt vesz, vagy téfz.*

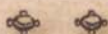
10. Könnyen barátkozik; (öszve-szerzi, -- tsatol-
lya, -- faragja, -- szövö, -- szövötkézteti, --
társasítja --) magát a' fiatal rend.
11. Valakivel barátságba jutni, esni, elegyed-
ni, ereszkedni, botsátkozni, avatkozni,
fonódni, szövödni; le-kötni, v. kötelezni ma-
gát: szoros barátságot kötni, vetni: más
barátságához szövötkézni, édesedni: barát-
ságába kaptsolódni.
12. A' barátságot el-szakasztani, -- metszeni;
félben hagyni, vágni: azon ki-fel adni: arról
le-mondani; annak kötelét fel-bontani.
13. Hanyattlani (lankadni, hidegedni, sza-
kaszkodni, tsorbúlni, fántikálni, tántorog-
ni) kezd köztök a' barátság...
14. Helyre-ütni, hozni, -- állítani; meg-újít-
tani, fel-élesztani) a' barátságot ..
15. Igaz barátság csak ott lehet, a' hol két
szív egy'enlölül v. egy'enlölleg érez, és két lé-
lek egy' más alá gondol.
16. Barátságos: az al', köz néphez-is le-eresz-
kedik, -- botsátkozik: azt maga' közlésére
meltattya: meg nem vonnya, tagadgya ma-
gát annak kitsínységétől: az illendőséget ér-
tő ártatlan mulattságokra-is le-ereszkedik, 's
azzal mindenek szívét magához hódította;
enyvezi: mindenhez le-ereszkedő kegyefség-
gel bír.
17. Jó akarattal ébred, jó-tetemenyekkel
bírad, szorítsad a' szíveket magadhoz;
aján-

ajánlásokat tégy a' beszédben ; ajánlásidat jó
szívvel tellyesítsed.

18. *Barátság nélkül mindent meg-mondani.*

B è k e . .

1. **B**ékeségre hozni (birni, venni, beszélleni, lágyítottani, édesíttetni -- az egy' más' ellen törekedő, dörgölődő, berzenkedő; félre faragó feleket, vizf'át -- vonókot: le-ültetni, -- szállítottani, tsillapítottani, -- nyugtatni a' vizf'a-vonást, gyűlölséges pántolódást, ortályozást, versengést, zendülést, virrongást: meg-egy'eztetni, -- egy'esíttetni az egy'más ellen harsolódókat, torzsonkodókat: pöröknek végét ejteni: ökököt arra hajlatni --, hogy el-lent ne tartsanak; ne ortályozzanak --, húzakodgyanak, tzivódgyanak: újjat ne vonnyanak; ne kotzódgyanak; szakállba, hajba, üstökbe ne kapjanak: egy' mást költsön ne háborgassák: egy'ik fél a' másiknak béke-ségét vizzontag ne zavarja, szaggassa, tēp-dellye: egy'-más közt vizf'áson ne éllyenek: egy'-mást ne taréjazzák, üstököllyék, öklözzék: egy' másön ne tēpjék, húzzák, vonnyák a' gubát: teli öllel ne kapják a' vizf'a-vonást: minden aprólék dolognak nagyra-vitelével (nagyobbíttásával) haragot ne támasz'ának: okot ne adgyanak, szerezzenek, szolgáltafsanak, nyújtsanak a' vizfálkodásra; hanem egy'ezőleg éllyenek: a' vizfálkodókat, dörgölődököt, öszve-szövetkez-

tetni: a' pántolódást-közüllök, ki-irtani, --
gyomlálni, gyükerezni: magvát szakasztani
az ellenkedésnek: az ész-vefzések, 's há-
borgásokat, tsattogó pattogó vízf'a-vonáso-
kot; az egyenetlenségnek gyújtogatóit . . le-
tsendesíteni . .

2. Jó szívvel rá-békéltet (hajlott) valamire.
3. Egy' máshoz öleléssel békélleni: egy' mást
meg-ölelni.
4. Tsókkal békélleni másnak jobb kezéhez: azt
tsókkal tisztelni.
5. Másnak lábaihoz békélleni: esni, omolni,
borúlni; térdre omolni.
6. Artatlanságnak menedék vára, mellynek szép
környékén őrt áll a' néma tsendesség; bört-
nyait virraszttya a' békeség; hol a' magá-
nosság kedvén (kedvére) múlatoz.
7. Békeséget kötni: szövetségét ütni: kötést
vetni, tenni: bé-zárni vas ajtajit a' véren-
gező hadnak: kaszákra verni, fordítottani a'
kardokat. Lásd. Alku. Barát.
8. Öfzve-békéltetni, az úri nemes viselést a'
Keresztényi tökéletességei; a' két egy'-mással
ellenkező feleket.
9. Az ellenkező kívánságok viaskodási rút igye-
netlenségben, és táborozásban tarttyák a'
gonoszokat; bontogattyák békeségünköt . . .
10. Békeség-zálagúl kezeit nyújtotta. A' szelíd
tsendességhez részelkedni . . .

B e s z è d . . .

A' beszèdben fokféle tsapongást, tètová-
 zást koválygást, tenni: habozni, tséltsap-
 ni: egy' vágásban, nyombann (v. *ona*) törè-
 fen nem jární: egy' ínön, húron, sínóron,
 pórázon nem vinni, vezetni, folytatni a' be-
 szèdet: egy'-mástól függöleg nem szóllani,
 egy' tsapáson nem maradni: minden-felé,
 két kézre, v. kézről kézre, háyni a' tselt,
 a' kalafintát: sok elegy-belegy (a' tárgyhoz
 nem tartozó) kérdéseket támasztani: ki-sík-
 iani, -- ugrani, -- szökni a' szorol's korlátból:
 ágról ágra szökdétselni: el-térítteni, -- teker-
 ni, -- fatsarni, -- fordíttani a' beszèdet: azt
 másra ugratni, szöktetni: másba üttetni a'
 szót: más karba vinni — a' beszèdet: a' lí-
 nea, sínór, v. sínór-mérték, mellől el-hágni,
 ugrani: kívül (a' líneán, dolgon) mez'e
 bújdosni: egy' farkban sokáig nem forogni:
 a' beszèdbe vett dolog, v. a' fel-vetett fun-
 damentom' sínórja, után nem jární: azon
 mesterkedni, hogy a' beszèdben az álló har-
 tzot (*stataria pugna*) el-hagyassa: a' meg-
 fejthetetlen erőfség, igazság elöl el búhas-
 son: álnok fogáfsal, út-vefztéfsel el-tsúfzhas-
 son, -- osonthafson: patvarkodó beszèddel
 tètovázni az igazság elöfft: a' szaladásra fo-
 gásokot gondolni: a' ki-mentekezésre, -- fejtö-
 re; terhelö, súllyosíttó dologtól-való el-ug-
 rásra -- valami színt keresni, körül-nézni:
 mesterséges fogásokra botsátkozni, ereszked-

ni: vetemedni: a' dévaj álnokságnak minden fogásit elő-készíteni, -- venni: sík, tér, tág, v. tágas mezőt keresni a' nyargalódásra: minden bokor-búvót meg előzni: lok ággal-boggal el-terjedt egyenetlen szávakkal, fél-re-tsapásokkal élni: nyargalni, 's bizonyos tsapást nem tartani.

2. Midőn erősz bizonyosságokkal sürgettetik, ostromoltatik, mindgyárt nyomot, útai veszt: ritkánjár egy' vágásban kereke: tsak evez tétova, mint a' vak veréb: igen el-velte (ritkán) folynak egy inon szavai: tsép-hadaró balra-lántikáláshoz, és tséltsap félre-faragáshoz nyúl: nyomot akarván vesztetni, tsak ortályoz, pántolódik, és fortélyoskodik: mint egy' úta-vesztett havasi bak, imitt amott ugrándozik: tsavargással akar el-likamlani a' meg fejthetetlen erőtség mellől.
3. Minden bezéllgetések tsak nézésből állott, mellyben az illetődés vólt le-festve.
4. A' bezédben önnön magával ellenkezni: szavát kerefztül ölteni: egy'be-vesztetni, artzúl verni, tsapkodni: öszve nem bekéltetni; hol egy', hol más rámára, kaptára ütni, vonni: meg-öblíteni száját, és tsak hamar mást mondani: el-el vèteni a' lépést, ugrást: magával, -- szembe szökő -- viaskodó, -- álló, -- szálló; fonákul ejtett v. fordúltt; viz'a fzegezett; magát meg-hazudtoló.beszéddel élni: a' mit egy' szavával állatott, azt mással felbontani: meg-tzáfolni, -- hamisítottani, -- hazudtolni; nyakon, artzúl ütni: meg-pofozni;

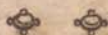
ni; torkon verni, fojtani: viz'a-ölni, rántani szavait; hajba, üstökbe eresztani: előbbi állásait fel döjteni, v. dönteni; fenékel fel-forgatni; földhöz ütni, verni: mondott szavait hiteleségéből ki-öltöztetni, --vetkeztetni; farkából ki-mozdítani, --ütni, --feszíteni, --ejteni --; hitelétől ki-üríteni: a' beszédben éllel állani-öszve magával: most törrel, paizs'al vítatni valamit; most, kaszáját viz'a-szegezvén, artzúl fordítani szavait, 's viz'a-dobolni, rántani, meg-hökkölni, a' mit elébb mondott: ha igazat talált is mondani; ha a' tárgy felé, a' dolog mellé szóllott is; sok állhatatlan habozással, kételkedő tétovázással elegyíteni, keverni, zavarni szavait) gyakran fordítani, téríteni a' ló' száját: artzúl, v. ellenfegesképpen támadni maga ellen: magát ellen-mondással meg-támadni: a' beszédben egy'elsséggel öszve nem köteleztetni: ha néha jó lévben adgya-is-fel a' бүдös húst, másutt viz'a fordúltnan szóllani: a' dolgoz meg nem alkhatni, el nem egyenesedhetni magával.

5. Ékes-beszédü: esztergározott, ki-símított, --rámázott, --gyalúlt; merő selyem, hímes, tzikornyázott, piperézett, mosdott, kendett, trágyált; mézbe mártott; szív-fogó, elmekurusló (bájoló) beszéddel; asztal-főre-való, válogatott, szemen szedett szavakkal él: lépés méz minden szava, v. lépés méz tsepeg ajakáról: szája merő mézet tsepeget, v.

édessed folyamattal ered: más könnyen nem éri szép szóllásából (v. val): Cicero' virági folynak ajakáról: pallérozott -- szó -- fodorgatással -- trágyázott -- beszédü: az ékesen szóllásnak minden erejét velejét, öfzve-szedi.

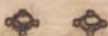
6. Derék; szívre-ható, szívet hasogató; eleven, v. elevent-mozgató; nyers erejü, érzékenyítő, ébresztő, hathatós, fontos-pontos; szív, v. lélek körül kereskedő, tapogató; lelkére szólló, felséges beszéd.
7. Hitvány beszéd: ízetlen, darabos, tsekély, alá-termett, föld-színt-járó, erőtlen, velőtlen, sajtalan (sótalan) botor, ostoba; tompa, tsonka-bonka, efze-hagyott, erőltetett, tsigázott: *sem füle, sem farka; sem keze, sem lába; sem eleje; sem utóllya* beszédgyének: *tövel hogy'el áll öfzve*; merő zavarék.
8. Szilajkodó: test-fintzározttató, Venus' óltáráról keltt, Kupídó' tüzétől éleztett, v. gyúlasztott; mosdatlan, szemtelen, puruttya, feslett; pad alá-hányandó; még a' fonó házhoz sem illő beszéd.
9. Nagyra-mondó; kerülő, kerengő; szédítő, hódító, keisegtető, gyengéltető; tsalásra készített, festett; magán kívül járó böltseséggel halmozott -- beszéd.
10. Ez nem egyéb, hanem útat-vesztő, álnokültsatlott (fűzött kötött) beszéd.
11. Boszú-beszéddel illetni valakit.
12. Le-beszélleni, -- szóllani, -- verni valakit fázndékáról, v. abból ki-beszéllni.

13. Ki-beszéllem fiamat a' Király' -- kezéből.
14. Ki-beszéllt belőlle, le vert rólla.
15. A' dolgot mások előtt kellő rendében, erejében, ízében, elevenen le-beszélleni, -- ábrázolni, -- festeni, -- képezni; tsaknem szór-szál-hasogatva fel-adni: eleven festékekkel le-rajzolni; mások' elejébe terjesztani, szakasztani, fakasztani, rakni, hordani: annak minden feje-fokát, ága-bogát elő-adni: azt tövéből, gyökeréből ki-fejezni: szegül végül mindent elő hozni. Lásd *Ész* 32.
16. Egy' tettében történt (valóságos) dologról beszéllek.
17. Meg-tölteni valakit a' dolognak örvendetes elő-beszéllésével.
18. Hofz'ú, és igen tekerékes beszéd; de ketté lehet vágni.
19. Szép lágy beszéddel fülébe rágják, hogy természet hozta az emberrel, hogy a' tisztességes szerelemtől ne legyen idegen.
20. Beszédeden nyugodgyék meg a' társ, és további hallgatásra is íz maradgyon benne.
21. Minden ékes-beszédek' hitetésénél, minden emberi okoskodások' hartzolásánál fogatosb vólt.
22. Temető (halotti) beszédet tenni valakinek. Az érzékeny szívek között valamelly néma beszédnek módgya, neme taláztatik.
23. Oda ment, hogy vele beszédes lenne: beszéllene.

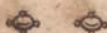

24. Be nagy feneket kerekített beszédgyének; be mezt'e fáraszt, Éden' kerttyébe.
25. Beszédemmel el-tzélozott határomnál (meghatározott szándékomnál) kelletinè! tovább léptem, mentem, ereszkedtem, terjeszkedtem.
26. Restellem tovább-igyekező beszédemet arra téríteni; oda-felé vesztegetni.
27. Ollyba tartom kegyeskedő beszédedet, mint-ha már kéréssem meg --, bé -- tellyesedett volna.
28. Szó-beszédben (beszélgetésben) lenni valakivel.
29. Szavaira vigyázó rendes beszédű ember.
30. Lepegve (mellyére --, le-fütött fővel --, halkan) beszélő.
31. Beszédgyében, 's tettében (tselekedetiben) kellemes.
32. Valakinek beszédgyét hozz'allani, hozz'asnak tartani.
33. Szemétre-való puruttyaság (fusnyaság, otsmányosság) minden beszédgye.
34. Közben közben meg-spékelvén beszédét Vallis *Autorból*, utánna ugrattya Galénust, és fokot aprított (hord-öszve) belőlle.
35. Kereszt-fogású --, v. kötés-beszéd, v. bizonyosság: argumentatio.
36. Többet tseppent - bé a' *consequentiá*-ba' hogysem az első beszéde (mondása) meg-en.

engedné, és így hamis az ő kereszt-fogása (bé-rekesztése, -- zárása, fejezése, *Conclusio*.

37. A' Kereszt-fogású-beszéd' (bizonyság', erősített' első részének magán-való fényessége bizonyítás nélkül nem szükös; nem szükölködik.
38. A' Kereszt-fogású-beszéd' bé-rekesztése a' szükségesképpen-való következésből áll.
39. Mindég egy'et beszélleni: *egy' lantot pengetni: egy' bakot nyúzni: egy' regét dúdolni: egy' nótát fűni: egy' dolgot nyesni: melyeszteni*: mindenkor tsak egy'et aprítottani, nyesni, vitatni: *fántonn fánt: egy' kergét rágni*. Ezt, valamint meg-fejthetetlen tsomót, és tudomány'ának leg tettesb gyámolát, únalmason forgattya.
40. Ha ki nem kopott elmémből, valamint a' mogyoró, tokjából, el-beszéllem a' többit-is.
41. A' ki sokat beszéll, sok görbét ejt: *a' ki sokat favag, sok forgátrót húllat: a' sokat őrölnék sok korpája vagon*.
42. Különös, és hoz'as beszédben járó vagyok: *nem jöttem, a' mint mondgyák, tsak pipát (v. ra) gyújtani*.
43. *Király' fija, Kis Miklós' beszédgye*: mese, rege; Izófia beszéd.
44. Motskos beszéllgetés erkölts-vesztegetés.
45. A' kèrök nagy feneket szoktak keríteni (kerékíteni) beszédgyeknek.

B e t e g, v. n y a v a l y a . . .

1. **A**z epe fel-forradván, elsöbben meg-telik sár-vízzel a' gyomor --; ebből lesznek kéznek el-esési . . .
2. Betegsége miatt csak tsontya, 's bőre van: tsontra, 's bőre szállott, apadott, vékonyodott: minden ízit meg-olvashatnád: letsapta, el-húllatta húsát; ki-ülnek tsontyai, mint a' gereblye-fogak:
3. Igen beteg: a'testnek kötözeti alól majd fel-óladatik: már a' sírja' parttyán lábog: meg-nyakasodott benne a'nyavalya' ereje: a' halál' kévéhez jutott, szorítottatott: küszködnek tagjai a' halál' karjai között, láttya le-menni utólsó napját: haldokló, v. haló, haldosó félben van: költözöben van lelke a' testből: be-húzta szemeit halál' pókhálója: majd el-éri ama' letét válaasztó közt (halála' óráját): keze lába-esett: jártányi (járásra elegendő) erő nints benne: ágyat nyom: ágyba szakadt: nyavalyában zabáltt: igen nyomorék: *tsak hálni jár a' lélek belé*: fen-járó halott: nehezen hall több kakuk-szót: élet halál között van: majd rája boríttya (terítti, veti) árnyékát, képét, az halál: majd az halál' horgára kerül: az halálnak rajta van immár rothalztó keze: bé-esett artzája, el-kékült ajaka, el-alutt szeme' fény'e: nyelvén van repülő lelke: átólsó pillogását adgya élette'

te' izövétnéke: majd hamva vétetik életének: az halál' árnyékába alkonyodott: majd elszakad, -- metfzetik élete fonala: nem mesz'e van szemeinek vég' el-húnyása: már a' lár-ga halál szöllíttya postáját: fel-öldoztatásán dolgozik a' természet: ki-ütött rajta a' halál' háza, v. verítettéke: el-futotta a' halálos verítették: izomfzèdságába ért a' halálnak: a' halál vonnya már rajta kèkes barázdájit: halál-verítették izzaszttya testét; életének utólsó szököllőjén van: az halál' kaszájára, v. kaszája alá jutott: sírja felé hanyattlik: a' földiekből nem fokára el-takarúl, -- takarodik, ki-bontakozik: ki-múlóban v. ki-múlófélben van: végzödik pallyája: majd ki-szakad testéből lelke: már eleibe nyújtózott az halál' árnyéka: ajakán tévelyeg készülö lelke azon kívül-is már meg-èrett gabona a' halál' kaszájára: fel nem lábbad, v. fel nem lábál: ki nem gázol, -- verdödik, ki nem ügyl, v. igyl (Lásd *Akadály*) betegségéből: fel nem veszi magát nyavalyaságából: *majd meg-könnyebedik ágya' szalmája: már szakállára pökik: majd el-patkól: majd el-ránttyák a' gyèkényt alólta: fél tsudánál több leiz', ha fel-vánfzorog: már a' más világra fel-ülöt fúnak néki: az el-enyészésnek szellyén, a' halálnak felsőbb grádits-fogán áll: a' halál háza-is ki-ütött rajta.*

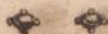
4. Betegsége (egészsége' bontakozása, ereje szakaszkodása, testének vajuttsága miatt tisztitól el-maradt, esett...

5. Beteget gyógyítani: ágyba-esett, -- szakadtt testet --; ereje --, ina szakadtt embert szelentézni: ki-üzni, -- takarítani, -- vinni, -- hordani, -- tisztítani belőle a' nyavalyát: ér.vágással, köppölyözéssel paponyával (hólyag-ízivatással, vesicatorium) le-vonni az ártó nedvességet: az Orvosok izzaszttyák a' beteget, hogy párlódással lezárazzák nyálaságát; eret vágnak, hogy tajtékítól tisztítsák véréit; lütögetik, hogy az ártalmas taknyok' folyását máshova fordítsák: italokkal tisztíttyák, hogy a' gyomor' sonkolyának fokaságát ki-merítsék; *diétára*, koplásra fogják a' beteget, v. keserü szerrel itattyák: tudván, hogy ezzel füremednek (frissülnek, újúlnak, elevenednek) az ő minden részei: keserü italokkal kérodtetik a' beteget: tárkony mezzél meg-édesíttik a' tséfe kerületit, és a' pilulákat aranyba boríttyák, hogy a' beteg' szájába tsalhafssák: mivel tsaknem minden betegség teliségtől (teli gyomortól) vagyon; azért majd minden gyógyíttyók a' test' üreftsíttésén, és fogyatásán, apasztásán fordulnak: a' hol nagyobb bontakozást arányoz az Orvos, ottan kezdi gyámoíttani a' természetet. Az orvoítség tíz napok múlva fel-vette az ágyból.

6. A' betegen fel-adni, -- hagyni: gondot, kezét rólla le-tenni: orvoslásáról le-mondani: azt történetre, szerentsére bízni.

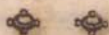
- 7 Minden gonofzság ragadó betegség, és megpoklosíttya dögleli) főt mérgesíti a' közeljárókat.
8. Az orofzkodó halál ő rá-is arányozott nyílással, és betegségbe ejtette.
9. Szívével (elméjében) beteg a' sokat nevető: *keveset van otthonn, a' ki sokat nevet: a' sok nevetés testvére a' fél-eszűségnek.*
10. Vékony, és sovány eledellel tengetvén (támogatván) életét, mellyében megbontakozott, szakaszkodott, erőtlenedett, gyengültt) 's tsaknem el-száradott.
11. Fejedet ő szelentzéből vett kentefitéléssel (kenegetéssel . . .) meg nem gyógyíthatod, ha más írrel nem nyúlsz hozzá,
12. A' büntől meg-válva (a' bünön kívül, kivévén a' bünt) minden betegségek, nyavalyák Isten' kezéből jönnek.
13. Szívünk' betegségét meg-orvosollya az ideig-tartóság.
14. Szív-esdeklésben betegeskedni.
15. *Hofz'as betegségnek ásó, kapa vége.*
16. *A' ki betegenn él, fokáig vonakodik, vonáglík.*
17. Alf'ú kórság: száraz betegség.
18. *Elég nyavalya a' venség.* Alf'ú-kórságos.
19. *Távúl nézni más ember' nyavalyáját.*
20. Bor-tsífszárok' torok-gyékének orvoslása:

B i r n i . . .

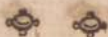
1. **B**irtokunkból törvénytelenül ki-űztek, -- hánytak, -- tudtak, -- túrtak, -- tsináltak, -- hajtottak: torkunk-verve, v. fojtogatva bírják Őseinktől, Eldődinktől, Eleinktől, ránk szállott vagyoninkat: ki-túrtak fittyentettek fészünkéből: el-rablották, -- idegenítették, tulajdonították, -- szedték, kaparitották; el-fel-zsákmányozták, el-kóborlották mindenünköt: egy'be hajtván fejéket, addig titkolódtak, míg ki nem vertek birtokinkból: míg meg nem döntöttek: míg vagyoninkat el-nem tolvajlották; sőt holvalóinkat, apró egy'et-másunkot-is el nem szedték, ki nem tsikarták: téptek, mint a' dió-fát az ország' útyán.
2. El-birák (meg-birák, -- győzék mind azokat, és meg-hajták, -- hódoltaták.
3. Valaminek birtokát el-érni, meg-ejteni: birtokába jutni, lépni, esni.
4. Az országot Isten egy' nemzettől más nemzet' kezébe, birtokába ejti (adgya) az igazság' fogyatkozásáért. Pogány kézre keltek, birtak a' fáradságos verítékekkel öntöztetett tartományok.
5. Tsak alig, ha kezére nem birik (nem kerül) birtokába nem ejtődik, jó, fordúl.
6. Tsuda nagyra birni (vinni, emelni) a' mit mások kezdették.

7. Nagyra birják, viszik, fakaszttyák, ragadgyák az embert az indulatok.
8. Nagyra birják indulattyokot, magokot: nehez dolgok' vitelére viselésére, fogására győzik, hajttyák. Nehezen bánt (birt) szívével miatta —
9. A' mit sokszor erőls kar nem bir, meg-bir okólság.
10. Szívét tsendeségre birni, 's a' múlandóságon túl nyújtani: az örökké tartandókra emelni, szegezni.
11. Birja vala kapitányúl (mint kapitány) az egész' Somogyságot,
12. Azon részek mái napig-is Erdélyhez bírattanak, foglaltattnak.
13. Ne fellyebbezzen tovább, hogy sem birják szárnyai,
14. *Sokhoz látó, jemmivel nem biró: a' ki két nyúlat üz, egy'ikét sem éri.*
15. Isten' képebéliek a' Fők (Elöl-járók), a' kik másokkal birnak: másokkal parantsolnak.
16. Egész'en birá (visele) az ő tiztit,
17. Jegy-ruhában (ruháúl) kéri vala a' biradalomnak felét.
18. Az bir magával, 's vígan él, a' ki mondhattya naponként: élttem.

B í r ó.

1. **H**ajdan Anglia vólt Európának bírája: néha-napon Tamesis tartotta a' mérő serpenyöt: Anglia bírálkodott, 's egyengette az Udvarok' dolgait: intézte ügyes dolgaikat: annak szabáfin indúlt-el, 's állapodott-meg az Országlók között a' per, ki-gyúladott, .. ütött háború: annak szavától *hallgattak* valaha az országok: a' tetemes dolgokban ő hozott utólsó végzést ..
2. Meg-bíráltt (bíróvá rendeltt, választott; bírónak ismértt) ember valami *dologra* (v. *bann*).
3. Mindnyájan bíró' kegyelmén maradtunk: az ő irgalmának köszönhettyük el nem vesztünköt.
4. A' Bíró más ember' vérét szükön, fösvényen költse: mást halálra gyenge *okokonn* (v. *ból*) ne kárhoztafson.
5. A' bíró kárhoztatik, midön a' gonosz-tévő fel-szabadíttatik. Lásd *Büntetni* 14.
6. Ha a' jókhoz szabod magadat, nem szükség a' bíró, ki meg-jutalmazzon; te magadat a' fellyebb-valókhöz adtad.
7. *Bagoly is bíró az ő házábann v. barlangjábann; minden kakas vitéz a' maga szemettyénn;*
8. *Azt-is tudgya, hányat tojott a' bíró' tyúkja; mindent-látó, halló.*

9. **Bíró-szó:** víz'a nem vonható; másolhatatlan végezés: Lásd *Ajándék* I. 2. 3.

B i z o n y . .

1. **D**erek bizonyítás. Igaz emberségemre mondom, jó helyen veté-meg itt a' hálót: bezzeg nem tsekély vízben tapogat ám itt a' jámbor; hanem ugyan a' part' mallyát (pad-malyt, part' üregét) turbokollya, zurbollya, gübüli, és a' derék Sz. írásból feszegeti mondáfit. Tudton tudom; mind a' két szemem bizonyosága, hogy..
2. Ezt meg-bizonyíthatom: ennek bizonyosságát adhatom; és pedig úgy, hogy minden kétségen kívül legyen vettelve: déli világosság, tiszta verő fény legyen mindenek előtt: hogy bé-húnytt szemmel-is láthassák: kezékkal tapogathassák: azt egy' nyomon - , inon folyó igazságból meg-mútathatom.
3. Fejére bizonyodott (ki-sült, .. világosodott, dél színre jött) a' vetek.
4. Nem hitvány renden kaszálnál, ha ezt fejünkre bizonyíthatnád, rakhatnád. De sem emberség, sem elmebéli tehetség nints annyi benned (nints annyi lelked, fejed; ha meg-hasadsz, .. fakadsz, .. dermedsz-is) hogy reánk rakhasd ezt a' hitetlenségnek árútitató gyalázattyát.

5. A' más párttol (félről, résztől) támasztott állatott bizonyságokat egy' pihenéssel földhöz verni.
6. Nem tudgya a' bizonyságoknak mélyen beléje veretett dárdáját ki-teperni, -- tekerni, -- vonni.
7. Ezek nem hartzra rendeltt bizonyságok, hanem katzagásra gondoltt trágárságok.
8. Kötés - bizonyság' tsumója alá, és szorofs határba (syllog..) foglalni a' bizonyságot: kötés - bizonyságot támasztani valaki ellen. Lásd *Befzed* 21.
9. Azont azonnal-való bizonyíttás: kerekben -- v. kerengőben járás: azonnal-való állatás, a' mi szint' úgy kérdőben forog, v. kérdés alatt van.
10. Tanúja lehetek, hogy otthon éjfélig turkál a' könyvekben; szerzett benne leg alább két tárfszekerre-valót.
11. Az öltözet, nevetés, járás, bizonyságot mond (hírt hoz, ád) a' kevelységről, és bújaságról.
12. Pogány ember' bizonyságit .. fitíttani, -- rántani, -- hozni-elő.
13. Szent Háromság egy' bizony Isten.
14. Ez bizony (bizonyos, kérdést nem fzenvedő, kérdésbe nem vehető, hozható, erefzkező, hihető) dolog.
15. Forrón akarná nyakába fordíttani az elle ne fundáltt, támasztott bizonyságokat: tor-
kára

kára igyekeznék árasztani a' bizonyságok' hévségit.

16. Erzi az erőfs bizonyságok' lövöldözésinek szaggatását igaz óltalomban mg-fogyatkozván.

17. El-akarja kerülni a' bizonyáságnak óldhatatlan kötelét, tsomóját.

18. Az ő egy' más után hazudozott szeméttéről nem vész'ük a' bizonyságot.

19. Töredékény (pók-szövevény, pókháló) bizonyságok ezek, mellyeket köny'ü egy' szóval le-ütni, meg-tompíttani.

20. Illy formában állatom-elő a' negyedik erősféget, bizonyíttást.

21. Egy'nihány számos bizonyságok' elő-állatásával meg elégsem ..

22. Lafsú szerrel (erőtlen, velőtlen; fogatlan, inatlan, ina-szakadt okkal támogatni, bizonyíttani valamit

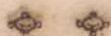
B o n t a n i ..

1. **A'** nehézséget, ellen-vetést -- fel-bontani, -- óldani, meg-fejteni.

2. Az arról tett fogadását fel-bonttya, 's arra palástot, ál-artzát, színt, okot keres.

3. Lelki tsendefségünköt fel-bonttya, -- keveri, -- zavarja, meg-bontogattya, -- háboríttya az az Istentelen könyvek' olvasása.

4. Az üdvösség' fundamentomát fel-bontani, -- meg-ásni.

5. Fel-bontani a' vér' kötelefségét (kötelét); az Atyák' szövetségét; a' törvényt; másnak akarattját.
6. Fel-bontani (bontzolni, -- tagolni a' marhát, testet..)
7. Meg-bonttya, -- szaggattya az ágyu a' fereget; meg-bonttya, -- bolgattya a' szél a' kazalt, héjazatot.
8. Ide jöttél, hogy lakásomat bontogasd.
9. Szép darab pénzzel jó korán ki bontakozott (-- ment) országból.

B o r . .

1. **M**esterül meg-áztattják Tetis ferdőjében Bakkust: jól meg-keverik vízzel a' bort.
2. *Kenyér, 's bor nélkül a' test nem fintzározik: le - száll, meg - hidegül, el - alszik annak katzérsága, szilajkodása, déltzagsége: bor, és kenyér nélkül fázik a' bújaság. Ellenben a' borral gözölgő has fajtalanságra tajtékzik: a' fok étellel itallal néki tüzesednek a' vágyódások, indulatok . .*
3. Ollyan a' bor, mint a' halász-horgon az étető.
4. Ezüst hordókból arany tsészékbe, 's virágokkal ékesített serlegekbe (pohárokba) tsapolni a' kedves-ízű bort.
5. Szivárványon (lopón, szívón, szivornyan) venni, vonni a' bort.

6. A' nyúl-szívü félelmeseket-is kardosokká teszi a' bor; vídámittyá a' vastag -- (erős) -- fejü embereket; meg-rézzegítti, és földhöz veri a' gyenge fejüköt, v. fejüeket.
7. A' bort, az olajt meg-zsákolni: törkölyös tokjait el-venni; le fejelni: seprejéről le-fejteni, -- húzni.
8. A' bornak kevese hasznos; soka ártalmas, *Nints kormány'a a' bornak.*
9. Bor - nyomás, p. o. zsákban. Nyarasodott (nyárlott, nyálásodott) bor.
10. *Nem gyermeknek való a' bor; mert nem tudja meg-rágni.*
11. *Sokat tud a' bor:* sokra víz; szarvat ad a' szegénynek-is.
12. *Minő a' tökéje, olyan a' bora-is: minémü az any'a, olyan a' leánya: minémü a' fájja, olyan a' gyümöltse: minémü a' madár, olyan a' tojása: minémü az esze, olly a' lelemény'e: minémü a' munka, olyan a' jutalma: milyen a' ruhája, ollyatán (ollyatin) maga-is: nem-esik fájától mesz'e az alma: nem nemz a' bagoly sólyom-fiat: a' matskának a' fija-is örömet egerész: ökyöt vonásánn, madarat szóllásánn, fazakat kóngásánn választunk-meg; a' szamár, füléröt; oroszlány, köyméről; róka a' farkáról, az eb a' szöriről, madár a' tolláról; bolond, beszédéről ismértetik.*
13. Fel-önté a' bort: a' vigyorgóra: (gégéjére) fel-hajtá; (nevettségesen.)

14. A' bor, tüköre a' szívnek: *borbann lakik az igazság*: igazat mondat a' bor.
15. *Roszb' boros költsár az, a' ki szomjann meghal.*
16. *A' vásárt, és boros bútsút pénzzel járják.*
17. *Bor, búza, szalonna, Égnek fő adomány'a.*
18. *Nem kell tzigéty a' jó bornak: vásár nélkül is el-kél a' jó áru.*
19. *Virágos tzigéért kötni a' bűdös bornak. Szegény (hitvány) bor.*
20. *Jó legény a' bor. Bor-betegség. Részeges bor-ifsákság. A' világnak tsáváltt a' bora.*
21. *Valamint az any'a szülte, tiszta (ö-szintevaló) bor.*
22. *Kardot köt a' bor: meg-fordúl, -- veteredik etzetre készül, indul.*
23. *Mint az úr' bora rajtunk, fenekét ki nem vágthatat. Nagy barom üveg bor.*
24. *Jó a' ser, de még-is a' bor az any'a: jobb a' Kristus főztte, mint a' Kristóf (Serfőző neve) főztte.*
25. *Nem lehet olty vastag (izmos, erős) ember, kit a' bor meg nem gyöz.*
26. *Az éj, szerelem, 's bor semmi mértékletest nem javallanak: ama' szegyen --, a' bor 's szerelem, félelem nélkül van.*
27. *A' bor igen kapós (igen kapják v. kapnak rajta.*

B ú . .

I. **B**ú, kenyérem 's italom : búval, bánattal
 tengetem él'tem' : búban finlödöm, fonnyadok :
 búnak árjában áztatom magamat : a bánat fel-torlott (-- halmazott, -- tornyozott) habjaival tusakodom : magamat keserüséggel forvasztom : ősz halavány szín fedí bús ar-
 tázamat : le-áldozott (el-húnyt, -- alkonyodott) víg napom : tárgy vagyok , mellyre lövöldöz a' keserüség : kínya csak nem enyhül (enyhödik, tágítt) sebesültt szívemnek : semmi nem édesítheti (lágyíthattya, oszlat-
 hattya , könnyebbítheti) keservemet : szívemben meg-félskellett (vénhedett, -- avafodott, -- rögzött, aggott, gyökerezett) a' fájdalom, az őszíttő nyomorúság : rekedez testemben el-tévedett vérem : halálos keservem! a' bennem nyögő természetet utólsó erejében láttatik fogyasztani : a' gyötrelémnek tövises mezein reszketek, és sírok : több gyötrelém szagat, mint szívem dobbanást adhat, vagy ajakim sohajtást tehetnek : reám borúltak a' setét, és meg-szorúltt aggadalmak : melyen le-szomorodtam : olyan az elmém, mint a' kék ég, midön a' háború birja : sok jaj — kiáltásom veri az egeket ; 's mint e' földi pára bővítt fellegeket -- : tsendes elmém habzó búsúlásra kelt : mint egy' rózsa, mellyet a' hajnal könyvével öntöze , 's Zefirus tsókola szelével, el-hervad gyakorta leg jobb virágjában ; úgy én — ; nints már az én szemem.

memnek az égen sem napja; sem egyéb vi-
 lága: bádgyadtt sohajtások akadozva repül-
 nek-ki mellyemből; komor gondok ültek-ki
 homlokomra; szívemre a' bú könnyököl: szo-
 morúságos az én életem: szívemnek meg-rög-
 zött már epedése: már vèrembe ütött, szál-
 lott a' szomorúság: éjjel nappal bús gondo-
 lat öklel (érdekel, ostoroz, sebhét, mar-
 tzang, gyötör, kínoz, öldököl, hóhérol,
 aggalzt, aggódtat, fonnyaszt, fojtogat, e-
 pefzt, emész, nyughatatlanítt, keserítt, rám
 forrott a' fok bal eset: reám felesedett (sza-
 porodott, gyült, áradt, szakadt, és eskütt)
 a' szerentsétlenség: búra születtem: másnak
 fenyés a' nap, énnékem fetetes: rám omol,
 szakad a' búnak le-tsepülő zápora: el temet
 a' bánat' fenekellen tengere: jaj! ki-derültt
 kedvem vastag homályba borúlt: melly nagy
 hamar kelt kedvemnek mordsága: a' víg kedv
 szomorú hajlékom mez'e kerüli: víg ked-
 vem' gyenge tavasz'a mostoha télre jutott:
 búval, bánattal tellyes nap virrada nékem:
 el-szállott töllem az öröm, mosolygás --: bé-
 kesègre nem bírhatom bús szívem' háborgá-
 lit: mind kedvetlen üdök boronganak körü-
 löttem: ködbe borúlt örömem: bú válttya, --
 tseréli-fel bóldogságot: el-nyellett (, --
 apadott, -- semmifedett) vígságom: abból
 ki szorúltam, -- ürültem, -- fordúltam: ar-
 ról el keltem: attól el-szakadtam, -- estem, --
 múltam: meg-estek, -- leptek a' szü-rágó,
 martzangló bánatok: délre sem ért; már es-
 tét

tét vet vígságom: virradtát sem várta, 's már el-tűnt örömem: setetté, gondoltam, már nem telzi semmi, napomnak fény'ét, 's im' végképp' el-alutt; még az örvendetes világozság sem derítheti-ki lelkemet: örömmel keserítették el-költt bóldogságom; ollyanná lett él'tem, mint a' szélvész alatt meg-feketedett tenger' zúgása: setét gond ül szívemen; szomorú állapotomat egyedül-valóságban síratom, 's öregségemet liettetem: édes napjaimat borítottó fellegek, mikor oszoltok-el! a' szomorún tsergő patak, és a' fák közt mind egy're sohajtozó szellő kettőztetik panaszimat: az harmatozó ég velem sírni lát-szik, és a' körülöttem lévő szántó-földek-is gondolkodó tsendes bánattal fájlalván érzik kedvetlenségemet: nem tsendesíthetem-le felzajdúltt habjait szomorú lelkennek: ki-rágták, -- ették szívem' a' gondok: tsendes elmém habzó búsulásra kelt: oh! még távól van réve habomnak: még nagy szélvész köz'tt inogok: még mesz'e van a' rév: a' szomorúságok még váltig inallnak: ah! kebelèbe mikor vészen az édes öröm: a' búrajtam lakttának el múltt esztendeje: a' lenyugvó nap fel nem támad nékem: mint a' változó nap, borongó fény'ében, ollyan az én képem: mint a' bádgyadtt virág, vállam-ra tsügg fejem: mord téllal végzi magát-el vígságos tavaszom: örömmim búval zárattannak --, rekesztettnek --, fejeztettnek-bé: szenvedésem' úttya bé nem gyepesülhet; sebeim

bé nem forradhatnak (forradhatnak, bé nem hegedhetnek, -- hártásodhatnak): vídám napjaimat bús éjtszaka nyomja: szívem' ellenkező fergeteg forgattya, 's meg-bízott reményem rólla le-szaggattya: tövisset nevele rózsát-várt reményem, váratlan éjtszakát hajnalt-nyújtó fényem: el-merültem a' gyöt-relem' tavában: hozzám a' mosolygás soha lakni nem jó: nyughatatlan örlődésekkel szorongattatom: hofz'ú -- (vég --, örök) bútsút vett töllem az öröm: gyenge tavasz'ában, leg-jobb --, szebb-korában meg-szedik, (le-nyövik, -- tépik, -- forrázzák, meg-tsípi) artzám rózsájit az aggodásoknak süttö, her-valztó derei: el-húllott artzámról az eleven piros: búm' keservem' árja naponként ne-vekedik --: nem süthet már a' nap bánatom' völgyére: mord tele érkezett vígságos nyaramnak: ah! ki-érzette úgy, v. kóstolta mint én, a' keserűségnek savát? a' kietlen pufztában, járatlan barlang' mely öblében, fetét kebelében el-rejtem bánatomot: néma füket ligetet választok keservem' ki --, meg --, fel-panáflzására, ki-öntésére: hozzá keményedett szívem az újabb meg' újabb bánathoz: szívemet által szaggattya .. a' bánatok pallofsa: a' szomorúságnak éppen tsinnyára tétetődtem: a' szomorúságok' és nyomorúságok' kenyerén rágódom: tsak nem enyhödik a' rajtam szantó mostoha szeren-tsének mérge: keserűséges gondolatokkal, 's búval tellyes elmém kapdoskodásában: bús

fejem' könyöklő kezemre ereszttem: bokro-
sodik bánatom: rám a' titkoltt bú hidra' fe-
je-ként bokrozik: vólt állapotom sok gon-
dolattal gyúrja bús elmémet le - szállott víg
napom: az aggódás rántzra szedte homlo-
komot.

2. Itt a' fekete gyász tzoneorlott (szaggatott)
rongyával;

Vállát érdekelvén öszve-szótt hajával,
Felhököt szaparítt foházkodásával. —
Sétálni a' jó kedv soha ide nem jut...

3. Egy terepely (terepes, terebélyes) fának tör-
zsökéhez dőlt; 's illy magános létében ki-
önté bánattyának árját, ezernyi ezer pana-
szokkal búsítván az egeket, forró síralmai
között ütögetvén mellyét; 's átkozza vala
karját, melly jó öts'én, szíve máfsán hóhér-
kodott.

4. Ott le-eresztve egy' bús világoságú lámpás
finlik.

5. Más' vitézzinek úti-dob' hangjára sok nős-
tény szívekre bú szállott, fakadott, áradott:
nints vége a' sok áhogatásnak.

6. Nemes lelkű agg, miképpen derülhetne-ki
ízomorú lelked?...

7. A' búban, nyomorúságban verdődöknek
melyebben elik érzékenységek.

8. Az íziben (hamarjában) lett el-tekellés útaf
nyitt a' hozz'adalmas búnak.

9. Némelly, meddősége' kárán panaszkodik : az, hogy igen tenyész (szapora, gyermek-hozó) azon búslakodik.
10. Régi Királyunk' mulattságos épületinek szomorú dölédékei, töredékei.
11. Nem kívánom -- viz' a boldogságomat : kevély kívánság volna ez töllem, a' ki tsupa inség vagyok —
12. A' magánofság, és tsendeség az el-fzellyédett gondolatokat más tárgyakról öszve-gyűjtik, 's engemet önnön kínnyaimnak által-adnak. Süket bizonyságoknak panaszolni kefervét.
13. Kínnyait szoruló szívébe viz' a-nyeldekleni.
14. Mind ezekben keseredett inkább, mint gyönyörködött.
15. Így meg-gyanúlván (gyanúba hozván) ötöt, a' bú, 's az irigy bánat el-hatalmazott rajta. Lásd *sírni*.

B ü n . . v. V é t e k .

1. **A**dám' vétke a' földbe tövisset, a' füvekbe mérget, a' barmokba feneséget, homlokunkba verítettéket, izemünkbe sírást, szívünkbe szorongatást, életünkre halált szerzett.
2. Vétkes vagyok (előtte) hogy gyilkos nem valék; dítsírtettném, ha rosz'at miveltem volna.

3. A' bünös maga lelkére kèntsez (hoz, szállitt, eszközöl) veszedelmet.
4. Az halálos bün által az Istent ellenségül vé-
lzi (az ember.
5. Országos véték vala az Istent másképpen
imádni.
6. A' Judás' árúttatásert senki az Apostoli gyű-
lekezetet nem vétkesíti.
7. Világ' úttjának vétkeiségével ellenkezö tö-
kèlletesség.
8. Amnon meg-szeplösisitté hügát, kívül Atyúl,
atyául, egy' (testvér) vala.
9. Lót rútttságban (gyalázatos bünben) léled-
zik vala leányaival: a' maga leányit, kettöt
egy' más után, részegségében meg-terhesít-
té, -- nehézkesítetté.
10. Az eredet szerent való (eredeti, eredendö)
véték el-öltatik; -- töröltetik, -- mosatik a'
keresztségben.
11. A' bün által, akkorbéli természetünkhöz il-
lendö javainkban meg-sérüdtünk, -- fértödtünk.
12. Nemelley vétkek az első szakállal le nyíret-
tessenek: mennél hamarább ki iratásanak.
13. Ne ötölly, ne hatolly (ne tetovázz, ne
mentegesd magadat) meg kell lenni, ha a'
bünböl ki akariz hatolni, feselni. Lásd *Aka-
dály* 1.
14. Nem fokonkènt (gráditsonkènt) szállott a'
bün mellyére, hanem . . .

15. Feketébb (nagyobb, szörnyebb) gonofzág vólna az a' többinél.
16. A' bünös jól veszti pénzét, mikor a' bírónak adgya (azzal magát gyakran ki-vágván, -- mentvén, -- fejtven a' vádak alól)
17. Az udvarnak bünös lehellete Szüz szive' tükrébe homályt nemejthete.
18. A' ki bánnya vétvét, tsak-nem ártatlan.
19. Valamivel az Isten' tiszteleti (v. e) igen meg-sérzik, sérül, fértodik, az halálra kötelez, halálos bün.
20. Boszúsággal Istent bününkkel, gonofzságunkal nem törödtettyük.. Tzégeres bün, gonofzság, latorság —

B ü n t e t n i.

1. **A'** bünnek büntetés úti társa: nyomban szokta követni súllyos ütès a' bünt: meleg nyomban, inában èri a' gonofz-tévöt a' hátúl ütö, lújtó páltza: az előre-menit véték után lantikál a' a' büntetés: büntetéssel marad adós a' törvény ellen járó: nyakába száll az ostor: ki nem szakad házából az Isten' ostora.
2. Ha bünös, bünhödgyék: ha törvényt fzegett, büntetödgyön (v. èk) adózzék; kí-nokkal lakollyon, fizessen èrette.

3. Ezért bűnhődni fogsz a' bíráknál: *meg-adod a' lötsnek, v. a' baknak az árrát; meg adgyák béllését e' posztónak*: meg lakolysz, számot adsz, bot alá fogódol; meg - egyengetnek, -- páholnak, loholnak, -- lógnak, -- pallanak, -- puhítanak, -- agyagolnak -- ezért le-rójják ezt rajtad: ki-vefzik, -- metszik, -- vágják ennek az árrát bőrdöböl: torkodra forr, fakad, árad ez: ezért le-húznak, -- rántanak húsz körmödről: meg-agyabugyalnak: el-kapod az ütleket: jó sort vágna rajtad: *ki-mèrik néked is a' lentsét: rostának sem lesz jó a' bőröd: el jártattya veled az ebek' tántzát*: fegyelem (fenyítették, páltza) alá fogatódol, vètetődöl: ezért a' deresen artzal fekvve el-járod a' lapotzkás tántzot: még a' tej-is savanyó lesz' néked, mellyet anyádól lzoptál: ezért keserü levét forralnak néked: poklul le'z' dolgozod: bottal fogják tapogatni, -- kenegetni hátadat, v. hátadra mèrik a' botot.

4. A' büntesésnek mértékét a' vètek mellé kell vetni, és nem szabad a' határt meg-haladni.
5. A' nagy-irgalmú Isten büntetése fenyegeti: azt kiáltta nekünk, hogy már fel-húztak kardgyát, meg-vonta kéz-íjját.
6. Nem ostoroz Isten semmi vètket nagyobb romlásal, mint a' néma bünt, fajtalanságot.
7. Az Isten nem bűneink' mértékére fizet, hanem atyai jó-vólttából meg-lágyította (könyebítti) érdemlett kínnyainkat: nem mind-

gyárt önti-ki haragját; lőt meg-nyitva bővelkedő tárházát, - és temérdeken (vastagon) ki-önti kegyelmének ajándékát.

8. A' kiknek kegyelmez Isten, azoknak bűneit is tágítás (haladék) nélkül bünteti.
9. Ne dörgölödgyél, zörgölödgyél, zúgolódgyál --) ha halogattya Isten a' gonofzok' rontását; mert a' késedelmet a' büntetésnek terhével, 'a' hofz'ú várakozást fanyarú ve-réssel hely'ére vífzi, hozza.
10. Hogy Isten' ítéletével ne lúlyosítsunk, (terheltefsünk; reánk, v. rajtunk ne tellyek, v. tellyesedgyék az érdemes ostor, büntetés, látogatás), hamis hitezésbe, esküvésbe ne esünk.
11. Ha az Isten kedves gyermekeit el-fzedi (ki-fzöllítva) az atyáknak; ha fok úri ágak (familiák) el-fogynak, a' Sz. írás a' bünt adgya, veti okúl.
12. A' fzőnak ereje fzerent annyit tesz a' *poenitentia*, mint büntetés-tartás.
13. Minden gyilkos, út álló -- a' vèteknek el-tekèllésére büntetlenséggel; bé-tellyesítésére pedig jutalommal bátoríttatik.
14. A' ki ütetlen (büntetlen⁹) hagy'a a' gonofzt, vètekre izgattya az ártatlant: bün-tètelre mintegy' édesíti, a' ki azt el-nyögi, -- hallgattya --; túl, v. újján nézi, meg nem feddi.

15. A' vètek' nyavalyáját büntetéssel ki-vágni, gyógyítani ...
17. Egy' pórázra köti, fűzi, 's egy'enlő büntetéssel fenyegeti a' hazugokat a' gyilkosokkal, mèreg-ofztókkal v. keverőkkel (*venefici*).
18. Fejedelme ellen való vètkén el-marasztani (büntetni) valakit.
19. Ezen boszú-állás, v. -tétel nem marad tartalatlan: el nem szöki, kerüli a' büntetést.
20. A' tengeri romlás után az Isten' boszú-állása követte a' földön-is.
21. Kenyér éhséget, és víz-szomjúhozást bostá-tani valakire: éhséggel, szomjúsággal büntetni valakit.
22. A' bűnnek haj-szál - fel-állató ostori.
23. Valakit értz - törésre (*ad metolla*) kárhoz-tatni.
24. Mihent egy'et nyikkant a' köz katona, bójt-vasra szoríttyák.
25. A' hamis veltte ítéletnek emészto büntetésével adózni.

D í t s í r e t .

1. **F**elölle sokaknak aj'káról zeng a' dítsíret: nagy dítsírettel hírlelik, emlegetik tetteit: tikozló, pazarló kézzel, nyelvvel hordgyák, ruházzák, halmozzák, tetézik reá a' magasztalást: égbe, v. éig emelik: zajos, har-

- fogó, fen-járó dítsíretekkel hangoskodnak az emberek viselt dolgairól: felséges magasztalásokkal szóllanak rólla: az idegen szájban is tsuda-nagy a' dítsírete: ezer szépet mondanak rólla: igen rá tarttyák: nagyon meg-válttyák, külömböztetik másoktól.
2. A' dítsíretekét bé-szedni: bé --, el-fogadni: adó gyanánt meg-kívánni: midőn feléje tsap a' dítsíret, úgy venni, mint ..
 3. Válogatott, szemen szedett szókkal fel-adni, osztogatni a' dítsíretekét.
 4. Dítsíretes az az Ifjú, a' ki igazán vél; okofon beszéll; módoson él.
 5. Azok' dítsíretivel tele, v. teli fülünk, a' kik tekéntetes hivatalokkal ékesek.
 6. Dítsírlik a' benne leledző (találtatható --) fok szépet, és jóert.
 7. Az igen fenyen-voló magasztalás, és hazugfág tsak nem azon fának ágai.
 8. Ki-kerekedett (adott) munkád' méltósága meg haladgya mások' várakozó remény'ét; és nagyobbakat foglal magában a' valóság, hogysem ígért légyen a' meg-hittség (a' hitel)
 9. Nem azért dítsírlek, hogy barátom vagy; hanem azért vagy barátom, hogy a' dítsíretet meg-érdemled.
 10. Édes maszlag, gyönyönyörüséges méreg, mézes horog a' hízelkedő, és hazudozó dítsíret.

11. Könnyebben veszedelemre vitetik az ember-gyarlóság a' dítsíret' sípolásával, hogysem a' gyalázat' mardosásával: veremre víz a' trágyázott szép szó.
12. *Végin szokták a' napot, munkát dítsírni:* napot nem fel kellett, hanem (le-fektetten, --menetén) szoktanak dítsírni: *minden dolgot vége dítsír, vagy kárhoztat; minden botnak végén a' feje.*
13. Minden szép újra ki-sarjazott, -- hajtott, --virított, -- virágzott benne: minden dísz kiszínlett; kívánatos érttségre lépett; és úgy ragyogott, tündöklött, hogy maga az irigység sem tudhatna benne valamit betsmérteni, (gyalázni): termékeny vólt minden jeles tselekedetekkel.
14. Mihent a' képes dítsíret bé-foganfzik szívékbe, el-hatalmazik.
15. Dítsírni Istennek méltóztatását: valakinek fegyveres szándékát --
16. Ártalmasb, hideg és tsekély dítsírettel magasztalni valakit, hogy sem erősb mardosással keményen gyalázní.
17. Ha követni akarnók az Orátorok' szokását, fényesen hímezhetnök böltseségének mélységél.
18. Mint illessem az emberré-lett Isten' házátkadozó nyelvem' rebegésével? mint homályosítsam ennek méltóságát dítsíretem' tsekélységével?

19. Arra is vélte (ritkán) botsátkoznak, hogy dítsírettel valamit tsudáltatsanak.
20. Mérges hízelkedéssel színlett dítsíret.
21. *Minden róka maga farkát, minden tzigány maga lovát dítsíri.*
22. A' maga dítséretének hangja leg kedvesebb az ő füleinek.
23. Rút dolog maga nevének maga nyelvvel zászlót emelni.
24. Még életében meg-kötötte számára azon kofzorút, melyet a' késedelmes igazság az Íróknak csak hamvait szokta ékesíteni.
25. Halmozd öszve a' hiú dítsíreteket: *lásd darvat.*

D í t s ö s é g.

1. **O**lly nagy Akhillesből a' mi fen van, egy' kis vedret (halotti edényt) bé nem tölt; de az ő dítsőségének egész' Világ keskeny.
2. Dítsőségben fénylik, ha igaz garatos: ha meg-üti a' mértéket: ha az Isten' mérő-ferpenyőjében nem hiános: ha pedig hiános (fogyatkozáfos; ha a' mérték pontban meg nem üti az igazat) az ember dítsírettel hívságra ofzol, vetemedik.
3. Dítsőség' Szekerén (országos diadalmi pompával) ment a' városba.

4. A' világi dítsőség buborékhoz , vagy párához hasonlatos: a' világ' dítsőségének lába fár, tserép, és Nabuk' bálvány'a.
5. A' dítsőségnek felső ponttyára fel-hajtott: annak tetejére emelkedett: fellyül múllyá, haladgya a' múltt üdöknek dítsőségét; a' jövődöbélieknek pedig el-vette a' fel-érésre minden reménységét.
6. Keskeny környéke (határa) van a' dítsőségnek, 's a' koporsónál tovább nem nyújtózik.
7. A' hazugságtól eleibe halmozott romlásokon (romladékokon, omladékokon) által, 's felüigetni a' dítsőség' ponttyára botlás nélkül:
8. Ha tennen (tönnön) dítsőségedet keresed, ottan (legott, mindgyárt) el-olvad, -- vesz, meg-vesztegetődik, fergesedik minden dítsőséges tselekedeted.
9. Szívét rágton rágta (szünetlen bolgatta) a' dítsőségnek valami kis ferge: mindég fzagatott, égett a' dítsőségre.
10. Az ő fényes tudomány'ának, és hegyess, magals elméjének tartatott ezen dítsőség.
11. Nem ditsekedhetik (kérkedhetik, el nem szökhetik) régiségével; mert böltsőjében érttem tudomány'át: ez még idétem (az én üdömben) még-pólyában vólt: akkor kezdett tsirázni, fakadni...

12. Reá-maradtt fen-forgó jeles eredetének dítsőségét tzímeres nagy emlékezetű ősfire tetézett fényességgel vísz'a-téríttette.
13. Jó erkölts'el nyomozd, keresd a' dütsőséget. Mőd nélkül ditsőlégeskedni. A' magals dütsőség meredek úton jár.

E b, v. K u t y a.

1. **H**olló vólt háta kutyádnak; párdutz, mály'a; szöszös nagy lompot ereszt vala farka: fekete-hátú, tarka-hasú, gubantzós-farkú vala.
2. *Két ház' ebe:* két háznál nyalakodó, tziinkoskodó-ember: kinek több küszoböt nyalt az alfele.
3. *Rajta érték, v. kapták az ebet a' szalonnánn, v. hájonn: a' matskát a' tejes fazékonn:* meg-lepték a' tolvajságon.
4. *Ott az ebet a' pap' rötttyénn: a' rák nyúlat fog: semmi sem lesz' belölli, az mondották felölle.*
5. *Hiszzen meg-fetél, mint a' Kúnok' ebe a' homokonn.*
6. *A' bottal hajtott, v. ölbeonn vitt eb nyúlat nem fog.*
7. *Ebre bízni a' hájat: kotskév: a' kertet: farkusra a' bárányt: matskára a' tejet: ebet kotretzbe (tyúk-kosárba) vekefszteni: kotskét kotskét' é tenni.*

9. Az eb okóddása, dísznő tó-motsárra hamar
visz' a' tér.
9. Irígyek egy'máshoz, mint a' kontzonn az ebek.
10. Az eb-is hájat, v. húst venne rajta, ha pè-
zo vólna.
11. A' melly ebet el akarnak veszteni, előbb ve-
szett nevét költik.
12. Az ebnek sem jó első kölyke, v. fíja.
13. Mész'e Buda sánta ebnek, v. embernek.
14. Eb' helye, a' mi nem én dolgom: sem ká-
rom, sem hasznom benne.
15. Eb-tsonit hamar-bé, meg-forr, v. -heged.
16. Eb-ugatás, szamár-rívás nem hallik meny'-
országba.
17. A' melly kuvasz egy'szer által-úsz'a a' du-
nát, nem fél az a' víztől: v. mászszor a' tengert-
is meg-próbállya: a' kisedet vétékről nagyra
lépni könnyü.
18. Hóld ellen kutya ugat.
19. Úgy illenek egy'be, mint az eb és matska.
20. Ebre korpát, lúdra szénát, dísznóra gyöm-
bért ne velztegels.
21. Olyan, mint az által-fzakadtt (éhségtől
el-soványkodott, -- satnyadtt, -- szakaszko-
dott) eb, melly még az ugatást - is restelli:
igen gyáva, hallgató . .
22. Nem mind bors, v. gyömbér, a' mit a' kal-
már' ebe húllat.

23. *Meg nem eszi az eb a' maga fáját: a' holló hollónak ki nem ássa, v. vágja szemit: eb ebnek baráttya.*
24. *Eb oda fa nélkül: nem tanátsos oda közelíteni ürefts kézzel.*
25. *Saját feleségét eb-el-adóbbann hagyván, elillantott: azt a' fel szélnek eresztvén, el --, meg-szelelt.*
26. *A' fokot ugató eb ritkán mar: a' fokot kodátsoló tyúk keveset tojik.*
27. *Ebnek mondgyák; eb a' farkának: eb a' farkával tanátskozik: henye, lusta, dolgot kerülő . . .*
28. *Ebenn vólna a' sánta, az-is meg-gyógyúlna: bóldog vólna, ha . . .*
29. *Úgy van, mint az eb a' lántzonn, kedvetlen, kelletlen . .*
30. *Fogas eb kell a' tsont-rágáshoz: fogas ebnek-való a' tsont rágás: körmösnek-való a' fa-hágás, v. mászás.*
31. *Hátrább az agarakkal: lósdogy kása, nem téged' találnak.*
32. *Egy'szer esett B'ítsbean eb-vásár: nem mindenkor pap'-sajt'ya. A' ki ebet akar tartani, korpája-is legyen.*
33. *Ebül gyült, 's ebül költ: a' mint jött, úgy el-ment: nints szaporája, likere a' bitangnak: nintsen áldás a' hamifs keresetenn: egy' hamifsann jött pénz száz igazit el-hajt: nem*

fiadzik meg a' hamis keresmény: a' hamis kereset ritkán száll más izre.

34. A' ki nyárbann nem gyűjt, télbenn agg-ebül bánkodik.

35. Ebről ebre marad. Eb utól ki a' világból.

36. Rosz'úl hegedülnek, ebül tántzolunk ma: veréssel fenyegetnek.

37. Eb' ura Fakó: ebnek parantsol.

38. A' ki ebből játszik, bot legyen kezében.

39. Nem egy' ebnek kurta a' neve.

40. Eb-hájjal kenték az al-felét: hamis, tsintalan.

41. Agg ebet nem illet hintó. Ebenn gubát tserélni.

42. Meg-forognak a' kutyák. Valamint: meg-üzekednek, -- folytatnak a' tehenek, -- fár-lanak a' kantzák. Zúg az eme. Görrög a' kan.

E d e s . . .

i. **E**zzel, mint valamely jó-ízű fásával, edesgedgyék lelkiink az ő szolgálatyának serény-ségére.

1. Édesget (ketsegtet, ámítt, gedél, v. gedéltet) a' Világ, tsalárdságinak puhaságával.

2. Ezekkel az ember a' maga gond-viszlésére edesedik.

3. Édesíttse szívét kívánságához.

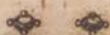
5. Reá édesedni valamire: valamibe belé szerezni, szokni.
6. Egy'más' társaságához; a' tanuláshoz; Elöljáróink' engedelméhez -- édesedni.
7. Erkölt's'el a' jók a' jókhoz édesednek, szelídülnek.
8. A' méhetskék a' keserű fűről édes mézet raknak, hordanak, takarnak.
9. A' méhek-tsináltta mézben vagy on első, 's leg felső grádits'a az édeségnek.
10. Az édes beszédek meg-vetett (készen-váró) török az el-esésre.
11. Kire kire édes pepetseléssel mosolyodni.
12. *Böbenn bűdös, szűkbenn édes: most csak turkál benne; má'szor a' galagonydnn is kapna.*
13. *Mindenkor édesebb a' lopott víz, v. gyümölcs.*
14. *Az édes italnak keserű az ára.*
15. *Édes, Hazánknak szerelme.*
16. Olly édesek-é izre, mint kedvesek ízemre?
17. Arra édesedgyék akaratumk.
18. Édesgető szókkal a' leányt -- ki-emelte --
19. Arra szép okokkal édesítt.
20. Lebeg ízemöldökének édes nyájájsága.
21. Édesíttetni fok vidékes nemzettséget magához.
22. Illy nagy ígírettől édesíttetvén, --

23. Edes beszédnek tsalárd rejtekében mérget titkolni.
24. Édesse küldötte levelét (mellyet édesse, v. szeretője küldött) tsókollya.

É g.

1. **A'** meg - ígért Eget előre meg - kèmlelni akarták, 's nem jövevény' módgyára költözöködni az isméretlen palotákba.
2. Az Egek' sarkára meg - eskütt: a' magafs egekre tette esküvését.
3. Ha a' szivárványból (lopóból ..) ki - szívod az eget (levegőt) a' nehéz bor fel - megy u - tána.
4. Nézd az eget tiszta éjtlzakának idején, melly fok szép szikrázó tsillagokkal ragyog, mint annyi gyémántokkal füzött menyezet. Ha illyen a' padimentom; gondold, mi léfzen belől a' derék ékesség.
5. Feje, mellye, tsillagos ég: ki - van gyémántokkal rakva . .
6. Nyíladozott az ég, 's mint a' tüzes kígyó - kot, úgy szórta egy'ik villámlás után a' má - líkát. Meg - durrannak (dördülnek) a' ter - hes felhök között a' haragos egek: tollya egy - mást a' fok sebefs fel leg: sűrű villámlás' tsat - togása rengeti az egész föld' sarkát: szakadnak a' morgó menykövek között az égnek tsator - náji:

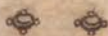

- náji: hány'ák, sodorják a' zúgó szelek a' gyökeres fákat: ég, föld öfzve keverednek.
7. Jó éltető ég (levegő). Jó v. dögös-egü föld. Ég' allyai: fedetlen helyek.
8. Az égnek döge (levegő' romlása) miatt elveszett.
9. Záporozott az ég.

E l e g . . .

1. **M**eg-eléglem (-- hozz'allom) panaszod': elégnek, hozz'únak, feleslegnek tartom: lejjebb hagyhatnál belőlle: meg-teltek, -- terheltettek, bé-dugúltak vele fülem: elég mára: hagy' valamit hólnapra is: most únos únttig elég.
2. Meg-elégleni (elégsegesnek tartani valaki' feleletének okát.
3. Az okos életre taníttóinknak egy'enlő eleget nem tehetünk: egy'et-nyomó bérrel nem kedveskedhetünk: azon mértékben nem fizethetünk: mindenkor adólsaik maradjunk: tartozó adótságunkot le nem róhattyuk: Szüleink a' világra hoztak, Oktatóink ebben embe- rekké tettek.
4. Elégtelen lett meg-gyengített szívé a' szerelem' tsapáfinak ellent hányni, állani, vetni.
5. *Elég szöszöt szerzettem néki, tsak fonhasia:* eleget raktam, hordottam eleibe, tsak győz- ze-elviselni, meg-emészteni. —

6. Elég szava vagyon, de kevés veleje: ugyan árad szava, de apad, v. szárad az efze: nyargaló nyelvével nem ér okofsága: fokot darál ugyan, de majd merő korpát: *sok szavú, kevés-favú.*
7. Mind ezek nem elegek annak meg-bizonyítására.
8. Igaz -- (igazán, valóban) elég, hogy életünk' elejét, zsengejét, virágját, javát elköltöttük, vesztegettük.
9. Sövény-ággal gányolt (tatározott, föltozott) kalibával meg-elégzik.
10. Nem elég tanáts (tanáts-adó) magának. Ha otthon nintsen, kerj költsön: az az: ha nem érted, értekezzél.
11. Elég az azon, hogy szót tett -- iránta -- ketten vagyunk, elegen vagyunk.
12. Arra elégtelen vólttódót tenyered' pökése után-is ki-mútsalsad.
13. *Nem elég tsak orrunkig nézni.*
14. *Elég egy' rës egy' kertenn.*
15. *Elég egy' bõr egy' rókaról: a' mólnár sem vészen két vámot.*
16. *Elég egy' lepény egy' sütetre. Torkig elég.*
17. Szélre tátya száját, 's azzal akarja gyomrát tölteni, valaki a'világ'javaiban elégedést keres.
18. Elég az eddig: mikor gyomrod ezeket meg-emészti, más tsontot vetek elõdbe, mellyen rágódgyál.

E l l e n s è g . . .

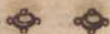
1. **S**zívünköt, 's fegyverünköt tegyünk-öszve az ellensègre: akaratumkot, 's erönköt egyesíttjük (foglallyuk, szoríttjuk --, kaptsollyuk --, kölsük --, üfsük --, verjük) öszve: vállainkat vefsük-egy'be: egy' lélek 's akarat mozgalsa, vezesse fegyveres kezeinket.
2. Ellensèghez nyúlni: vele szembe szállani, (szökni, vinni, viaskodni: meg ütközni, -- hartzolni) ellene fegyverrekelni; bajt, hartzot állani, tartani, viselni: reá ütni, menni hajtani, tsapni --: ki-szállani, -- kelni, -- támadni: kardot kötni, ragadni, vonni, húzni, rántani a' Király' 's Haza' óltalmáért: ennek ügyét az ellensèg ellen fel-venni, -- fogni, -- vállalni, védelmezni: Hazája 's Király'a mellett baj-vívó kardot forgatni: vérengző, meny'kövező, halált-szóró fegyvernek esni: fegyverrel menykövezni, rontani, pufztíttani, rombolni; le-tsepülni, -- apríttani, -- kontzolni, -- kaszabolni az ellen hadat: azt ki-fáradttig nyakazni, öldözni -- hogy hír-adó v. -mondó se maradgyon közülle: hogy ír-magúl se hagyatódgyék egy'is: hogy egy'ül --, v. egy'röl egy'ig a' tsapta-piatzon' hagy'a fogát: hogy tsak egy' se keletzélhessen-ki (Lásd: *Akadály* 1.) a' vég' veszélyből: hogy mindnyájoknak meg-készüllyön a' tora.

3. Mezei Ellenséggel meg-ütközni: mezei had-
dal, mezőben fekvő táborral öfzve szállít-
tani a' jeleket: meg-eresztett zászlók alatt reá
nyomakodni: közébe vágni, szöktetni ug-
ratni: azt meg-nyomni, -- tolyni, hökköltet-
ni, -- bontani, szaggatni, rendetlenségbe hoz-
ni, futamtani, futva-szalasztani: kergetőbe,
üzőbe venni, meg-viselni: vele hátat veitet-
ni: rajta fegyverrel, vassal, karddal út
nyittani: magát által v. keresztül-vágni, --
törni, -- verni, -- rontani az ellenséges tábo-
ron. Sűrűn hullanak az egy'be-vegyeledett
seregek ellen a' hadi meny'kövek, a' tüzes
lapták: fejek felett repdesnek a' le-nyakazó
kardok: egy'esül ezek' tsapásaival a' halál.

4. Agyuzzák az ellenség' várát: vontattyák az
ellenség ellen a' bástyák' réz hóhérit (fal tö-
rő, omlasztó, -- döntő, le-terített értz-meny-
köveket; kénköves porral hízott, fojtott,
golyóbisokot-okádó, 's egész' rendeket el-
szóró, sodró, szaggató réz tsívéket): kemény
lövések, és ostromlások alá vètetik az el-
lenség' vára; töltettnek az ágyuk az ellensége-
re halált ontó golyóbilokkal: bé hordnak fe-
ne meny'kövezést üregékbe, gyomrokba:
bé-vetnek bélékbe sereg-bontókat: repdes
az ólom-halál a' táborig füstben: piroslik az
ellenség' vérével a' bastyá: az árkok testek-
kel fel-telenek.

5. Perzseltt-végü fütőkösökkel (dorongokkal.)
az ellenségre menni.

6. Az öklelés hangja a' szomszéd falakról vissz'a tér.
7. A' melly-vasnak köldöke alá férvén, haláloson meg-sebesította ellenségét, a' ki mindigárt fő-meredek le hűlla lováról, és artzúl el-terüle.
8. Az ellenség előtt nem hátáról, hanem mellyéről ismértes: álló hartz, nem szaladás; mellyén vett, nem hátán ejtett sebek ismértetik: az ütközetben a' leg erősebb bajnokokkal szokott meg-zálagosodni; rajtok martalékot, zsákmányt szedni.
9. Az ellenséget jó füveg alatt (készen, hozzá -- v. neki -- készülve) várni.
10. Senki ennek a' nyilván-való betűnek fényelségetől el nem búhatik, hanem a' ki artzúl, és ellenség-képpen támad az igazalágra.
11. Rakodott a' mező fok szép seregekkel,
Az ereztett zászlók játsznak a' szelekkel.
Fejérlett a' mező a' fok tetemekkel,
Mint a' gazdag tarló rakott keresztekkel.
12. *Eskütt, halálos-ellensége: gyomrából gyűlöli: egy' kalánn-vízbonn el-vesztené. v. óltaná, ha lehetne.*
13. Kardokot közörül, 's városokot ellenségesített a' harag. —
14. A' haragost kevés idcig, az ellenséget főkáig kerüld.
15. *Futó ellenségnek arany hidat állíts.*

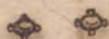
16. Ellenségül támadni valaki ellen.
17. Inatlanok (erőtlenek —) az ellenkedők építői.
18. A' *Romántza*, noha gyilkos, de még-is szerelmes ellensége a' fiatal elméknek. Ellenségesképpen tselekedni valamit.
19. *Egy'ik üdö a' másfknak ellensége.*
20. Ellenséges konkolyosító.
21. Ellenségim reám törekednek. Halálos bajt víni.

É l n i . .

1. **A'** mí életünk, múltó álom, árnyék, vékony pára, vízi buborék, hajnali harmat, egy' napi vendég, tsepű, tűz, villám.
2. Rosz'úl élnek, a' kik magoknak hofz'adalmas életet ígérnek.
3. Illyen mire (haszontalánságra --) nem kelene élni a' világot.
4. Olly élemes (éltes) hogy üdönkbélinek, velünk egy'korúnak; korátsúnak mondhatnók.
5. Erzékeyíttő örömmel; tanáts'al -- éltetni valakit.
6. Tzigány jövedelemmel (tsaláfsal, lopáfsal); tolvajos szerelemmel; hadi tolvajláfsal; hadi tsellel, v. tsallal -- élni.

7. Lant --, hegedű, 's virgyina - szóval töltik, költik életüket a' gyönyörűségben - olvadozó, torkig-úfzó, zabállók.
8. Valakinek halálra-ballogó lépèsit ismég életre víz'a téríteni.
9. Még meg --, el-èlem, v. -- èrem azt az üdöt.
10. El-èlik (-- fogyaszttyák) a' barmok a' mezőt, takarmányt —
11. Tsendesen él vères gonofzságának gyümölsèvel.
12. Fel-èled (-- elevenedik: magához tér) a' vezni indúltt fa, virág. . —
13. Birodalmának minden részeiből èlèst) èletet, gabonát, èlelmet hajta, parantsola.
14. A' jónak ízét valakiben fel-èlefszteni.
15. E' két testet egy' lélek èlefszti birja: egy' másért èlnek halnak.
16. *Rút dolog nemesnek nemtelenül èlni.*
17. *Télbenn èli világát a' paraszt ember.*
18. *Bizonytalan kotzka az ember' èlete.*
19. Ha a' világot által èlnök-is —
20. Èled a' tüz, vetemény. —
21. Èlès -- (gabonás --, mag --) ház. Nègy èltető-állatok, szerek, elementumok.
22. Rútalmas, disznódi, gaz èlet.
23. *Akárki mit szóllyon, tsak to jámborúl èlly.*
24. Ezekben meg-aggani, és meg-èltesedni kívánz.

25. Meg-vont, -- húzott --, magános, -- élet.
26. Illy fokféle néma szíveltetésével (bátorításával) fel-élesztte.
27. Jobb nem lenni, mintsem élet nélkül élni.

E m b e r . .

1. **A**z embert Isten maga hasonlatosságának béllyegével meg-jegyzé, 's mint képebéli személyt, az állatok' urává tevé: artzal fordította arra, a' kinek méltóságát vette. *Os homini sublime.* —
2. Az ember Istenhez képest tudatlanság' tengere, gonofzság' örvény'e, erőtlenség' mély-sége.
3. A' forgandó, és változandó üdönek példái, szerentse' játèki, állhatatlanságnak képei, minden nyavalyáknak tárházi, és bűnnek mőhelyei, haragnak fiai, veszedelemnek taplóji az emberek.
4. Ez az ember merő tüz; szava merő láng; taníttása meny'dörgés; erköltsei, villámláfok.
5. Minden emberre fel-derül az Isten' irgal-mafsága.
6. Józan-erköltű embernyi embereket, nem éretlen nyalkákat híni a' tanátskozásra.
7. Szép egy' bokor (pár) ember. Valamint, egy' bokor (pár) gerlitze. Követik ezeket fáz bokor kegyesek, Nimfák.

8. Ember embereket keres vala Diogenes: sok a' nép; kevés az ember. *Minden ember, ember; de nem minden ember, ember: mert nem minden ember betsülletes ember.*
9. *Mindenkor innepe van a' rest embernek: nagy tolvaj, v. blúza-fereg a' henyő ember.*
10. *Embertől embernek mindig kell tartani: annak óva, kötve hinni.*
11. *Ott-is tevék a' gaz ember, a' hol nem vetik: gyomot mindenütt találjz.*
12. *Ember kell a' gátva: ész, és erő vízfén néhez dolgot elő: Ember ő a' gátonn.*
13. *A' kitsiny ember sem szalma-szál: kitsiny a' bors; de erőfs.*
14. *Ember emberral jó: attól várhat vízfényos fegedelmet:*
15. *Pallérozottabb emberséggel birni: fel-kendett, szépen mosdott udvariság' jeleit adni: a' tsinosabb világba, maga-viselésére nézve, bé-illeni.*
16. *Embertelen: füstös bottal jár, v. áll-ki a' világ' piatz'ára: görtsős botnál parasztabb: jó-furkós hajdú: minden emberségből ki-mosdott, v. talpig ki-vetkezett: olyan nyelvére nézve az emberek között, mint a' legyező tehén-fark, melly mindent bé fetskend: azért kiki fél tölle, mint a' szekér kenőtől (kátránytól): kiki az embertelenségnek pályáját néki engedi: másokat mosdatlanul,*
kör-

körmös kézzel, meg-támad: mindenbe belé köt, kap, akad, kötelődzik, gubankodik, bojtorkodik, vesz, kaptzáskodik, berzenkedik: mindennel törzsönködik, kötekedik, kötődik, osztózik.

17. Ezeket csak az emberek' allyának (utólyának, otsújának, ondójának, sepredéki-nek, szemetinek) állíttyák lenni.
18. Mint a' martalótz (ember-lopó, v.-áruló) fel-petzkeli ajakunkot, és meg-némítt a' kèfèrtet.
19. Embere leszek ezen dolognak: végbe viszem: végre hajtom: meg-felelek neki: *nyelet tsinálók én ebbe*: nem vagyok hozzá feletlen, fele-más (impar): ez nékem könnyü; egy' *karika-tsapás*: elég ember leszek erre.
20. Altal. (igaz, egyenes, jóságos; talpra-esett, derék; tisztes; deli; palotás, udvari; megértt-üdös, és gyakor-okoskodású; sohonnai, bitang, bokorból ugrott, ár-víz-hajtotta; gèzengúz; zsinár; tenyeres-talpas; baromerejü, vas-gyúró; pitziny-v. ètetlen-eszű; világ-úntta; darabos, bárdolatlan, faragatlan, tsèpre kapára termett; sár, penisz; eszem-iszom; pintze-tok, bor-tömlő; borzsák; bor-veder, bortsífszár; fenyő-koszorús; vadon-fajzott; fergeteg, zivatar; alkhatatlan, bèkètelen, öszve nem-alkható, faragódható; Törökkel, Tatárral bélett; rókával prémezett; ördöggel-határos, ..

borás, -- fertályos, -- közös, -- szövetség-
ges — ember.

21. Nézd! mit tselekefznek az ember-hangyák
itt a' teremtésnek homok-dombján, hol egy'
másra pizsegnek.
22. Kisdedségünkben a' keresztség által,
emberkedésünk után a' hit, és szeretet ál-
tal —
23. Kappan - ember: heréltt, ki-metszett, férj-
fiságtalan.

E m l é k e z e t . .

1. **Ú**ton járttában, házánál ülttében; le-fek-
tében, -- fel-kelttében Istenről emlékezni:
az ő emlékezete soha ki ne szakadgyon el-
ménkből: szívünkbe pétsétellyük, karunkra
béllyegezzük az ő jelen-létét: életünk' napjai-
ban elménkben vífellyük, hordozzuk az
Istent.
2. Nem olly régiség, hogy a' még élők' emléke-
zetin túl volna.
3. Egy'be-keverte emlékezetében a' két igen
hasonló ábrázatot.
4. A' mennyire nyújthattuk emlékezetünköt.
5. Szent oldalán marasztotta: (hagyta) emlé-
kezetül, olly tágason táva a' dárda' lyu-
kasztságát. Hegyefs szégekkel, és szent vèrè'
festékével tenyerére íratta emlékezetünköt.

6. A' Kristus' halálának emlékezetében gyakorolni, 's foglalni az elmét.
7. Midőn emlékezésemmel, ezemben, forgatom a' régiék' forróságát; pirúltt artzával, és fájdalmas szemmel nézem a' mi üdönknek késedelmes restségét, és álmas puhaságát.
8. Meg-emlékeztek, hogy én-töllem ez a' Sz. Péter' pohara. Azért ha vetett asztal felett nem tetfzenék hosz'únak két, vagy három óráig - való jó - lakás; meg ne únakozzatok egy' kevés üdö - vontatással.
9. Ez az emlékezet mindenütt üldözte nyúgodalmát.
10. Könyvbe foglalták (írták --) hogy feledékenységben ne múllyon-el az emberek' jó magok-viselésék.
11. Örök emlékezetbe bé-nyomni, -- vésni, -- metszeni valakinek tselekedetit; nevét örök emlékeztető márványra fel-írni: töredelmet nem szzenvedhető gyémántra metszeni.
12. Gyémántra értz pennával íratandó nagy név, mellyet a' mostoha üdönök körme soha el ne vakarhalsón.
13. A' maradékok' szívében emlékeztető követ, oszlopot emelni.
14. Azok minden emlékezetből könnyen leg-elsőök (leg híresebbek).
15. Igen eleven emlékezetben tartom, viselem, jó-teteményidet, érdemidet: szívem' táblájára el-törölhetetlen betűkkel fel írtam.

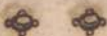
16. Hideg, és gyümöltstelen emlékezettel gondolkodni valamiről.
17. Ki-hülni, -- fogyni, -- esni, töröltetni, -- halni az emberek' emlékezetéből: hóltt v. foha nem-vóltt-számban lenni.
18. Az üdö' régisége mélyen el-temette (le-törölte, le-mosta) az emberek' emlékezetéből Ifjúságának tsintalanságát, vásottságát . . .
19. Bár senki se emlékeznék rólla: bár örök éj, éjtszaka, setétség nyomná, borítaná, fedezné, rekkentené, temetné, sírolná hírét, nevét.
20. A' te kedves emlékezeted éltet, lelkesít, leheltet, pihegtet még engemet: még tsak a' te emlékezeted késlelteti lelkemet, melly az életnek határán el-epedve ohajtya utólsó áldásodat.
21. Vajha a' következendő üdöt gondolatunkban, emlékezetünkben viselnök --: ki ne múltyon -- elménkbe az arról-való gondolat.
22. Életünk' elztendejit egy'enként lelki keserűséggel forgalsük-elő emlékezetünkben.
23. Ugy vidd a' dolgot, hogy az onoka-üdök örömmel emlékezzenek róllad.
24. Nem említettünk olyan üdöt: nem emlékezünk olyan üdöre.
25. Ők támasztották-fel ezeknek meg-hóltt, és el-temettetett emlékezetüket.
26. Utólsó szavait elménkbe -- mélyen óltsuk-bé.

27. Elmém egy'ik v'etket a' másik után szóllít-
 tya elő emlékezetemben.
28. Ezen emlékezet fel-ébrezti szunnyadozó
 kényyaimat. . .
29. Örök emlékezetet szerez magának: fen-ma-
 raszttya, örökitti hírét nevét.
30. Jutton jut eszembe. Dítsőséges emlékezet.
Emlegetnek valahol.

E n n i . .

1. **R**ettenetes fenyegetéssel éteti vad-húsun-
 kot, 's meg-támadgya feslettségünköt az Is-
 ten.
2. Olly reménység alatt eszik Ádámmal egy'et
 az almábann (ból) Éva, hogy . .
3. Meg-nyújtani (bővítteni, - tóldani, - szapa-
 rítani) a' szokott étket.
4. Sem ett; sem itt (sem evett; sem ivott; se
 nem ett --) egész' nap enyészetig, nap-le-
 menetig.
5. Kéllve (még az íze szájunkban lévén) hagy-
 gyuk-el az ételt.
6. Az Isten' ígéjének lakadalmában nem étel-
 metélők (- olztók, tálnokok -) hanem hívata-
 los vendégek vagyunk mindnyájan.
7. Mitridátes versent ett, és ki-ett (- győzött)
 akármelley ehető embert.
8. Nem torkofság-gyújtogató eledeleket, ha-
 nem tsak természet' táplálására szükséges
 szá-

- száraz kenyeret, 's maga erejéből szerzettet enni.
9. A' kik parafzt eledellel laknak (élnek..) fokkal erősebbek.
10. Más' szájával évén, kárát vallodd falatidnak, és a' fok jó, 's hasznos eledelektől távul múldogalsz, esdegelsz, maradsz.
11. Sok esztendeig enni az özvegy, katona - - kenyeret: fokáig özvegykedni, katonáskodni. - -
12. *Tsak válogat az ételbann, mint a' dísznó a' makbann, v. a' medvo a' vad almábann.*
13. *Meg nem eszi a' farkas a' telet: a' tél' mérgeisége elébb utóbb ki-üt, - fakad.*
14. *Törd-meg a' diót, ha a' bélit meg-akarod enni: munka nélkül nem férsz a' jóhoz: a' sültt galamb nem repül a' szádba.*
15. Ingyen egyenek; arány-, ezüst-fizetés nélkül lakozzanak.
16. Az előtte-való főzelékkal hidegen, és sóványon lakják.
17. Három dolog egészséges: *eleget nem enni, dologtól nem futni, és nem bújálkodni.*
18. *Nem jó nagy urakkal tseresznet egy' tálból enni.*
19. *Másútt-is jó, kenyeret enni.*
20. *Annak parantsolly, a' kinek enni adsz.*
21. Rozsda-ette vas, fegyver - - *Kész-kenyér-suó. Bolond gombát enni.*

22. Kedvesb az étek, ha várákozott gyomorral vètetik.
23. Eszem ifzom (étel ital) után könyökére dõlni.
24. *Ehetném, mint a' farkas.*

É r d e m . . .

1. **M**eg-érdemli a' puffadozó kevélység, hogy kárral, és betstelenséggel lohadgyon, apadgyon.
2. Tekèntetes érdem-állásokra (tètelekre) nem léphetni.
3. A' mi ritka, és a' köz jóknak érdemén kívül innen-is, túl-is terül, annak érdeméhez gyanú fér.
4. A' tsiklándoztató fzem, fény-vesztõ hírnél előbb (többre) betsüld a' valóságos érdemeket.
5. Érdemmel kell kelned - (lépned -, hatnod -, judnod -, verekedned -) elő.
6. Mi vólna Hektor, ha az' hallgatóság (hallgatás) el - temetné az érdemet? .. az emlékezetből ki-óltaná, ejtené.
7. Minden képes jónak az érdeme tsak a' végén tetfzik ki.
8. Tsendes méltóságú, fenn-fzínlõ (igen jeles) erkölts'el érdemeskedni.

9. A' falakot-is fenyre, érdemre; valakit tisztre, papságra; a' porból, fetétségből méltóságra, emelni.
10. Senki nem érdemes a' tisztre (tiszt - viselésre) a' ki nem jobb alatta - valójinál. Rakúllý (rakodgy) érdemekkel, úgy szép reménységgel húnýod-bé szemeidet.
11. Nagyobbra betsülni az otthonos illendőséget az imitt - amott faragott gondos tzi-fránál.
12. Ital - pénzt (italra - valót) érdemleni, a' munka - végzés után.
13. *A' ki keveset el-nom vész, sokat nem érdemel - - v. nom kap.*
14. *Fedelem, kebolem nem kígyónak-való.*
15. El - hágtuk (mellőztük - -) immár akkor a' jó - tselekedetekkel - való Isteni irgalmasság keresésének érdemét.
16. Ha többet nem nyom a' latban a' férjfiak' érdeme, leg - alább egy' arányúl ofzlik az afz'onyok' érdemével fejről fejre. 'Erdemletlen: érdemetlen.

Ereszteni, v. Botsátani.

1. **E**lméjébe illetlen gondolatokat, akarattyába fajtalan kívánságokat - -; a' gallyát szelek' men'tére, szárnyára; valakit szájára, lógóra, al-fel szélnek, kedvére; a' könyvet nyomtatásban az emberek közí; magát mély gond-

gondnak; kívánságinak; a' hajót szabad szakállra, történetre, szerentsére -- erefzteni, botsátani ..

2. Mindnyarást egy' előben (előre) a' pogányfágnak varas fekély'ibe nem merete mélyen erefzteni körmeit.
3. Többre erefzkedni, hogysem leheffen a' külső szímnék fedele alatt.
4. Madzagot, kötelet erefzteni, verni, sodrani, jártani, v. gyártani.
5. A' mi feszesen (szorossan) áll, meg-erefzteni, tágítani.
6. Meg-erefzti az Országot: fel-botsáttya: szabad lábba kelteti, állítja: terheiből felöldgya.
7. Jól erefzt (fizet) a' gabona. Erefzt, rajzik a' mész. Szakállat erefzteni, nevelni.
8. Erefztett sárga haját szelek ingattyák.
9. Erefztett zárlók alá reldeltt sereg.
10. Hajókázásnak; bánatnak; alkura; vélekedésre; beszédbe, alkuba -- erefzkedni.

É r k e z n i . .

1. **N**em lehet ő-velek érkezniem: ernem; feltennem, ki-állanom, -- szállanom, -- kötöm: nem nyomhatok egy'et ő-velek: felnem tehetek, versent nem futhatok vélek:

2. Az ember' elméje -- annál inkább nem érkezik az Isteni dolgokra, mennél több. felé szaggattya, szítottya -- vágyódásit.
3. Mindenre (mindenfelé, el-tova) érkezik, v. ér az Isten: mindenekre ki-terjed, -terül, -terjeszkedik hatalma.
4. Nem érkeznek természet' erejéből az Angyalok az Isteni dítöség' fényességének szemlélésére.
5. Nem szintén maga színében; 's nem-is tisztán érkezik, jó, a' való, igazság, ha távúlról jött, és fok ajakokon ment előbb.
6. A' mí látásunk nem érkezhetik tovább a' külső színnél.
7. Az igazságnak az Uralkodókhöz - való érkezhetését meg-gátolni.
8. A' hízelkedők' fokasága miatt nem érkezhetik fülébe az igazság.
9. Oda érkeztem (jutottam) még szürkület előtt: a' nap' le-nyugtta, haladta, le-menete, -- hanyatlása, -- fektte, -- szállása, -- alkonyodása, -- áldozattya után nem fokára.
Crepusculam vespertinam.
10. Akhilleffel erővel senki nem érkezett: nem született még az, a' ki vele érkezzenek.
11. A' világnak minden javai, vagy kínnyai sem érkeznek azzal...
12. Értelmünk; szóllásunk; senki' ereje, -- arra nem érkezik,

13. A' mennyire hozzá, v. reá érkezhétel, tse-
lekedd-meg.
14. Alig érkezett a' ki-mondásra, 's meg-lett:
mondta: meg-lett.
15. Mivel kezes vólt Kristus èrettünk, 's mi
nem érkezhettünk a' fizetésre, meg-kellett
halnia.
16. Ha arra kötelezne Isten, hogy a' világi
Böltsek' írásit által-értsed; tsekély elmédnek
ezekre nem érkezését menedékül (menttségül)
adhatnád: magad' azzal mentegethetnéd.
17. Reá érkeziünk a' feleletre: házunknál va-
gyon értékünk, hogy meg-felelhetsünk: nem
szorúltunk költsön feleletre: házunktól-is ki-
telik.
18. Elme-élesítő vetekedések által arra érke-
zett, jutott, kapott, hogy. -- Nem érkezhé-
tik minden mindenre: nem telik minden min-
dentől ki -- Értelmünk, ízöllásunk -- nem ér-
kezik az Isten' mi vólttának ki-nyilatkozta-
tására.

E r k ö l t s . .

Török Sabor

1875

1. **F**eslett erköltsű: meg-fojtván a' jámbor-
fág' kívánságának minden ízokrájit, szem-
bé-kötve jár: erköltse mind azon gonofzból
kötött tsomó: bünben, gonofzságban büzf-
hödik, peníszedik, rothad, úsz, hever; an-
nak fertőjében fülig ül; v. el-merül: szünte-
len' nyughatatlankodik benne a' vad-hús.

H a

rosz'a

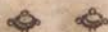
ajánlatoknál Káll
Ferencsik.

rosz'aság: meg-telleyesedett, - testefedett, - ve-
 lősödött, - gyökerezett, - avasodott, - benne
 a' gonosz: v. teli velősödött a' vétkekkel: a'
 rút erköltsben előbbségre igyekezik: erkölts-
 telenségben peníszedik: minden útálatos vé-
 tekben buborèkol; ki alutt benne minden jó:
 el-hagyta minden jámborság: jó-ízűn töltö-
 zik minden feslettséggel: a' rosz'ban meg-fe-
 neklett, el-süllyedett: igen ki-ereszkedett a'
 gonofzságra: igen el-ment a' rosz'ban: sza-
 bados-, kötetlen-életű: a' Kristus' igájá já-
 rom-szegét ki-törte: meg-vezett benne a' jó:
 a' bünt, mint a' választott jót kedvelli: szí-
 vén meg-termett a' gonosz: a' természetben
 álló-lételtől-is el-hútsúzott: a' rút erkölts-
 ben tovább-tovább megy; többre töreke-
 dik, és szaggat; hátra-fáraszttya emlékeze-
 tét: egy'ik fertőből másikba hanyattlik: egy'
 gonofzról másra vetemedik, ragadtatik, ha-
 nyatt-homlok esik - -: zabáll a' világi nya-
 lánkságban: bé-gázol minden feslettségbe:
 az Isteni félelemnek arany lántzáról le-ól-
 dotta magát: el-v. ki-törte a' szemèremnek
 minden tartalèkit: belől poshadtt döggel
 büfzhödik: szer-felett való gonofz: Istentől
 el-szakadtt, - pártoltt: kergeteges, v. ker-
 dültt bak: vétekben meg-sült: meg óldotta
 zaboláját a' jámbor életnek: meg-öldoztatott
 az Isteni félelemtől: fel óldgya kötelefségét,
 kívánságit: futtya a' gonofzság' úttyát: meg-
 erőltetvén a' telhetetlen természetet, testi
 gyönyörűségek után lázzad, vez: a' minnek
 kül-

külső érzékenységek alá vettetett édefsége kedvet talál a' testnek, azt üzi, kergeti: minden esze, kedve tsak a' nem jó: minden gonofzsággal kezét fogott, meg-ölelkezett: ízívèbe nemzette magát minden rosz'aság: egészen el-barmúlt.

2. Pattantyút szegez az Istenes erkölts ellen: azt másokban-is ostromollya, üldözi, fogyattya, dögleli, dögösíti, vezíti, tsávállya, kovázosítja, konkolyosítja, fèrgesíti, mirígyesíti, mételyesíti: azt másokból-is kilopja, - irtogattya: - ebből másokot-is kivetkeztet, - végez, - farag, - mosdat, - tsinál: árokra víz; verembe vezet: le-hord másokról-is minden jót: abban veti-meg minden minden mesterségét, igyekezetét, hogy a' tisztákhoz-is tsifzollya, kénye fenye maga rúttságát, a' míg ököt a' bújaság' fertőjébe nem heveríti: a' míg tölle meg-rühösödvén, mások-is meg-nem fertőzködgynenek; a' rosz' erköltsnek útálatos keveréki, öszve-szürtt mosléki légyenek; minden undokságokban fertőztetve fetrengjenek; hamar (szapora) lépèssel fufsák az istentelenség' ösvén'yit: földhöz foglallya, ragasztya, enyvezi, lántzollya, köti, szegezi-másoknak-is minden kedvét: bé-szívattya másokkal-is gonofz példájának mérget: bé-öltya: és meg-érleli másokon-is a' feslettségnek fekély'ét, dohos rühét: arra bírja, vizsi az egy' ügyü személyt, hogy végüre, gya-

lázatoson el-veztvén a' pártát, el-rugja a' patkót; szemtelen ál ártzát függesztvén nyilván ki-kölle a' rostát, szitát, guzsalyt, tzégért; a' gyönyörűségnek szabad-nyereségű teányává vallyon.

3. Az erköltsöt ledér bolondok' költemény'ének, mesterséges álmadozásnak tartotta.
4. Egy' forma vásott erköltsűek: *egy' pórázon futók: egy' nyüstbenn, bordábann szöttek: egy' bordából költtek: egy' járomba-fogottak: egy' húronn pendültek: egy' gyékényenn árulók: egy' sónn 's kenyérenn levők: egy' hajóbann evazók: egy' malombann övlők: egy' nyonban létálók: egy' követ-fúvók: egy' szekéren ülők: egy' söt nyalók: egy'üvé röhögnek, mint a' disznók: egy'ik kökény, a' másik galagonya: föld-tsupor, fa-kalán: egy'be gyüttek a' jól sülttek: meg-lelte (találta) a' zsák a' föltyát: illy zsákra illy fölt illik.*
5. A' Komédiák le-hordgyák a' hallgatókról, nézőkről az erköltsös jóságot.
6. Erkölts választtya -, külömbözteti-meg a' jót a' nem-től, nem jótól.
7. Jó páltzának alatta (szemes vígyázat, szorofs fenyítették alatt) nőtt erkölts.
8. Belé nemzette magát minden feddhetetlen jó erkölts.
9. A' jó erkölts nints az üdö' vizsontagsága alá vetve: ragyog az Ifjúságban, az élet' nyarában tsudáltatik, tiszteltetik az öregségben.

10. A' Virtust, az emberkedő jóságot az ellenkezősek lábáról le-nem üztetik.
11. A' jó erkölts a' gyenge erőtlenségben szokot meg-tökéltetni: tökéletességre emeltetni.
12. A' jó erkölts állhatatofsággal fegyverkezett-fel az életnek vizsontagsági ellen.
13. Egy' erköltsből ki-, a' másikba bé-szoktatni valakit.
14. Ha testi ölzésre, és töpörödöt rántzos arztára nem jutott-is; erköltsét meg-ért, és-állapodott okofsággal rendeli.
15. Más' erköltsébe tekènteni: ennek tsínnyát ki-kímleni, - nyomozni; gyakran a' miénket-is hozzá közelebb hasonlítani.
16. Scipiónak Kárthágó' fëliben emelt koporsót a' deli erkölts.
17. A' minëmü vélekedéseket, 's erköltsöt kiseddségünkben belénk tsepegetnek, azok' sijnórja után futamodik a' többi életünk,
18. Eröt ne vegyen a' tsak minap támadott új szokás, vagy külső országokból érkezett erkölts: a' ki-szomjan iszik, és mohon zabál ott-kin, nem szintén tisztán lakik; el-is veszteti ízét az otthonos jóknak, . . egy'másba kapnak a' fokféle zavaroson torlott szokások.
19. Udvartalan (nem mosdott); el-durvútt el-durvíttatott, vadon-vad; fok temérdek próbakon által-eregetett erkölts,

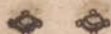

20. Artatlán lelkének belső erköltsős ékessége,
A' jó erköltsnek nagy magass hegyét hág-
dogalni.

21. Tsendetlen; úrfiás; udvariás - erkölts. Er-
költstelen motskofság.

E r f z è n y.

1. **E**szènyem száraz kórságban finlik: azt a'
száraz keh fojtogattya: a' lapofs gutta meg-
ütötte; abba belé ütött; hozzá tsapott: an-
nak vére vétetődött: tsak pók-háló találta-
tik benne: nem érkezik; magát nem birja,
gyözi, viheti . . tovább: el , meg-apadt: tsak
a' pufztaság, a' semmi kiált, felel feneké-
ről: ki ürült, meg-horpadt; bé-esett, - om-
lott ódala: meg-soványodott, . horpaszo-
dott: szája - táva ki - adta lelkét.
2. Erfzènyt üregetni, v. ürítgetni: abból gyak-
ran, bőven meregetni . : a' míg hafasabb,
puffadttabb, nem kímilleni: reá jární.
3. Erfzènyünk' fogytig-való apadása nem min-
den fúallással telik, tellyefedik, dombo-
rodik.
4. Költsègesb a' konyhája, hogysèm erfzèny'e
fel-érje: konyhája fellyül-múllya -, fel-üti
erejét, értékét, tehetségét, jövedelmét: er-
szèny'e nem érkezik költsèges, gazdagon-
fel-ütetni szokott konyhájával: tovább nyúj-
tózkozik, hogysèm èr a' lepel.

5. Az orrára nem tolyták az erzfényt; söt ar-
ról le-is vonták: el-esett, -maradt a' pénz-
gyűjtéstől.
6. Erzfényedhez szabd (mérd, mértékeld, al-
kalmaztasd) költségedet, szolgáládat: erzfé-
nyedtől hallgass; attól kérj tanácsot.
7. Erzfény-terhelő, fojtogató szolgál tsorda. —
8. Gonoszúl-kerefett pénzzel hízlallya erzfény-
nyét: másokon húz, von: tilalmas úton
hajtya, neveli -- jövedelmit.
9. *Rokonom, a' kas; barátom, az erzfény.*
10. Sok aranyt, jó-darab erzfényt meg-emész
a' mostani szokáshoz szabott köntös, a'
tsorda szolgál...
11. A' lapos erzfényt arany'al dagadtá, dom-
borúva tenni.

Erő - -, Vastag..

1. **J**aj ott az igazságnak, a' hol több az erő,
mint az ész.
2. Nintsen erősebb erő, mintsem az, melyet
nyújt a' szükség.
3. Még az erőszakos (erővel törekedő) elmék
sem vihetnek mindent végbe.
4. Tsontos (baromi, vas-patkó-törő, velős,
marha --, bialnál győzőbb) erőnél-is többet
végez az ész.
5. Nagyobb erő van a' látásban, hogylem
hallomásban: gyengébben erőltetik az elmét

- a' füllel hallottak, hogy-fem a' fzemmel lá-
tottak.
6. Az Isten' szolgájinak vastagíttására (erősít-
tisére) bátorító Sz. Lélek kívántatott.
 7. Az Isten' teherének viselésére naponként vas-
tagodni.
 8. Vastagíttani akarván szavának igazságát,
kettőzteti a' bizonyt,
 9. Erősebben nem vastagíthattya (állathat-
tya, bizonyíthattya) testinek fel-támadását.
 10. Természet felett-való gyümöltözésre vas-
tagíttya a' lelket.
 11. A' vastag (erős, izmos) legény édesde-
den íz'a savanyó borát.
 12. Hízadalmas a' Kristus' kenyere, mellynek
erejivel testünk és lelkünk örök életre vasta-
godik.
 13. A' tyúk bé-terjesztvén (terítvén, -- takar-
ván) szárnyaival tenyészetét (tojomány'át,
fiai —) melegíti, és vastagíttya.
 14. Ez a' tselekedet nyögésre erőltette a' termé-
szetet.
 15. A' mértékletes élet a' külső ártalmaktól vas-
tagon öriz.
 16. A' szenvedések-is vastagíttják a' Kristus'
szerelme' (szeretete') gyükerén épülteket;
hatalmason vastagíttják az emberi gyarló-
fágot.
 17. A' gyermeknek síkos, és tsulzamó gyenge-
lége vastagíttásék.

18. Lelki eledellel erősödgyék, vastagodgyék, akarattya az Isteni szolgálatok' munkálására.

19. Mikor bajt akart víni az ördöggel, elébb 40 napi böjttel erőtlennítette ártatlan testét; és azután szóval-is ki-fejezte, hogy a' gyenge erőt meg-vastagította az egy'efség.

20. Fellyebb erőlködnek (iparkodnak) hogysem repülhetnek: erejek felett terjeszkednek: nem járhat erejek egy' nyomban kívánságaikkal: magasbra arányoznak, tovább fellyebbeznek, mintsem birhattyák szárnyaik: hogysem erejek érkezhetik, engedi, győzheti, viselheti —

21. Mivel annyiszor édeségekből semmit sem vesztének, magok erejeből, nem újságból tetfzenek, kellemetesek, p. o. Ovid. versei.

22. Más-felet magok erejeből kell hozzá tudniok: hason részt magokéből kell hozzá adniok, tóldaniok.

23. Vegye erejébe az országnak gondgyát: annak óltalmazására fordítsa erejét.

24. Annak idejéig erejében, virágjában vólt; azután ennek erejétől ki-tiportatott, -- szaggattatott az igazság.

25. Erő . hatalommal (erőszakos urasággal, erőn-erővel, erőnek erejével, erőszakkal) támadnak ellenünk a' ki tsapó (- rugalzkodó, dévajkodó, szifaj --) indulatok: mef'z'e rándúlnak sétálni: nem maradnak a' tsendes elmélkedés' határiban: mind addig futtatják,
fá-

fáraszttyák az elmét a' nyughatatlankodó képzelesek, míg . .

26. Múló félben (mellesleg, L. Akadály 9.) minden könyvhöz bé-köszönteni (minden tudományokhoz bé-tekénteni) meg-vezett kóstoló íznek, és elmebéli gyarlódott erőnek jele.
27. Fokos erőssége (fő vára, fok-, v. vég' hely'e, erőls kapuja --) az országnak. Miért rázod a' fát erővel, mikor magától hűl ajándék gyümöltse?
28. *Nintson olly erőfs, kinek társa nem válnék, nem akadna.*
29. Meg-erőtleníteni (fel-emelni, meg-gyengíteni, erejéből ki-venni, -- ütni; kéttségbe hozni, ejteni; gyanúva venni; le-szállítani) valaki, szavát, hitét . .
30. Erőn-erővel reá ragasztották, tolyták, kötötték --, nyakába vetítették, kerítették az igát, feleséget . .
31. *Mindonnél erőfsobb a' magát meg-győző.*
32. Az ő böltsesége' meg-erősítésének mezeje volt ezen baj, baj-vívás.
33. Annyira ne erőlted, vítasd, sürgesd, a' dolgot; mert nyakát szegheted, törheted.
34. Hármazott erősséggel vastagodni.
35. Vérékkel kereskedő erőfs Férjfiak.
36. Erőben meg-szakaszkodni: -- gyengülni.
37. Étlen el-szakaszkodni: -- erőtlenedni.

38. A' fáradság el-szakasztogat : — gyengítt.
39. Erős támaztó oszlopa a' dolognak.
40. Közepére a' derék erővel, dandárral.
41. Az Isteni erő segéd (segíttő) lészzen ebben.
42. Még a' leg-fenébb késértetek sem jönnek fal-törő ágyukkal; ha nem tsenddel, szerezme-sen, tapogatva, mesterül (mesterségesen) hízelkedve.
43. Egyenetlen erővel kapni másba. Magok erejét valók.

E s n i . .

1. *Az esőt kerülő sokszor vízbe esik: kitsiny-ből nagy galiba.*
2. Királyi ízékből ször-zsákba esni,
3. *Eső tavaszkor mint annyi arany tsepp.*
4. *Sokszor egy' kis felhő nagy esőt vet.*
5. El-esett kezéről a' királyi hatalom; sziget-ről szigetre erőlködvén, ki-ment az egész' or-szágból.
6. *Gyakor eséssel a' kitsiny tsepp is likat vet, vés, ás, fúr, váj, a' kőn (kövön).*
7. *Örömostobb esik, a' hol nedves: a' kinek van, annak adatik: oda gyül, a' hol ugy-is van. Ellenben: a' szegényt az ág-is húzza: v. a' szegénynek még a' tsuprából-is ki-forr.*
8. Teli vólt maga el-szántta kétségbe eséssel.

9. Sógorságba esni a' majmokkal: minden új-
lagon, módin kapni; újdonozni, majmolni.
10. Hirtelen bődogságom véletlen esetemmel
fenyeget.
11. Akár jól, akár poklúl (rosz'úl) essek a' do-
log, tsak hogy láttassék, hogy *Antal-is böj-
től*, írást emleget. —
12. El-ájúlván, le-izsamodott: esett, omlott,
lábaikól.
13. El-esett (-vált, -bútsúzott; le-mondott, -
tett; fel-, ki-adott, fel-hagyott; el-sza-
kadt..) kedve minden tsín ól, ékesgetéstől,
jótól....
14. Mikor légy este áldozattyát, el-üzte, 's
dolgát folytatta.
15. Meg-este, -szállotta; -pökte febeit; a'
húst .. a' légy.
16. Fonákúl (visz'ára) esnének ezek, ha..
Valamin futólag által-esni..
17. Az semmi le-esést (tsüggendezést) nem okoz
szívében.
18. Meg-estek, -buktak, 's másokot-is verem-
re vezettek.
19. *Reám jött, mint a' jebess eső*: hirtelenség-
gel. - -
20. Meg-esték, lepték .. az adóst a' költsönö-
zők. -
21. Ha rajtok esik a' vez'ő virágjában (ha raj-
tok-is ütés esik) vélek egy'ütt szenvedgyék.

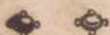
22. Lanyházó (tsendes, permetező, paráholó, tsepergő, lanyha --) eső.
23. Valami szeplő -- meg ne esse - az ártatlanságnak tilzta köntöfését.
24. Meg-esni (. illetődni, - szomorodni --) egy' másnak személy'én.
25. El-estek (- múltak, - maradtak) mind ezektől: el-költek ezekről.
26. Hallomásomra, értésemre, esett a' dolog.
27. Kristus' épületiből ki-esik, a' ki Sz. Péter' fundamentomán nem vifeltetik.
28. *Addig szokdétse a' bolha, hogy vagy vízbe esik, vagy tűzbe.*
29. *El-, meg-esik egy'szer a' lúd a' jégenn: addig hordgya a' korsót a' vízre, hogy el-töri: addig lebeg a' tök a' vízenn, hogy végre el-merül; v. addig jár a' kútra, v. a' tök a' jég-re, hogy egy'szer oda szakad.*
30. Zsákmányra (prédára) esni, jutni.
31. Fel-emeltél, hogy nagyobbbat esném.
32. Akkor érttyük javainkat, midőn azoktól el-esünk.
33. A' te sulykod (bizonyíttásod -- is gazba esék; és te perdítetté oda.
34. Ölbe; üstökbe --; szerelembe; barátságba esni valakivel.
35. *Ne ugrádozz árkon, nem esel beléje: Si tacuiffes. . .*
36. Ut-félre; rajta; túl - v. által-esni.

37. Meg-esett szemely. Meg-esett tölle.
38. Nem minden vágással (v. ra) esik-le a' tsorfa.
39. Meg-esett neki a' Diószegi vásár.
40. Pokolbann-is esik egy'szer egy' vásár. v. innep.
41. Nem esik a' forgáts vágás nélkül; nem mozog a' levei szél nélkül.
42. Tormába esett fereg.
43. A' nagy hadd-el haddon által estünk; az apró bökkenőknek-is vessünk veget.
44. A' fából ki-eset metélékek: hulladékok, forgátsok.
45. Sokak esnek akaratunk szerent; de többek omlanak akaratunk ellen.
46. Artzámon fel-borzadt kétségbe esésem.
47. Bögő kínok között, éles fogai közt undok tsikorgással a' kétségbe-esést rágja ordítással.

É s z - v. E l m é.

- i. **B**ár eszének-is adott volna valamit, 's nem tsak jó kedvének --: bár jobban meg-hányta-vetette volna elméjét: - meg-hányattabb elmével nyúlt-, fogott volna a' dologhoz: meg-gondolt, elő-vett, egy'be-szedett, feltekert ész'el kapott volna a' munkába: szorosb gondolóra, figyelemre vette volna a' dol:

dolgot: bár eszének fellyebb tekerte volna kerekeit, v. elméjével melyebb tanátskozásba erefzkedett - - volna: bár eszét elé vette, tsomóba szedte - ; gondolkodásit haza hitta-, szóllítottta volna: bár eszén is, 's nem tsak kedvén járt -, indúlt volna: bár esze a' gyep-lőt ne hagyta -, bírta -, engedte volna a' nyargalódzó, szágódó, szágúldozó, ki-törő, -rontó, - tsapó - - indulatokra: bár tanátskozott volna szép eszével is

2. Fel-tekerd eszedet, hogy mesterül varrjad a' hímet; és ne tsak futó lábakat, hanem sebessen-repülő szárnyakat is szerezz a' szándékos költeményeknek.
3. Mennél tovább nyújtózott nyelvök, annál inkább öszve fugorodott kis eszék.
4. Eszem' örvényes mélységre ragadgyák a' nagy titkok.
5. Elméjének tsudáltatásával mindenek szemeit magára fordítottta, vonta, ragadta.
6. Az én tsekély, fogyatek, vékony elmémnek úgy látzik, hogy ..
7. Ha valamelly dolognak gyözéséhez fogott; vagy bé-rohant. vagy ..
8. Elmejének élefségével, vagy ennek terhével ki-nyomta farkából, a' mire nehezedett.
9. Nagyot kezde tulajdonítani elméjének; és addig jára elze, kedve után, hogy számtalan viz'álkodások' magvát hagyá az egész' ke reszténységben.

10. Kedvet gerjeszt a' játèkos nyelv ; de több
betsüllettel jár a' tanátskozó elme.
11. Más külömben utánna jár, és el-hagy efze-
tek.
12. Mi okból esztelenkedtetek, hogy országom'
meg-támadtatok!
13. Hátra tartani az elme-fogásból valamit,
's újítani vele élit az elmének: elméjének
kíntsit egy'szerre ki nem adni, önteni . . ; ha-
nem továbbra-való ízt, kívánságot hagyni a'
szívekben.
14. Elmei késedelmes tompaság a' maga hafz-
nára, és szükségére nézendőkben.
15. Bé férnek a' parasztságban sültt tompa, és
botor (ostoba) elmékhez-is az illy feleletek.
16. Elméjét némínémü ritkaságokkal . . meg-
rakni, -- gazdagítani.
17. Szikrát hány elméje: jeles gondolatokkal . .
tsillámlik, ragyog, villámlik . .
18. Szèp elmétöl kellett ki-fülni ezen felelet-
nek . .
19. Hivalkodó elmének haszontalan bújdosáfi.
20. Sok ész'el, elmével, vesztve, nyerve
meg-birakozni: elméjét sok elméknek versel-
lő (vetélkedő) üzésével elesíteni.
21. Minden emberi elmével ki-gondolható ö-
rök üdök után-is rajtunk lészzen az ő szere-
tete . .

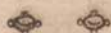
22. A' külső, és testi szemmel-látható állatok' isméretére-is fáradékony, és rövid az emberi elme: elménknek határa igen véges: szük, keskeny.
23. *Esz'el indúlly, okkal járj.*
24. Elméjébe ilyen gondolat fakad, ered, ütöközik . .
25. A' mennyire Isten tsekély elmélkedésem' hozzá, v. reá segítti; végetlen hasznait ki-nyilatkoztatom.
26. Mindent a' maga eszéhez, agya-fúrta gondolattyához akar mérni, szabni . .
27. Idejénél fellyebb (idéje felett) elveszkedni.
28. Valamit jól elméjébe szedni, venni, nyomni.
29. Az ő eszéhez, szegletés agy-velejéhez nem illik ez . .
30. Elmés (agyas) rövid vers: *epigramma*.
31. Elzes (magát --, a' dolgot hamar fel-találó.)
32. Elmémnek festékével fel nem tudom érni: le nem írhatom, rajzolhatom: eleven képét nem adhatom; ejthetem; vehetem; szakaszthatom: e' dolgot festékekkel fel nem érem: ő szinte-való (valóságos, igaz) képét el-nem találhatom: elmém' határozat'yát fellyül-múllyá: nem érkezik elmém vele: szükebb korlátba, határba, rekedett elmém, hogy-sem hozzá férhessen tsettel; szóval utánna; v. ér'tte lehessen; mi-létét tettében (vólta kép-pen.) ki-fejezhesse. — Lásd *Bejzéd*. 15.

33. Efze - fordúltt az, a' ki az álmában látott jóért el-vezti a' valót.
34. *Eszteleneknek bú, járdások; szerentsétlenség, úti társok.*
35. Ebben ugyan, ha otthon termett gondolatya, meg-fúrta eszét ..
36. Nem vagyok olly jövevény (szemetlen, tudatlan) ebben, hogy észre ne vegyem: nem olly idegen --, isméretlen -- szabású, -- hí-mű, -- szörű ez előttem, hogy utól, v. fel ne érjem eszemmél: jártas, keltes, v. jártt, keltt, forgott, próbáltt, el-okúltt vagyok az ilyenekben: *bé-nőtt már nekem-is a' fejem' lágya: nálam-is szóval sóznak: láttam egyébkor-is ágonn tar-varjat (v. ut): nem újság előttem.*
37. Az Isteni felséget bé-fogja-é elméjébe az a-rafznyira ki-terjedtt véges elmétske? az Örök-ké-valót ki-mondgya-é a' rebegő nyelv örök-ké-való szóval? hogy mondgya-ki üdöre-néző szóval?
38. Ez tsak az ő efze (elméje', agya') fejtegetése, magyarázattya, alkotvány'a, lelemény'e --: ezt ő tsak a' maga ölében alutta: tsak az ő gondolattya' fajzása, fajzattya, szülemény'e, találmány'a: -- tsak az ő agya' műhelyjében koholtt hamiság: tsak a' maga kótságos feje' álmát hüvelyezi, kínállya, olztozattya: tsak a' maga agyaskodái' hívfágos gondolatit, és agg-nő-beszédhez illendő meséjít árúllya: húnyor (zászpa) nélkül
szű-

szükös, v. szükölködő agy-velejében forralta ezt: tsak maga gondolatiban gázol: tsak maga-szültte újságokkal akar tekènteteskedni a' világ előtt elméje' tegnapi találmány'ával: e' káromló szidalmazást tsak a' maga fejétől szegezi reá: ezeket maga agya-fúrta elméje' tsigázásából satúllyá: ez nem egyéb, hanem székéből ki-lotsogott agy-velőnek szüleménye: tölle származott a' tudatlan népnek regéje.

39. *Nints ennek híme, hogy eszedbe, v. elmédbe ne foglalhasd, vehesd: nem olly szövevényes dolog, hogy elmédbe ne kaptsolhasd.*
40. Valahányszor elméjébe kerül, fordúl, ötlük . .
41. *Eszes dísznö, melly gyökeret ránta.*
42. Könnyű, nyíltt, eleven, szapora, tűz --; v. szaporátlan, termékenytelen, meddő, kéfedelmes, pitziny, éretlen eszű.
43. Eleve (eléve, hamar, üdö előtt) meg-erőész, okofság, gyümölts.
44. Elméjét futtatni, üzni, fárasztani, gyakorolni.
45. Hát megett nevetik az esze-fogyott, v. fitzamodott Ifjat.
46. Nagy tudatlansággal öszve-forradtt esztelenlég egy' általlyában azt mondani.
47. Esztelen: léhás --, korpa --, horpafz, záp --; orbántz -- fogtta -- eszű: esze' veszttere jutott --: meg-szelesedett, -- kerdültt --, kó-

tyagosodott, -- tibolyodott, -- kergetegesedett, -- szédültt fejében, elméjében: *széllol bélett a' feje*, *meg-vefzett agy-veleje*: hely'éből ki-mozdúltt, -- billent, -- bittzent . . az esze: nints agy-veleje: tök --, ugorka --, híg -- az agya: hézagos, ürefts az agya' kaponyája: ki-fitzamlott eszének birtokából: *ürefs nála a' felső vár*, v. *hajlèk: ki --*, *el-szöktek nála a' felleg -- várból*: ón-fejü: eszétől ürefts, v. el-bútsúzott: *nintsenek mind ott-honn ő nála*: *el-szöktek onnan hazól*: *tökkel ütötték a' fejét*, *füstös agy-velejü: szávába szállott, kotlik, az esze*: el-hagyott, pufzta, nála a' felső szakasz: *interesre*, v. *árendába ki-adta*, v. *ötthonn felejtette az eszét*: álmohozó maszlaggal teli lakott: *meg-érdemli, hogy posztóba varrják a' fejét*: *nem válik a' botból borotva*: *olly hegyefs az elméje, mint a' botnak a' butykója*: *bot a' tegezhez*, és tiztihez (hivatalához) hoz'úra-nött a' füle, ha ezt nem árti anyyi fok-féle fejébe-verés után is: *alá-nött az esze, mint az ökör' farka*: *kinek Isten nem adgya*, *János kováts sem kohollya*: nints otthon a' gazda: ergojás: fél-elzü: *el-ment a' sütni valója*: beteg, eszé-vel: tsak -- nem vèr szerènt valój atyafi a' fültt bolondsággal:

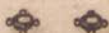
48. Andalodottságából fel-eszmélkedni.

49. Elmebéli, v. kézi munka.

50. Ki - élesültt ; ébren való ; fennyen-repülő ;
hegyefs, magasságos ; állhatatlan, ingó ; kó-
tyagósodott -- elme.
51. Tsendesítte habját zajdúltt elméjének.
52. Meg-dühödött elmének nyálaskodása az el-
len szállani.
53. Vigyázó elmétség, 's elmés vigyázóság.
54. Elme-bomlottság. Elme-lelemény.

E s z t e n d ö.

1. **B**úza - fejekkel ötvenszer koszorúzta fejét
Ceres: tíz - ötször, v. öt - tízszel metszette ka-
jás sarlója vetése' szarait: ötvenszer kötözött
kévéket.
2. A' szèrö (szèrü) négyszer zúgott tsèplöji' ke-
zèktöl, v. a' tsèp hadaróktól. A' kerek esz-
tendö négyszer fordúlt-meg azólta: négyszer
szürte borát Bacchus: negyedikszer aratta lár-
ga Ceres le-hajoltt-tetejü gabonáit.
3. Fel-húzódott, és húsz esztendökkel meg-töltt
Ifjú: már bé-köszönt hozzája a' hufzon egy'e-
dik - is.
4. Pótolni egy' másfal a' sovány (öfztövé, ko-
pár, meddú) és bö (zsiros, hízádalmas,
termékeny, jól-fizető) esztendököt.
5. Már a' Férjfiak-is alább (kevesebbire) rój-
ják keresztyeket, esztendejeket.

6. Esztendőre eleséget (eledelt) gyűjtven a' hangya, magtalanná teszi a' meg-heréltt búzát, v. búza-fzemet, -- magot.
7. Hátúlról néz már r'ám a' harmintz esztendő.
8. Esztendeim (agg korom) azt meg-tagadgyák töllem.
9. Nem kora (hamar) nem késő; bé-köszönt 24-dik esztendőd.

F a k a d n i.

1. **Ü**dő, járttával újon (újonnan) fakadott, hajtott, tsemetézett, fattyú-vesz'ökkel fakadozott, a' gonosz tudomány . .
2. Ki-fakasztá (-- adá, -- jelenté . .) mire megyen a' gyengén kezdett, és Sz. írással kendőztetett késértetek' vége.
3. Orra eleibe fakadott az igazság. Ezt másnak orra eleibe fakasztani.
4. Látsuk, hova fakad (megyen-ki: eszeséged.
5. Nem meri nyilván ki-fakasztani gondolatit.
6. A' fokszor meg-fértett türes dühösségre fakad.
7. A' boszú ki-fakad: ki-onttya, -- önti mérget.
8. A' gonosz szokások' fakadozási aprónként elnyomják, és fojttyák, a' mi jó van bennünk.
9. Ki-fakadt végétére a' veszély a' váras' veszedelmére.
10. Szembe viaskodni az újonnan fakadott hamisságokkal.

11. Ha meg-fakadnak, - hafadnak, sem tehetik szerét, hogy.
12. Jefsének gyükeréből fakadt Kristus. Fakad, mint a' hajnal, a' szerentséje.
13. A' tenplomból egy' arany koronát ki-vín, (vün, ki-vive) de mihent fejébe (v. re) tevé, pokol - var fakada fején.
14. *Tsak nem meg-fakad, dermed, mérgebenn.*
15. Fél óra múlva megint támada (fel-tenyészédék, magához tére) és ezekre fakada..
16. Tudton tudván azt-is, hogy, ha kérdésre fakad a' dolog..

F a r k a s.

1. **A'** szükséges óltalmon ki-adtott, 's magát a' farkas hűségére bízott bárány, annak kaszája alá kerül.
2. *Farkasnak mondgyák: Pater noster; ő azt mondgya: bárány-láb.*
3. *A' lány pásztor előtt a' farkas gyapjat okádik, rug, húllat, rezel: a' juh, pásztor nélkül farkasnak falattya.*
4. Meg-örülni a' farkas - kaszára hánytt Egy' házi jószágoknak; hívságra tzipfrázni a' szép eszközköt; szentségtelenkedni az Óltárokban.
5. Farkas - kaszával (vér-szopással, hamissággal) gyűjteni a' kintset - -

6. A' farkasokot rivotatással (rivalasztgatással) el-kurrogatni, - kúriongatni.
7. Farkas de Tsere, Pintér de Donga, Mólnár de Malom - szeg - -
8. Sok ártatlan vitézit -- farkas-kaszára vetette.
9. Erdőt, v. berket farkasnak mutatni, rákot hátra mászni tanítani: okosabbat oktatni.
10. A' farkas - szörít, nem akarattyát változtattya.
11. Meg-jobbította magát, mint a' farkas - kölyök.
12. A' ki farkassal él, vele egy'ütt - ordított: a' ki lántával lakik, lántálni tanul.
13. Bakonyi röhögés (röfögés) farkasnak rettegés.
14. Alázatos, mint a' verembe - esett farkas.
15. Farkast emlegetnek 's kert alatt kullog.
16. Nem jó a' farkas - fiat magnak tartani.
17. Mint a' juh-akolba bé-esett (rontott) farkasok; úgy..
18. Hegyi kántorok, télben a' farkasok. Farkasabb forma.

Fegyver, v. Kard..

1. **A'** régi tsatás századok között dítöségüket csak fegyverrel keresték Eleink, melyet tolunknak nem hagytak: a' melly kofzorújára Mársnak Parnassusról Minerva vizet nem öntöt, mind el-hervadott.
2. En-is, a' Régiek (tsapásán nyomdokain) el-indulván, hasonló fegyvert ránték.
3. Benne, mintegy' kő-szállban ki-vonaték (meg-tompúla) ki-üttetéek-éle az ördög' fegyverének.
4. Mójsest egy' vefz'ö-szállal, v. száll-vefz'ö-vel, fegyverkezteté-fel Isten.
5. A' mí fegyverünknek-is élt Márs köfszörült: ki-vonnya-ki annak élit? ki-ejt tsorbát benne? *a' mí kardunk sem bodza-fa: mí sem tesz'ük zsebünkbe kezünköt: mi-is ki-meg mutatjuk fogaink' fejrét: a' mí kardunk sem sül hüvelyében: mí-is meg-felelünk magunkért: meg-álljuk a' sávt, v. a' síkot: annak-is ízébe esik, a' ki belénk mér kapni.: ha fakót vonnyák, fakó-is vonnya.*
6. Bízni erejében, 's fegyvere' élében.
7. Sajnoson fájlalta, hogy így keverik hírét, nevét; erre képest ő-is alatonban fegyverkezett.
8. Meg-sikamlott az atzállon kópiája.
9. Meg-rázzván eben fából hornyolt kópiáját..

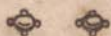
10. A' szigonyos kópiát el-vetvén, oldal-fegyveréhez nyúla.
11. A' bofzúságot fegyveremmel, és az ő vé-rével könnyen meg-torolhattam volna.
12. Fegyverre, zászlók alá, kelni, 's vitézsé-get üzni.
13. Egy' kard-vèggel végére jártál Titusnak, a' Világ' örömének.
14. Gyenge afz'onyi nemünknek tsak a' köny-húllatásban van fegyvere.
15. A' Règiek' fegyver-házából vett diadalmas kardokkal nyaka szakasztatik ennek a' véle-kedésnek. -
16. Van az Isteni félelemnek tárházában |an-nyi fegyver, hogy - -
17. Szem közt fordúlt naptól világló (villo-gó, tsillámló) fegyverek.
18. Az Országot fegyverrel kèsèrtgette (pró-bálgatta) de erejét meg nem szaggathatta, bontogathatta - -
19. A' minden ezéröl meg-feledett (feledke-zett) dühödés kardgyát ugrattya - - hü-velyből.
20. Dárdáknak sürödött erdeje: kópjáknak az égre hegyekkel sürűen fel-emeltt vas vete-mény'e.
21. Nap-keletet (v. támadatot) nap-nyúgottal egy'be vetni fegyverrel, és a' Keresztény Világhoz Világot tenni.

22. A' ki kardot köt (övedz) oldalára, vasat várhat a' lábára: kétszemes a' vége a' hadi dolgoknak: sokszor hatról vakra fordul Márs' kotzkája: a' ki fel-övedzi szíjját fegyverének, két végét fel-köti a' vak szerentsének.
23. Kardra osztani az erővel (ostrommal) meg-vett, - hajtott - - váras' javait.
24. Egy' jó hímlős görtsös (bot) vala a' fegyvere.
25. Az ő hadi szerfzámjok egy' egy' pozslár, és egy' egy' kéz-íj.
26. Vérrel - izzadó; - verítettékező, - gözőlgő, - részegedett; vér - patak' árjában úszó - , ferdő kard.
27. Oh kard! melly annyi pirossal' izzadtál..
28. Maga óltalmában (óltalmazására) fegyverhez nyúlni.
29. Sokat életből ki-vágott a' köztünk lobogó fegyver.
30. Kópjával oldalát által-öklelni.
31. Ives (fegyveres, nyílas) Cupido. L. Lőni. 9.
32. Fegyvert, kardot húzni valaki' fejére.
33. Meg-villámtatom szemei előtt kardomat.
34. A' ki kardot fogott a' kezébe, ha azt meg nem festi ellenség' vérében, gyalázattal megyen vísz'a hüvelyébe, 's rozsdát vészzen azal előbbi fény'ében.

F e j . . v . F ő .

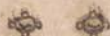
1. **F**ején; jószágán . . keresni, marasztani; büntetni valakit.
2. Fején maraszták Jeremiást . . : fejére járnak, meg-ölek.
3. Sarkából ki nem feszíthették a' fejére-járó fenyegetések, s m az arany'al bélett fényes hitegetések: gyémánt állandóság volt el-te-kéllésében.
4. A' jövendő üdök mit szülnek fejünkre, eleve . . el nem láthattyuk: léendő fejében, előre, nem tudhattyuk.
5. Ha fejedet tapasztod (tapintod, tapogatod; ha számot vetsz magaddal .) tennen kebelben találsz ilyeneket: illy gántsokot magadban is lélsz.
6. *Fesjedenn (rajjad) száradgyon, maradgyon* p. o. ezen gazság.
7. *Nem a' te fejedből sült - ki ez: nem a' te keretdbenn termett gyümölcs: más emelte keretked': más to'ya szekered': vendég - Izárayakon repülsz, repdesz: te-is, mint mások felelen, vezeték erővel iparkodtál: másoknak elméjét vitted legéségül: meddő ahoz a' te fejed: más ember' izekere' farkán ülsz: más porával. v. ből lövöldösz.*
8. Ököt, mint fejetlen lábakat (mint *Pivoda' regementtyéből - valókat* (kiknek sem dobjak, sem

- fem zdszlójok*) lézzegésre, kerengésre -- e-
relzteni.
9. Az után nem jár, hogy mely tanulással --
törné fejét.
10. Artatlan fejét örömmel vitte a' szörnyű kí-
nokra.
11. Erre, tudom, lógatni (tsóválni) fogja fejét.
12. Egy' fejére (magán, egyedül) útra szán-
dèkozni. —
13. Sok rútat mondván fejére, el-mentek.
14. Nem jó, falu' fejében (tsekélységert) fegy-
vert húzni.
15. Feje', èlete', veszteségével-is meg-kellene
tennie.
16. Fèlő (tartok tölle) hogy fejedem ne tel-
lyék) rajtad bé-meg ne tellyesedgyék; reád
ne igazodgyon: a' mit mondott. - Könyvé-
nek harmad (adik) fejezetében (capite) azt
állattya, hogy - -
17. Magad vakartad (szállítottad, okoztad,
eszközlötted - -) fejedre mind ezeket.
18. *Azzal bé-nem töri, - v. ronttya fejét: azzal
meg nem szaggattya ruháját: azzal körmére,
v. farkára nem hág.*
19. E' gondolatot te beszèded ütötte (adta,
szülte, serkentette -) fejébe, elméjébe.
20. *A' ki fejünk felett áll (t. i. az Isten) tud-
gya, hogy - -*

21. Fejeket hajtsunk, és meg-horgadgyunk a vèn ember előtt.
22. Ingen -, v. költsön -, v. hitel', v. interes', v. jutalom', v. új'-fejében, v. név alatt) kérni, adni valamit.
23. Kezet fogni mással békeség' fejében.
24. Idegen, és maga fejétől gondolt szókkal élni.
25. Nem ajándék', hanem jutalom' fejében osztogatni valamit.
26. Örömet elő vinné fejét: kapna az elsősen. - -
27. Harmintz három esztendeig vontatott fáradság után, kárhozott fejünkre kegyelmet nyert.
28. Annak fejében (azon név alatt, a' végett, azért) fordúltam hozzád, hogy - - -
29. Ezt tennen fejedre (magad ellen) fulyokúl hoztad elő.
30. Szégyen' fejében bújdosóba indulni.
31. A' taníttás' szesze meg-üté az emberek' fejét.
32. *A' mit mással tselohszol, azt várjad fejedre.*
33. *Szeget ütni fejébe: gondba ejteni. —*
34. Jó-tetemény' fejében még meg-büntetődni.
35. *Kopász főre patkós tetü.*
36. *Főtől árad a' víz: fejétől büszködik a' hal. v. fejénn kezdődik a' hal' büszködése.*

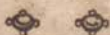
37. *Antal a' fejed*: bahó; sőtalan vagy.
38. Fejére fordíthatjuk az ő fulykát. A' mi a' dítséretnek feje.
39. Tsak feje sem fáj az egy'ügyük' veszedelmén.

F e j e z n i.

1. **E**lemetes napjaidat koldussággal fejezed. é bé?
2. Olly dolgokot is ki kell fejeznem, mellyek *nehézenn esnek v. férnek fogára.*
3. Valamit jó fundamentomból ki-fejezni, -- hozni; vastagítottani . . .
4. Bé-fejezni, -- zárni, -- rekelzteni, el-vegezni a' beszédet, írást, imádságot.
5. Ezt az egész Háromságra-való (néző) tudományra fejezi, vilzi, vezeti, hárította, tekeri . . .
6. Egy'ező Eklehiának nevezetét fejezi magára.
7. Másra fejezni (téríteni, fordítottani, kenni, kerdődni a' maga gazságát; mást vádolni, terhelni a' maga rúttságával: *más' nyakába vetni, tolyni, akalztani a' maga iszákját.*
8. Ennek módgyát is ki-fejezi: elő-adgya . . .
9. Világoson ki-fejezett (ki-tett) ígékkel nintsenek meg-írva.
10. A' mi ugyan tsak bé-fejezi (tetézi) byomorúságát, az, hogy . . .

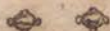
11. A' gazdagságnak üdvösséges fáfarzkodását az Isten' ígéből ki-fejezni.
12. A' napnak a' jég - hézagban vízf'a - lyegett, és meg-hajlott sűgár által ki - fejezés (etc) : vak, v. kettős, v. hármás nap.
13. Mikor meg-enyhődik — háborodott - elmé-
jek' habja, igazán ki fejezik, -- fakaszttyák,
-- adgyák, a' mi gyomrokon van; szívéken
ül, fekszik, minden hímezés hámozás nélkül.
14. Szépen bé fejezi, -- köti ezen fogásokat . .
Sz. Agoston.
15. Isten' úttyát, 's parantsolatinak kötelezélit
általlyában ki-fejezni, 's nyilván, kereken
ki-mondani.
16. A' bé-rekesztés, fejezés (conclusio) a' szük-
fésgeképpen-való következésből van. A' kö-
vetkezésnek, ereje, 's némi - nemű folyamat-
tya szerént abban az elől-vetett mondásban
kell foglalás-képpen lennie, a' mellyből mint
-- egy' származással következik. L. *Befzéd* 22.
17. Nagy mód nélkül reá akarja fejezni azt a'
bizonytságot a' világi szín-mutatások' italától
meg-részegedett káromló.
18. Hamissággal föltozott; hazugsággal tataro-
zott, tűzött fűzött; éktelenséggel bé-mázolt
gazságit szóval, írással ki nem fejezni. L.
Ész. 32.
19. Hevelséged szikrázott szemeidből, 's min-
den mozdulásod meg-egy'ezett indulatos sza-
vaiddal, mellyekkel útálságodat fejezted-ki.

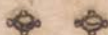
20. Felséges szókkal ki-fejezte a' közben-járó Fejedelem áldozattyának békeség-szerzését.

F é l . . P á r t . R é s z .

1. **F**ele' felében közleni valakivel a' tudományt . . : tsak felében harmadában : nagyon kímíllve , fösvényen ; v. futólag . . : tsak ízre , -- kóstolóra-valót nyújtani belőlle.
2. Fele-más (feletlen, egyenetlen, elégtelen) vólt olly nagy ízámhoz.
3. Takarjunk (tegyünk) félre minden alkalmatlan tzeremóniát.
4. Fele részént (félíg , félényig, fele részét vég-re hajtani : felén túl esni, lenni.
5. Tsak feliből kéz a' munka : még hamvas : ülzögében van.
6. A' pörös félnek bé-adása mind azon mesterléges hamiskodás vólt.
7. Szabodgyon , esküidgyön a' két fél (rész) hóltig, vesztig-valóra. Félbe' szakasztani a' dolgot ; középben hagyni, tsak félíg vinni.
8. A' melly úton egy' fél menti magát, azon nyomdokon a' több szakadások - is mentsetget találnak.
9. Két felet egy' más' segédsegére kötni.
10. A' szerelemről -- le-hagyó , v. mondó félben lenni.
11. Egy'ik fél-mellé erő-hatalommal jóni.

12. Az a' tí feleitektől-is meg-vallott igazság: azt a' tí pártotokon, részeteken levők sem tagadják . . .
13. Hogy ne láttassunk minden szavokban keresztül-állani; ám egy'fzer legyen igaz, mindenik pártnak (félnek --: a' másik ellen támasztott vádolása.
14. A' Kereszténység' zárlója alatt fok ellenkező szakadások pártolkodnak.
15. A' nép két pártra hasonlott: két ellenkező felekezetre oszlott, szakadt.
15. Tanítások - meg-hasada, -- szakada, és több-féle felekezetre oszlék.
17. A' mí pártunkon vólt az első Anyaszentegy'ház' színe.
18. Részedre kénsettél, kényszerítettél jó-teteményiddel:
19. A' jövendőlésnek egy'ik része el-véti az igazságot; a' másik inat kap: egyik nem, a' másik tellyesedni kezd.
20. Félbe - falni (harapni) szavát.
21. Más felet magunk erőnkben kell hozzá tudnunk, adnunk . . .
22. Tanáts'j közlésével részeltetni mást.
23. Hajlandó részelkedés: *partialitas*.
24. Meg-kínálni velakit minden haszón'-felével.
25. Mellyik félnek vagyon vesztő pere?
26. Gyűlölséges, v. gyűlöletes az ellen félnél a' percő fél.

27. Az *argumentomra* fejetlen, és fejetlen felelelédben (felelgetésedben ..) is továbbá meg-foglak.
28. Kezdd-el, -- fele a' tettnek, el-kezdése; fele fen maradgyon; azt-is kezdd-el, 's vég-be víized.

F é l n i.

1. **R**oz'úl köt, roz'abbúl óld a' félelem: tsak a' szeretet' kötelét tarthatni nyomosnak, v. állandónak: a' félelem' kötelénél szeretet' lántzával keményebben kaptsollya magához az embereket.
2. *A' gonosz a' törvényt, a' jámbor a' szerentsét féli.*
3. *Nints veszedelembenn, a' ki bátorságbann-is fél.*
4. *Soktól fél, a' kitől fokann félnek: a' ki fokakat rettent, nyájjal gyűjt ellenséget: fokakat reitentő, fokaktól őrizkedgy.*
4. Másoktól félttében édes (faját ..) leányával ollóltatta (nyírette, taroltatta) szakállát.
6. *Bolondság attól félned, a' mit el nem melőzhetsz: a' mian által kell menni, jobb egyszer r'á menni, hogysen attól szüntelen' rettegni.*
7. Elöttök hóltt elevenekké lévén', félelmekben tsak meg .., le-lippennek, .. lapúlnak a' kisebb állatok.

8. A' kegyetlen körül minden refzket.
9. *A' gonofz-tévök a' szél-hordoztta levéltől-is úgy félnek, mintha fegyver vólna fejük felett: minden árnyékra ijedelmesen pillantanak.*
10. *A' jó lelki isméret nem fél száz prókátortól is: a' ki jól él, Kivályt sem fél: ha öszve-törödve le-omol-is a' Világ, le nem hoz (szállított) romladéka félelmet a' jámbor' fejére.*
11. Magafsan állván, mindég féltem, még óldalam' fegyverétől-is.
12. Tanú nélkül, magadtól fély rosz'at akarván.
13. *Félek tőlle, mint a' szekér-konótól. Nyúllat béllott (félénk) ember.*
14. Folyrak félelmének hideg verítettéki: megfagylalta (-- fagyasztalta) vèrét a' félelem: félszt (félelmet) vett: meg-félemlett: meghül inaiban, és erejiben az élesztő, és hevített vèr: szíve dobog, szeme forog, haja borzad, lába tántorodik, teste borsózik.
15. Engedgy-meg ijedségemnek: a' hajó-törött még a' tsendes víztől-is retteg.
16. Ifzonyodás miatt vèrem fél fagyva vólt.
17. A' halál' félelmétől el-kékülve elő-áll.
18. Ijedség van fèrtzelve farkához.
19. *Nem fél a' Király, udvar-bírójától.*
20. Ifzonyú rettegéssel szakadnak szavaid szívemre.
21. Törvények' félelmétől -- és rettegésétől hordoztatni: viseltetni.

22. De tégéd' mi félznek -- bádgyaszthat hidege.
23. Magára hagyott félelemre jutni.
24. Zöld kereket hánytak szemei a' nagy félelemben. Félten félni.
25. A' ki nem tud félni, nem-is tud vígyázni.
26. Mindnyájan rettegik a' szilaj természetet, mint a' hajókot-törő kő-szálakat.
27. Egy' paraszt juhász éjjeli álmaival tsendesen játszik: nappali fáradságival békességgel törődik: mí pedig — rettegve, pompás félelemmel ülünk a' thronus-székekben: úri szerentsétlenséggel vesződünk.
28. Félni nem akart, bizván magában, mint bak a' szarvában.
29. A' félelem és reménység egy' böltsöben szoktak rengettetni.
30. Bújkáló félelem.

F é r n i.

1. **E**gy' hüvelybenn két hegyesi tör; egy' párnánn (vánkossann) két vallás; egy' azon erdőbenn két tolvaj; egy' kortsmábann (tsap-szé-kenn) két dudás; egy' szeméteenn két kakas, nehezenn férnek-meg.
2. Két-féle szeretet nehezenn fér-öszve.
3. Nints tö közöttünk, hogy öszve ne férjünk, v. tévjünk.

4. Nincs olly rakott szekér, a' mallyre több nem fér.
5. Nékem sem volna kívánságomon túl, ha gyarlóságom hozzá férhetne: magam is szeretném, ha hozzá juthatnék.
6. Nem férni (jutni, érkezni) az írás' velős értelméhez.
7. Ezt bé nem fértethetik (ólthattyák, -- tsepegethetik -- az okos emberbe: elméjét ezen meg nem nyugofztalhatták, állapíthatják --
8. Jobbára (többnyire) hallomás-által férünk az életünköt vezérlő oktatásokhoz.
9. Ez nem férne betsülletes ember' szakállára, A' mennyire embersègedhez fér.

F e s t e n i.

1. **A**z ördög találta, és tanította a' kendőköt (kendözést) a' végre, hogy a' ki bűn által meg-rútította lelkünköt, külső festéssel az Isten' alkotmány'át ábrázatunkban elváltoztassa. Istenre támad, és tudósbnak akarja magát mutatni a' Teremtőnél, valaki az Istantól teremtett ábrázatot idegen színekkel változtattya. Nem tetszik Istennek a' mit ő nem alkotott; magáénak sem tarttya a' festett bálványt, mellyen keze' munkáját nem isméri. Nem otthon ültökben, hanem szem' eleibe menésben kendöznek (festik magoköt) az Alz'onyok.

1. A' festett artza Ifjak' tüze, bújaság' taplója; szemérmetlen szünek (szívnek) tégére, ördög' töre, pokol' horga, kárhozat' lépvefz'eye, idegen tüzek' gerjesztése, bolond Ifjak' tsalogatása, veszedelmek' terjesztett hálója. — A' mennyire fel-èred festékekkel (eszeddel) elevenítsd halva-fekvő ügyünköt.
2. Fellyebb akarván héjazni, hogy-fem festékekkel el-èrné, nagy tudatlanságokat kèrödött, ugratott-elő, hogy . .
3. Illy festékekkel a' mi képzsünk írja le a' dolgot . .
4. Nints olly rút festékem (vastag-orrú penám, v. tollam) hogy vólta-képpen le ír-halsam, ki-fejzhessem otsmányságát. — L. Élz. 32.
5. A' hóldnak gyenge sűgárja a' felhők' barna oldalait bé-festi.
6. Mind azok, a' mik a' síró kellemetességben nemesek, és érdeklők, le-vóltak artzáján festve.
7. Hozzá, v. vele èkességel versellöt (foghatót) emberi kéz nem festett, írt.
8. Tulajdon festékivel ki-ábrázolni valakit: eleven képét szakasztani, adni.
9. Kereszténység' festékivel kendőztetett hamiság . .
10. Úszón (úszólag, úzó formán) festett habzó tubin mántó, palást.
11. Úszón állva festett ló. Úszóan festett eb.

13. Ollyanok, mint a' hímes (szépen festett) koporsók.
14. Egy' fúallásával-is úgy le-penderítette ezen tudomány' .. ál-artzjáról a' kendőzöt, hogy azolta .. fenkit sem talál, a' ki meg-kendőztetné.

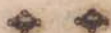
F o g . .

1. **I**lly paizs'al ígéri magának, hogy ki-áll az irigység', és az üdö fogának: hogy nyomos, állandó lesz'. Az üdö' fogának soká ig ki-álló értz ofzlop .. Tetemes kárt tett az üdö' foga benne: az üdö avottsága, régisége.
2. Még tsak akkor fogzottál: akkor indúltak, hasadtak, nyíltak fogaid: még szájadban vólt a' pép: még tsetsemös korban, karban, renden, sorban vóltál.
3. Nem-is hülltanak akkor még első fogaid: igen gyermek vóltál.
4. Plátó és Socrates, fogok között (mintegy' félbe'-harapva, igen homályoson; nem világos ki fejezéssel) mondták, hogy egy' Istennél több nintsen.
5. Könnyü értelmedert (hogy könnyen megértsed; értelméhez férhels) ugyan fogamon kívül (világoson) szóllok.
6. Ki-hüllott fogok közül! a' zsidó szóknak tudomány'a.

7. Burkából (burokjából) ki-vetkeztetni a' gonofságot, és fekete fogait meg-mútatni.
8. Bé-ontani (omlasztani, -- törni, -- rontani) valaki' fogait.
9. Az eb, száját mozgattya, és az hiú evésben meg-tsalatott torkát gyakorollia. t. i. álmában.
10. Röhögéssel (röfögéssel) tsattogtattya fogait az erdei (vad dísznó) . .
11. Mikor az étket a' fogak elégségesen meg-örlik, örölik, a' nyelv egy'be, hömpölygeti.
12. Nevető (első) fogak: *primores dentes*,
13. Mit mutatod a' róvást: fogadat.
14. Allait fel-potzkolván, v. -- pętzkelvén, fogait ki-szedi.
15. *Hiszem váfik a' fogad: vágyódik r'd az orrod.*
16. Ugyan foga kívül (nyilván) ki-mondá az igazat.
17. *Nem fér a' fogára: szája' íze ellen van . .*

F o g l a l n i.

1. **A'** többi dolgaidban-is, mellyeket írásodba foglaltál, minden értelmes Olvasónak meg-tapasztalásával hoz'ú haladék nélkül meg-v. utól-érlek.
2. jobb dolgokban foglalhatná elméje' élelségét.

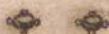

3. A' gyermekeket, magát, az üdöt jóban foglalni.
4. A' petrezselyemnek magja (magva) olyan boglárótskákba foglaltatik, mint a' kaporé.
5. Bóldog házasfággal foglaltattni, köttetni -- egy'be.
6. Menyegzőjét más el-foglalta: kezéről hölgyét el-ütötte: azt más kötelezte magához élete' társául.
7. Ezere'd' (ezeredik) részét munkájának abban nem foglalta.
8. A' vádos (vádoló) vádgyát (vádolását) írásba foglalta.
9. Számba: aranyba .. foglalni valamit.
10. A' könyvnek foglalattya: a' mi abban foglaltatik.
11. Foglalót (elő-pénzt) adni valakinek. — Rövid szóba fokat foglalni.

F o g a s . .

1. *Lakább meg-tetszik a' motsok a' tiszta ruhánn, hogysam a' fazék-fogónn.*
2. Nem mindég javasollya a' vitéz-fogást (próba-tételt) a' józan ész.
3. Az okosfág mindgyárt talál fogásokat, ellen-vetéseket . .
4. Elmés egy' fogás abban gyakorlottaknak lennünk, hogy némellyekre kerek válasz-képpon egy' betsülletes nem-mel tudgyunk felelni.

5. Addig tsudállják az embert, a' míg fen-fó.
rog rólla a' meg nem foghatom.
6. A' mit tövénn (nyelénn) kellena fognod, a'
tetejénn fogod: vízf'ájára veszed.
7. Minden roz' puskának van fogósa: minden
fogyatkozás talál mentségre, v. et.
8. Mesterséges fogásokra botsátközni: ki-fogá-
sokot venni elő.
9. Az ökröt szarván, a' harist, v. embert sza-
vänn szokták meg-fogni.
10. Meg sem fogta, 's már-is mellyeszi: olevő
alkuszik, 's iszik a' medve-bőrre.
11. Valakit bünölsé (valakire bünt) fogni.
12. A' jámbort járomba fogják.
13. Bé-fogni (v. -- lötsölni) valakit a' dológra
14. Nem tudgya hová (mihez) fogjon, kapjon.
15. Innen tova (ennekutánna) embereket fogsz
fogni.
16. Az orlzágos tzimborával íratott felelet' fo-
gáfit meg-rostálni, -- térengetni, és igazság-
gal meg-győzni.
17. Szíveket fogó lép maga-kelletése.
18. Máson ízesen ki-fogni, kapni.
19. A' henyén-heveréstől el-fogni, és tisztes hí-
vatalhoz, -- házaságra-kötni az Ifjat.
20. A' pogányok hamis Isteneket fogtak ma-
goknak: teremtettt állatokat vettek Istenül,
v. Isten gyauánt.

21. Meg -- v. el-fog, el tilt, -- tilalmaz ez a' parantsolat a' szolgai munkától.
22. A' majom-is sarut vonfon (von) lábára, de meg fogják benne.
23. Egy' sohajtást tölle meg-foghatz, -- tilt-hatsz, -- vonhatz.é?
24. Mivel ezen fogást elébb jól meg-térengetők (rázogatók, -- tzáfolók, -- hökköltetők) nem kell ezen most beszédet nyujtani; szót vontatni . . .
25. Bizonyságúl fogni más ellen valakit.
26. Füst-fogtta (règi) levél.
27. Pók-háló fogtta (vontta), pók-hálóval szótt, fontt . . hely.
28. Könyvezéseidet az enyimmal fogom-fel.
29. Nem fog arany'on a' rozsdá.
30. Körül fogja a' búza' fejét a' kalászk' kóp-jája, mint annyi lator-kert: mint hegyes kárókkal bélelt, kerteltt, kerített fántz.
31. Étel-fogás. Derék fogás. Gyümöltz-fogás: tsemegék.
32. Testében fekély'el meg-fogdostatni.
33. El-fogni magát, kedvet valamitől.

F o g y. a t. k o z n i.

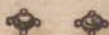
1. **M**inden békesèges türesemből fogytig ki-fáraztani valakit.
2. Le-fogyott érdemére képest (tekentve) a' règi józan tudomány.

3. *Az élet, pénz, szalonna, fogyton fogy.*
4. El-fogyott (költt . .) életem mint az álom, és vízi buborék.
5. Le kell apadni a' beszédek' folyaminak, a' hol ki-fogyott forrása az elmés leleményeknek, találmányoknak.
6. Nagy embereket fogyattak (éttek - meg) a' tetvek.
7. Keserves üldözésekkel, tüzzel valsal, fogyasztani a' jámborokat.
8. Sok munkát fogyasztani (tölteni) a' szolgálatban, a' jó erkölts' gyakorlásában . . .
9. Örömemnek múltta, 's jó kedvemnek fogytta.
10. Hely'el hely'el el-fogyattya Isten az ő igaz taníttásának gyülekezetit.
11. A' rosz' szokást részenként, egy'enként -- el-fogyathattuk . .
12. Akár fegyver fogyaszt'a az ember' életét, akár . .
13. Másnak fogyasztozásától az okos, magáét jobbítta.
14. Több szót nem kell ebben fogyasztani, fogyasztani, vesztetni -- tölteni.
15. E' máj napot Minden Szentek' tiszteletében fogyattuk, töltyük, költtyük.
16. Remény'ében meg ne fogyasztasd: reménységtelenségre ne vidd, hozd, szorítsd. --
17. Az Isten' szolgálattyanak hévségében meg ne fogyatkozzunk.

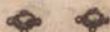
18. A' meg-fogyatkozott ügy le-nyomja a' nyers eleven igyekezeteket; el-ólttya a' tüzes indulatokat; az el-szántt, -- tekéllett, bátortágot kétségbe ejti.
19. *Ki-fogyott* minden fogásból, *mint a' mo-gyoró, tokjából.*
20. A' jó tanításnak tiltatásban; valakihez tar-tozó hívségében; a' szóból, pénzből meg-fogyatkozni.
21. Valakit várakozással meg-fogyatkoztatni a' dolgá' húzásával -- kárára, rövidségére lenni.
22. Valamit fogyatkozás-nélkül-valóvá (tökél-letessé) tenni.
23. Ha tehetségemben meg-fogyatkozom; e-leg, hogy kedvem' készségét ismértetem.
24. A' Papok', Öregek', Szüléid' . . betsülle-lésben meg ne fogyatkozzál.
25. Tiltótól, víztől el tiltották a' Régiek, a' ki-eket el akartak fogyatni: hazájokból ki-iga-zítani. --
26. Értelmét, tehetségét -- éppen, és tellyesen az Isten' szolgálattjában foglalni, és fogyatni.
27. *Késő, fogytánn a' szük költés.*
28. *Fogy' mint a' kezdett (meg-kezdett) sza-lonna.*
29. Vére' hullása által életét fogyatni.
30. Estenek szarvas (tetemes . . fogyatkozás-
lok néhol-néhol a' nyomtatás közben.
31. Ez, vagy ama' dolognak érdeme . . le-fogyott, szállott:

3a. Ki-fogyott jó kedvéből; az előbbi uraságból.

F o l y n i . .

1. **A'** természet' indulatinak febefs folyása ellen kell eveznünk, midön jóra verdődünk, törekedünk, iparkodunk —
2. A' folyó-víz ellen törekedni, ösztön ellen rugóldozni, mit ér?
3. Kíntsek -- után foly nyála: kíntsre .. sovárog, ásíttozik ..
4. Ki vólt egy'be-vető Origeneszel, kiben annyi jeles dolgok egy'be-folytak (gyültek, -- halmozattak . .) vólna?
5. Folyókot szomjúsággal fenyeget vala Xerxes : ki akará azokat száraztani, vesztetni; feles ágra, ágazatra, szre osztani, szaggatni.
6. Ezen szó mérges szajból, v. tollból folyt, fakadott, -- ki.
7. Azon folyáson (kézről kézre adálsal) érkezett mind a' kettő: ne kohollyunk tehát új értelmet . . .
8. Mint az özön víz, el-folyta (.. borítottta) az ellenség, fegyver, gonofzság .. az országot.
9. Arra folya (tére, térüle fordúla, ágazodék) a' befzéd' ..
10. Sokan folyamnak (folyamodnak, járúlnak) hozzá.

11. Istenhez folyamjal . . insèges ügyedben . .
12. Versböl folyó valami édeskét várni . . valakitől.
13. Hite' folyásához szabni életét : vallása' fel-vetett finórját követni.
14. Úgy vala a' végzések' el-támaszthatatlan folyásában el-rendelve.
15. Fellyül haladgya az emberi értelmet , és okofság' folyását.
16. Lengedőleg (lengedezve) foly a' víz. Folyó (kelő) pénz.

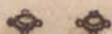
Fordítottani. Téríteni.

1. **M**eg-fordította, térítte veritékét, munkáját, fáradságát . . : meg-adgya, -- fizeti, le-szolgállya : ingyen, üresen, szárazon; bér --, jutalom nélkül, nem hagy'a.
2. Meg-fordítottom, -- téríttem; meg --, vizs'adom --, ha valamivel fellyebb --, fellyül, többet költesz'.
3. Ennek értésére elő kell fordíttanunk, a' mit oda-fel mondunk vala, t. i. a' köny' levelén.
4. El-fordítottani (-- vonni, -- téríteni, -- fogni) szemét, kedvét a' köz-jóról, a' Haza ügyéről. v. töl.
5. Különös hasznra téríteni -- a' tsalatkozó hímes (izínes) vélekedést.
6. Ezt a' nekünk szántt tiszteletet más hasznos emberre téríttsük.

7. Ezt, p. o. vádolást .. igazán reája téríthet-
tyük, fordíthattjuk.
8. Valamit, p. o. a' közösből --, maga hasz-
nára -- téríteni. —
9. A' Szenteltt edényeket egy'es italtra fordít-
tani,
10. Minden eszét, kedvét tsak arra költötte,
hogy . . .
11. Az épület homlokát nap-kelet fele fordít-
totta.
12. *Élit lapjára fordítottani*: mértékleni, tsende-
síteni a' beszédet: vele alább tartani, járni.
13. *Lapját élire fordítottani*: tüzesíteni a' beszé-
det: vele fellyebb kelni, -- emelkedni.
14. *Meg nem fordíthatni a' fogadást, mint a'
zsákot.*
15. *Fel-fordítottotta, -- döntötte a' szérdèkes fa-
zekat: ki-öntötte a' levet: tserepet tört: el-
törte a' matska' szarvát: rosz' fát tett a' tűz-
re: pórrúl járt.*

F o r d ú l n i . . .

1. **N**em fegyveren, vagy fokaságon, hanem
Isten' segítségén fordul a' nyereség.
2. Térül, kerül, v. fordul, és el-felejtí, mi-
nemü ábrázattya vólt.
3. Márvány'á fordúlt Rómának agyagja: vá-
lyag falai márványba öltöztek.

4. Szerelembéli el-ragadtatások gyakran megfordúlnak elméjében. Fundamentomából (fenekéből, talpából, temető talpából, talpalttyából, talp-kövéből, allyazattyából, farkából) ki-fordúlt vala az Ország, az Egy'házi rend-tartás. —
5. Ebben' fordul, forog, a' taníttásnak; a' közbe-vetésnek . . farka.
6. Fel-fordúla írásoknak méltósága.
7. *Forog, mint a' rosz' pénz, az Országban.*
8. Ez forog, fordul kérdésben, villongásban. --
9. Istentől el-fordúlni, nagy esés; hozzá viz'a térni, fel-keles.

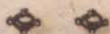
F o r g a t n i.

1. *Ki-tetszik szeméből, mint forgat a' szíve: mi ül, fekszik a' szívén.*
2. Olly fogásokat forgatni, mellyek a' derék dolghoz egyenesen nem szolgálnak; hanem szinte úgy illenek hozzá, mint a' bot a' tegezhez, az arany'as kantár a' számárhoz.
3. Az úgy' és nem' dolgában okoson forgasd magadat.
4. Forgasd reá ama' hofz'ú beszédü, és kevés-értelmü (fok-szavú, kevés-savú, rövid-efzű NNt-is: nézd az ő könyvét-is.
5. *Nem parna-haj, bátya, a' Sz. Doctorok' írásiban-való igazság, hogy úgy forgasd, a' mint akarod.*

6. Szerén -- (rendén) -- való, 's ártatlan dolgot forgatni a' kerekben : másokkal kerekbe (circulus) ülvén, a' beszéd közben.
7. Némelly emberek' eszét a' kevélységnek . . hagymázz'a forgattya. Elő-menetelesen forgattya a' gazdaság' dolgát.

F o r r n i . .

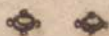
1. **A'** felek egy'ütt valának ; újra forrott, forgott a' pör.
2. Tsergedező patak forr író-tollából , mellyre érzékenység fel-ébred álmából.
3. Gyakran, a' kotsikban ülvén forrallyák, a' mit otthon a' tüzhöz tettek.
4. Nézdfe miképpen forr a' számtalan árus a' vásárra : mint pezseg , nyözsög , nyomúl , nyomakodik , tolyakodik , tolyong , torlódik , gyül , tolyúl , omol , gyülekezik , tsödül , seregel ; üzi , kergeti egy'mást , a' fokadalomra.
5. Kellemetes szellővel enyhíteni a' hé (heves) forróságot.
6. Ally tovább , hogy alám ne öntséd forródot : hogy meg ne égess , motskolly . . .
7. Nyughatatlankodik szíve' forrójában : felbuzdulttságában.
8. Első tűzben vannak indulati ; forr minden ere.

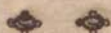
9. A' test' és vèr' fiatal forrósága. Ki - forrott --, púpos --, tzipós --, teve --, hátú.
10. A' mikor éppen forrójában vólna öröme. végét éré életének.
11. Ditsöséget érdemlő tselekedetekre gyúlad, forr vala egész' szíve.
12. Lesz' forród az igazságtól, tsak állhasd; ha meg-koppadsz-is, jódra (javadra) lészén a' meleg.
13. Mikor az ő durbontzás (garázda) párt-ütése forr vala az N. N. ellen.
14. Várakozás, késedelem, a' fietés - is a' forró kívánságban.
15. Forr (ferkedez, fakad, buzog, pezseg), testéből a' fereg.
16. *A' parányi, v. pitziny tsupor, hamar fel-forr (a' haragos, hamar fel-lobbanó kitsinyről)*
17. Le hül forró kívánsága.
18. Tsendesítgetni a' forró indulatot.
19. Továbbatská ment forró buzgóságod, hogysen hozzá láthattál vólna eszeddel.

F u t n i . .

1. **A**z ebekkel az erdőt meg-futom; gyorsalkodva meg-járom, -- kèmlem, -- hajtom; felhajhászom, -- fütyèszem, -- veretem, búvom; ki-vizslatom, fürkèszem, hogy vadat ejthessek.

2. Hogy meg-futamíthatnák az ellenséget; hogy utánna üzhethének, hajthatnának . . .
3. Az Apostoli prédikálásnak első futamatyán (kezdetén, első indíttásakor . . .: futamattal gyarapodott a' hit az ő taníttások után --; az Eyangeliom' trombitája szabadon kezdett harsogni.
4. Futok; virrasztom; hírt adok felölled.
5. Hajdani szerentsémnek arany óráin futosnak gondolatim. Úgy el-szaladtam, hogy tsak poromban sem kaphatott senki, nem hogy nyomomban.
6. Nyög a' fok munkában mind ember, mind marha; fut az épület az ég felé.
7. A' meg-romlott természetben kedvünk ellensis futamodnak első indúlatok a' bosz'ú-kívánásra. Felölle-való futó szó beszéd.
8. Nem futó beszéddel érengetni, hanem állhataoson állítani valamit.
9. Kevés futamatot (elő-menetelt) vehet a' Török' szolgálattya.
10. El-illara (inalla -- lábala, futá) míglen farkán érnék szemek.
11. Hamarját futni, a' futásban verselleni, vetekedni egy'mátsal. Mást hamarja, futásra ki-híni, szólíttani.
12. A' minek üdvösséges futamattyát tapasztaljuk másokban, azt kövefsük.
13. Bé --, meg-futották (bé - szágúldozták, --nyargalták az egész' Orízágot.

14. Okoságokat arra fordították ; főt egy- mással futtatták , ki tsinálhat Isten' tisztele- tére tekéntetesb templomot.
15. A' lövő dárdákat (ellen-vetéseket..) egy- gyenként futó-félben meg-tördelni.
16. Szárnyas futását dühölség fiettette.
17. Azt gondollya , hogy azon a' rësen el- futhat , -- szaladhat az igazság előtt.
18. Szerentsétlenségnek el futó postája.
19. *Szegysen a' futás; de hasznos.*
20. Két falu köz'tt alá futó , -- szálló völgy.
21. Ifjúságát már által-futotta.
22. Világofságtól félő , 's futamékony vaklás.
23. Akadèk nélkül futamattya lehet ezekben.
24. Mèltó , hogy elménk' futása az Isten' dí- tsöfégének tetjefztélében fáradozzon.
25. *Által-futott rajta , mint a' tyúk a' szénonn.*
26. Illára (futásra) vevék a' dolgot. *Ille be- vek , nád a' kert.*
27. A'világofság' fúgárival versent futni, repülni.
28. Azoknak szokta pályáját futni, nyargalni: azokat követni.
29. Ott hagyá a' tábort minden keteputájá- val (podgyász'ával , és el-futamék előttök.
30. *Két nyúl után' futni : két szék között földre, pad alá, esni . . . : a' ki mindent ölel, semmit sem szorított : bagolyhoz kapván , a' Sólymot-is el- el szalasztani.*
31. Arany'al ezüsttel meg-futtatni valamit.

32. Pályámat dítsőségesen meg-le-futottam.
33. Szègyenséges futamás: futamodás.
34. Tsak szaparán; inadat nyújtsd-meg: fufs, szaladgy.
35. Elzem' futamását el nem èri a' nyelvem (ki nem tálalhatom, a' mit magamban forralok: elmém' fogását ki nem tudom szóval jelenteni)
36. Midön egy' ollykor meg-futamatatná az ellenséget..
37. Lohogva 's dobogva el-futottak.

F ö s v è n y.

1. **S**zoros-markú: szük-kezü: igen tartva költő: *sót nyalni: vékonyon, fővényen èlni.*
 som-fánál főző: eb-szíjjal kötött erfzényü; senkihez sem jó, magához leg-rofz'abb: tsak halála után vehetni hafznát: rakásra gyűjti kintseit, élire veri pénzét, el-rejti, 's mint egy' szentséget, illetni nem meri: még a' difznó-almot is el-adná; minden motskofságot pénzé tenne; fordította: pénzt teremtene akármiből-is: annál többre éhezik, menél többel bir, a' *fok nints* gyűjti, *örzi* nála a' *nagyont*. Szük-kezüség.
2. Mi rofz'at kívánny egyebet a' fősvénynek, hanem hogy fokáig èllyen?

F ő z n i F o r r a l n i .

1. **A'** maga fazokdában - főtt dolgról bizonyost tud mondani. —
2. A' mit az elme, szív főzött, a' nyelv kitalállya.
3. Lám ugyan meg-könnyebbedett, hogy ezt . . ki-főzhette, 's ki-szűrhetette.
4. *Más' szája' izére főz:* másnak keresi kedvét.
5. Ők forralták, főzték ezt: ők szűrték egy'be ezen levét: ők voltak szövő takáts'i (koholóji, mesterei, kováts'ai, faragóji, szerzőji . . ezen dolognak: ők szótték, v. tüzték, varrogatták, fértzelték, tatarozták ölzve e' hamiságot. —
6. Ujonnán főzték . . kotyvalták . . ezt a' mestertelen hazugságot a' minapi szakátsok; írogatók —
7. Sok illyent örldöt, 's forralt szívében.
8. Mikor az ó törvény' Papjai a' Kristus' halálát forralták: halálára törekedtek.
9. Éktelenebb a' tántzban, vagy kotzka-játszásban a' Leány' újja, hogysen az étek-abárlásban, főzésben —
10. *Nints oly szakáts, ki mindennek szája izént-valót tudgyon főzni.*
11. Értem, mi főzi (gyötri) szívedet.
12. Igazán fazékjokban fő, a' mit N. N. mondott.
13. Párt-ütést főzni.

F ü g g e n i . . .

1. **Ú**gy függ töllem, mint szemről az arany'
lántzon a' szem: ötöt újjaimon forgathatom,
mint gyűrűmöt: kedvem' keny'ére hajthatom
v. hajlathatom: mindenben akaratomra lá-
gyúl: ellent semmiben sem tart; velem ösz-
ve nem akaszt, tengelyt nem üttet.
2. Utolsó napunk' bizonytalansága függőben le-
vő várakozásunk' szorgalmatosságát kíván-
nya.
3. Figyelmezve tarttya vala a' dolgot-el-igazít-
tó hartznak várakozásával fel-függesztett
elméket.
4. Fel-emeltt, és fel-függesztett szívvel figyel-
mezni a' viadalra.
5. Isteni szóra függesztett figyelem; figyelmes-
ség, figyelmezés.
6. Ők tsak erejektől . . függesztenek-fel (ere-
jekkel határoznak-meg) mindent.
7. A' Sz. Mártirok az emberek ítéletire nem
függesztették életük' kormány'át.
8. Ne véd, hogy az egész' Ország a' te tetfzè-
sedtől függesztené-fel ítéletét: hogy egyedül
a' te szabásaidhoz; tetfzésedtől hallgatna:
a' te akaratedot . . bírálná-meg.
9. Nem kell üdvössége' vesztét arra függeszte-
ni, hogy talán efféle veszedelemtől mentt le-
szek . .

10. Azt találám rajta, hogy általkodott vak-
merőség, lelke' üdvösségét, és örök böl-
dóságom' vesztét imillyen amollyan *conse-*
quentiára függesztem.
11. Nagy dologra függeszteni, emelni, szegez-
ni kívánságait . .
12. Fügőben tartott . . (rend kívül való vá-
rakoást indított . .) a' gyermek' elő-járó
indúlattya.
13. Feleségtől függeni: attól meg-nyergeltetni:
kalapot konty'al fel-tserélni, fő-kötöt fü-
veggel váltani: *Anda Pál' hadúbann lenni*:
annak seregébe kezét bé-adni, bé-eskünni;
Simon Bíró, hajttya a' lovakat.
14. Arra függesztették minden elméjeket, Vi-
lág' javaihoz mint ártsák (avafsák) ügyököt.
15. *A' kinek akasztó-fánn kell függeni, vízbe
nem halhat.*
16. *Új szita szegenn függ: mint új vendégnek,
kedveznek, Ellenben: kopott süveg pad a-
latt hever*
17. Szivárvány-hajtások (arcus) függjenek fe-
lette.
18. A' menyezetes tzipfrázattyán lévő símaságra
nagy táblák függesztettek, mellyekre jelesebb
történetei fel-emeltt-munkájú ábrázatokkal
rajzoltattak.

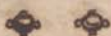
F ű l .

1. F űleinkkel hallott, szemeinkkel látott, kezeinkkel tapasztalt dolgot mondunk.
2. Szava-hihető, és füllel hallottat beszéllő embertől értettem.
3. Azokat vedd fül-hegyre (hallgasd) kik a' jóban tsuda mesz'e lövellettek, mentek: azokhoz füllely, azokra, v. azoktól hallgass. —
4. Fülre, és szemre venni valami dolgot: meghallani, 's látni.
5. Járatlan, szoros ajtaja a' fül az igazságnak, de bezzeg törött, tágas úttya a' hazugságnak.
6. Ez a' fok mende-monda csoportoson fülébe mene.
7. Azt hordogatta fülébe, hogy N. N. nem teljes idegen egy'más úri személyhez.
8. Könnyű azt mondani; de nehéz a' körmét füléhez vonni, és a' hazugságot úgy szépíteni --, hogy tsonttya ki ne tetsék.
9. A' könnyen-hivő fülek hamisan költt vetekkel meg-rakattattnak.
10. Füleinkbe hordgyák hazugúl (el --, meg --, fel-beszéllik előttünk) mint lehessen el-tova (mesz'e, sokáig) nyújtani az embernek életét.
11. Hitelre könnyű füllel bir: fülébe reppenő minden szót hitelesnek, valónak tart: akár-melly

melly hallomást valóság gyanánt vész, fogad.

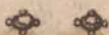
12. Boszontó ígéket könnyen ne repítts más' fülébe; te pedig, ha hallanod kell, ne bortsásd tennen füledről szívedbe.
13. Vigyázz, hogy más fületen ki ne reppentsed (repíttsed, ejtsed, bortsásfad, szalaszfad, a' mit egy'ikén hallottál: temesd-el magadban; és ne felly, hogy ki-fakaszfaóladadat.
14. Másnak fület adni, hajtani: mást meg hallgatni; szavát bé venni.
15. Fáradtt füleket terhelni, fárasztani beszéd-el.
16. Fület hívsággal vizketteti, tsiklándoztattya: hallgattya, vadász'a a' hívságos híreket.
17. N. N szeme, füle vólt a' Töröknek: részére kemeskedett.
18. *Résenn vagyon a' füle*: mindenre hallgatódzik: mint-egy' vigyázólag lésben áll: mindenre fülel: ébrek a' fülei.
19. *Meg-rágni a' fület* valakinek: azt bizonyfágúl híni, fogni.
20. Az intést .. fül mellől bortsátani (fükettségre venni; reá nem ügyelni. Tsak a' füle mellől múlt-el a' beszéd: a' szóra nem hajtott.
21. Az a' letzke-is mehetett füleitek felé: azon oktatást-is hallhattátok.

22. Naponként fülünkbe , és szemünkbe sok botránkoztatások ütköznek.
23. *Még a' fülét sem vakarja*: igen szorgalmatos: dolgaitól arra sem érkezik.
24. *Még a' fülét sem mozdította*: igen lusta, henye, renyhe . .
25. Le-fülelni, fülénél fogva le-vonni, -- rántani p. o. a' lovat.
26. Fülest (ágast) vetni valami alá tartalékúl.
27. Egy'ik fülünköt a' másiknak kell tartanunk: mind a' két felet meg kell hallgatnunk, hogy igaz ítéletet hozzunk . . .
28. Hozzám fülelly: engem hallgafs: töllem várj.
29. Mikor annak fülébe esék a' Magyarok' dolga , meg-búsúla.
30. Érzékeny (könnyen -- , élesen-halló) fülek.

F ü s t . .

1. **N**oha lappanghat a' hamisság, és fel-fúalkodott balgatagság; de lehetetlen, hogy füstöt ne velsen, és farka ki ne tetsék a' rókának.
2. A' Keresztények' veszekedése' füstü alatt bétsusz'anni, -- tsúzni: a' viz' a vonások tüzi alatt nagyobb erőt venni. — —
3. Könnyű az ő nyálaskodását (helytelen okoskodását . .) füstbe botsátani.

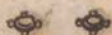

4. A' várafi fel-tömjénezés kedves illatú, és könnyen meg-járja az egy'ügyü fejeket, ennek hagyván a' kevelység' füstit.
5. Ezek, 's több hasonló ígíretek mind *tserbe' maradnának, és füstbe mennének* ..
6. Ottan (azonnal) füstit veté a' tisztelsèges végezès: ki-hírhedék.
7. Az óltáron éjjel nappal égõ jó-illatú szereknek füsttye felhököt ábrázol lebegésével: a' gyújtott tömjén jó szagú füsttyének felleget terjeszti.
8. *Az úr sem tsinál nagy füstöt jövedelmeivel, annál kevesebb meleget.*
9. Vas por' fennye ülte hízott pofájokat, szènek pozdorjája füstöllött nyakokat; zúgnak a' pörölyök fel-emeltt kezèkben.
10. Drága illatokkal füstöltt (gözöltt, pároltt) paloták.
11. Halálos tsapáfsal érdekli; 's füstölögve húzza-ki fegyverét az orofzlány' szájából.
12. *Ha - ki tüzet szeret; füstit - is szenvedgye:* minden hafzon - vétel, v. -- hajtás alkalmatlansággal elegy, v. jár.
13. *Azon füst nyomonn* (legottan) utanna eredtek; v. utól érték.
14. *Egy' füst alatt* p. o. két lakadalmat tartani: kettöt ki-házasíttani.
15. *Füstbe megyen ennek a' szele:* el - enyészik ezen hír. —

16. *Nagyobb ennek a' füsttye, v. füstje, mintsem a' lángja: nagyobb a' jzete, hirt, tolla, mint maga.*
17. *Nem mesz'e jár a' láng a' füsttől.*
18. *A' füst fetéses hömpölygésével el borítottta az egész' tábor —*
19. *Büfzkén-épültt városunknak még most. is füstölögnek üszkei, üszögei.*
20. *Füstnek hömpölygő köde.*

F ü z n i.

1. **F**üzzé sínorra a' Dámák' fogyatkozásit, és akasz'a nyaka körül, ha szépnek tarttya.
2. Egy' kötetre füzni minden ki-gondolható örömet.
3. Beszédinek-rendit azon környül-álló dolgokkal füzti: mellyek . . .
4. Illy rendre füzti (rendre szedi) gondolatit.
5. Lábára illy gyenge láb-szíjat (vasat) füzének.
6. Karkgyok' markolattyára füttek az olvasót.
7. Koszorúkkal füttek szarvokot a' meg-áldoztatandó tulkoknak.
8. A' gyöngyököt arany kávára (karikára) füzni.
9. Benne ezen jókot sínorra füzte a' természet.
10. Tüzni-füzni szerentséje' tollait nagyobb repülésekre.

11. Az egy'be-fűzött okokot elődbe állatom, rakom, rendelem.
12. Törvényes dolgokat üzni-fűzni az asztalnál.
13. A' szöllő-vefz'ökre édes ajándékát Bakkus gazdagon fűzte: sok otsömböly --, fej --, nyel -- szöllő, v. gerezd van rajtok.
14. Fűztön fűzi fejére a' laurus-koszorút.
15. Egy' fűzér (fűzet) p. o. gyöngy, v. veres --, fok-hagyma - -
16. Feszesen bé-fűzött test.
17. Eleget üzték fűzték a' dolgot; de hiába —
18. Szépen egy'be fűzni, akasztgatni, .. a' közföntő szavakat.
19. Ki számlállya mind elő azokat, a' kikezen lép koszorút fűzhetnék.

G a z d a g.

1. **V**agyonos, dús: jól szedett begyébe: jól meg-szedte magát: meg-tollasodott, -- hája-sodott, -- velősödött - -: jól fel-kaparított: kints'el töltözik: jószágit hatalmas nagyra nevelte, vitte, emelte: értékéből. birtokából annyira ki-van, hogy kevesen tehetnek-fel, értekezhetnek velle: nem hághatnak nyomába: talán senki eleibe nem hajthat, vágthat: meg-rakodott a' sok martalékokkal, zsákmány'al: kül bel' értéke senkinek nem bővebb: zsíros, hizadalmas jövedelmet hajt-bé mindenből: nints száma, vége

lában --, lábatlan --, ingó-bingó, -- ezüst, arany marhájinak: magát jól fel --, meg-pénzelte: elege van mindenben (v. böl: a' vagyonnak elegeben, bőségében gázol: szüköt) fűksèget) soha nem lát; nevéról sem ismér: az elégen (elegendön) túl, v. fellyül-is soka vagyon: virágzik udvara: gabonája, bora, fáfár-háza feneketlen: sok elztendökre veti, és talállya eleségének számát: lakik, töltözik, e' világi jókkal: fényesen épített: drága böltozatokat hajtát: házát rézzel (réz pléhekkel) héjaztattya, borítottattya: ingó, ingatlan vagyonsága izámtalan: elömenetelesen üzi gazdaságát: tsergö pattogó szekereinek sokaságok hihetetlen nagy.

2. Nintsen bizonyosabb gazdaság, mintsem, ha mid van, meg-takarítani.
3. *Hirtelen' gazdaggá semmi jámbor nem leti.*
4. Mitsoda a' mí gazdagságunk, mellynek kintsezéséért (gyűjtésében —) vétkezünk? sovány semmi.
5. A' Világi Királyok akármelley értékesek, tsak ugyan az alattok-valók' javaival töltöznek.
6. Más Világon a' dús' eleibe állapodik (áll --) el-vetettebb rabja.
7. Mint a' pénz kezeinket, úgy a' gazdagság meg-moiskollya lelkünköt.
8. Bö piatz, zsíros honyha, teli pintze.
9. Isteni böltseségnek rakott tárháza.

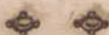

10. *Dúsnak és Szegénynek sorsát Isten választja, rendeli, bírja.*
11. *Mindenkor gazdagabb a' szomszéd' vetése: jobb rendenn van szendája, kövérebb a' más ember' szalonnája: szomszéd' tehenének zstrosabb a' teje. v. mindenkor tenyészőbb más ember' határja; mindenkor tölgyesebb a' szomszéd' marhája.*
12. *Nem szokott a' kalmár otthonn (restelkedő otthonoskodással) gazdagodni.*
13. *Kivül a' hája: tzifrább, mint gazdagabb, v. szósb, mint efzesb.*
14. *Az ajtónak mellyékei és izemöldöke mésterséges tzifrázatokkal vóltak gazdagítva.*
15. *Irust Krézustól nem válttya külömbség: egyenlök más Világon.*
16. *Ehez képest ha az egész Világ' kintsét tornyoson tevezve előmbé rakná, még sem ...*
17. *Tornyozott kevély épületek, palotáknak egy' mást erő ékessége, kövekkel tündöklő menyezetek, rakott nemes szépségek.*

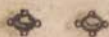
G o n d . . .

1. **A'** menyezetes házak, és fényes paloták körül repesnek a' gondok.
2. Nem ásított (-- izaggat --) a' Fejedelmek gyöngyös gondgyokra; színes festett -- böl-dogságokra.

3. Gondolatid mindenkor utánna viszkettek: lótnak, válnak, szakadnak, repülnek, vesznek.
4. Ezekről mind félre takartam gondomat, és másra léptem.
5. Ezeket hányd-meg józanon, tsendes elmével.
6. Mennyi gond, mennyi hab rengeti, keveri, fúlyozza; szívemet!
7. Habzó gondolatiban az juta eszébe: ki fok kemény fának lágy a' gyümöltse: fok vadon vad atyának szelíd, és engesztelhető a' magzattya:
8. Gondolattyanak kintsét, tárházát szabadon jártatni.
9. Ezeket hallván, 's mint tiszta igazságot befalván, jó darabig gázolt zavaros gondolatiban: habzó gondolattya járt 's helytelenkedett.
10. Emberek èlete, 's e' világon lète éppen merő gondság.
11. *Páris gondba esni*: nem tudni, kit válaszszon a' szépek közül —
12. Gondolom szerént szép dolog, tettében lehetetlen.
13. Ez több gondot ád (szül, hajt, nevel, szaparítt) nékem: több gondott gyűjt, áraszt kètes elmémre: több gondba ejt, merítt: több gondot vakar fejemre: ezzel szorgosúl elmémnek munkája.

14. Ezt másnak gondolám (nézem, állítottam, vélém, gyanítottam) lenni.
15. Ennek példája magunk állapotunkról gondolkodtálson.
16. Azt tudod (gondolod) hogy magad' kis kèrkedékeny meg-rázogatásával helyén van dolgod, és ugyan menten (mindgyárt) bátorságban.
17. *Találok én fanni - való szöszet, és szöni - való fonalat néki.*
18. Maraszd — (állítsd) — meg gondolatodat efféle elmékedésekben.
19. Meg kell gondolnunk mitsodaságunkot.
20. Gondos személséggel lenni valamire.
21. Gondot szállítani valaki szívére.
22. Akármi dolgosok (akármit mivelnek, mi hagyók, mi-tévők) nem gondolok, aggódom, háborgok vele.
23. Ah! refzkéfs - vízf'a, fekete gondolat. A' többit a' mí gondunkra bírta.
24. Illy gondolat ered szívére.
25. Emberi gondolat' műhely'ében gondolt tudomány.
26. Hány van, kit nem farkall a' tövisses gondfág?
27. A' lok gond miatt fonnyad, tsünik a' szíve
28. Gondold-hozzá a' többit. Oda gondolkodtam. Gond-felejtès, --- enyhítettès.

G y a l á z n i . . .

1. **M**ást gyalázattal bélyegezni, fárasztani, terhelni: mást betsmérelni, óltsárlani, fitymállani; le-potskolni, bűzbe, keverni, ejteni, hozni: mást rútíttani, rútalmazni: gyalázatos kissebbséggel illetni, szennyesíteni, ostorozni: tsípős ígéekkel sértegetni: bofzú írással, guggolással; gúnyoló, szidalmazó tollal; szeges, szegezgető; darabos, parasztos, gereblyés; mardosó, tsúfolkodó szókkal érdekleni, vagdalni: másnak fenforgó neviben garázdálkodni: betsülletébe kapni, kaptzáskodni. . jó hírében gázolni, kereftül járni: másnak nevét le-tapodni, --rontani, bé-tzirmolni, meg-motskolni; rágalmazásokkal le-tsepülni: másnak nevében turkálni; tsorbát, szeplőt, motskot ejteni, hagyni: másnak gyarlóságát fondorkodó nyelvkeskedéssel tzégéresíteni; dobra ütni, verni, ki-dobolni, --tárogatni, tzégérre, nyelvekre kötni: másoknak fülébe ejteni, vinni, repíteni, hordani; hírré adni, tenni; fülről földre vinni --: annak tzégért kötni, emelni: másnak tselekedetét hamis nyelvvel prémezni; hozzá hamiságot tűzni, fűzni, tóldani. . : nyelvét más' hírében (v. vel) tselekedetébenn (v. vel) mosni: bé-óltani mások' szívébe a' rea' költött, fogott rúttságokat: méltatlan patvarral kelni más ellen: fejére minden roz'at, kígyót békát kiáltani,

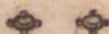
kérödni, okádni; másnak gonofz, бүдös —
 hírét -- költeni, futamíttani: másra gazzá-
 got kenni, fenni, halmozni, hordani, rak-
 ni, füzni: máson patvarkodni, kopátsolni,
 motskoson szegezgetni: másnak fogyatkozá-
 sát nyelvre venni; azon hordozni: más nevét
 le-mosni: mást fekete foggal martzangolni,
 martzona foggal mardosni: mást rongyolla-
 ni, tsúfra ütni; hírében nevében meg-tá-
 madni, fülánkos nyelvvel sebhetni: másra
 hamis fajtalan büzt költeni: máshoz mots-
 kot, fajtalan nevet. . sújtani: teli torokkal
 kérödni valamit másra, v. más ellen: mást
 vastagon artzázni: szabados nyelvvel más-
 nak (v. ra) esni. Óldalúl (óldalast, óldo-
 laslag mást gyalázni: a' miket mások rej-
 tekben el-követtek, utfán, 's piatzon árúl-
 ni: mások' betsülletébe vagdalni: másnak
 jó hírét meg-tsorbíttani, -- támadni: betsül-
 letét agyarolni.

- a. Gyalázatos, tzegegés szemely: tiszta, ép
 betsülletes artzát nem visel az emberek e-
 lött: seprejére szállott neve: szégyen-vallás-
 fal bélyegeztetett: ki-költ, -- ürült, -- mos-
 dott a' jó névből: híre --, neve betsüllete-
 velztett: artzájára térült a' pirontság, gyalá-
 zat: szégyen-artzával, v. szemmel (piron-
 kodással) kell mindenütt meg-jelennie: bü-
 dös-börhét v. pakrótzot rántottak nyakába,
 v. nyaka körül: szégyen-artzát viseltetnek
 vele: ki-van szegezve, függesztve a' világ
 előtt roszt' neve: tsúfságnak fija, leánya.

3. *Visz'a-gyaláznak*: nyakadba fordítyák (öntik a' másnak készített pár-lúgodot: hevenyében torkodba verik dohos kèrödésidet: hívatalának tiszti szerènt artzádra térítti reá kèrödött fetsegésidet: ez gyalázatot húz, von, kerekítt nyakadba: elúntuk már a' hamis gyalázatokot, mellyekkel terhelsz --; azért meg-kotz'uk (kontz'anttyuk) körmeid: rajta veszted mindenítt dolgodot, és tsak pironásgot vonsz fejedre felekezeted előtt is: a' hol nem-is vélnéd, meg-ütöd inadat, és ott vallasz' kudartzot (szègyent) mert ám tudó (tudni való) dolog, hogy tennen kezéd' szennyét kened, tönnon gyalázatotodot ükrödöd (böfögöd) reánk: e' szörnyü kilssebséget más tromffal el-üttyük: *a' sári sárval tsapjuk visz'a*; nem hagyunk magunkon szegezni, hanem boszunkot duplán térítyük, meg-torollyuk: artzádra kerül unokságod.

4. Annak le-írásában nem kímílette a' kormot: elég rútat írt felölle.

5. Ha a' büzből (gyalázatból) idején korán ki nem tiszttulunk, ha ezen heves ferdöböl ki nem gázolunk, maradékinknak-is leszen fontányi (fonna-való) szöfze, viselni kellő pironfága, miatta: ha ki nem mosdunk e' szennyből, ha rajtunk szárad, hátunkhoz asz', artzánkra ragad, belénk avik ezen gyalázat; maradékunkot-is, meg fogja szállani, esni: unokáink-is bélyegesek lesznek vele; reájok-

is el fog terülni, hatni, harapozni: belé-
jek avasodik, peníszedik, magokról le nem
rázhattyák: semmi tenger ki nem szapulhat-
tya e' fertőből: ennek büze, szaga koron-
ként rajtok marad.

6. Le-allyasította, és meg-gyalázta az egész?
fejér nêpet; roz' réffel, mervén annak fel-
fêges érdemét.

7. Ezen gyalázat .. nem tsak az övé: bëllye-
ges ezzel több más-is; több-is közös, rész-
es, fertályos, osztályos ezen tsúfságban szer fe-
lett gyalázod, és tsak kedvemert fested illy
gyülöletesen, erőfs nyakon -- tsapátsal gya-
lázta.

8. Ki-támad, -- tífztsége mellett, és ki -- v.
fel-menti nevét, személ'yét a' gyalázatból,
v. gyalázat alól. Lásd *Ellenség*, 2.

9. Az Isten' házát betsületlen kúfárkodátsal ..
rútíttani.

10. Nem hányom vetem, se nem forgatom hosz-
szason az ő szemetes szavait, hogy döglele-
tes büze ne indullyon, terjedgyen, futamod-
gyon.

11. Itt sem foga rajta az artzázás (pirongatás
artzra-vetés, szemre-hányás --) mert *szalon-
na nom válik semmi perzselétsal a' kuvafszból*.

12. Ki vagdal olly mohon fen-forgó nevem-
ben? ki mer szemem' feny'én piszkálni?

13. Más szelek fúnak most: le-mosták nevün-
köt; fel-túrták -- kevés mindenüköt.

14. A' mérges nyelvek él'tednek utolsó pontyán fel-kapnak, 's fülről földre víznek, hordoznak, hurtzolnak.
15. Ketten, mint-hogy tzimborások vagytok, ofz'átok - el közönséges kudartz'tokot, szègyen'teket.
16. Tisztességbéli ember' szájából ki nem férhető rút morgásokkal valami szurkos pappiros-fat bé-mázalván, ő rá, mint egy' fel -- v. kitett tárgyra mesterségének szokott nyílaival szitkot lövöldöz.
17. *Meg-érdemli a' reá fütött bélyeget (a' fejéhez sújtott gyalázatott) mint a' Szűz leány a' kofzorút,*
18. Illy ífület vala a' te ki-vétel nélkül - való jámborságodról, (a' míg azt a' terhes hírek el nem nyomták - -
19. Ennek a' kéz-szennynek rút motska az ő szemében szikrázik.
20. *Tsak-nem a' kereszt vizet - is le-mosta rólla, úgy szidta, gyalázta,*
21. *Hogy büdös bora tzégér nélkül ne maradna; könyve' eleibe valamelly szakadozott tódlékot függeszte (begy'eszte) mellyben az N. N. írásán kezde szegezgetni.*
22. Az irigység, 's nyelveltség leg inkább azokat tsípegeti, a' kik . . .
23. Gyalázatos tsúfságokkal toroltattak (tetéztettek a' többi inségi.

24. A' Kerefztnek fanyarúsága, gyalázattya . .
fok egyéb hallatlan kínozásokkal társalta-
tott Kristusban.
25. Ördögi patvarkodásból ostorozza ötöt ezek-
kel, v. -- porofzlózkodik ellene.
26. Sokkal kuartzosb (gyalázatosb) szégyen-
fèget kellett szenvednie.
27. Zsíros hazugsággal el-ámíttotta, hogy ki-
szapúlhatsa magát a' motskos latorságból . .
28. Addig kell artzázni a' rosz'at, míglen hi-
valkodásának szunnyadozó restségét el - fe-
lejtse.
29. A' szégyen köre illy nyakban - viselő gyöngy
ígéssel állítták - fel: *hamis tsuda - tèvõ*. Szè-
gyen - ofzlophoz, v. -- kőhöz tsatlattni.
30. Illyen - szabású (forma) tzégeres vádolást
kèfzített ellcne.
31. Nagy - kedvetlen' ki - pironkodának tölle.
32. El - kelle pironkodnia a' vár alól.
33. A' hamis vetkesíttõèrt, gyalázóèrt könyö-
rögni.
34. A' hamisan rá - fogott vètekèrt valóval tor-
lani a' boszúságot.
35. Öszve - ültek a' jól - fültek, és kerekben jár
az ember - szóllás.
36. Az alázatofság nem gyalázatofság.
37. Gyalázat' tüzétõl el - pirúlui. Gyalázatos a -
latsoníttás.

G y e n g e . .

1. **K**ét gyenge fátzány' al-béllett meleg italot vett-bé, hogy a' kakuk azon reggel semmit ne nyerhessen rajta.
2. Gyenge gyomra meg nem emészthette a' szeges (tsípös . . .) beszédet.
3. Ne gondold ezt gyenge tilalomnak lenni; szorólsan kötelez.
4. Ki-kémleli az emberek' gyengébb és ingóbb részét: ott menni ostromnak, a' hol gyengébb az emberi szívnek erőssége.
5. A' kit igen gyengéltet (gyengén, kény'én tart) a' szerentse, végre meg bolondította.
6. Igen gyengén kell dajkálkodnod vele, mint ilyen minden lépésben botló emberrel; kit ha jól fel-emelve nem tartasz', mind csak a' földön tsúszolódik orra; és a' ki akármilyen tudománynak tsekély árjában mindgyárt fúladoz.
7. A' ki gyengén, és félve nyúl a' tsallánhoz, meg-füti kezét —
8. Meg-gyengül; lassúdik, akármelley szent indúlat, ha; nem újítatik.
9. Meg-gyengíteni (tsonkítani, .. tsorbítani, .. herélni, .. kötni, .. fogyasztani, .. szórítani, .. nyírni; lejobb .. szállítani, .. ültetni) valakinek szabadságát, erejét, hatalmát: kezét meg-kötni —
10. Gyengén mosolyodni, mosolyogni, mint a' nyíló rózsa.

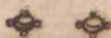

11. Gyenge szellő játszik kin-ülő hajában, rozsák mosolyodnak ékes artzájában.
12. A' gonosz szokás mennyivel inkább erősödik, annyival inkább oda gyengíti a' természetet; melly végre meg-túnyúl, 's tompúl i-parkodásiban, 's a' malasztal restebben kap-öfzve a' jóra.
13. Kényes gyengéltetéssel nevekedett fogyatkozások. *Gyengébb az írók vajnál.*
14. Világnak gyengéltető kényelése. Gyengéltető életnek lengedeztetése. Fülel' gyengéltetése.

G y e r m e k.

1. A' gyermeki, tudatlanság, a' mit lát, mint tükör, követéssel ki-ábrázza.
2. Mihent rebeg (hebeg, gagyog) siránkozó szája; mihent első szavait akadozva, és szakadozva ejteni kezdi) nyelve' zsengejét Istennek áldozza.
3. A' Gyermeket; mihent színleni (nyílni, fakadni . . . : kezd; mihent jelengetni, fejtegetni kezdi magát) benne az ész, jóra kell szoktatni.
4. Örök kárhozat' büntetése alatt köteleztetnek a' gyermekek, hogy tellyes eszekre jutván, Istenhez (az ő hűségére, és szolgálattyára) kötelezzék életüket: magokat az ő törvény'ének engedelmségére köfsék, kötelezzék.

5. Meg-várja Isten a' Gyermekeknek okofságra jutásokat; de azután halogatás nélkül meg-kívánnya töllök a' gyümölsöt.
6. A' Gyermek tsak azt sem szolgállya meg, a' mit hazud érette az Any'a. Gyermek (fija) nem vagyok a' te mondád mólnárodnak.
7. Hajlik, v. hajol a' kiseded, és vígan lágyúl akármelley formára: könnyen lapúl a' páltza alá.
8. Holmi martzonaságokat tsudálva nèz, és sírva kíván.
9. Gonosz, pajkos, pajzán; *gonosz -- v. hóhér-fábann-rengetett gyermek.*
10. Szóllatlan (szóttalan) éretlen --; meg-vè-nültt -- gyermekség.
11. Gyermekded (fiatal, nevedék, v. neven-dék p. o. plánta.
12. *Nèma gyermeknek az any'a sem tudgya akarattyát, v. nem érti szavát.*
13. *A' le-döltt fát a' gyermek-is kopátsollya: a' beteg, v. döglött Orofziányt a' nyúlak-is ki-nevetik. —*
14. A' gyermeknek esteli fekttét, reggeli öltö-zetét szokott imádságok kövèlsèk.
15. Most szivárogon-le tiszta szívedre, oh gyermek, a' szó; most hallgais a' jobbaktól.
16. A' bé-szított szagon a' tserép edény nem hamar nap' ád-ki

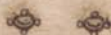

G y ö k é r . .

A' pokolbéli kígyónak fülánkja az emberi nemzetet gyökerében mérgesíttette; torkosfággal fergesíttette.

2. A' bűnöknek szinte gyökerére vetni, v. gyökerébe vágni, a' fejszét: azokat töből, tős-töböl, tövöstől ki-vagdálni, írtani.
3. Vigasztalásának gyökerét (fészket, velejét) abban helyhezette . .
4. Ugy meg-vastagodtam (keményedtem) vólt előbbi vélekedésimben, hogy azok' gyökerének szívem' gyökerével kellett volna ki-szakadni v. *niá*.
5. Azt ő szívéhez tsatlotta; szerelmében gyökerezettette.
6. Abból nagy veszedelmé gyökerezhetik.
7. A' Kereszténységnek szinte gyökerére veté kezét, és azt ki akará szaggatni; fenékkal (fenekétől fogva) és magva szakadttáig ki-gyomlálni: a' Kereszténységnek ki-zsendültt virágját le akará tapodni - -
8. Első Szüléinknek, érdemük szerént, gyökerére téteték (tétetődék) az igazság' bolz'ú-álló fejszéje.
9. Vastagíttják a' szenvedések a' Kristus' szerelme' gyökerén épültteket.
10. Efféle ítéleteket jól meg-gyökereztetnek benne.

11. Gyökereztesse, és nevellye Isten bennünk az Atyafi Szeretetet.
12. Szívökhez gyökereztetik az Isteni félelmet.
13. Ez felette szükséges a' tudományok' gyökereztetésére.
14. Mindnyájunkban magva, és gyökere vagy on a' bűnök.
15. Efféle ítéletek igen meg-gyökereztek (nagy gyökeret hajtottak) benne.
16. Az Anyasz. egy'ház' meg gyökerezett vallását fel-töröltött homlokkal (szemtelenül) megvetni.
17. A' szent életben . . . meg-gyökerezni.
18. Vajha ezeket szívünkbe óltván, meg-gyökereztetnők.
19. Az isteni félelem; a' bűnök gyűlölsége. . . szívéhez gyökerezett.
20. Egész'en eszembe; szívembe gyökerezett.
21. Ki-gyökerezi (gyökerestől ki-vonnyá) a' hamisságot, mellyet a' hamisság' lelke (az ördög) az emberek' szívébe óltott.
22. Bár el-hagyná a' hátához a'z'ott, és ő benne már meg-gyökerezett (peniszedett, avasodott) vélekedést.
23. Az isten' mezeje, a' Világon meg-gyökerezett gonofzságok' tövifse miatt, nem szenvedheti vala a' törvény' ekéjét.
24. Szíve' gyökeréből érzette, és vallotta, hogy minden, Isten' ajándékából vagy on.

25. Ebből, mint valamelly gonosz gyökér' erejéből, fakadnak —
26. Ha vétke igazán bánod, gyökerezd ki a, vétek táplálattját.
27. Kristuson gyökerezni, állapotodni... Hegynek, gyökere, allya. Gyökeret terhelő fűrű ág.

G y ö z n i . .

1. **K**étszeresen győz, a' ki magát meg-győzi, t. i. a' győzedelemkor.
2. A' veszedelmet veszedelem nélkül meg nem győzhetni.
3. Minket ilyen hajtással (okokkal) a' kerékvágásból ki nem kergethet (rajtunk semmit nem nyerhet) Huetius.
4. Országos győzedelemnek vígságos innepe pompája.
5. Az egész' mozgó Világot meg-győzni tudomány'al... ..
6. Hogy valakit értelemmeddel egész'en meggyőzz, és el-hitess; annak ötöt függőben tartó leg kisebb nehézségit is el-oltsd.
7. A' Világ' közönséges szavától — meg-győződni.
8. Ezekre győzedelmes okokat hord .., állító: ezeket győzhetetlen okokkal állattya, vastagíttya.
9. Nem győzi szégyennel paraszt .. származását.

10. Rivadtatni (harsogtatni) a' győzedelemnek öröm-trombitáját: győzedelmet harsogtatni.
11. A' makrantzos (nyakas, akaratos) szerelem nem hagy'a magát meg győzettetni.
12. Mint egy' pattanás nélkül párálló budgyánásra juttatni valakit, és kuhintását vele félbe -- haraptatni, -- szakasztatni.
13. Első-száz éftendőbéli (század béli) írásokkal meg rekedni: győzettetni, viz' a-nyomatatni . .
14. A' szem köz'tt bátorkodó vitézség lenne nyertes (győztes) és nem a' hát megett kullogó róka fogás.
15. Erejét Országokra fordítani, és azokat meg-hajtani. -- hódoltatni: birodalma alá hajtani, vetni . . .
16. A' le-győzöttnek pántzéllya' nyíladekit felszegetni.
17. Köszörülte kardgyát nem győzni nyakakkal
18. Meg-győz az akarat minden nehéz útat.
19. Tennen fegyvereddel győzlek-meg: ezt tennen fejedre sulyokúl hoztad előmbé: ezt magad nyújtod' fejed' bé-rontására, -- törésére: viz' a-téríttem, -- verem reám v. ellenem szegezett fegyveredet.
20. Több győzedelmet hoz a' váró okolság; mint a' hebehurgia vakmerő bátorság.
21. A' palotának egy' mást győző ékességei.

22. Győzd-meg magadat, kivel semmi ellenfég nem bir.

H a b . .

1. **H**ányta vetette hajónk' az haboknak büfz-ke dagály'a.
2. Dagályos habokkal ordított a' bús tenger.
3. Habok dőlöngnek habokra: hempelyeg, és habokat tafzigál az hab: egy' mást tétik, szaggattyák a' húllámok.
4. Hova tovább ifzonyú morgással rengetni, és fen hordozni kezdi habjait a' tenger.
5. Háromra kell ki-kapni e' kérdésnek habjai közül.
6. Lalsúbb zúgással görgették habjokot a' frifs tsergetegek.
7. Haboknak tornyos tetején hordozta hajó-jokot a' hatalmas víz. Az evezők előbb éledzvéen, továbbb vit'ék.
8. A' játzfodva hempelygő ezüst-színű habok magokkal el-mefz'e ragadgyák szemeimet.
9. A' vere's tengernek meg torlott (fel-dagadt . .) habjai köz'tt száraz lábbal menvén, örömmel tellyesedtek, teltek.
10. *Haboz, mint esztelen; haragja, mint a' sebes láng.*
11. Habzik (ingadoz . .) meg-ereftett szakálla.

12. Szája vér-habbal tajezőzik.
13. Az èneklők gyönyörű hangokkal haboztatják, fodo. ittyák a' levegőt.
14. A' tenger' hánykódása bálvány habokot ver, v. vet:
15. Tsendesítti habját zajdúltt elméjének.
16. Nem érted habozó írásodnak állapotját; — és noha egy' felől igen poronyán pököd markodot. . .
17. Habzó (habozó) gondok. Hab -- (tajték) pipa.

H a d . . .

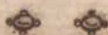
1. **N**em tsatával, hanem országos haddal, menni valaki ellen: Ország biró (-- gyözö, roppant) viadalt állani : országos hadakat viselni.
2. Nèpéhez országos haddal hozzá üte, v. nèpére reá üte.
3. A' meg-hasonlott szíveknek keserves hadakozással egy'be-botsátott baj vívások.
4. Országot-biró haddal érkezett ellene.
5. A' Török ellen hadakozott, hogy ki ne szeghetne (vágatna, üthetne, törhetne, ronthatna) a' Keresztényekre.
6. Hadakozik (viaskodik, ki áll --) az ellen, v. a' mellett a' parantsolat.
7. Kormányozva igazgattattnak a' hadak, és a' hol a' fok jó tanáts, ott vagy on a' jó mondás.

8. Amaz tsak tsatája, 's martalékja vólt ezen utólsó ütközetnek.
9. Az ütközetnek meny'kövi mindenütt tsatognak.
10. A' Kereftény hitnek bajnoki, és had-vifelőji —
11. Az atyafi hadnak sebefs tüzében öszve-foly az ón, vas . .
12. A' hadakozás és gonofzság egy'ütt - járó fzfomfzédok.
13. Nem hadra való (gyenge a' derék viadalra, baj-állásra) *nem ember a' gátra.*
14. Ura ellen a' Törökkel egy'ütt -- hadakoskodni.
15. Nintsen már üdöd arra, hogy fel-lármáztott indúlatidnak külső háborújira figyelmeftelsséggel légy.
16. Hadat viselttében nem fokot pihenni. Felverni hadát, fel-dúlni táborát az ellenségnak.
17. *Domofzlói Frantzia*: Tót fereg' allya a' háború Világban.
18. *Fóltonként szálangoznak* (szálingóznak, szálinganak: egy'enként szakadozva jönnek) *mint a' vert hadak.*
19. *Ugyan ki-néz a' had a' szeméből.*
20. A' pufztított hartz -- tsoportoson le-onttya (halomba vágja --) a' virágzó Ifjakat.
21. Hadakozván, nem egy'szer ontotta vérét a' Haza' árrában.

22. Nem akara semmi viadalomnak állani: viadalt kezdeni; meg ütközni.
23. Hadba készül bottyá (hatalma) alatt levő fok vitéz emberrel.
24. Lézzegő (tétovázó, kötetlen seprű, merő tsiga-biga, tővel hegy'el, éllel egy'be álló; kéz láb nélkül szükölködő . . feleletéket rendbe, és két seregbe állatom (állítom) hogy tudgyam én - is, kikkel viaskodom, hadakozom; ök-is pedig érezzék, hol veretettetnek.
25. Az hadban fok pallós sürgette nyakát. Nagy ütközettel versengeni. Hadnak Meny'-köve. Roppant, v. ellenb. marok had.

H a j . .

1. **A**z ősz haját a' régi böltsek halál' virágjának, v. záslójának, nevezték.
2. Fürtözi, viz'állya, fok-felé-építti haját; egyengeti fodrát.
3. Haja' gyöngyös mesterséges fonatékja legjobban ékesíttette.
4. Némellyek halottat gyászolván, haját ereztették (neveltek) v. ellenben taroltak (metfzettek, borotváltak)
5. Tetétől egész' övedzőig (övig) el-lepte poros fürtös vendég haj. Egy' pár Olasz bokréta rengett (reszketet) a' fürtök (haja' fürtyei) köz'tt.

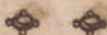

6. Szellőztető gyenge ruhában, vala a' Szűz, és hajdanon: egy pár -- 's a' t.
7. Fürtöfiséggel hajok bé vala fonva. Kopasz fejét vendég haj borította.
8. Fürtös; v. le-tsapott (síma, igyenes) vendég haját viselni, hordani.
9. Rakvák gyöngyökkel hajának rengő fürttyei.
10. Fodorútt hajnak gyöngyös fürtözete.
11. Barna hajok szürkével elegy: fekete hajok szálait ezüst tarkásította: hajok bé van derezve: öszülni kezd a' vén kor' derétől.
12. *A' miatt nekünk egy' haj-szálunk sem bomlik: semmit sem árthat: nem gondolunk vele . .*
13. Kitába (ostorba, *tzaffba*) fontt hajt.
14. Haj-szál-hasogató zikkelyezés.
15. Gyöngy'el rakott, füzött, haját a' szél lebegteti, ingattya; liliom mellyére néha lefekteti.

H a j n a l.

1. **A'** kellemes hajnal az égről már kezdé kerekét indítani: a' nap fel kelőben, támadásban, v. támadóban vala: már a' tsendes éj magát serkengette, 's fekete kárpitját égről szedegette.
2. A' bértzek tetejit sűgárral hímzeni (festeni) kezdi a' fel-hasadtt hajnal: a' komor éjnek látora fel-szedetik, 's a' tsillag-tábor el-öszlik:

- lik: az éj fel-fzedi ki-felzített, -- teregetett --
vontt . . fekete fátyolit, 's a' tsillagok meg-
futamnak, a' majd fel-tsattanó napnak arany
fúgárit nem viselhetvén, türhetvén.
3. Ébred fenyves napnak újított postája, forró
tűzbe borúl hajnal' szép artzája.
 4. Már hajnal' Király'a magát mozdította, a-
rany színét ekkor bíbor borította; nyugvó
fátorából a' mint emelkedett. —
 5. A' mosolygó hajnal kellemetes feny'ét ígírte
a' napnak: gyúladozott ártatlan tüzekkel a
virradandó ég.
 6. Hinti tűz-rózsákkal arany haját a' hajnal,
's lebegteti szellő' szárnyaival; túl fut a' ten-
gereken előtte a' fetétség.
 7. Az Új Testamentomnak hajnal-hasadása-
kor . . .
 8. A' hajnal harmat gyöngy'ét hüllogattya a-
rany-hajá' szálain, 's arany-haját lobogtat-
tya alabástrom vállaim.
 9. Gyönyörű öltözetben jelenti egész' Világ-
nak a' pirofsan hasadó hajnal a' napnak
viz'a-térő virradtát, és szekere előtt fel-nyit-
tyák könnyű (fürge) udvarlóji a' nap-kelet-
nek ragyogó kapujit.
 10. A' hajnal nyílt rózsákkal hinti a' fel-kelen-
dő nap' úttját: a' rózsás hajnal pirofsan
hasad.
 11. Ki-nyíltak azonban a' hajnal' rózsáji: meg-
hajnallott.

12. Serkedező, tsirázó, nyíló, hasadó, pillogó -- hajnal.
13. A' látás' környékében (határozójában, a' látás-határban; *horizon*) fel-kező hajnalnak pirofságától az árnyékok el-töröltetnek, töröltetődnek.
14. Az igazság' napját maga után vonzó gyönyörű hajnal.
15. Fejèrtenek immár hajnalló egeim: hajnaldik kedvem, szerentsém.
16. Piroslott hajnala szívében, melly még távúl vala tőlle: kezdett èledni remény'e, melyet a' valótól nagy köz v. nagy köz üdö, v. nagy közbe-vetett üdö oszt --, választ vala el.
17. Első napom' kellemetes hajnala èdesebb levegő éggel virradott vala fel, hogysem azt méréggé változtathatná szívemben.
18. A' règen vártt órák majdan fel-telének; hajnalló egei már-is fejèrlének.
19. Szabadulásának fel-hajnallott fény'e.
20. Hajnalt vonni: hajnali muzsikát tenni.
21. Èlet' hajnala, kezdete, nyílása, küszöbe.
22. Leánya, mint a' fel-kező hajnal.
23. Az hajnal, lábainak pirofs nyomait hagy'a az égen.
24. Èjjelt bé-záró, vagy-is inkább a' napnak az ég' kapuját nyíttó hajnal.

H a j ó . . .

1. Öszve - szállalkozott két értelmes meg - hitt révész'el; tengerre szállott; ott horgot vetvén a' fekete tengerre kelt, 's a' zöld reménységnek vitorláji alatt szerentsélen bément Görög országba.
2. Bátor evedzőkkel más Országokba futamni.
3. Kéz Országoktól futamik, futamókra sovárog.
4. Sokan, kik az isteni szolgálatok' kintseivel terhes hajón érkeztek, a' parton el - merültek.
5. A' parton törte hajóját: kis vízben le - merült, meg - gyözvén a' nagyot: dolga tsekélyen völt; 's ott lèn el - vesztte: a' farkába töré késit: már keziben vala, 's meg' ki - repült a' tsalfa szerentse.
6. A' hajónak orrát, tattyát (farát) a' vitorlák' rúdgyait, a' kötelek' ürkeit, és tsigáját, az árbotz - fáknak koszorújit hol láttatos festékekkel, hol ezüsttel, hol arany'al borították: menyezetit arany'al gyenge varrott kárpitokkal bé - vonták; a' fenyés evező lapátok a' tengerbe nyomták képüket: a' mint a' játszó habok azokat fel kapták, úgy fok - felé verték ragyogvány'it.
7. Tíz dal - gúzos (evedzős, v. lapátos) hajón indúlt - ki . . .
8. Szárnyas vitorláit szélnek ereszteti.

9. Tengeri szélvész látandó fenyvek , hajók.
10. Többé nem fog portékat már tengeri fenyve tserélni ; nem fog hajója jószágot tserébe hordani.
11. Meg feneklett (-- füllyedt, le-ültt, merültt) hajó.
12. Mikor a' tengeri szelektől hányattatik a' hajó, ha az éjzaki tsillag után okoson elnem igazodik ; vagy úttyát veszti ; vagy . . .
13. A' hajóba rakatott sűrű lámpásoktól széllyel tsillagzott a' tenger.
14. Ki fiettett a' váras' gyalog hajókban. Posta-hajó.

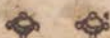
H a l á l.

1. **V**áltozhatatlan törvény (végzésből mentki ; ki-adott végezés) hogy meg kell halnunk.
2. Életünk' kezdete, halálunk' ideje : fogyni kezd életünk , mihent nevededik : élni annyit téfzen , mint halni kezdeni.
3. A' születéstől veszi a' halál törvényes igazságát.
4. Reggel estét, este reggelt ne ígérjünk magunknak midőn le-fekszünk , virradtához ne bízzunk.
5. Ah ! ha tégedet lelkemnek jobb része , elragadott az érett üdő , mit várakozik a' második , melly se' nem olly kedves ; sem fenmaradván , nem él ?

6. A' halál' borzogatása közben is hömpölyög hozzád gondolatimnak árja.
7. Történet, betegség, és vénység, a' halálnak Aty'afiai: a' vénység fel-áldozza a' vénnek'; ezüstös fejét a' halál' kaszájának; a' történet pedig és betegség a' gyámoltalan ifiúságot.
8. Minden, a' mi kezdődött, fél végétől: el-megyünk mindnyájan, el-megyünk: mindnyájunkott szollitt' a' gödör.
9. A' halálnak elől járó martaléki (zsákmányozóji, ragadmány'a), postáji (a' nyavalya, betegség, és fájdalom.
10. Az élet' tzimboráló baj-társa, és osztályos rokony'a a' halál: ez minden barom erőt le-tsepül) ver, ront) köz v. közös mindennek: egy'aránysú föld nyitt kebelet Urnak, szólnak.
11. Dárdájának hegyén halálomat leltem-el.
12. Halálos sebeket nyitó baj-vívás.
13. Távoznom tölled fél halál' volt.
14. Ki-botsátván lelkét, rút vonaglásokkal irtóztatta szemeimet.
15. A' halál a' fáradott testnek nyugalmas aluvása, Világi életünk' utolsó napja, örök életre születésünk' órája.
16. Itt-halok meg ezen irtóztató rettenetességnek vérrel gözölgő mélységében a' pufztulásnak, öldölelésnek útálatos hely'én, a' hol az emberiség halva fekszik.

17. Az el-vezett embereken tsudálkoztok? halál jó a' kövekre, 's nevekre-is.
18. Testünk az halálnak rothasztó keze alá vetetett.
19. Dísztelen halált tekèll (forral , tefz-fel) magában.
20. Életének virágjában a' hóhér' pallofsa által a' keserü halálnak ölébe szánta fiját.
21. Sokrates bátrani ajakához emelte a' folya' dèkony halált : a' méreggel kevertt -- poharat , italt : színe' változása nélkül fel-hajtotta a' haláinak azonnal ki-fakadó mérget.
22. Te nem látod , mitsoda egyedülséggel vagyunk : Testvéreid egy'en kívül mind az egek felé költöztek.
23. Zápor' módgyára hull a' halálnak íve , nyíla.
24. Halni akarsz ? elébb tanúld-meg , mi az élet.
25. Egész'en meg nem halok : jobb részem el-kerüli a' sírt.
26. Mikèppen le-botsáttya a' páva , látorát , meg - tekèntvén lábát ; úgy a' kevélységből serkedező dágályt meg-fojtották a' halál' emlékezetével.
27. Tized' napra ki ajánlotta lelkét.
28. Holofernes a' szép Judit' kívánságában álmát halálához ragasztotta.
29. Valakit Isten nem szeret , köteles a' második halálra : karhozat' fija.

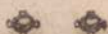

30. Engemet, a' kit kényszeríttesz' nálad nélkül
élni, kényszerítts meg-halni.
31. Lelke, az èlettel küszködven, el-tikkadt,
's egy' rándulásal testéből ki-szakadt.
32. Légyen igaz Romai szíved; és szülly bána-
tot, irigységet azoknak haláloddal, a' kik
èleted' napjait a' halál setét èjjeléhez húzzák.
33. Halálnak fenyítettése alá vettetnék: halát
vólna a' fején, ha -- .
34. Fel-vadászom átkozott lelkét testében; meg-
járom szegről szegre; ki-hajtom fertelmes
fészkeből.
35. A' halál' kezében egy' nagy kaszát vágó-
lag (vágó formára) írván, arra mütatta-
nak, hogy . .
36. Ezen új gyötrelém le-hatna síromba fel-ráz-
na tsendesen nyugva koporsómban —
37. Kéz-ívét fen-vonna-tartó sebefs halál min-
den pertzentésre nyílával tzélt talál.
38. A' halál' emlékezetével meg-szomorútya ví-
gaságát.
39. Itten fekszik az hír, a' szép ábrázat, az
erkölts.
40. Az Apostoli Szent seregnek szeme' el --, v.
bé-húnyása (halála) után --
41. Hogy (minekutánna) ezeknek szemék el-
húnyék (bé-fogaték, -- záródék) serkedezni
kezdének a' tévelgések.
42. *A' fölttébenn meg halónak tökkel harangoznak:*

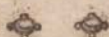

43. Rosz', halált kívánni : rosszabb tölle félni.
44. Bé-fogódtak - izemei, mellyeket jóra soha fel nem nyitott.
45. Minémű dühöség a' halált haddal ki-híni!
a' nélkül sem késik; loppal, halk lábon jó.
46. Szomorú hallgatás kötötte nyelvedet, der-
lelő hidegség fagyalta szívedet, fűkettség
dugta-bé hangos füleidet. .
47. Élete' virág'í minden nap alatt el-nyelle-
nek (-- mállanak, -- virítanak --) le-tsípi
él'te' virágjában az halál.
48. Napjaimnak fiatal zöldgyében, életemnek
leg-szébb virágjában kell bútsúznom az élöktől.
49. Két dolog metszi ideje -- napja -- előtt éle-
tünköt: az esztelenség, és rendtelenség.
50. Ezt a' gyönyörűség, karjára vette, puha
párnájára részegen fektette, liető napjait ö-
römeivel szárnyasította, 's koporósját előre
nyitotta.
51. A' Hóld ezüstös lügárit a' fára villogtat-
tya; a' nap-nyúgoti szélnek haldokló lélekze-
te leveleket mozgat.
52. Nem zárta rokon kéz hülö két szemeit.
Haldokló hervadság.
53. A' halál, kardgyának; 's karjának tsapá-
saival meg-egy'esülvén, az ellenség' rendé-
nek egy' részéről más részére haladott --
54. Métély juhnek, aszály rétnek, dér gyen-
ge virágnak, halnak horog, madaraknak
tör: nagy Pánnak haragja él'temnek bús vége --

55. Kősziklának kietlen kebelében lelkem' kihülttiig (halálomig -- hóltomig) töltöm életemet.
56. Meg-ijedhetetlen szív ismértetett ábrázatyán, mellyet még a' halál sem törölhetett el.
57. Itt van a' gyilkoló halálnak rettenetes tanýája.
58. Kélszebb , bútsút venni életétől . . . hogy sem karjai a' bolzú-állásból ki-dőllyenek.
59. Az ember az életnek költsönöztetett , nem adatott.
60. Feledékenységnek terhe alatt haldokló dolog --
61. Vagyon túl a' koporsón (v. halotti tűzön , az el hamvadás után) jutalom , és büntetés.
62. Mennyi reménységet dug-el egy' gödör , sír , koporsó.
63. Halálnak halálával halves-még.
64. Elzét veszti a' halál az el-kezdett derék dolgoknak : leg-jobb folyásában el-metszi kötelét a' jó ízerentsének : annak elől-járóji , szomorú betegfègek ; körül állóji , nagy veszedelmek ; egy'ütt-járóji , rettenetes szorongatások ; követőji , keserves írások , és éktelen gyászok.
65. Gyalázatos halállal áldomást adták latorfágoknak.
66. El-vész az élet : a' halál' : dítségsége meg nem halhat.

67. Ha a' halál talál, be keservesen fog neved
ajakimról utólsó lehellésemmel le-fzakadni.
68. Erkölsét az ember úgy rendellye --, hogy
minden óróban ki-bontakozhassék ebből a'
vendég-fogadóból: világból, testből.
69. Közel jár, sőt mindenütt erőlen (erőleg
nyomunkban leve) visel a' halál.
70. Ő szedgye már ajakimon lévő utólsó pihe-
nésemet; ő gyújtsa-meg égetendő testem'
hamvának szomorú maradvány'it.
71. Halálos ágya körül gyászos pusmogások-
kal zsibongtak a' jelen-vólttak.
72. Füleit bé-dugta sükettség; nemúltság nyel-
vét le-kötötte.
73. Valakinek halálára farkallani, járni ..
74. *Meg-halt a' gyermek; el-költ, v. oda van a'
komaság.*
75. Jó volna, halál után küldeni: későn jár:
Noé' hollója.
76. A' halált láttam ülni szemeiben, melly-
nek öldöklő ketttsége halavány ajakiról sohaj-
tozott.
77. Ezennel mind leplénk (leplünk) mind de-
rekallyink fergek lefznek.
78. Ama' szép hölgy (*Deák. Hermelus.*) inkább
meg öleti magát, hogy-fem farral meg-mots-
kollya.
79. Tört szegez (akaszt, tart, feszített) mellyé-
nek: ki-metszi élete' bordájából: életét el-
tseppenti, -- fogyattya, -- ólttya: hamvát
vö-

vészli életének: ki üzi, -- kergeti, -- végezi,
-- hajtya, -- repíti, -- törli -- bútsúztattya,
toly'a, -- költözteti, bontakoztattya, -- kül-
di, -- tafzította . . a' Világból: el-altattya, --
veszli.

80. Hadd terítettsem - el a' sárga halált mérges
álmokon, mellyben a' Világnak kínyait
pihegik.

81. *Tsak az orvos ölheti - meg az embert minden
bíróság nélkül.*

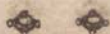
82. Házára küldé, hogy le - kontzollyák: el
tsapják a' feje' szarát.

83. Irtózás fog a' halottak között kovályogni,
kerengeni.

84. Jöttön jó a' halál. Méreggel fiettetett halál.

H a l l g a t n i . . .

1. **M**elly felé hallgat (von) hajlandóságom,
által-értheted.
2. Az örökös Országokban parantsolattal szor-
galmaztattnak mindenek, hogy a' Királyhoz
hallgassanak, 's hívségeket hozzája kötelez-
zék.
3. Ne vették az Úrnak (meg-ne bántsam az
Urat) úgy hallottam, hogy . .
4. Annak szokásához -- egyebek (mások) -- is
hallgassanak.
5. Szaporább (jobb, hasznosabb) vólna, ke-
zeinket egy'be; v. öszve-kóltsolván, hallgat-
nunk, hogysem . . .

6. Írásomhoz-való kedvetlenségét értenem adgya ez a' hallgatásra meg-keményültt tsendesség.
7. Egy' hozzám hallgató jól termett fiatal szolgálom van.
8. Le-füté fülét (fejét) és hallgatással ballagott-el ezek mellől: semmit nemfel eltreájok.
9. Ide hallgat (, hajol; erre hajlik) p. o. a' fa, fal . .
10. Az Isten' ígéjének hallgatásában szárazon, és soványon maradni.
11. Hallgatással (v. *bann*) múlatni több dolgokat.
12. Tsígetni (tsitítani) kellett, hogy hallgaslanak.
13. Az előttünk -- valókkal, és töllünk hallgatókkal mint visellyük magunkot.
14. Hallám, miképpen tsörtettek: tsörtölyöztek, tsetlettek - botlottak közel hozzám) a' bokrok között . .
15. Még az álom-is ébren fog lenni figyelmetes hallgatásodra.
16. Rösen állván, hallgatódzni: figyelmezni. Szava v. szavát - nem vehető hallgatás.

H á l ó.

A' ki kerül az igazság' hálóját, köntelen, hogy a' hamiság' varsájába, és törébe akadgyon, fogódgyék.

Azon les-hálóba fogódott, mellyet maga font, v. kötött másoknak: azon árokba szakasztotta nyakát, mellyet másoknak *ásott*.

Nem igen ment végére azok' írásinak; és azért nints-is semmi jó testbéli (testü) hal hálójában.

De jer, kerítsük hálóra (hajtsuk, szorítsuk résre, lesre; ejtsük keletzébe, urokba, tzeklébe, törbe) a' tsavargó; útat, -- nyomot vesztetni akaró embert. L. *Beszéd*.

Fedezgetés, és hálólás nélkül írni, szólni (nyilván). Ezekkel akarja bé-hálólni, -- kötni, -- dugni szemeinket.

Hiába teregetnek halót a' szárnyon járóknak.

A' te szódra (szavadra) meg-eresztem a' halót. Apró-szemü retze-háló.

H a r a g . .

1. **V**ègre le-tajtèkzott hiu rettentésre haragja: vègtére le-szállott, -- üllepedett; ki-gözölgött, -- füstölgött: száraz meny'kövekre, ürefs pattanásokra fordúlt mèrge, epésége: ki fúta magát: meg-juhászodott; *meg-fordult tért, -- a' borjú benne: ki-hányta epéségét.*
2. Hábórodott indulatból buzogtak a' mértékletlen indulatoknak habjai.
3. A' bújdosókra fenekedett a' zörgölödő ég, és haragos tenger.
4. Harag-tüzet lobbantani (versengést indítani, támasztani, hinteni, mások köz'tt.
5. Távúlról is oda èr haragomnak meny'köve.
6. Szemében szikrázott az harag (szemei mind szikrákkal pattogtak) tajtékot túr vala száján.
7. Fel-horgaszttya (-- görbítii) az orrát, rántzollya homlokát, borzaszttya szemöldökít, és valami savanyút húnyorított.
8. Szörnyü fejében mérgesen ülő szemei vérben tűzben villogva forgottak: meny'köves villám szikrázott szeméből:
9. Gráditsozott rántzokba szedett komor homlok.
10. Szèpen festi artzáját szelídséggel; de tsak ki-tör homloka' rántzából lobogó haragja.
11. Koránt se gondold, hogy dörgő haragom önti-ki ezen ürefs szavakat. Nints nyugtom, míg mellyedet fel nem nyittom, 's tövèből ki nem szakasztom eleven szívedet.

12. A' póltzon dörögni, 's meny'követ okád-
ni fel-fortyantt mérében. Sisakjának hasa-
dékjain által szikráznak mérges szemei.
13. Még a' fenekén maradt méréget az estvéli
pafzitában (keresztelőben, v. keresztelő ven-
dégtségben) a' Dámák előtt ki-hányta.
14. A' gonosz lelkűnek begyét hova-tovább tü-
zesebb mérrege fakasztani.
15. Úrmöt, 's méréget köpdösni: fenéül szól-
lani: szavait mérregebe, epébe mártani, for-
ralni: keserű ígéket ejteni, repíteni: ha-
rapni mérregeben ajakát: kezét lábát enni ha-
ragjában: egy'be-kotzog állá; apróra rágja
nyelvét; borzad haja; tipog-tapog; hol fen
hordozza fejét, hol le-füti, és fortyanko-
dik mérregeben: szint'úgy tajtékzik, szikrá-
zik a' dühölség belöle: haraggal feni, és a-
gyarkodva közörüli fogait. Most-is kérő-
dik, 's meg nem emésztheti az akkori be-
szédet.
16. Mihent ferkedni kezd a' harag) mihelyt
harag-gyújtó, haragra kifizető okok faka-
doznak bennünk) ottan másra térítség el-
menket; el-alfzik a' harag' tüze, mihent é-
lesztő fáját el-fogyattjuk.
17. Miattam támadt; érettem szünnyön-meg
haragod; 's legyen keservednek oka, 's mér-
téklője.
18. Nem vólt az emberi nemzetnek károsabb
döge a' haragnál.

19. Haragját ellene támasztá: fordítottá, szegezé: ötöt haragja' tárgyául vevé, veté, állatá . .
20. Egész' testét el futotta a' mérges epe: haraggal fenni, és kölszörüli fogait: szívet mérges boszúsággal forrallya (szívében boszúságot forral) haragját vérrel akarja engesztelni.
21. Tetézve ki-tölté bosz'úját ellenségén: kiadá, -- hánya, -- önté, -- ontá, -- ökrödé mérget, epéjét, haragját ellene. Haragja ki-ömlött.
22. Foga' tsigorgatásával mardos minden követ, melly fejt bé-ronntya, -- törí.
23. Ezeknek ezere'd' részénél-is kifsebb inségére -- meg-mordúlni --
24. A' míg fen tart élete, fen tart mérge: engesztelhetetlen.
25. Egy' ízetlen mosolygás, egy' pár haragos szem sokszor többet tesz, mint . .
26. Égi haragnak villámló tüze.
27. Mérgesítí szívet boszúságos oka.
28. Fel-émelyedett bélinek gyomroskodását kiokádni.
29. *Haragosnak kettő a' része: meg-is verik; enni sem adnak.*
30. Haragost ne ingerelly: *darázst ne szuszkálly: olajt tüzre ne önts . .*
31. *A' kutya-is haragszik, ha orrát ütik.*

32. *A' hangyának-is nagyon haragja.*
33. Meny'kő van ott, a' hol hatalommal jár a' harag.
34. *Indúlatos, mit a' puska-por: hamar-porú: szaporán gyúladó haragú: etzetes-gyomvú: epés ember.*
35. Első tűzben vannak indulati; forr minden ere.
36. Fogadom ijedségére, mellyet a' meg-haragudott igazság farkaihoz fértzelt; fogadom fiető ellenségének vérére, mellyel a' boszú-állás meg-jegyzette utánnok a' lakosoknak szívében nyomokat, hogy-tulajdon vérével fogja a' jövőndő aratásra hízlalni a' földet, mellyen tobzódott.
37. Haragofságát ismérteti,

H a s.

1. **R**itkán jár a' kövér has bölts elmélkedéssel.
2. Hasunkot a' szükség' tizkalmára vegyük.
3. Egy' - hassal lett gyermekek: ikrek: kettősök: iker gyermekek.
4. Egy' - hassal lett állatok: egy' alombéliek: egy' azon alomból valók.
5. Sík --, v. híg hasú: sík-bélü: hasa folyásos, v-folyós: hasa el-tsapott.
6. Has -- (hasát) tisztítani (szüksége' végző fére) bé-térni valahová.

7. Hasa meg-fogódik, - reked, - szorúl. V. ellenben meg-ered: indul, el-tsapódik.
8. Orvosság nélkül-is folyamodik (foly . .) hasa.
9. Nagy has-pók (potrohós, v. potrokos, e-refztett hasú; a' kinek hasa, testének legnagyobb része.
10. Hasa helyett hasa' hely'e vólt: azt az ételesség le-apasztotta . .
11. Elő hasú -- tehén, Orvos, Prókátor, 's a t. fiatal, most kezdő . .
12. Oktalan állathoz hasonló lett, hasa' és hasallya' keresésével. Has-korgás, v. -- korrogás.

H a s z o n.

1. **T**sak a' maga haszna után van, jár, lát -: a' maga malmára árkollya, viszi, vezeti, folytatya, gátollya, téríti: a' vizet -: magának veti-meg a' hálót; a' maga fazeka mellé szitt; v. szitty a' tüzet: magához von a' keze: magának arat, gyűjt, takar, halászf, horgászf: maga kebelébe szedi az epret: csak maga hasznát néző -- (üző, hajhászf, vadálzó, kereső, hajtó) végből v. a' maga hasznára intézett, szegező -- szándékból, tész mindent: hitetlen, kétfelé kalfál: maga részére takarja mások' jó-akarattyát.
2. Más vészli hasznát . . : más nyomja a' fajtót, 's más ifz'a a' mustot: másnak szedegeti a' mész jó virágját: másoknak neveli a' jú, fejtér gyap.

gyapját: másnak szánt az ökör, 's vak fészket
a' madár. Zstródot, mázadat vesztegeted raj-
ta: oleum et opcvam ..

3. Használta fok földek' kövèr barázdáit.
4. Keresmény'èk' (keresetèk') és munkájok'
hasznát, szaporáját, sikerét, foganattyát
nem èrzik; mert feneketlen (feneke -- sza-
kadtt) zsákba, erízénybe, zatskóba töltik,
hordgyák, szállíttják, öntögetik -- nyeresè-
gèket. L. Eb. 33.
5. Kèfz-akartva félre takarván Ura' ügyét, ma-
ga hasznára kezdò kaszálni.
6. Hiába kottlik eszek az elsöbbsègre.
7. Artott inkább, mintsem használt a' genet-
tsèges vad-húsba mentt sebnek.
8. Haszna-vehetövè, v. ellenb. -- vehetetlenè
tenni valamit.
9. Nem vólt hely'e továbbr sem karnak, sem
észnek: egy'iket sem használhatta, nem ve-
hette, vallhatta hasznát.
10. Heverö ökörre nem szoktak szántani.
11. Ha ezt (szúnyogot) el-üzném, èhesebb
jöne veám.
12. Mi haszon a' pipes púpos névben, ha ü-
rels belöl?
13. Haszontalan dolgok: az akartva vakoskodó
szomoknek világtítani: szelekenn horgászni:
szeleknek szórni: szeleket legeltetni: habokot
számlálni: kopaszt borotválni: Szeretsent sza-
pálni: ketskèröl gyapjat, Szeretsenböl hattyút,
öb.

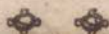
ébből szalonnát, várni: döglött lóra patkót
 verni: várk-hejonn rágódni, gyűjtött napi-bért
 likas zsebbe tölteni: asztagbann töt keresni
 borsót falra hányni . . süketnek mesét monda-
 ni: malombann hegedülni: dőlben gyertyát grúj-
 tani: rostánn vizet merni v. merítteni: lep-
 pontyút (lepkét, pillét --) üzni: sívó homo-
 kót, fővenyet, szántani: levegő eget tsapkodni:
 erdőre (v. be) fát vinni: a' Dúnába vizet
 hordani: el készített tsókja ajakán marada:
 ezek tsak füge-fa-levél gatyák: kopasz mont-
 tségek: szalma kópják: bodza puskák: egy'
 ferges diót, v. likas mogyorót, v. hajító fát
 sem adnék rajtok, v. érettek: minden dolga
 tsak pókháló-szövés: a' fergő fzeleknek hin-
 ti, szórja mérget, haragját: tsak a' zúgo
 fzelek ellen evez ezen panaszos letzkével: hi-
 ába-való, 's tellyesedhetetlen találmány: nints
 hafználattya.

14. A' fának hafzna gyümöltseñn tetszik-meg.
15. Sok hafzontalansággal elegy, elegyes az ő dolga.
16. Kellemes hafznát tudgyad venni ellenségednek-is.
17. Képzeltt szerentsémen hijában esekedem; búskodom.
18. Kevés jövedelmü, meddő, fáradság.
19. A' hafznos dolognak ne nézd külső színét: a' babot nam leviért főzik.
20. Kristus' koporsóját sem őrizték ingyen. Maga hafznát leső szeretet.

H a-

H a t á r . . .

1. **K**ivülebbs egy' nyommal se lépj a' józan értelem' határánál, és ki-vágyó indulatidnak szabad ura légy.
2. Az ember ezen gyönyörűségeket Istentől rendelt nyomban, korlátban, tartsa; az ételnek mennyiségét, helyét, idejét, módgyát, . . . végét határban, zabolán hordozza: az asztalnál ne hagy'a-el a' határt.
3. Határban semmi úgy nem viselheti (tarthatya . . .) életünköt, mint . . .
4. A' mi életünk rövid határra szűzoztatik, terjed . . .
5. Határ nélkül fellyebb-haladni mást valamben.
6. Tovább (mefz'ebb, killyebb) vetni, vinni az igaz szeretet' határit.
7. Nints meg határozva (ki . . . , el-végezve) miben kellyen dolgoznia. —
8. A' végetlen, és véggel határozott köz'tt nints egy'be-vetés, -- hasonlítás.
9. Igazság' határit meg nem szökött, v. . . határin túl nem járó íge.
10. A' negyven napi bójtnak ideje határos a' Kristus' kín-szenvedélével.
11. Elméjében valamelly határt (okot, módot . . .) vetni az esküvés . . . mellé: titkon' tartott okkal esküdni, v. mondani valamit: elméjében

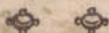
ben meg-határozott értelem szerént szóllani -- :
restrictio mentalis.

12. Erre határoztam (szegyeztem . .) minden járásit ezemnek.
13. Tágúl èl'tének határa: hozz'abbodik, nyújtódik èlete.
14. Vèges határt vetek a' beszèdnek : a' mái taníttást így határozom-meg: illy korlátba rekeszttem: ezen két v. három farkon fordul-meg egész tárgya beszèdemnek. Abban a' korlátban maradgyunk, mellyel határozók mái taníttásunkor . .
- 15 Valaminek fél-vetett (ki rendelt, -- szabott) határjában maradni.
16. El-v. által' nem hágni az Atyáktól, vetett határt; az hívatal' -- határját.
17. Ezekével határos (szomszédos, rokonos, főgoros) az 'ő taníttása-is.
18. Utnak, szónak, házasfágbéli tanátsnak nintsen vége, határa.

H á z a s . .

1. **H**ázásodni: házafságra adni, le-kötni magát: házafság' kötelébe szoríttani: párnás Hímennek bé - szentelni: a' páros Világhoz kötelezni -- magát; hogy víg felét talállyá a mord feletlenség.
2. Valakivel jegybe, házafságba, lépni.

3. Gyűrűjét nyújtya, mondván: a' kerek legyen részemről a' leg közelebb bizonyság.
4. Üdö - korra nevedvén, Venus' óltárához kívánt áldoztatni.
5. Két nemzettségnek gyükeres gyűlölségét, és ver-ontásokkal tellyes ellenkezését egy' tisztséges házassággal le szállítani.
6. Nem maga-féle nyűgbe kötelezte virágzó napjait hólttig-való bújára.
7. Ér'tte-vannak, hogy hamar -- (rövid) -- üdö -- v. nap -- alatt öszve-kelhefsenek, ha a' vérnek közelsége (atyafiság) gátot nem vet benne.
8. Kárhozatosok, a' kik első hitüket meg-má-solván, nőszni (házasodni --) akarnak: a' kik egy'szer házasság nélkül-való tiszta életet fogadtak (szüzelségeket, tisztaságokat Istennek kötötték, szentelték, áldozták) nem szabad azoknak menyegzősködniük, nősz-niek ...
9. Püspök nem lehet, a' ki testi szaporodást akar üzni.
10. A' köz Papoknak sem vólt szabad, nősök-nek, feleségeseknek lenni. v. lenniük.
11. Más nap' kellett vólna az óltárnál el fogadni kezedet: veled öszve kelni, -- köttetni, meg- esküdni.
12. *Három napi dinom dánom, hólttig való szánom - bánom.*

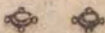
13. Az én nevemmel keresd-meg őtöt, és fi-am' számára kérd-fel a' Kis-Afz'onyt, és annak el-emeléséről végezz vele.

H a z u g . . .

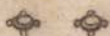
1. **H**azugsággal, hamisággal -- bé van boronálva, -- keverve, símogatva, -- trágyálva) beszédgye: azzal fel van éreztve: színetlen, tzigány ülőről, v. vinnyéből költt; származott . . szarvas, hímes-hámos; kezes-lábas; vastag, velős, nyakas, fogas; kép-telen; zsíros; purdi-hazugsággal fel van kendőztetve, színesítve, ruházva, alakozva, tetézve; meg van rakva: merő hazugságokból van öszve szöve, -- fűzve, tűzve, tatarozva, fértzelve; aggatva: hazútság' ülőjén koholtt: halmozva van nem valami síma és vékony, hanem görtsös és temérdek hazugságokkal; *olly egyenes beszédgye mint a kassza: szavában alig ejt egy igazat: igen elvetilődöttya, a' sulykot: semmi szereztséje nints az igaz mondáshoz: ki-ugrik kezéből (keze közül) számtalan fok szemes emberek' látára a' játékos hazugság: fodor a' haja, sík a' szája: Füllen' regementyébenn tisztet viselhet, v. abba bé illik; hidegenn veri a' vasat: egy' azon szájjal hideget meleget fű: mind azon sík golyóbisok forognak szájában: jól tud szántani a' tzigányok lovánna: tsak gallérját sem fogta-meg az igaz szóllásnak: szeme' szök-tében, minden tarts, v. tartalék nélkül igen el.*

el-mondgya a' nem-úgy vagyont : szaporán foly nyála , mikor a' hazugság' petrentzéit, v. garmadáját rakja : egyenes úttját nyelve gyakran el-véti , - vészti , által-szöki, ugordgya : rakvák hazugsággal beszédgyei : tsak el-vélte v. - vétve mond igazat : igen el-megy a' hazugságokban : hazugság bányájára talált : szín nélkül , parasztúl hazud : sokszor kezében , v. markában foghatni , érhetni , kapkatni a' hazugságot : majd minden szavában meg-sskamlik , -- tsuszamodik , botlik ; görbe fatsarèkos útra tér , indul , nyelve : gyakran el-rándúl az igaz mellett , v. mellől : hozzá asz'ott immár a' hazug mondás : ezer hazugságokat , mint annyi pattantyúkot szegez mások ellen : finom , jeles , mester - hazug : jó mezei tárgyával zsírosított földre talált benne a' hazugság : igen hozzá szokott az ebbéli víz-úfzáshoz , v. a' bagaria -- erefztéshez : igen szokásúl (v. *ba*) vette a' nem-igaz mondást : bár tölle senki ne mennyen a' hazug piatzra új , 's ahoz illendö híreket hallani : talán zsírost evett , 's azért tsuszamik , fikamik olly nagyokat az ajaka : nyargalódzik a' hazugságnak fik mezein , v. piatz'an : piatz' hazugja : hazugság' alkotója : rövásra hazudó.

- s. Meg-hidd , ha szóba elegyedünk (szóra kelünk , kerekedünk) ott-is markodba szakasztom tzigány ülön koholt purdi hazugságodot , v. azt hevenyében torkodba verem , rekesztem.

3. Hazugsággal hordozni, tartani; orránál fogva vezetni, hirtzolni valakit: mestertelen hazugsággal meg-játszottatni.
4. Hazugságra gyakorlással szoktattya nyelvét. Ennek hazudtát mondhatnám: ezt meg-hazuttolhatnám —
5. Hallyuk a' hazugság' -- kúfárjának balgatságait.
6. Ezt a' mezíttelen -- izületett hazugságot még a' soványabb-ítéletű emberek-is nevetik.
7. A' hazugságok, mellyek szájában hordoztattnak, úgy bé-óltattak fejébe, hogy semmi igazsággal ki nem verhettyük agyából.
8. A' hazugságnak szègyenét pirúlva hordozza artzáján.
9. A' kit annyiszor meg-kaptunk, -- fogtunk, ajaka' símaságában, és ugyan meg-buktatunk meg-torlott hazugságában; nem vólna szükséges annak többé a' berseny artzája' festésére.
10. Hazugsággal -folyó tentába mártogatod a' tollat, 's azzal lotsogatod nyáladat, hogy ..
11. Hazugsággal fojtogatni, terhelni az igazságot ...
12. Azt hazudá, 's köny hullatáfinak keserves panaszolkodásával színlé, hogy.
13. Annyi hazugságot kent (annyi képtelent hazudott) reá, hogy atzél pennának-is elkopnék az orra, ha mind fel akarnók jegyezni.

14. A' kinek igazságtól óltalma vagyon; nem veti reménységét hazugságban.
15. Az igazság ellen hazugság nélkül nem prókátorkodhatni.
16. A' hazugok tzérnája gyenge, és gyarló: *hamayább utól érik a' hazugot, mint a' sánta ebet.*
17. Nem hagyni magához sülni a' hazugság' .. büzét.
18. Majd meg-úfztatlak a' bőjt ellen-való hazugságodban.
19. Vezetéke ennek a' hazugságnak az-is, hogy ..
20. Még az ártatlant-is hazudni kényszerítte a' fájdalom.
21. Hazugságokkal támogatott dőlöngöző, és porló tudomány.
22. Tudatlanság' nyomával, és faragott hazugságokkal teli könyv.
23. Régi rongyos hazug patvarkodást venni-elő.
24. *Mesz'unnenn* (mesz'e földről) *jötnék szabad hazudni*: ki-índítt postát idegenbe, hogy választ hozzon beözédgye' igazságáról?
25. Három szerrel (sorról, soroson) bélelt hazugság: ablakot, ajtót, kaput kell néki nyittani, hogy ki -- v. bé -- férhessen.
26. A' nagy darabos hazugságnak meg-símíthható menttségére szert nem tehetni.
27. Mentől (mennél) hajadonabb pór, annál fellyeob-törli homlokát .. minden hazugságra*

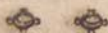

28. Meg-rántani a' ló' száját, és egy' levél-for-
dítás után viz'a hazudni szavát.
29. A' hazugság' koholóji (szövő takáts'i . .)
mindent egy'be zúrnak-zavarnak.
30. Torkán akadott a' temérdek, színetlen,
mertertelen -- hazugság.
31. Hála Istennek, hogy tsak fél igazat-is tud-
vallani . .
32. Benne (hazugságban) nem akarjuk hagy-
ni az Istent ebben, a' mit vele bizonyít-
tottunk.
33. Képtelen hazugságokat hintegetni az em-
berek közi.
34. A' tudatlan ember úgy egy'be nem szer-
keztetheti, szőheti, fűzheti a' hazugságot
(úgy nem hímezheti, héhelheti, gerebelhe-
ti, bé nem boronálhattya, festheti . .) hogy
ki ne tefsék fekete foga.
35. A' mint közönséggel (közönségesen) lát-
tyuk, hitegető hazugfágokkal tündéreskednek.
36. A' hazugságot nem szerzi (teszi) magán
a' mondások' igaz, vagy hamis mivólta;
hanem a' szólló ember' ítélete, vélekedése.
37. Ha valaki hazugság által akarja dolgát elő-
vinni, annyi hazna van benne, mintha a'
szelet istállóba akarná rekeízteni, vagy a' re-
pülő madár után futna.
38. A' nyelvét tréfás hazugságra szoktató kön-
nyen meg tsulzamik, és ártalmas hazudás-
ba esik.

39. Ha gyakran így inára kezdik fojtogatni gúzs'át (torkába verni hazugságát) talán ezután a' bagaria-botsátásban nem lesz' illy fzemtelen.
40. Száraz tagadással mentegeté magát, holott tudhatta, hogy ellensége hiteles pironságokkal torkába rekefztheti hazugságait.
41. Remek hazugság, hamiság -- Bokrosan elő hozott hazugság.

H i n n i . .

1. **N**e rugóldozzon nyughatatlan okoskodásunk a' mennyei tudomány ellen, hanem minden értelmünköt -- fogva tartsuk a' hit' engedelmessége alatt: a' hit' dolgában köfsük meg elmékedésünket . . .
2. Nem mindgyárt bölts az, a' ki magával elhitelteti (hiteti) hogy az.
3. Előre ki-győzd magadat, és kímíllve adgy helyet a' hívésnek.
4. Hihettségese jelekből (motiv. credibilitatis) tudni valamit.
5. Ezen mondásomat fok rendbéli tsefekedtekből hitelesse tehetném.
6. Hova-tovább kevesebb (alább száll, el-apad . .) hitele: kötve hífnak neki.
7. Egy' talám-mal (talámozással) valamit hitelesse, hihetővé, nem tehetni.

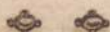

8. A' fel-támadásról-való hitetlenséggel kovászos, ferges . . : bútsúját vette a' *Credotol*.
9. A' nagy gonofzságok hitelt nem találnek.
10. A' ki hitit veszti, többet mit veszthet-el?
11. Egy' nyelveskedő embernek te-mondaságáért egy' nihány száz embert hitezteni, meghiteltetni, vallatni, -- esküttetni, -- feleltetni: hit' le-tételére vonni, kényszeríteni:
12. Imez amaz (bár mi legyen az any'a) hitetlen szetskevész azt kákokja, hogy ..
13. Minthogy a' hitnek némelly derekas ágazatiban a' hitetlenségnek kovász'ával poshad; képes dolog hitelre, hogy a' többin-is ugyan azon pórázon fut.
14. El ne hidgye (bízza) magát tudomány'ával: *el ne szökhön vele*.
15. Az halak' torkába gyakorta horgat akaszt a' könnyü hitel.
16. Botsátkozzunk -- (ereszkedgyünk --) 'alá hittel a' mellé, a' mit okofsággal -- fel nem érünk.
17. Kinek mennyi pènze, annyi a' hitele.
18. A' hitet tökéletesen meg tartani dít síretelebb akármelly Ország' fenyességénél. *Illam sem servare fidem, fulgentius ostro, pulcorius et regnis*. Sil. Ital. l. 13.
19. *Alá-néző matskának nem kell hinni: lafsá viz partot mos.*
20. Hit levél. Nehéz hitelü dolog.

21. Azt hitére nem veszi: azon, v. azért meg nem esküszik. Hitnek szöglet' köve. Fél-szeg hitű ember.
22. Ezt hitem tarttya. Minden szó' szelének hinni.
23. Könnyen meg-tsal a' könnyen-hivès.
24. A' roz' hír . . hamar hitelbe akad (hamar hitelt kap) az embereknél.
25. A' ki ezeket hiszi, ha esze nélkül nintsen, a' jó tselekedetek' gyakorlásával nem fáraszttya magát.
26. A' Királynak hitleni (hűségteleni) valának.
27. Hitet jó szerentse meg-kèsért; bal, kíván.
28. Keresztény hithez részelkedni. Azt-is hidd hozzá, hogy . . Ezt félig, meddig hiszem.

H í r . .

1. **A'** földnek határrival egy'es vólt szép híre: egy' vala mind az egész' földnek, 's hírének határa: a' Világ meg-mállott (-- virágzott . .) híres erejével --: Világ' sarkaira repült híre bajnoki karjainak : hírét nevét nem egyéb foglalhatta-bé a' Világ' kerületinél.
2. Ki-hírdetik *titkait* . . : le-húzzák -- titkainak fedelét: azokat dèl-lzínre, világosságra, nap fényre hozzák, ki-nyilvánóságosíttyák: burokjokból ki-fejtik, -- bontogattyák: lep-léket le-szedik, -- vonnyák, -- ránttyák félz-kéket fel-verik: a' mit titkon főzött --, hírré

adgyák, tefzik; közre eresztik; a' község közti repítettik, terjesztik; tétova el-szórják; viszik, -- hordgyák; ki-kürtölik -- tálallyák, -- fútttyák: azoknak hírét hintik: ki-nyílatkoz-tattyak a' hallgatás alá rekesztett dolgait: a' nyelv' v hír' harangjára hangos trombitájára kötik, függesztik: ki-viszi a' hír: hírek futamik.

3. Költsos várasokban már fennyen hírdetik; a' folyó posták-is pofáson kürtölik.
4. Ezeknek hangosabb a' híre a' mindenem rá-gódó község' nyelvén.
5. Szárnyat kap a' gonofzság' híre: mesz'e fújja, viszi a' szél a' roz' tselekedetnek büzit; és hírét az üdönek folyása el nem moshattya.
6. Azt szellyesztette, rebesgette .. közöttünk a' gyors hír, hogy ..
7. Fèrgesedik, dohosodik a' híre: roz' szél kezd fúni felölle.
8. Bár e' Világon hírrel se hallanók a' minap költt tudományok' zsengejét.
9. Igaz hírét vettem, hogy az egész' szigetet békerítettte Venus' hálója, hogy dallesti órákon egyvelesleg. —
10. Hamarja (hamar, rövid) napon bizonyos híreket veszünk.
11. A' hír eddig Próteust követte: változott, fok színbe öltözött, tarka volt.
12. Hírem (tudtom) nélkül; tudtomon kívül, esett a' dolog.

13. Az Egekben hírrel sem találkozik semmi
rosz': híre lints . . .
14. A' Tanítványnak híre meg homályosította
mesterének hírét, és el-hallgattatta: árnyè-
kot vetett néki . .
15. Ezen hír-hallásra nagy kyriében (döngés-
ben, tombolásban) vóltak.
16. Ezt a' gonosz nyelvek hangos dobra verték.
17. A' jó fzerentse mellett, ha jóból szóllal-
meg a' hír mellettünk, hólttunk után tészen nyo-
mosokká, örök-nevüekké.
18. Kevesen vannak, kiknek egy'enlő hír le-
gyen nyomdodokban.
19. Fel-ülöt (készlöt, indúlót) hírdet az har-
fány trombita: dobot ütnek; harsogtattyák
a' trombitát viadalra.
20. Az Isten' ígétét hímes palást nélkül hírdetni.
21. Virrasztani (hírdetni-kezdeni az Evangye-
liom' világát: el-indíttani, -- kezdeni az Evan-
gyeliom' hírdetését.
22. Nap-nyúgot' végéröl a' hajnal' szély'ére vè-
res harizotoknak most is repül híre.
23. Hangos híre nintsen a' lengeteg-igyekezet-
nek, és közép-fzerü mèrték után való for-
golódásnak.
24. Még ennek, bár takardd, híre futamodik:
még ezt ki vakarja a' tyúk: még hanggal
(nagy hangoson) szóllal-meg az híre ennek.
25. A' költsönnek, jó tselekedetnek . . *már a'*
híre-is meg-halt.

26. A' nagy hír fokszor nagyot kullant, fillent' hazud.
27. *Hír-mondó fetske tavaszt ènekel.*
28. A' hirtelen hír ritkán szokott igaz lenni.
29. Híres eperre hasztalanúl viszed a' kosarat: bizony'al meg szedték már mások: késõn érkez. . . .
30. Fel-hírdeté Országát: zsóldot (hó-pénzt kiáltata, és az urakat mind fel-hírdeté.
31. Udvart hírdetni. Híremmé lett (híremre esett) tselekedeted.
32. A' katona hírért, és betsülletért mëgyen a' mezõbe. Hírül bé-mondák, hogy . . A' hol járt kelt, nyálason hírdette, hogy . . Gyü-keres hír. Hírelmèny.

H í z e l k e d n i.

1. **M**int valamelly Isten-Afz'onny örömet el-fogadta a' tömjénezést, térdepelõ imádást, mellyel az alá-termett hízelkedõk áldoztak néki.
2. A' hízelkedõk' dõgleletes párájával meg-fekélyesedni.
3. Lèpes-mèzet tsepeget hízelkedõ ajaka.
4. A' tsúfolkodó hízelkedès a' kárpit alól nevet-ki.
5. Èdes gondolat nékiek (nékik) midõn azzal hízelkednek magoknak, hogy meg-sírattatik halálok.

6. Jobb a' világos igazság, mint a' tarka-bar-
ka édes hízelkedés.
7. A' nyereségen kapó hëzelkedés száraz sze-
mekkel, tzi'fra temetö követ, sírhalmot, e-
mel az el-felejtett halottak' tsonttyai köz'tt.
8. Nëmelly ember füléhez minden szó-tsaplár
(tsél tsap, hír-harang ..) könnyen férhet,
tsak tudgyon tapogatni; *levet tsapni*; tsak
tudgya a' farkát tsóválni; *tsapni a' tsikót a'
lontsével: szél felé fordítani a' köppenyeget.*
9. Füleit a' hízelkedö nyelv simán tsapott v.
tsiklándoztató beszéddel tartogattya.
10. Hízel'kedéssel ékesített világi állapotnak
nagysága.
11. Vedd-elö a' nyájaskodó szerelmet hízelke-
déssel, az anyai mesterségnek leg-foganato-
sabb eszközt; talán meg-engesztelödik.

H o z n i.

1. **A'** törvények' erejébö' ki-hozatott igazsá-
got meg-ismértetni valakivel.
2. Ebbö' nem lehet azt színesen ki-hozni: hi-
telesen állítani ..
3. A' bünnek fertöjébö' ki-hozni .. az emberi
gyarlóságot.
4. Mikor üdö hozta, nyájas hízelkedéssel-is tud-
ta vígasztalni.
5. A' természet hozta, (rendelte ..) hogy tár-
salkodva éllyünk.

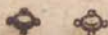
6. Nem tudgya egy'be hozni (vinni, vetni, békéltetni; meg-egy'eztetni egy'ik frást -- a' másikkal.
7. Ezt nemzetsége . . hozta magával: ez néki nemzetséges nyavalyája, hibája . . : öseiről szállott, maradott, ragadott-tulajdona ez.
8. Az ebbéli mondásából ki nem hozhatod, ütheted, fatsarhatod, fajtolhatod, vonhatod . . ; nem következtetheted --
9. *Hozó familia ez; nem Kéri*: ez nem ki-visz, hanem bé-hoz.
10. Akkor kezdetett (kezdődött; hozatódott-bé az a' szokás, hogy üdvözöllyük (egészségére kívánnjuk) a' ki püszszent.
11. A' mit belölle olvastam, egybe, és rendbe hozom.
12. Nemzetsége-hoztta fajra von, fajhoz szitt.
13. Hozton hozd, töltön töltsd.
14. Fiat hozni (szülni) e' világra.

Í f j ú . .

1. **S**zoptató dajkája életünknek az Ifjúság: a' mit ebben bé-szívunk, úgy nevededik, és terjed el életünkre, hogy -- :
2. Az Ifjúságnak vètke nem a' lágy húsba, hanem tsontba avik -- (velzi magát -) és koporsóba megyen az emberrel: ha szabados, és tséltsapá gyermek, ha fás és görtsös az Ifjú, tudni-való, hogy a' vènség vètkes létzen: az

ki tserépbé belé avott (- avúlt) szag tartós szokott lenni.

3. Az Ifjúság' virágjában . . zsengejében lévőnek még nevet a' természet: leg-fzebb idejében gyöngyölik harmattya, gyengeség zsengejét színén mutogattya : még tsak egy'ni. hány esztendőt számlál virágzó Ifjúsága.
4. Szèpen fel-ferdültt (tseperedett, - húzalkodott) Ifjúságának első fiatalival, és újdon új zsengejével magára vonfza a' szemeket.
5. A' kèsèrtetek, mellyek a' hivalkodáfsal szembe ütköznek, fok virág-táblákat vesztegetnek. meg az Ifjúságban.
6. Szárnyokra kelnek a' házi fèszekből az Ifjak: a' nevelès, fenyítették, szorgos vígyázat, utánnok-járó szem alól fel-fzabadúlnak, szárnyok' szabadságára botsátattnak.
7. Ifjantan (Ifjúságokban) ki-veték az otthonos igát nyakokból.
8. Ki-tsalni bátorságos helyéből az otthonos jámbor Ifjat.
9. Üdö' járttával elő-kelhető; üdöhöz szabott; világba bé-illő; mostani világ' esze után okúltt; szöre serkedező (mohosodó); fás, darabos erköltsü; újságokra, v újságok után lázzadó és ablakokra dőlő . - Ifjak.
10. Egy' tsak minap himlözött író-deákotska (a' kin még rajta vólt az oskolai büz; a' ki alig rugta-ki az oskola-port; még alig keltki az oskolai fenyítették alól; tsak inèpt jöttki

ki a' tojásból ; kit nem régen kékéltek ki az oskola porból ..) jódogele nagy finy'al (kevélyen) előmbe.

I g a z . .

1. **N**em a' szemmel látott külső jókra függeszteni, hanem Isten' akarattyára (v. hoz) kell igazítani; ahoz mérni, szabni, igyenesíteni; mint igazgató linórhoz, mint tsalhatatlan szegletes mértékhez egyengetni minden vágyódást, kívánságot ... : akaratunk .. Isten' akarattyának ... linórja után, v. mellett járjon, igazíttassék, viteffék : Istenre nézen minden vágyódásunk : szent, és igaz tzelozással (szándékkal, arányzással) tselekedetinket az ő tizfteletére igazíttassuk : az ő tizftességen kívül más tzel, 's határt ne vessünk, vegyünk, tegyünk dolgainknak : az ő tizftességet (tizfteletét) vessük határos tzelül mindenekben : egész' életünköt Isten' szolgálattyára téríttassuk, fordíttassuk, igazíttassuk : mindent Istenre' igazíttott, néző, tekentő, tizfta igyekeretből tegyünk. Arra igazíttassad, intézzed, téríttassd baráttasságot, hogy meny' országot meg nyerjed.

2. *En az ajtó közé nem teszem k' zemet ; igazíttassák-el magok között egyenetlenségeket.*
3. Ereje, tehettssége arra' igazgattassék az embernek, hogy ..
4. Tzelt és határt mutat, mellyre igazíttassuk dolgainkat.

5. Hogy ugyan valóban . . nyakadhoz igazítsam hógyai köntösödött —
6. Útba, módba igazítani, hozni, hagyni, valakit valamiben.
7. Ezen szövevényes . . kérdést igazítsd - el: fejtsd --, óld-meg.
8. Könnyű ezen dolgot el-igazítani: -- indítani; mozdulóba hozni.
9. El-ki-igazítani (- tiltani) valakit magától a' házból . . *L. Adni.*
10. Igazításba (javításba) venni valamit: valamin javítani.
11. Látsuk, mint igazodik-el másod' része a' befzédnek.
12. El nem tud rajta, v. benne igazodni: nem mehet-el rajta.
13. Az igazság két szél -- (szélső) hámos hamis vélekedések' köz'tt egyenes úton (közép aránt) jár.
14. Kinek-kinek meg-adni az ő igazát: kik kit igazságban tartani: senkitől az ő igazát -- el nem fogni.
15. Az igazság, mint az égő szövétnék, annál inkább gerjed, és világoskodik, mennél inkább fújják a' hazugság' szelei.
16. Valamint az egerek nem merték a' *matska'* nyakára kötni a' *tsongettyüt*, úgy senki sem találkozik, ki a' nagy-rendű embereknek jelentse, mit (mi igazat) mondanak az emberek ő-róllok: kérdetlen (sőt kérdve-is)

nehezen mondanak igazat a' nagy-állapotban lévőkről.

17. Meg - válik egyem (mondom , tudnillik , ím) mint emésztheti-meg ezen igazságos feleletet.
18. A' mód nélkül keménykedő igazság nem igazság.
19. Az igazság' fenyefséges világofsága előtt el nem bújhatni.
20. Igazlom , hogy tökéletessé tegyed , ha mi jó van benned ; de nem javallom , hogy fitogatsad.
21. Igazhoz határos (vero fimilis) szóval hozni-elő , v. adni-fel , valamit.
22. Igazat tartott az is : igaz volt p. o. beszédgyében az-is.
23. Ki - igazítottani p. o. a' késnek meg-torbúltt élit.
24. Fel - igazítottani valakit a' dombon fekvő várba . .
25. Le-igazítottani a' meredek hegyről , kőszikláról.
26. Ölzve-igazítottani a' törött tsontot.
27. Igazságtalanúl le-vonni más' kertinek gye-pűjét , kerítését , árkolattyát.
28. Ez mind azon győzhetetlen , fal-törő igazság.
29. Egy'szer ki mondott , v. adott , szavát töretlenül (szentül : igazán) meg-tartani.
30. Száraz valóság , v. igazság : *Categoria*.

31. Hívatalodban igazán járj, mikor veszedelmes kínálásokkal félre kívánnják a' serpenyöt: meg-akarják billenteni az igazság' mértékét.

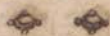
32. Sinórra igazított fetetes, és világos erdők.

33. Szentekhez igazított könyörgés. Tsíp az igaz mondás.

I g y e k e z n i.

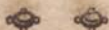
1. **I**gyekezzél: iparkodgyál, serénykedgyél, emberkedgyél: a' dologhoz körmös (vastag, erős, markos) kézzel láfs, nyúlly, fogj: tedd, vedd, fordítsd .. reája ki-telhetőségedet: a' munkába ki-nyíltt öllel kapj: abban el ne szenderedgyél, andalodgyál: ahhoz ne álmas szemmel, 's gyenge kézzel fogj: el ne vesztegellyed az üdöt, dolgot: ezt helyén vidd: ész'el rostáld, erős szívvel tekéllid; és azután körmösön láfs a' dologhoz. —

2. Azon, 's meg azon erőlködgyél, igyekezzél, hogy valakinek gyengébb, ingóbb részét ki-kímelhess; hogy .. ki-tanúlhasd (puhatolhasd, nyomozhasd, .. tapogathasd, ..) az indulásra, és indíttásra közelebb lelki erőt, melly nem tartózkodik mindenkor a' leg főebb (fővebb, főbb) tulajdonságok' rendiben mint a' forgó nap az égen; hanem gyakortább az alsó sizerre le-botsátkozik.

3. Természet hozza magával, hogy maradé-
kinkra törekedgyünk, igyekezzünk.
4. Idétlen febeskedéssel, és mohó vágyakodás-
sal törekedni, szaggatni, valamire.
5. Versent iparkodott a' régiség, hogy előbb,
's előbb mozdíthassa a' hajós mesterséget.
6. Mindenkor fenyeseb névre hírre-igyekezni:
törni, szaggatni, verekedni . . : nagyobb be-
tsüllet, tiszt, méltóság után látni, lenni,
esni: híre' szárnyainak sűgárit úntalanúl ne-
velni: hírének határit killyebb terjeszteni . . :
neve' fenyefségét szüntelen' öregbíteni: hí-
rét, nevét magafsabbra emelni, keltetni,
hágtatni, reptetni: szép neve' szárnyainak
sebefsebben repülhető tollait szünet nélkül
nevelni: hírét felsőbbsegre fellyebbsegre vin-
ni, fenyesebbíteni: még több tollakkal fűz-
ni szép hírét.
7. Fáradhatatlanúl igyekeztem, munkálkod-
tam . . elő-menetelén: ér'tte, utánna voltam,
hogy első lokra férkeztessem, elő kelővé tehes-
sem; dolgainak minden elő-mozdítható út-
tyát ki-kerestem, - jártam: ; legíthető mód-
gyait, eszközeit ki-néztem, nyomoztam . . :
mindent el-követtem, hogy az azokban elő-
adódható (- kerülhető, - fordúlható) aka-
dályokat el - mozdítsam, - háríttam: reá-
keményíttettem, - közförültem, - szegeztem,
vetettem, - adtam minden erőmői, tehetség-
emet; reá függelztettem, vetettem elmémet,
hogy porból póltzra, szegre gyámolítsam;

- nevét virágoztassam ; ügyetlenségét, fogyatkozottságát tellyes napra deríthellem: töredve futottam dolgát mindenben : nem immel-ámmal (lágyan, puhán, únakodva) hanem nyersen (únatlan', szünetlen'; minden lágýittás, tágýttás nélkül, szorgalmatoskodtam fel-fegéllésén: minden-úttal nyomoztam szzerentséjét.
8. A' jóra kemény igyekezettel, kedvünk' szegésével, és alkalmatlanságokkal verdödünk; verödünk, érünk, jutunk. —
9. Köröm -- , test szakadással, vér-húlással jutottak a' vár' meg-vételéhez . .
10. Emberebb mód: a (körmösebben vⁱnni, fogni a' dolgot: jobban emberkedni, iparkodni.
11. Hamar meg tompúl a' jó igyekezet' éli (éle). Ne tágítsd (gyengítsd) a' jóra való igyekezetet.
12. Fáradtan fáradnak, ügetnek, nyargalnak a' világ' javaira.
13. Okos, gondos figyelemmel, és elmélkedéssel érette . . legyen az ember, hogy bá: or (ámbár) külső képe ábrázattyának minden tükör-fordúlással oda (el) múllyon; szíve' igaz minémüsége semmi lett képpen (semmi módon) el ne tűnyőn (v. ék) előlle.
14. Hiába igyekezünk a' Világnak kép-írásával árnyékozott ékeivel elégítettetni.
15. Éjjel nappal egy'aránt takarnak (gyűjtenek) a' méhek, 's érlelik a' mézet.

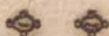

16. Ugyan ég a' munka kezében ; van is látatya munkájának ...
17. Jóságra .. üzö (szaggató, törekedö, iparkodó ..) ember.
18. A' hol az embernek dolga van, ott legyen keze, lába, kedve, gondgya.
19. Jobb lassan és bátorságosan, hogysen ízi be, és rosz'ül igyekezni.
20. Hagy' békét a' fel-, vagy mesz'e-mútatö igyekezetnek.
21. Èlve halva ért'te, utánna lenni, esni valaminek.
22. Hafzontalan' fáradozott: *nyert benne, mint Bertök a' tsikbann.*
23. Addig kelepele (zörgete, tsiripola ..) és tsúfzolá (vítatá, únszolá ..) a' dolgot, a' míg el nem áltá (áltatá, ámíttá) a' Királyt, hogy belé engede a' hadba: fel-vállalá a' hadakozást ..

I r á s ..

1. **V**isz'a-küldött egy' gyalog kis levéllel; nyitva vagyön (t. i. levele) mintha országnak, világnak írta vólna.
2. Nem a' világi böltsesègnek kopár mezein, és parragin (parlagin) hanem a' Sz. Írásnak hízodalmas rëttyein legeltetni a' híveket.
3. Az ö írásiból támogatták magok vélekedéseket. Meny'böl érkezett ígèknek tartották lenni könyveit.

4. A' mit a' levél el-alutt (felejtett, hagyott ..) meg-írom; nem-is ízenkènt, hanem érdeme-
sebb tagjaira nèzve.
5. A' mostani írók közül sokan ezen èdes in-
dúlatokkal fűszerfzámozzák munkájikat, hogy
annál kényesebbek légyenek az ízlèsnek: az
ifjúságba mesterül bé-tsepegetik a' rosz'ra va-
ló ízt: rá köszörülik kedvét a' fel-kapott szo-
kás' színe alatt: arra kíztik (kíztetik) hogy
kívánságának (v. tól) semmit meg-ne tagad-
gyon: valamit tsak kényesnek talál az ízlès,
az ínynek kedveskedésére mind öfzve keres-
getik: a' szerelmes történeteket szomorú ese-
tekkel, nagy tselekedetekkel, v. nemes gon-
dolatokkal fel-elegyítettik, öltöztetik . . .
6. Értelmes tollhoz folyamodgyál; minthogy
a' jó írók fellyebb jártattyák a' meg-szerzett
betsülletet.
7. A' mi világofság, és jó indúlatok' zsengeje
vayon a' Pogányok könyveiben, azt mind
Moyses' tengeréből, és a' Sz. Írás' könyvei-
ből merítették.
8. A' meg-keményedett, és bünbe-merültt em-
bert az írás' pallossa, (gonofzság-rontó atzé-
los pörölye) meg-töri: az Isten ígéjének ve-
rője (pörölye) a' gyémánt-keménységű ízi-
vet-is meg-ronttya, és vétke' töredelmefsé-
gére lágyította.
9. A' Sz. Írás az Isten' akarattyának tsalhatat-
lan tanúja, bizonyosága.

10. Nem szó-váltásra (- tserélésre , - szaporítá-
ásra) hanem igazság -- meg-ismértetésére
kell rendelni az Írást.
11. Jóllehet minden hiendő dolgok tulajdon, és
nevezetek szerént írásban nem találtatnak :
de azért némelly közönséges taníttások, és
parantsolatok erejében, bé-takartt, minden
hiendő dolgokra tanítt a' Sz. Írás.
12. Ki-magyarázott, és szóról szóra való paran-
tsolattal (ki-fejezett 's nyilván-való, szájba
rágott ígéssel) nem taláztatnak az Írásban.
13. Írják, hogy a' Sas, szárnyára kerekedvén
(kelvén) a' Libánuson termett tzedrus' ve-
lejét, és völgyét (medulla) ki-szedi.
14. Bosz'ú-írásfal) boszontó, szidalmazó, mē-
regbe, -- epébe-mártott) tollal mászon ne sze-
gezgefs.
15. Idétlen, ét tsirájában meg-poshadtt; hē-
gyēis, szēges, fūlānkos; hartzoló -- írás...
16. Ellenzeni kell a' jámbor szem' eleibe botsá-
tását a' mérges harapású írásoknak.
17. A' ki tsak a' moly ette írások között tanul-
lya a' *politico*t, nem tesz remek munkát.
18. Többen többen bukkannak a' Világba az
apró tseprő újság-írók.
19. Valakit a' pártosok' lajstromába írni: pár-
tos nevet adni reá, v. néki, v. azt sújtani
a' fejéhez : pártos számba írni, vetni va-
lakit.

20. Nem szabad kinek-kinek maga értelmére tsigázni, illetgetni, alkalmaztatni, húzni, fatsarni, vonni, tekerni; maga fazeka mellé szittani; maga részére-eröltetni, hajtani, forgatni az Írást; v. kinek kinek ítélete nem igazgató sínórja a' Sz. Írás' értelmének.

21. Az Írást rosz'úl magyarázni: vizf'a-fordúltan szóllani, 's az Isten' ígéje' bizonyságít vizf'a-szegezni: erőltetett, kaptázot, idegen értelembenbe üttetett, új bárdal faragott, színlett, simított magyarázatokkal élni: agyafártt találmány'ára nem tsak lágyan hajtani, hanem tsigán-is vonszani a' betűt: orrán, v. orránál fogva vonni; más értelemre hajtogatni; vastag hazugságokkal halmozni, terhelni, döglelni, fogtogatni, félszegíttetni, hamis magyarázatokkal bé boronálni, meg-motskandani: az Isten' hamisán magyarázott szavainak festékével fedezgetni, enyegetni a' mérget, fenét: külömb félét okoskodni, hogysem az írásból ért: az írást hamis magyarázatokkal kendőztetni: az Apostoli tudomány' ágait más formára, kaptára ütni, verni, sáfára vonni: az írásba, annak értelmébe rút tsávat önteni: az írást méreggel fel-eresztteni, meg-keverni: az írásból új értelmeket satólni, koholni, faragni: új, idegen magyarázatokat görgetni mások' eleibe: fellyül (v. fellyebb) akarni lábbani, levegni, járnai az íráson-is: abba keze' szeny'ét vastagon mázolni: meg nem gondolni, hogy

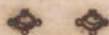
- az írás nem varga bőr, hogy maga kaptájára (hoz) méréhese: hogy színesben gyűlöletsék az igazság, igazán ki nem fejtegetni a' közbe -- (ellen) -- vetésnek székét, velejét; hanem derekason húzni az übröt a' Varga Bálint' kaptájára: nagy bátorsággal patogtatni, emlegetni az írást, hogy vele színadódgyék a' taníttásnak: az írásokkal kelepztét hányni, tsinálni a' botlékony elméknek: a' mit az írásból hogy már (tudnillik) kikotlott valaki, Isten' szava gyanánt árúlni: tulajdon elméjének mintegy' réfjével, és fingjével mérni az írást: szembe szökni az Isten' szavával: fokszor el-rugni az írástól: el-a-karni szaladni az írás' szavai elől. L. Ész. 38.
22. Valamire hafzontalanúl kergetni -- (hordani; idézni - elő a' jámborok' írásáfit,
23. Mikor ezt írta, a' lúd' tolla (az író-toll) megelőzte elméjét: nem tudta, mi végre mennek-ki pennája' orrából.
24. Írd reám (az én szakállamra, fizetésemre) ezen költséget.
25. Valamit más ellen tsak gyomroskodásból, haragból, fel-lobbant indúlatból -- írni, irkálni, szemetezni.
26. Fa-nyelű (fél-szerű, allyadék, sepredék, vakarék, hitvány, gízgaz író.
27. Az írást, könyvet meg-tsonkíttani, -- fél-szegítteni, -- herélni.
28. Szeggel szeggel ütni, és az ő írta verseket versekkel szájába verni,

29. Szegesen (fundamentomából, gyökeréből)
a' nèp' eleibe magyarázni, fejteni az Írást.
30. A' Sz. Írást süveg-vetve (le-tève, hajadon
fővel) olvasták a' règi jámborok.
31. Valamit jó következéssel (*per bonam con-
sequ*) ki-hozni, -- ütni -- az Írásból.
32. Ugy mosogatni szappanyozni az N. N. vé-
ka alól ki-vontt írást, hogy soha olly mos-
dott, és fel-kendett -- nem vólt. Sok c'jele-
zéssel írt munka.
33. Elő -- v. elé -- kelhetõ dolog, felelet.. né-
ha találtatik írásáiban.
34. Valamit találhatott a' Sz. Írásban, mind
erre a' szolgálai ábrázatra illette, vonta..
35. Minden vóltt jó Császárok' nevéket egy' ke-
rek gyürüre fel lehetne írni; a' többi mind
béllyegés vólt.
36. Fel-forgattam némelly keverék írásimat.
Maradvány írás.

Az Isten, kezdete, léte, 's vége minden dolgainknak: bizonyos helyek' határiba nem rekezkedik: egek' egitől meg nem környékeztetik környül-vétethetetlen: nem láthatatik: a' gondviselésnek magafs vártájából (ör-álló hely'éből) vígyáz: nem ül nemán, izem-bé-húnyva, kezeit egybe-kóltsolva, az égi magafságban: ügyel a' földiekkel: magán-való jelenése által fel-készítette a' Prófétákat: minden gonoszt ki-szorított az ő közönséges gyűlése' határából: nem engedi, hogy a' Világi jókból tisztán igyunk: zabolából itattya a' jámborokat, és szájon hordozza: meg-keni a' Világi állapotot keserű e-pével: nem üdöre fizet, hanem munkára: három, és nègy ízig (generatio) meg-fanyargattya a' fiakat aty'ok' hamaságáért; nem engedte, hogy tízed' ágig (ízig) templomban izólgállyanak a' fattyú fiak' maradéki; a' napot jókra, 's gonoszokra egy'-aránt költi, virraszttya: maga bő-kezűségének gazdagságát menyegzője' napján mütattya: minden szaporodásnak első kút-feje: az ő akarattya meg-lelt dolog: segédségén fordul-meg minden elő-menetel: irgalmaságának tselekekedeti (v. e) leg tettejobb, láthatósabb: türedelme végetlen várakozással meg-tömött: tellyes értelmére (által-értésére, meg-fogására) nem ágaskodhatik a' véges fáradékony elme: mivinek minden alkotmány'it szóval ki
nem

nem fejezhetni: hatalma a' Világi dolgok' folyásának határhoz nem kötötett: hozzá senki nem egy'enlíthető, hasonlítható . . ; minden egy'enletlen hozzá: ötöt emberi elme' mértékével meg nem fontolhatni: haragjában az imádság meg-hajttya, engeszteli, kérleli: nints nála szem . . , v. személy-válogatás: annyit ér előtte egy'ink (egy'ikünk) mint másink (málikunk): nem lehet az ő erejét a' természet folyásának mértékébe vetni, 's azzal fontolni.

2. Noha az egy' Isteni természetnek egy'enlősé géből a' tellyes Sz. Háromság íúli, és jutalmazza az embereket; de külsőképpen, és látható ábrázatban, érzékenység alá vettetett színben, mindenek' láttára, és hallottára, Krisius Urunk maga vészén számot, maga mond Sententziát az utolsó íúletben.
3. A' Szent Háromságnak tselekedete köz (közös) a' három Személyekkel.
4. A' nyelvnek öfzve-vefztését, közönséges fedékenységét okozni, az emberek' elméjéből ki-törölni; ökot nyelvéktől el-fzakasztani; külömbféle nyelveknek értését, szóllását az elmébe önteni, nyelven-fzóllást adni, Istennek tulajdon tselekedete.
5. A' Fiú Istennek emberi természetünkkel személy szerént való egy'esülésének méltóztatása olly titkos, hogy, ha tellyes életünköt annak értésében fo'ytatnók, sem érnök-el.

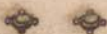

6. Az Íge a' tiszta Szüz' ölébe hajla (hajola, hajlèk) mèhében fogantatèk: az emberi természetet a' Fiú Isten a' Szeplötelen Szüz mèhében személy'ének egy'esülésére emelte.
7. Ez a' Királyság, az Isteni Személynek egy'efülésében, mindgyárt illette a' Kristus' emberségét.
8. Ebből a' szóllásból, Istennek rajat (pluralitas Deorum) nem fatsarhatfz.ki.
9. Valaholott (valahol) az egy' Istennek adatik a' teremts, ott az Isten' nevezeti (e) állattya szerènt (essentialiter) az egy' Istenèrt vètetik, ki Atya, Fiú, Sz. Lèlek.
10. Az Isten néha sokság formán - való ígével èl, v. szóll.
11. Az Isten' Fija az egész' emberi nemzet' vètkéért áldoztatott - meg: magát fel --, megáldozta.
12. Az újonnan született gyenge gyermeknek elövel-èrö (eleve-èrö -- v. zsengülö) jósága Istentől vagyon.
13. A' Babilon' lakósi fárkányt isteneltek: imádtak isen gyanánt.
14. *Hogy' imádgym (Istenelleyen) a' mi nem Istenem?*
15. *Kinek Isten mit ád, ember el nem veheti.*
16. *Tudgya Isten, mint kell lenni.*
17. *Kinek Isten baráttya, könnyenn üdvözül.*
18. *Az Isten-is munkára fizet.*

19. *Nem jó, Istennel követ vetni: újjat vonni.*
 20. *Jó az Isten, jót ád -- Él még az Isten.*
 21. *Az Isten sem vész ott, a' hol nincs.*
 22. *Kristus' el-jövele előtt egy' maroknyi zsidóságban vólt valami szikrája az Isten' isméretinek.*
 23. *Minden tselekedetnek szándékos végét tekinté Isten inkább, hogy - sem a' munkák' tselekedetit.*

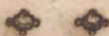
Í t é l n i . .

1. *Leg inkább azok szemesek mások' meg-ítlésében, a' kik tsipások a' magok' látására: magok háta-konn nem látván az ifzákot mást tsúfolnak ennek terhével: mások' vallát terhelik magok ifzákjokkal: bár magok' kebelébe tekentenének, v. bár magok házok előtt sepergetnének! annyi seprésre-való szemetet találnának ottan, hogy azok' tisztogatása miatt nem érkeznének mások' tselekedetinek meg-rostálásához, v. ítéletre; más házándí v. szemetén szemesok; othonn pedig vaksik: ezek, ha szemékből ki-álló gerendájokat megtekentenék, tsinnyábban piszkálnának mások' szemeténn (ébeenn).*
2. *Szántt, és tekéltt, ítéletet ne vígy..; hanem a' dolog' mivólttából tégy, lás, utólyára törvényt.*
3. *Minden-kiről és miről józan ítéletet hozni.*

4. Mint tegyek ítéletet, mit mond gyomrából (ízvéből: tettelés nélkül) és mit hazud barátságért.
5. A' kerületes (kerülni való) és kívánatos dolgokat megismérni az érznek ítélő ereje.
6. Tisztesség' -- vezetésére ítélni valakit: tisztessége'.. vezette'nek, gyalázatosnak ki-hírdetni.
7. Tekéllett (*deliberatus*) ítéletet ne tegy indító ok nélkül más tselekedetiről.
8. Hallomásból lafsan járjon, lépjen, menyen, erezkedgyék .. az ember az ítéltre.
9. A' mit az Istenhez illetlennek ítülünk, azt tagadással távül vefsük tőlle.
10. Akármely hofz'ú - östökü (hajú) és rövid - efü kofa, akármelly nyalka, és szerzem katona, vagy kapta - büzü mives legény ítélő mester nem lehet az Sz. Irás' dolgában.
11. Tsak az hamis emberi ítélet fértzeli ... ezeket hozzájuk.
12. Az okos ember, akárminek betsüllésében, és jó --, vagy gonosz mivólttának ítéletében ne kövesse a' község', vagy lokaság' javallását, vagy a' tettetes színt; hanem igaz fontba (mérő serpenyöbe, latba) velsen mindeneket.
13. Ezt ne íüllyed, vellyed, újjomból szopott dolognak .. lenni.
14. Akkor vígyáznak a' Bóltsek, mi ítéletet forgatnak egyvelesleg az emberek, mikor a'
ke-

- kezeken forgó dolog vége felé szakaszkodik,
tart, indul, jár.
15. Millyen ítéletet fognak forgatni, hozni munkáiról a' szem-füles könyv-bírák.
16. *Ítélje meg*, és állja boszúját ennek az Úr,
v. *a' ki fejünk felett áll.*
17. Nem kell az Isten' szavát a' szemnek, szájnak ítéletére bízni, támasztani, botsátani...
18. Ítélet' napján a' koporsók meg-nyilatkoznak, nyílnak.
19. Az emberek' ítéletén nagyot ne építs.
20. Tsak artza-látásból ne ítélly.
21. Bánatra siet, a' ki hamar ítél.
22. Siet az ítélet' szörnyű meny'dörgése.
23. Az igaz ítéletnek meny'kövét fejére le-híni.
24. Az ítéletet, játékot, dolgot -- meg-zavarni.
25. El-ítélni, -- perleni, -- tulajdonítani -- más-tól valamit . .
26. Ezekből már el --, ítélheted, mitsodás legyen . .
27. Ép, egészséges íz, egyenes ítélet kívántatik a' választásban.
28. Bársony mellett bársonyról kell ítélni.
29. *Magáról ítélni másokat: a' ki futtöbenn hál, mást-is ott keres: ki mibenn tudós, abbann gyanós: másokat magához, maga lábaihoz kaptájához mér, mérsékel: maga rámájára húz, felzútt.*

30. Értz -- törésre (*ad metalla*) ítélni, kárhóztatni valakit.

J á r n i.

1. **É**letben jár (élete' vesztében) a' kérdés; és halál a' fején, ha meg-mondgya az igazat.
2. Lélekben, főben --, bőrben-járó dolog: lelki, -- testi -- büntetés alatt kötelező.
3. Az ígéret', 's meg-tagadás' dolgában okoson járj.
4. Tisztiben-el-járt a' néki adatott gira (talentom) szerént.
5. Bóldognak nevezhetik járttokot: igen szerentsésen jártak.
6. Asztal után, elő-kerülvén a' hűs órák, fétálni indulának.
7. Egy' mást üzö, 's bokrosan járó ellenség, gond —
8. A' dolog' székében (velejében) nem mesz'e járnai mástól.
9. Két v. több napi-járó mesz'e van, esik, tölünk az a' helyy.
10. Le járta a' garat a' fel-öntött búzát: vége van az örlésnek.
11. Gondolattal egy'es szapora járás: olly sebés, mint a' gondolat.
12. Nehéz gonddal-járó viaskodások' pallyája.
13. Efze, nem tsak szeme után járnai.

14. Mi szükség' dolgában jöttél, jársz, kelsz?
15. Nagy lepteében (olálkndva, láb-hegyen, nagy halkan) meg járta . .
16. Szünetlen' járni (róni) az utzákat.
17. Zöld mezőnek bársonyán sétálni.
18. Valakinek dolgát járni, futni, üzni, hajtani, forgatni: abban járni, kelni, munkásnak lenni.
19. Nem vagyok otthonos: fokfelé van jártom.
20. A' hamar gyúladó szerek között meztelen (szabad, fedezetlen) gyertyával járni.
21. Vagy öt hagyíttásnyi földre ők is tábort járanak (mérének, határozának, ütének, verének magoknak; táborba verék-magokat) és meg-kezdék késérteni a' Magyarokat.
22. Hegyefs vas fonalakból öfzve-fontt hevederben (cilicium) kézről-függő olvasóval járni a' templomokat, szarándokat (szarándoklágot) járni.
23. Munkás fáradsággal, fő töréssel -- járó dollog
25. Azon Ország-úttját járni a' többséggel: a' fokasággal gondolkodni . . .
25. Nem szintén elég nyelvére tsalni szíve' járáfát.
26. A' ki előtt világot tart a' józan ész, halkan jár: nem hebehurgyálkodik.
27. Nem járni az Evangyéliomi kerék-vágásban, hanem kerengőben.

28. Az óra-járásból meg-ismérheted a' várost.
29. Tólnát, Baranyát bé-járta : sokat tsavargott.
30. Rêg, hogy ezen baratzk-fa alá jár.
31. Olly mesz'e jár tölle, mint Béts Budától, v Makó Jerusalemtól.
32. Éjjel jár, mint a' bagoly. Jár, mint Orbán' lelke.
33. Ugy, jár, mint a' perezslen, v. harizs: frissen.
34. Ha vendégség be akarsz járni, késed legyen (rég-i szokásként).
35. Kérkedékeny leány, tudod, tántzbann hogy' jár.
36. Ha meg-kezdik egy'szer a' szalonnát, red' járnak.
37. A' testi gyönyörüségek gözzel járnak; az elmebéli vígasztalások vidám szikrákat hány-nak, és nem hagynak magok után ásító únalmat.
38. Frígyet . . kezdenek járni (szerezni) közöttök. Más' eszén járni. Fen-járó szèp böltseség.

Játék..

1. **S**isak , pántzél , karvas , szép ragyogási-
val játszik a' verő-fény sütő lúgárral.
2. A' mit a' Teátromokban (játészó színekben,
játészó - v. játék-helyeken) fel-adnak , mind
azon hím munka ; a' derék fogás , már bü-
dös maszlag ; az útóllya , mérég és halál.
3. Gyűrűre öklekezni , és minden vitézi lovag-
ló játékokot üzni.
4. A' játész (játékos) beszédet , tréfát való
gyanánt nyeldekleni.
5. Fel-törlött homlokának (szemtelenségének)
hívságos alkotmány'ival játészani , tündéres-
kedni.
6. Való dolog , hogy a' játékról régen el-köl-
tem , le monoltam.
7. Játészik már az Echo a' török dobokkal , ad-
ván feleletet víz'a-vertt hangokkal.
8. Ki-játészani (játékban meg-gyözni) valakit.
Ki-játészani a' lovat , órát . . R'a játészani va-
lamire . El-játészani minden pénzét . Valaki-
től másnak által-játészani a' jószágot.
9. Ha fel-tett , játészania kell veszteséggel-is.
10. Változálsal közlik egy' darabig . . , fordúl
a' szerentse' szele . . , örvénybe terítik ; meg-
vínak erízény'ével , míg Izája tátva ki - ad-
gya lelkét.
11. *A' játék . . nem kenyere* : a'val nem keresi
kenyerét.

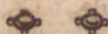

12. A' kegyes renddel folyamló befzéd, nyertesén játszik a' szívekkel.
13. Kellemes mosolygás játszik tekèntetében.
14. Felhökkel játszodozó magafs fák.
15. Ki-fitított kártyával játszani sem halzon, sem mülattság.
16. A' gyermekek a' víz' színén követsekkkel szőnek: követseket ugráltatnak.
17. Játékosb (mülattságosb, fiatalb, virágzó) esztendők.
18. Forróbb játéknak dőlni, esni; abba felé veszni, böszülni . .
19. Te vagy é, vagy szemeimet színes képzek játszodtattyák:
20. Fel-serdültt gyermekségét játékban . . fogyatni, foglalni, tölteni, költeni.
21. Szabados mezeje lévén játékának . .
22. A' kerengő ördög szem-bé-kötöt játszik vele.
23. Idegen pénzzel játszani: tölözni . . .
24. Kellő tekèntettel, kedves mosolygással repíttik ajakokról a' játékos ígéket.
25. Fenn áll a' roppant játszó kög (gömbölyü kerület) mellynek külső fala körül-vétetik négyes kő-abrontsokkal (övedzetekkel, pártázatokkal, párkányokkal, hevederekkel.
26. A' kelevéz-játékos egy'be-ütésekben megölettetni.
27. Holmi játékkal el nem ütöd (nyered) menny' országot.

28. Zöld táblán (pileárd) játszani; vagy allyas, roz' kártyával.
29. Két ifzák (tüfzö, övedzö erfzény) pénzét el-játszodta. *Efzesnek, v. szemesnek-való a' játék, vaknak az alamisna, tzigánynak a' vak ló.*
30. *Ne játszál Angyoddal.* Felest jeletlent (par impar) játszani.

R ó . .

1. **R**oz'abbodik, a' ki nem jobbúl: a' folyó víz ellen nem menni, le-menni.
2. **A'** külső jók fövenyen vetett fundamentomok, jègen rakott épületek, szél-háton járnak, v. szél-szárnyon repülnek.
3. Nints a' földön olly jó, melly abajdotz nem vólna: fogyatkozásokkal halmozottak, rakvák, tellyesek, terhefek, elegyek, bèvesek a' világi jók.
4. Nem mind jó, a' mit a' világ fényesen tünet: *nem mind arany, a' mi fénylik.*
5. Az ördög' sokadalmában drágán vásárollyák a' világi jókot.
6. A' jóságos tselekedet nem szorúlt keskeny helyre: az úri palotákban - is fénylik; ott mütattya ragyogvány'it, mint a' dèli magasságra emelkedő nap, tellyes pompával, 's méltósággal. *Fele jót tesz', midőn mással jót tenni nem akarván, azt hamar meg-tagadod.*
7. A' nyomorúságnak leg jobb orvoslása az el-felejtés.

8. Mi jó van abban, a' minek el-nyerése meg nem nyugottya kívánságunkot.
9. Vajha meg-tökéltesednék (-- tökéletesítetnék) bennünk a' jó!
10. Tiszteid (tisztségeid) tekintetefsége --, minden egyéb világi jók, mikor kívántattnak, gyötörnek; mikor birattnak, terhelnek; kínzanak, mikor el-vefztettnek.
11. Jobbára ott ágaskodik az írigység, .. a' hol tornyoson költ minden féle jóság.
12. El ne búsully a' rosz'ban; el ne bízzad magad' a' jóban.
13. A' jóságnak gyönyörüsége minden fájdalom' érzését meg-tompíttya az emberben. A' jóban meg állapodott lelke.
14. Jó, vagy rosz' helyen költt (tett, esett) jó-tetemény, v. teteményezet,
15. Nem jóság, leg gonofzabbnál jobbnak lenni.
16. A' tehén isméri jó-tett (jót tett) gazdáját; a' szamar reá tart a' jáfzolra; az hál'adatlan füll Yosíttya a' vètket, mellyel jó-tett urunkot búsíttyuk.
17. A' jót-is gonofznak akarják tüntetni, v. ellenben.
18. Tsak magán Istenre nèzõ jóság: *Virtus Theologica.*
19. Olly jóságok, mellyek a' világi erköltsököt igazgattyák, és az emberi okofság' vezèrlését követik.

20. Harmadik rendbéli jóság (*vistutes*) a' maga akarattya, és erköltse' vezérlését nézték.
21. Ura-hagyott (uratlan, el-hagyatott) jószág.
22. A' jóságok' nevelésében sem magának hárt nem hányt, és végső jelt nem emelt.
23. Minden jóban kell a' fiakat öregbíteni, vastagítani. — A' jóra nem akar öregbedni —
24. Arról bizonyított Isten, hogy a' szegény' el-tett jót magával tett jónak tarttya.
25. Jóság, v. tökéletes jámborság, v. tökéletes erkölts' jósága.
26. A' füvek' vastagsága, temérdeksége, jelle a' jó földnek . . Nem szinte jól mondá.
27. Tetézett . . benne mindenféle jóság.
28. Fáradsággal mennek a' betses jók végbe.
29. *Jobb kevés bizonyos, mit sok bizonytalan: jobb ma egy' veréb, hogyszem hólnap egy' tüzak.*
30. *Jobb távúl szeretni, hogyszem közel gyülni.*
31. *Bíbor, bársony, vendégség; jobb egy' napi egészség.*
32. *Jó létz, v. jó támasz jó sövényt tart: betsüllet nevelője a' mesterségeknek.*
33. *Jó, hogy szarvat nem adott Isten a' disznónak; mert minden-kit fel-öklelne.*
34. *A' zavaros vízben leg jobb a' halászat.*
35. *Nem jó a' ház gazda nélkül.*

36. Jó-tett hely'ébe jót ne várj, v. ellenben.
37. Oh régi jó! oh tempora!
38. Jó ember, mint a' darab -- v. falat-kenyér.
39. Te sem vagy jobb a' deákne' vásznánál.
40. Szomjú ökörnek zavaros víz-is jó.
41. Mind jó ott lakni, a' hol betsüllete van a' jámbornak. Nem jó a' gyermeknek a' kés. Leg jobb Szaká:s az éhség. Ember emberrel jó.
42. A' meg-tiltott gyümölt's leg jobb ízü: a' lopott víz leg edesebb.
43. Jól-kapálttt (miveltt) kis kert második mé-szárfszék.
44. Jobb száz irígy, mint egy' szánakodó.
45. Jobb magánn, hogysem rosz' társal lenni.
46. Jó lakásnak jó hagyás a' vége.
47. A' beszédnek egyenesse jó; a' mankónak horgafsa.
48. A' valóságos jónak kívánsága természet fze-rént belé öntetett az ember' szívébe; de a' tsa-pongó tsalatkozástól a' tsalárdra horgíttatik.
49. A' jó vég köti kofzorúját a' munkának.
50. Nem mind jó, a' mi kívánságodat kíztet-geti.
51. Jobb (nagy, szép) apja, v. any'a a' gyer-meknek.
52. Jobbadon (jobban) van. Két, jóra való' fiya vólt. Fekete földbenn terem a' jó búza.

K á r . . .

1. Sok szép-eszű, látott, hallott, okúltt, forgott emberek-is néha szörnyen (igen nagyot) botlanak, és nagy károkat kintseznek magoknak.
2. Kárallya (kár-néven veszi . .) minden értelmes ember az egyéb felséges tökéletességeket benne: kárallyák nékik ezeket.
3. Kárallanám (kárnak, v. károsnak tartanám) ha el-maradna valami belőle —
4. A' kár-vallás, fogyattya szem-legeltető javainkat, a' telhetetlen szem' kívánságit, a' dagályos szű' kevélyeségit,
5. A' szenvedő félt a' tévőnek kárával, fájdalomával ki --, meg-elégíteni.
6. A' kèremès (kèrès, kèrelem) mellett arra kötötte-magát, hogy a' meg - léruddt, káro-fúltt, károsodott . . félnek mindentről (v. benn) eleget tészen.
7. Ember --, 's lóbéli kár nélkül esett egy' részről a' tsata, viadal.
8. Országos kár, mikor egy' Istenfélő ki - hal közülünk.
9. Erköltés -- bontó, üdö-vezető, álmom -- 's me-se-fejtő tséltsap olvasásokban enyelegni.
10. Rövidségessékké (károsokká) tenni másokat.
11. Meg-lészen (térül, -- fordúl) az ő kára: helyre jó.

12. Kár kárt szokott tenyészni; maga után húzni: egy' meny'dörgés gyakran mást is hajt: egy' galibát sokszor farkán ér más-is.
13. *Tanúlly a' szomszéd' háza' üszögénn.*
14. *Bolondnak bot koll a' kezibe, 's egy' fa pénz; ha el-veszti sem kár.*
15. *Búza -- fereg a' háznál a' lajha (renyhe, rest, dologtalan, munkátlan) tseléd.*
16. Bolondnak a' kár nyittyta szemit.
17. *Szevontsésenn, tanul, ki más' káránn tanul.*

K e d v . .

1. **T**sak le-süté (-- üté) fejét, és nagy félkedvvel haza ballaga.
2. Fél kedvvel (fél örömet, nem tellyes kény'e szerént, bánom -- szabásúlag tenni valamit, fogadni valakit.
3. Pokol -- (mord) -- kedvü; kedve -- szakadt, -- vonúlt, -- tsökkentt, -- le-szállott; szetlen büzetlen, béle-büfzhödt -- ember..
4. Jó kedve duzzad (v. n): ér, érkezik, ered, indul, támad.
5. Más' kedvébe, barátságába . . magát bé-színleni, -- fúrni, -- lopni, -- tsúfztatni, -- : más' kedvét -- el-nyerni, el-ütni, magához von-szani, foglalni, hódíttani, kötni, füzni -- : más' kedvébe magát bé-tenni, -- szerezni, -- iktatni, -- ültetni, -- állíttani, szerkeszteni, -- helyhetni, -- szegezni.

6. Másnak el-fonnyadt kedvét fel-építeni, 's újítton újítani.
7. Ezzel kedvem teltt lehetek: kedvem meg-telhetik ezzel: tetézheti, pontra tellyesítheti ezen dolog kívánságimat: ezzel meg-szünhetnek ki-tsapó gondolatimnak nyughatatlan vágyódási.
8. Ugyan tsak ott száll (állapodik --, tsendefedik --, nyugszik meg kedve, elméje; vagy tellyesen (tellyesleg) sehol sem.
9. Maga jó kedvéből (önként, kész szánttából) tselekedni valamit.
10. Nem viszket kedvem, kívánságom utánna: nem hajt hozzá.
11. Választott-képpen (meg-külömböztetve) kedvelleni valakit.
12. Kedveltetni (kelletni) magát. Vad kedvetlenség.
13. Sétálni; magát, 's másokat is múlatni, néha ugyan el-mehet a' meg -- vídúltt elme; de jobbára otthon maradgyon.
14. Igen jó -- kedvü: *fel-tette az Orbán' süvegét: hogyonn, völgyönn lakadalom van nála.*
15. *Kinek mihez kedve: nints ott rövidsége.*
16. *Otthonn lakjék, a' ki kedvére akar élni.*
17. Hogy fülének se szegje kedvét; el-üdüzött (ki-tett) napokon meg-jelen a' muzsikára.
18. Mi kedvet lelhet előtted a' fel-kapott kopott (vásott) szokás?

19. Kedvet hanyatított (tsorbított, szeg...) a' szerentsétlenség.
20. A' jó kedv leg jobb fűszerfzáma a' nyomorúságnak.
21. Vízkettem azután kedvét azzal: venné méltó gondba ki-nyíltt szerentséjét.
22. Versent iparkodtak néki kedveskedni.
23. Hogy jó kedvét marasztaná, és nevelné..
24. Ő vizkette kedvét, ő közörülte kívánságát erre.
25. Egyedülségében (magánosságában) szépen múlatta magát. Kedv-bomlás.

K e m é n y --

- I. **K**emény kőszikla van szív helyett mellyében: szívét atzél keményítettte: fától -- szakadt: kővé vált szív: szív helyett értz vagy on öntve belé; v. értzet visel: minden irgalomból, könyörületességből ki-mosdott, -- vetkezett . . : vad, keserülhetetlen természetel bir: *tigris szoptatta: sárkány tejenn hizott:* nem Keresztény anya' tején neveltetett, hanem sárkány epén: *kőnél köebb: fával fább:* atzélal béllert: minden kérelemre, esdeklésre, esenkedésre süket; bé -- dugúltt-fülü, el fá-súltt érzékenységü: *kegyetlen, mint a' farkas:* vasaltt-szívü, kősziklás, marpézus' értzével keményültt, Boreas' derével hidegültt-szív. Fennyen keménykedni.

2. Ezekre a' gyémánt szív-is meg-lágyúlhatna.
3. Ebben igen kemény akaratú: atzélos ezzel kívül belől akarattya.
4. Nèki, r'á, hozzá, keményedni valaminek, -- re, -- hez.

K è n y . .

1. **A** kármelley kényeség sem neheztelhet iránta.
2. A' gondolt mesterséges szépítésnek kényes-
fei.
3. Maga kény'e' rándulásához képest p. o. ten-
ni a' dolgot.
4. Kedve' 's kény'e' telésével látni .. valamit ..
5. Újabb újabb kedvet vadászó kényeség.
6. Finnyás (kényes) gyomrodot nem öröme-
símelyletem, és tsendes nyúgodalmadat ked-
vem ellen zavarom.
7. Ezen kényes gondolattal foglalatoskodott.
8. Tudomány'a utánna ön kényén (sponte sua)
el-olzol: üszögében, kezdetében, tsirájában,
ön magától el-enyészik.
9. A' lelki kényeség utánunk lábalhat, ha
nem restelli: a' hívságokba merülttek' sza-
vai)
10. Kedv-töltő kényeség. Kény'el hivalkodni.
11. Lágy kény: puha kěj, gyengéltetésre haj-
lás.
12. A' betsüllet, ha fenyés, kényes; minden
motsök meg-látzik rajta.

K è p . .

1. **A'** gyalázatnak , jóságának . . . igaz képével nem ismérkedtél még meg.
2. Elöttem a' képe a' gonosz mesterek' szönyű műhely ének.
3. Fel - , 's félre-pillantva ezer , 's meg' ezer képeket írni a' szívekbe.
4. A' képek' tiszteletök (*σ. v i*) a' szentekre háromlik (*- ol*), igazítatik , térül , nem a' képekre.
5. Hasonlatos (hasonló , v. hasonlítottó) képeket tsinálni.
6. Ez ő néki szakasztott képe: éppen mása.
7. Mennél kormosabb mását , annál igazabb képét adtam , p. o. a' bűnnek.
8. Képebeli (személyebéli , képét - , személy'étviselő ; képeben , személy'ében küldött , küldetett emberben meg-jelenni . .
9. Ez a' kép , mellyet a' szerelem tüzes nyomdékokkal (v. *mad*) ütött szívébe , tellyes (e-gész' elméjét el-fogta ; meg-töltötte , - bájolta ,
10. A' közönséges gyülekezetekben a' tanátskozó helynek kellős közepin Királyi székbe tették a' Sz. Evangyéliomot , mint Kristus' képebeli Mestert.
11. Epe nélkül-való , de igen tényésző galamb képeben jelent meg a' Sz. Lélek.

12. A' kép - , szín-mutatot (két felé adózót)
gyűlöli az Isten; mivel kívül hímes koporsó,
belől poshadtt döggel büfzködik.
13. Ezekben a' jó szokásnak leg jobban ki-
nyomatott képe rajzoltatik.
14. Valaki' képét mészből (*gypsum*): - ki-ábrá-
zolni, - építeni.
15. A' támadó indulatokat minden képes jóra
vezérli az alázatosság.
16. Akkori állapotomnak mivóltát képesint nem
beszélhetem-elő.
17. Képes udvarisággal fogadni valakit: ki nem
hagyni semmit a' képes (illő, kellő --) udva-
riságból: képesen (illendőleg..) viselni ma-
gát valakihez.
18. Fonákúl fordúltt , 's vísz'a járó képtelenség.
19. Hitelre képtelen ez (hihetetlen) ezt nem
képes el-hinni.
20. Ha tettében (valójában, valósággal) ollya
nok , a' mint képüket adád (szakasztád ; a
mint ökököt le-írad , -festéd , ki-ábrázolád ..)
kerülni-fogom , hogy meg ne döglennyenek.
21. A' futásban vetődött port-is elevenen le-
képzelní, képezni, festeni.
22. Az íge , füleim ; a' képek , szemeim által
önttyák , öntik .. szívembe ismérétségre a'
tilfzteletet..
23. Kemény képbe szedett artza: haragos te-
kéntet.

24. Nem szükség a' mi gondolkozásink' képzetét abban fászfztanunk.
25. Képes (tisztes, tiszteltes; v. szabados, lehetséges) dolog. Képes hát aggódnom.
26. Életének tsak imént hasadtt hajnalában levő szüzetske' képe ötlük, tűnik, szemeimben tisztább a' tiszta követseken ezüst lábbal léptelö folyomány' kristály'ainál; fejérebbe a' hevenyében le szürtt téjnél; ékesebb a' tsillagoknál: szemeit kegy ragyogtattya; menyeyi homlokát, artzáját liliomnak ülik, melyek gyengéded ajakin meg-pirúlnak, 's-elözik a' kláris virágot.
27. A' kép faragónak-tudós kezeitöl élednek, lelkesednek a' márványok.
28. Noha egy'ik tyukmony hasonlitt a' másikhöz; mindazáltal egy'ik nem képe a' másiknak.
29. Töllök vették képit (szakasztott módgyát) rend-tartáfoknak.
30. A' mindent sokra-mondó emberek jelét adgyák annak, hogy még eddig tsak apró, és tsekély dolgok' képei forgottak előttök.
31. Képet menyeyi formából szakasztani.
32. Képeknek tiszteletlenségek.
33. Isteni hasonlatofságra ábráztattunk, képezettünk: . Isten az ő hasonlatofságát reánk vetette.
34. Ki-képzelní.. a' bün' gonofzságát.
35. Nem jó kép (jel, látat) ez ő benne.

26. Oltsó képét adni valaminek : betsmérelni :
vékonyon, hidegen dítsérni.
27. Mindenik betűdben lelkesedett képed, 's
meg-elevenedett előttem.
28. Mellyhez való képest : mire-való nézve.
29. Képesint (képes módon, illendőleg) le-
het ezekben öröme.
30. Ózflopos lovas képe értzből van öntve. Szép-
tsinálmányú kép.

K é r d e n i . .

1. **M**int a' hegyess tör, úgy meg járta szíve-
met kérdő (puhatolódó, nyomozó, fagga-
tó, tudakló) fúlánkja.
2. Töre hegyre (szorolsan, aprólékoson) kér-
dezni, értekezni.. valamiről..
3. Akadékos; elegy; lest hányó.. kérdések.
4. Híres kérdésben forog mái nap - (napig --)
is, ki vólt legyen.
5. Az ellenség' kérdése; gyanóságnak ok-adása.
6. A' mi feléje lints a' kérdésnek .. azzal akar
el-tsábíttani..
7. Kétségbe jöhet hitelessége: - kétséggel elegy,
v. vegyes: nem mind azon világosság..; va-
lami kétség, kételkedés, gyanú férhet, já-
rúlhat, ragadhat .. hozzája: azt kérdésbe
lehet tenni, hozni.
8. Meg-rostálni szorgos kérdésekkel a' támasz-
tott bizonyságokat...

9. Akár állatni, akár tagadni, egy'aránt való kérdés: *problema*.
10. Ha ánalmas lészzen (p. o. a' história) bé lehet vágni vagy kérdése, vagy más-mi beszéddel.
11. Règen mozog a' szája; nyilván valami kérdésre fakad.
12. Kérdő, útát nem velt.

K e r e s n i . .

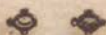
1. Valakinek keresését vizsgálását . . nyargalóba botsítani: valakit meleg nyomában üzetni; sebels futtában, *lò-haldlábann* hajhásztatni: utánna futtatni . . lódítani a' kímlőköt . .
2. Lankadtt pillantással, v. pillatlan szemmel keresni valamit.
3. Valakinek ki . . , fel-kerestében fokáig járni, kelni, fáradni.
4. A' gonoltságának . . minden fészket, barlangját . . ki-keresni, . . , puhatolni, fel-verni . . L. *Futni*, *Akodály* 9.
5. Szer felett keresni, vadászni . . a' tisztelet: mód nélkül horgászni a' bersülletben: forr benne . . a' betsülès' kívánsága.
6. Öreg aty'a kereste jószágitól el-maradt. L. *Adós*, *Birnt*.
7. A' betsülès (kímülès; meg-takarítás) és szorgalmatos keresés (jószág . . , pénz-nevelès . .) egy' szeltében, és egy'enlò lépéssel járnak,

8. Jó tétemény'eim fel fognak keresni a' pusz-
ták' kebelében-is.
9. E' dologban okos és hív barátodot kellett
vólna elsöbben meg-keresned, v. találnod:
attól kell vala kèrned, vened-tanátsot, ok-
tatást, útasíttást.
10. A' búják fel-kerelik hölsököt (szeretöjököt)
a' szent Házakban-is az ájtatóság' ürügy'é-
vel, örvével, nezzével (színe alatt . .)
11. El-hagyta vólt; de megint fel-kereste ötöt
a' szerentse, betsüllet ..
12. Ura' keresmény'it tíkozlás nélkül takargat-
ni, meg-takarítani, óltalmazni . .
13. Bár az ő könyveit mind ki-kérelse, fel-búj-
ja --, a' mennyire hozzá érkezik, még-is . . .
14. Imitt amott tanúkot bengézve (szemenként)
keresni.
15. Ki újniig, ki könyökig kereskedik; ki
bélemig jut. (az igen fokot -- és szemèrmet-
len -- kèrökröl) .
16. *Tsomót keres a' kákán-is; ször - v. haj-szál-
hasogató, fitos orrú.*
17. *Ökör -- v. bika alatt-is borjút keresni.*
18. *Hitvány kereset az árúlkodás.*
19. *Kerefs magadnak bolondot, hit orrán fog-
va hurtzolly.*
20. Ha valamiként el-vetette vólna magát, ké-
relse fel, és vegye észbe.
21. Tágas (húzamós) engedelmet adott; hogy
törvényesen meg-kereshesse ellenségét.

Páva hoz'an erefzti a' ruha -- farkat, 's ki-ülő göggel, fel-gomboltt ajakkal, refzető lábbal léptzel: nagy maga-fen-tartással, fzemföny -vefztéssel fársángoskodik: nagy begy'el, göggel, füsttel, büzzel, festommal, hetykén, büfzkén fzóll: kevelységgel büzölög, gözölög, puffadoz, duzmadoz, púposkodik, fúalkodik: fen, v. fen nyen pökik: fel-fzedett fzemöldökkel, tüztől gyúladott tekentettel belzell: mint egy herjóka, fen-repül: *rá tarttya magát, mint az etzetes korsó, v. két-fülu fzytyor*: adó gyanánt bé-fzedi a' térd-hajtásokat: a' dítshiretes fel-magafztalásokat, tömjénezéseket . . . mellyekkel-is többre, és magasb repülésekre tollazza kevelységét: egy' tsípőjére tévén kezét, gangoson, páva-ként létál: nem tudgya uegédelsége, hova tegye lábait, mellyek úgy járnak, valamint a' zseb-órának gyenge kerekai, aprón, és pertzeuve: úgy léptzel, mint a' tzinkos -- (alakos, fzemföny-vefztő) játékon a' vas-drótra vontt pupák (alakok): halálos kifsebbségnek (alatsonyittásnak, gyalázatnak . . .) tarttya, ha füveget nem vetnek (emelittenek, le nem vésznek fejékről, v. nékik; lőt ha már távúlról ki-terjesztett, -- nyújtott kezékhez tsókkal-is nem békéllenek: kerkedékeny --, nyalka --, maga hitt -- kevelységgel dagadoz:

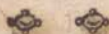
merefztett nyakkal, fel-emelt szemöldökkel mások felett jártattya dagályos kevélységét: gyöngyös, köves öltözetében magát mustráltattya: orrát nagy büzzel fen-tartván, mint a' fel-fútt tömlő, duzmad kevélységgel: a' fel-fúalkodott kevélység' szárnyain maga felibe ragadtatik: egy'nehány abrantsokkal fel dagadott, 's hofz'an nyújtott mántójából (szoknyájából) 's minden rántzaiból ki-néz a' kevélység: *ugyan büdös a' kevélységtől: azt gondolnád, hogy mind övé a' dió-fáig.*

2. Ezt olly fen, és kevélyen, artza -- pirulatlan', pattogják, hogy a' ködök felett látzatnak járni, és Faeton' módgyára a' Nap' szekerét hajtani.
3. Véghetetlen táboránál tovább nyújtózott kevélysége.
4. A' kevélység' dagály'a, mint az olaj, 'mindenek felett kíván úfzni.
5. A' fel-fúalkodott kevélységnek halmaít megtalálni, a' fogyatkozásoknak völgyeit bé-tölteni; a' törvénytelenységnek horgalsit jószágos tselekedetekkel egyenesíteni.
6. Nagy-fennyen pökni, és tsúf mardosásokkal játszani az Isten félökkel.
7. A' külső meg-eröltetett alázatofságnak palásttya, fedele alatt nagy kevélység lakozik, rejtezik, lappang ..
8. Szín-hányó (kép-mutató ..) halaványsággal palástolt kevélység.

9. Így kezdé : valóban igen meg-mérészlette magát uratok ; nem medvéknek termett leányom.
10. Hamis keresettel málháltt (terheltt, rakodott) (görbe-hátú tevék , és feslettségekkel trágyázott hegyke kevélyek.
11. Önnön maga büszkeségefel-tamadott..megalázódása ellen.
12. Szègyent-vall az igen fen-néző : a' fen házónak el-szedül az agya : ki szokta Isten szagatni szárnyokat a' fen-repülőknek.
13. Tsak lábát (lábbelit) sem kenné , törölné hozzá , olly kevély.
14. Hízik büszkeségünk mások' nevének soványfágából.
15. Alatsonságokkal , v. mások' alatoníttásával , hízlalni kevélységét.
16. El-hitte , - bízta magát: *el-ragadták a' lovak . miólta fel-hágott az uborka-fára.*
17. A' kevély kérkedés és elszelenség azon egy' bomlott agy-velőből szivárgóknak , fakadnak , tenyésznek : azon egy' veszett fának ágai , v. gyümöltsei.
18. A' Páfstor - ènek irtózik a' fennyen harogó verstől , és dagályoson emelkedő lélektől
19. A' kevélység gyarlósította-meg természetünköt , hogy buzgó legyen a' roz'hoz , rest a' jóra.

20. Valamit ördögi kevélységnek kút - fejéből meríteni.
21. Fel törölt homlokkal, és nagyon fel-emeltt szemöldökkel, mintegy' erős kő - fal alatt, úgy állani ama' termérdek rágalmazás' paizsa - zsa alatt.
22. Kevélyységgel szédelő lelkek. Fellyebbe - ző kevélység.
23. Maga - vető (maga - hányó - vető) kevély, kérkedékeny Legény . .
24. Illy kevélyen pörög -- (megy) -- el töllem a' büfzke afz'ony?
25. Büfzke méltóság kevélykedik tekéntetében.
26. A' kevélység, esztelenség, kivált az emberben, a' ki sírva ríva születik, nyavalyáson éldegel, türhetetlen büzzel megyenki a' Világból. Fel-fúalkodott dagály, v. dölfölség. Fen-költt méltósággal fogadni valakit.

K é z . .

1. **A**z olyan folyó (terjedő, harapozó --) fenéhez vastag kézzel kell nyúlni; mellyet azután sem kímüllek, sajnálok tőlle, míg életem halad: tart; a' míg élek.
2. Molskosabb az asz'ony-ember' keze, mikor más férjfiútól szorongattatik, hogysen az urának -- főzésben fazék - fogótól kormoztatik.
3. Éktelen, midőn a' nyelv felségesen szól, és a' kéz hivalkodik: ne tsak szóval, hanem tselekedettel-is.
4. Kéz-vetésel rendeltettek az egy'házi személyek: kezék-reájok vetésével rendelték prédikállásra . . Kezet vetni valakire a' felszentelésre.
5. Keze lába (mindenbēn eszköze, segítője; dolga-futója, v. járója . .) vólt ő annak.
6. Tiszta, nem teli kezeket kíván Isten.
7. Kezes madár, ló -- (szelíd, kezet megszenvedő; kézre taníttatott.)
8. Rá vetni, tenni kezét a' jószágra . . azt elfoglalni. —
9. *Kéz kezet mos*: költsönös, viszonyos, v. viszontaglott segedelem.
10. Ez olly nyilván-való, hogy a' paraszt ember-is, ha nem észszel, kézzel tapasztalhatya.

11. *Kézzel lábbal* azon mesterkedett, hogy —
12. *Kézzel hozzá, ha a' kés nem fogja: török, szakad, meg kell lenni: íket verjünk belé, ha másként nem lehet.*
13. Kezemen-forgó dolgoknak segítségére tartom ez embert mellettem.
14. *Te kezéd' jzeny'e: a' te vinnyédből-való.*
15. Kezére eskünni valakinek.
16. Kezébe adá' szép kallangos (pántlikás) bottyát.
17. *Le-tenni a' kezest p. o. az ajtó' eleibe: oda tsúnyítottani.*
18. Kezest vetni, állítani, maga helyett.

K o r d é . .

1. **E**gy' máfsal az italban vetéikedvén (egy' mást iváfsal ki akarván győzni) tsak kordét, hiabavalóságot, esztelenséget .. beszélenek.
2. Tsak kordéra bánt a' dologgal: tsak könnyeden nyúlt, kezdett, fogott hozzá, kapott belé; ímmel .. ámmal, mosdatlan kézzel, készületlenül, átabatában, kezdte, végzte a' dolgot: tsak el-kalabálta.
3. Híre .. kordéra (kifsebbségre, gyalázatra) vettetett.
4. Hogy ne tefsék (láttafsék) tsak kordéra mondani ezeket . . .

5. Nem kordéra, és ok nélkül mondom -- Kordében hagyta jószágát . . .
6. Kordéra -- tudgyák most a' gyermetskék is a' hajdú (katona) szitkokot.
7. Kordében hartzolni: vaktában, szem-bé-húnyva vinni.
8. A' nagyzó elméket sokszor csak mi kordé ellenség-is meg-játszodtattya.
9. A' világ' hívságát kordélynak, és semminek tartani.
10. Életét fel tenni, szerentsére vetni, 's kordélyban fogyatni. L. Szerentse. 27.

K ö n n y ű . .

1. **K**önnyebb meg-fogni, hogy sem meg-tartani a' szerentsét.
2. Könnyű mű (miv) illyent tanátsolni; de nehéz, tettében (tselekedettel . .) hasznát venni; vègre hajtani. —
3. Könnyebben nevelkedik (nevekedik) a' méltóság --, hogysem kezdődik. —
4. Könnyebb, erejét meg-veszteni, -- tompítani, -- gyengíteni, a' már készen vártt tsapásnak, ütésnek . .
5. Könnyen el-ragadtatunk a' fel-fúvó (kevélyített . .) szerentse' izelétől.
6. Könnyű az igazság ellen hajtott (hányott, ásott) lántzokat fel-forgatni, le-ontani, -- dönteni, -- döjteni), és állandó feneket ke-

rekíttetni (fundamentomot vetni) a' tanításnak . . .

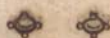
7. A' mit könnyeden (könnyű szerrel --, mód-
dal --) és futó félben keresendőnek; meg --,
el-nyerendőnek -- tart a' sokaság, azon nem
kapunk: *óltsó húsnak hig a' leve.*
8. A' pántolódásból, vetekedésből, és tsúfo-
lódásból könnyen üstök-vonás, hajba-kapás,
következik.
9. *Ez néki, v. előtte, tsak egy' kavika-tsapás;*
igen könnyű dolog.
10. *Könnyű a' szegényt ki-tsúfolni; de nehéz*
mog-ruházni.
11. A' dolognak *tsak a' könnyebb végét akarja*
fogni: a' rest ökör-is nyerget kíván.
12. *Könnyebb a' hazug embert, mint sem a' sán-*
ta kuvaszt el -- v. utól-érni.
13. *Könnyű, asztag v. kepe mellett kalászt sze-*
degetni: nád között sípolni, v. sípot tsinálni:
tsendes üdöbenn kormányt tartani.
14. Pihe - könnyű fofzláng ing. Az életnek --
könnyítőji.
15. Könnyű fájdalom, mellyen foghat a' ta-
náts.
16. Gyalog (könnyű) szerrel vala, és ismé-
retlen.
17. *Nom könnyenn ejted-meg a' vèn farkast.*

K ö t e l e z n i .

1. **A'** pogányok is szeretik azokat, kik vagy
vérrel, vagy jó tselekedettel kötelezték őket:
kik velek vagy vérrel köttettek-öfzve, vagy
jót tettek.
2. Sz. Any'ának engedelmségéhez (v. ro) kö-
telezte magát.
3. Mértékletesség ellen-való itatra . . kötelez-
ni, erőltetni valakit.
4. Arra vífzen az Isten' parantsolatinak kö-
telezése -- (az Isten' parantsolatinak fenyít-
tékével arra köteleztetünk) hogy.
5. Másolhatatlan fogadással valamire kötelez-
ni, v. kötni magát.
6. Maga értelmét máshoz; a' hó -- pénzre ma-
gát, v. záfzló alá, kötelezni.
7. Örök kárhozatnak köteletségében lenni.
8. Igaz mondásának ígíretével arra kötelez-
te magát Isten, hogy —
9. Kötelező írás. Ki-feselni -- a' bűnök' köte-
léből. L. Akadály 1.

K ö t n i.

1. **L**elki szemét meg-kötötték, értelmét meg-bájolták (bűvölték) a' tündér gyönyörűségek.
2. Már is fonnya fonalát annak a' kötélnek, melly végét ejti életének.
3. Mihent csak kevés Személyek' társaságába ereszkednek --, rendetlen kívánságoknak tetfzésére kötik (eresztik, vetik, adgyák, engedik el-szánnyák) magokat.
4. Ezután szorosban meg-kötöm tsemóját: szorosb alkura ereszkedem, szállok, kelek, léppek: *kötve hiszek komámnak.*
5. Életemet, betsülletemet, jószágomat .. kötöm hozzá, hogy ő kötötte (koholta, kötötte) -- ezen értelmet ..
6. Nála illy kötön nem kötik a' tsemókat (bizonyíttásokat) hanem csak vonítottson, vonítottól, és lágyan.
7. A' Kereszt' sanyarúsága fok egyéb hallatlan kínozásokkal vólt egy'be-kötve, v. társalított.
8. Öszve-szötte (-- kötötte, -- füzte) Isten kötelelességünköt szívünk' nyugodalmával.
9. A' fojtoson öszve kötött tsemót fzerentséser fel-óldani.
10. Tudatlanságnak kárhoyatos mészárszékiben nyakon fogva, v. kötve tartani valakit.

11. Az a' bizakodás, melly a' vígyázásnak bé-
köti a' szemit, oka fok romlásnak.
12. A' többi dolognak rázogatóására (vizsgálá-
fára, hányására vetésére) jövendőre köté,
kötelezé, magát; azt továbbra ígérte.
13. Könnyen meg-öldhatni ezen kákán kötött,
vagy inkább tsak keresett tsonót.
14. Lálsuk, mitsoda tseber-rúdat készített ő-is;
kihez, ha módod vólna, *örömet kötnéd a'
tsépet*: kit örömet vennél, fognál pártodra
paizsúl . .
15. Ezekkel a' barátság' kötelével egy'ütt-járó
fok-jókra köti magát.
16. El-végre (végtére) szóval, mézes mad-
zaggal; színlett ígèretekkal, trágyázott be-
szèddel . . le hagyá köttetni magát.
17. A' te bizonyságod mellé nem kötheti lelkit:
arra nem bízhattya, támaszhattya: üdvös-
ségét arra nem függesztheti: a' te szavaidon
nem építheti lelke' üdvöségét.
18. Sok jó-tetemény'ei meg-kötötték kezeimet:
a' hál-adatofság el-tílt a' néki-való ártástól:
jó-tetemény'ivel meg vagyok kötöztetve.
19. Az értz-vágók (hévérek, bányászok) bört
kötnék farokra . .
20. *Ki mint köt, úgy öld*: a' kezdet, 's vég-
hez-menet majd azon egy' úton járnak.
21. Lelki szemeiken kápa (hályag) vagyon,
és ezer bünök' kötelével nyügöztetnek.

22. Gyenge madzaggal kötözi vélekedésének ;
v. állatásnak , rántzos darabjait.
23. Valamiről nagy - erőfs kötést , fogadást --
tenni.
24. Le - kötött ígéretemre fietek : azt hamar
meg-telleyesíteni akarom.
26. Nem nézik szorofs tsomóju leveléket, a' mel-
lyel keményen kötötték fejeket.
26. Ugyan érrel kötötte (enyhíttette, or-
voslotta) a' hívek' szomorúságit.
27. Gyermeki ellen-vetéseinek vonítotték, mel-
lyeket az N. N. íráliból kötögetett, meg-ól-
dani.
28. Valamit értelmünk', és okofságunk' gon-
dolattyával jól meg-rágnunk, és szívéinkbe
kötnünk.
29. Isten' bántásával ne kösd lérelmedet: elle-
ne nyomorúságodban ne zúgolódgyál ...
30. Téged' sem kötlek -- (óldlak -- veszlek ..)
ki ezen parantsolatól.
31. Azzal köti tsomóját tudomány'ának. Egy
kötés -- bokor) bőr költs. --
32. *Nyomatató ökörnek, v. lónak fel ne kösd az
állát: tartsd, ha használad, v. hasznát ve-
szed —*
33. Igen köti az ebet a' karóhoz: ketsegtet,
bízta, hogy ne féllék. Kötés -- (alku) la-
vél.
34. Meg-kötni (babonázni) valakinek a' pus-
káját...

35. *Fel-kötni a' kolompot*: hirdetni valamit.
36. *Fel-kötni a' tsépet*: valamihez hozzá kezdeni, 's hírül adni.
37. *Úgy meg-köti*; veti, konokollya, -- bakollya magát, úgy fel-teszi fejét: úgy agyaskodik, hogy a' mit egy'fzer elméjébe szegzett, attól nem áll, és hozzá okolsággal .. senki nem fér.
38. *Maga - meg-kötés*: konokság, általkodottság. *Retze kötés*. *Kún kötés*. *Ördöggel meg-kötött szövettség*. *Köti, bontya a' barátságot*.

K ö z . .

1. **A'** hallástól a' látálig nagy köz (távul-lág van: nem egy' hallani, és látni.
2. *Be nagy köz* (mez'eség) öfzttya-el tölle jó baráttyát: melly nagy közzel szakadt --, maradatt-el tölle . .
3. *Hogy el ment, és levelet küldött*, tíz nap vólt a' köze: tíz nap vettetett közbe.
4. *Nagy köz válafzttya-el ököt*; de még nagyobbat is öfzve határosított a' szeretet.
5. *Négy efsztendő vólt köz* (e) a' dolognak. *Köz vitéz*: zászló' allya.
6. *Valamit Isten' szólgálattyán kívül mivelünk*, tsak barmokkal köz (közös) szamárkodás.
7. *Illyen nagy köz föld által* (illy mez'ére) nem kívánhatom ezt tölled.

8. Hogy bátorosabban, és kevesebb kézen szállana reánk az igazság; olly hofz'ú ideig tartotta Isten az emberek' életét, hogy tovább két száz ezer elftendő' forgásánál tsak két közbe-vetett ember által szállott Abrahámra az igaz tudomány.
9. Köz egy' másfal, a' miek van a' jó barátoknak: *egy' a' szoba a' kementzével.*
10. *Paripa, fegyver, feleség nem közös jószág.*
11. A' Kristus egy' köz fija az Atyának, 's bóldog Afz'onynak.
12. Az Isten, 's ember között egy'etlen egy' közlekedés, közösülés.
13. Életnek hofz'ú, vagy rövid köze: folyása, ideje.
14. Közösink (osztályosink, felesink, résziesink) ök-is a' nyereségben —
15. Nagy közbe-vetett tágafság van ezen orszákok között.
16. Három - annyi közzel (*triplo intervallo*) vagy on tölle.
17. Még köz szárnyon repül (egy'enlő) köztök a' nyereség.
18. Egy' napi köz. Egy' közben (szoros ut-szában) laknak.
19. Köz (szabados) dolog. Közép aránt való dolog: *indifferens.*
20. Nagy közbe-vetés (külömbség) választ-el tégedet minden mástól: ki-hasonlottál mások közül.

21. Közönséggel (közönségesen, mindnyájan) fájdalották halálát. Hely'el közzel: imitt amott. Választó köz.
22. Magammal vagyon méltó közöm, és pöröm.

K ö z e l . .

1. **M**ind rövid --, mind igazsághoz közelítőképpen (röviden, 's hihetőleg) meg-magyarázni, írni, -- valamit.
2. Közelebb (szorosban) tsatolni magát jó-akarójához.
3. Közelebb (jól) ismérni valakit.
4. Közelben (közelebb éltek az Apostoli üdökhöz.
5. Ön maga veszedelmét közelítte (fiettet) ezt tévén . .
6. Szemeinkhez közelítették a' távól esett tsillogokat az ezeknél fellyebb lövellett elmék.
7. Közel járnak: tövis a' rózsához; konkoly a' búzához; fonkoly a' mézhez, falak az ezüsthöz; füst a' tűzhöz.
8. Közelebbíteni a' hegyhez . . .
9. Sem közel, sem távúlról nem ismérem.
20. Vèr szerènt való Atyámfiak, rokonim, és közeleim (*propinqui*)

K ü l ö n . . .

1. **A**z igazságtól, valótól, meg-különödött, üreks, el-hajlott, szakadott; távozott-tudomány.
2. Meg-különödni az írástól, ennek igaz értelmétől, minden jótól.
3. Különözni értelmével: más, ellenkező, ísletben lenni, ellenkezőt tartani. .
4. Különözni az ételben, italban . . : nem tartani másokkal.
5. Az ütközet meg-különöztette (el-választotta) a' két felet.
6. Nagy különözést (külömbözést, .. különbséget) tén (tön, tëve) Kristus az Ó és Új testamentomnak *Sacramentumibann*.
7. Az eget a' pokoltól meg-különöztető távulvalóság.
8. *Különn, és magánn élnek, laknak: tsak magoknak vannak, mint az özvegy ürgék.*

Lágy.. Puhá.

1. A' mondás' keménységét, a' tilalom' erejét; a' bíró' ítéletét; valaki' szívét, haragját, akarattyát .. meg-lágyíttani, .. gyengíteni.
2. Lágyan (gyengén) sem kérdi magától, hát te ki vagy?
3. Lágyan fáraszttyák abban erejeket, és elméjeket, a' miből hasznót nem várnak.
4. Illy derék (tetemes, nagy) dologban lágy (gyenge, lengeteg) vizálgatást adni.
5. Test-tartó, és has-hízlaló lágy hit. Engelmességre lágyúlni.
6. A' lágy szókon minden meg-nyugszik: *szép szónak szárnya nem szegik, v. törik.*
7. Föddeése fátyolnál lágyabb.
8. Lágyabb szerentsét érdemlettem.
9. Lágyabb úttal (móddal) magához édesíthette volna.
10. Ha az úton talált ember' köszöntése megkéslelné az Isteni dolgokban, mellyekben tágíttás, és lágyíttás (halasztás, késedelem, és lágyság) nélkül kell járnunk, ne köszöntsük.
11. A' puha dunyhák nem szűlnek tudományt: a' rest váncosokon heverőkkel, nyújtózókkal, a' túnyasághan puháskodókkal nintszen szövetségük a' Múzsáknak.

12. A' dologtalanságban el-lágyúlni, -- puhúlni, -- gyengülni.
13. Lágyság', gyönyörűség' ölében, puhaság' karján, heverészni.
14. Lágyan (óva, mértékelve, gyengédeden --) szóllani valakihez.
15. Az irgalmasság lágyságra ne olvadgyon. Lágýully keménységről irgalomra.
16. Lágýittani (puhítottani) a' vasat: keménységéből ki-venni.
17. Meg-lágyúl (ereszkedik) az üdö.
18. Puhán tselekedni a' parantsolatot.
19. Márssal társalkodó kemény nemzetnek Venushoz hajlott puha Fejedelmi.
20. Lágyan; tsüggedtten; szunnyadalmas restséggel, örömetlen' fogni a' dolgot.
21. A' kiket a' hívság vett lágy karjaira --.
22. A' gyarló természet ha meg-fajdította, hogy viz' a nemi rántod, lágýatskán bánfsz vele, 's maga száján' mehet; oda ragad, a' hova ingyen sem gondoltad volna.

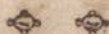
L á n t z . .

1. **K**ét ölelő karját nyakán által-vetni, azoknak lántzával hozzája köttetni: által-kötök egy mást karjaink' lántz'ával.
2. Örömöknek el szakadtt lántz szemit míg öfzve-köthetik —
3. Karja a' lántzok miatt meg-szederjesedett: -- kékült.
4. Hatalmam' lántzait karjaira tettem: meg-lántzoltattam.
5. Így mikor a' békot lábokról le-szedte, a' szeretet' lántzát szívékre vetette: lábok' felereftvén, szívek' le-lántzoló, -- kötözé, -- vasalá: hívségüket magához lántzolta.
6. Meg-láfsa, kerelzt-vas lefz' dolgának vége.
7. Szerelmék' frigy lántzát midőn el-szakasztod, melly szép Isten -- asz'on'y' óltarán forasztod?
8. Boszú-álló lántzra vetendő tolvajok.
9. Kapsold-le (óldozd-le) lántzáról.
10. Erőls békó tsörög lántzolt örömemen.
11. *Nèha reggel tántz, este pedig lántz.*
12. A' szívek' lántzai szinte szakadoznak.
13. Zoroaster kötötte-meg előfz'ör az eb lántzot az ördöggel; mesz'e folyamodott (ment, terült --) ezen mesterség. --
14. Látván, hogy ezen új pörlekedése hozfzú lántz (soká tart) továbbra hagyá.

15. Lántzon függő szívvel, 's meg-kötözött kedvvel-laktam-é Füleken, vagy más vég helyeken fő kapitányságban . . . *Lántzra az ebbel.*

Lelki ismélet.

1. **V**as jármat lelkére ne tég: lelki-isméleti-re ne menny; ne-essél erő-hatalommal: ne tég erőszakot lelkén.
2. **A'** vétkes emberben mindég ébren van a' lelki ismélet; ez szörnyü fúrdallásokkal, szaggatásokkal-fáraszttya, gyötri, kínozza.. szívét az el --, v, meg-esett Személynek.
3. **A'** kis bíróval (lelki ismélettel) számot kell vetni gyakorta.
4. Fúrdal vala a' kis bíró, hogy illy könnyeden e' mellől el-nem kell vala mennem, kelnem, múlnom, állanom: é dolgot el-hagynom . .
5. **A'** kis bíró dobogó szívére tüzet szitt: ötöt-is tapogattya belől valami: inti, szóllíttya, feddi, dorgállya a' lelki ismélet, és szégyenletet indítt benne. Hamisággal . . bélélt-lelki-isméletü.
6. Van valami tüskéje (tövisse . .) melly fag-gattya, nyomja, érdeklí szívét. Kebelében dobog ellensége: tsípi a' bün belől.
7. Háborgó; fenyegetődző; dörgölődő; atzélós . . lelki ismélet.

8. A' ki tsendesesen akar halni, szükség, hogy baráttya legyen lelki ismérte: kebeles hóhér a' roz' lelki isméret.
9. A' gonofzság, mikor egy'fzer el-szánta magát, nem agg a' kis bíróval.
- 10 *Ezer tanú a' lelki isméret.* Lelki panasz: furdallás.

L è p n i . .

1. **K**ivülebbs lépni a' természet' szép egyenes rend-tartásból.
2. Nagy lépést tett ebből a' más Világra. Kivülebbs hívatallásból.
3. Meg-tette a' lépéseket annak el-nyerésére.
4. Nagy lépéseket (haladást, előmenetelt) tenni, (öreg, nagy lépésekkel menni előbb) a' jóban, a' tudományokban —
5. Másnak külső személy'ére ki ne lépj, kelly, szálly —
6. Hívatallásán, tisztin kívül nem lépni, hágni, menni: annál tovább nem ereszkedni . .
7. Honnyánál nem lépni kivülebbs: tsak otthoskodni: *otthonn sütni a' makkot*: más országokkal meg nem ismérkedni; *tsak a' kályhát, kementzét őrzeni.*
8. A' gyalázat alól a' Királyok' homlokára (koronájok' félibe) lépett a' Kereszt.
9. De hogy a' dologra lépjek (jussak) úgy értsed —

10. A' követek , el-készülések' szándékos bé-
telése után , bé-léptek a' gallyába.
11. Büntetésre lépni valakivel. A' katonák kö-
zül ki-lépett.

L e s . .

1. **A**z utánna leselkedő , és olálkodó sze-
mek sem sajdíthattak (sejtettek) semmi tsa-
lárdságot benne.
2. Férjfiak' szemit leső pillantások : a' bűia in-
dúlatoknak fel gerjesztésére . . egy'mással ver-
fellő nézések.
3. Lest (tsalt , tselt) vetni ; lesekedni. Leseket
vetettek néki , valaki után.
4. Betegek után leskődő , temetőt töltő körpi-
tzések.
5. Tzifra tzifornyákkal Venus' lesit háynyi :
hintegetni , gyújtogatni - a' szerelmet ; törö-
köt vetni , állítani —
6. Diána' lesére' tartá (irányozá) egyenesen.
7. Adott oktatásimat le- leste ajakimról.
8. Ki- lesni másnak szájából a' szót. Olálko-
dó les.
- 9; Az erdőt meg-hajtani , 's a' lest el-állítta-
ni , .. rendelni.
10. El-állani az ebekkel a' leseket. Lásd *Futni*.
11. Az agár , állatván ki-rendeltt hely'ére.
Tipog-tapog , ugrik , nézvén a' tserére ;
Lesi , hol vehesse a' nyúlat szemére.

12. A' szabdság' szárnyait a' vakság' vez'ei
lèpre lefik.
13. Lèlek fogó lépét hányni az èkes ènek-mellé.
14. Kik az erdöt hajtsák, 's a' lest el állítsák,
meg-vefsék, -- tegyèk, annak formájában --
15. A' bértzeknek farkán, 's a' völgyeknek
torkán vadat nem leshetek.

L ò ..

1. **P**ajkos mèn-veti hány'a fejét; tajtékok
omolnak
Bogláros zabolájáról: a' farka merõn áll:
Két szemibõl haragos villám fordúl-ki: tü-
zet fú
Orra: nyerített, püsz'ög, rug: majd ágasko-
dik: erre,
'S arra, forog: majdan lejtözõ lábai tántzot
Iárnak: inát rendes rántz'al rángattyá: hol
hátra,
Hol meg' előre tsavarja fülit: majd fel-ve-
fzi földrõl
Egy' lábát, meg-görbítvén.
2. A' zablákat marják, hány'ák a' fejüket;
Mereven áll farkok, fen-tarttyák füleket,
Haragos villámmal forgattyák szemeket,
3. Szágódott Pegazus szárnyakkal alatta mèn-
lova: keselyü szárnyon szállott (repült)
pa-

paripája: Szeretsen paripája ferényen néki fogott az iramlásnak.

4. Fèke lovának fàrga selyem majtztot visel.
5. Tíz 's még több lò-vontta szekéren szállítottta borát.
6. Íves (íjas, nyílas) lovagok, v. lovasok.
7. Nem tart a' füvelò (rèt) már pányvás (ki pányvázyott -- tzövekeltt) lovakat.
8. Meg-úsztatom bársony paripámat a' tatár vèr-patakban.
9. Sarkantyút adni lovának: azt sarkantyúba venni; sarkantyút vágni, t. i. a' lò' oldalába.
10. Nem gyözte dítsírni persiai jól-termett lovát; annak magafsan költt nyakát, száraz fejét, szèllyes mellyét (szügyét) vèkony lábát, kis körmit.
11. A' gyermek -- (fiatal, tsikó) lovat nem tsak püszögetni kell, és símogatni, hanem ütögetni is.
12. Egy' botlásèrt inát el nem vágjuk a' gyermek lónak.
13. Mint a' hörtsökös lovak, minden hívságon fel-indúlnak.
14. *Nem alám hoztad ezt a' lovat: nem az én számomra való.*
15. *Szamár-is kedves, a' hol lò nints.*
16. *Lò' szükibenn alkalmasint nyargalhatni rajta Jeruzsalembe.*

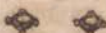
17. Ha lovad (szekered) nintsen, talpad ké-
szenn legyen.
18. Lóról számárta: tsebarból vederbe: ebenn
gubát.
19. Bolond, a' ki egy' zab-szemévt a' löba blújik.
20. Déltség tsikóból válik jó paripa.
21. Banna, sánta, kehes ló, szekeres lónak
tsak mind jó.
22. Zabla nélkül a' ló soha sem leszen jó.
23. A' ló módos tántzát kényesen ropja. Mo-
gyoró pej ló.
24. Lovagok' (lovasok') tsomója: zafzló' allya.

L o p n i . .

1. **K**illyebb nyújtani kezét, és idegen erfzè-
nyek körül visgálódni, egerészni. barkátsol-
ni; orozni, tsenni.
2. Mesterségesen táskáznak, és egerésznek az
erfzények körül.
3. Oroz (lop) a' ki a' nyáj-aklon kívül léz-
zeg, tzelleng' keleptzél, olálkodik, leskődik. . .
4. Szentség - töréssel egy'ütt járó orság (lopás)
a' Sz. írásból valamit ki-venni, el tsípni, --
hagyni . . ; vagy hozzá tóldalèkot akasztalni,
forrasztani; valamit beléje tofzni —
5. Tsak lopogatva adhatom-meg szükségét p. o.
a' gyermeknek: tsak loppal, lopva, titkon
tehetek szükségéről. .

6. Magát magától el-orozza (-- lopja ; magától ki futamik , -- fut) hogy Istennél lehelsen.
7. Mezei , v. erdei tolvajsággal èlni : mezön , v. erdön kóborolni , zshiványkodni.
8. Az Isten dítöségét el akarta orozni az ördög.
9. A' mèm-kosárba , v. kasba . -- kaptárba , lopva be-ösont (bé-lopódzik) a' medve.
10. A' kis lopót fokszor nagyok vezetik : a' ki fokot lop arany lántzot visel ; a' ki keveset , kender -- kötélen függ : az apró lopók vasban járnak , a' nagyok meg' arany' lántzban.
- A' löt's'ol elébb áll : valamit orozva el-emelitt.*
- El lopták a' turbát ; de nálam a' kóltsa.*
11. *A' mit szeme meg-lát , keze ott nem hagy'a : onyves- , v. szurkos-kezü , kezéhez ragad minden.*
12. Magafs fára kötötték , hogy többé ne lophafson : ne nyúlhafson a' nem maga erfzénynyéhez ; el ne érhesse a' másét . .
13. Szíved az Istentől a' világhoz lopja magát.
14. El - suvasztott , -- tsent , -- lopott valamit , egy' két forintot.

L ő n i . .

1. **A'** Theológiának tulajdon tegzéből, és fegyver-házából szedett nyílakkal lövöldözni.
2. Arany 's ezüst golyóbisokkal (hit-vesztegető pénzzel) lövöldözni.
3. A' Hívek a' világ' nyomorgatásinak lövöldözésire fel-emelt tárgyak.
4. Meg-vontt (fel-húzott) első nyílat homlokába lőtte.
5. A' fel-támadást tette, vette, tzélül, tárgyúl, 's a' fel magasztalást kezdi lövöldözni: nem lövöldözi a' ki-, fel tett tárgyat, hanem másutt járnak nyíalai: a' tzél mellet lőel: más felé lő. —
6. Szóllá el, szóllá; túl lötték, 's ide áll az ajdval: egy' roz'ból másba.
7. Az arányzott helyre ki lött nyíl meg nem tér idegébe: a' ki-repültt nyílnak nints meg-fordúlta: meg nem fordúl idegéhez azon nyíl, melly már a' fel-emelt tárgyra repülve kiment --
8. Máséből lövöldözni; puskázni, ágyuzni: más' fegyverével, találmány'ával -- hartzolni. — Lásd Fej. 7.
9. Minket ne féltsen: serpenyőre (értzre, vas-mellyre) lövöldöz kis Cupídó Király; megtompúl nyíla, úgy termettünk.
10. Másra, mintegy' fel-tett tárgyára, mester-ségének szokott nyílaival, szitkokkal, újonnan

nan gondolt, 's tsináltt *bárdumentomokkal*,
lövöldözni.

11. Tárgy, és tzél vólt, mellyet az ördög minden tzingkolsival, szüntelen' lövöldözött minden-féle inségekkel.

12. *A' ki madárat akar löni, nem pengötti tjját.*
Tetejékkal egekre lövellő (húzalkodó; égnek-hasított; felhököt-ijesztő, -- vívó, -- ostromló, -- hasogató, -- feslető, -- remített; szálas; szurkos kergékkal homályos; vak; fenyves; vadon erdők.

Egy' erdei kannak ágyékába akasztotta nyíllát.
Lövellő (ugró, szökő) kút.

M a g a.

1. **N**em szükség meg-rontani, tzáfolni; magán (önként) *ki-tetzik a' rókának farka, v. a' szög a' zsákból.*
2. Magát magán képpen -- (személy'e szerént, személy'ében) - is jelenthette volna.
3. Maga - feledett (- felejtett) álmélkodásra venni a' dolgot.
4. Magát tiztihez képest reá tudgya viselni, tartani; maga-viselő.
5. Maga - el - hagyása: tsüggedés. Maga - gondolatlanság.
6. Más magunk az Atyafi. *Minden kakas a' maga szemeténn hatalmas.*
7. A' magam' bèremet meg-kívánom. A' magad pénzedre igrál. A' magunk jószágunkból
ele-

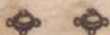

eleget tehetünk néki. A' magatok lelkeitek is adózni fog ezért.

8. Reám fogták, hogy házánál ezt, amazt tselekedtem, maga (jóllehet, noha, ámbár..) ott sem voltam.
9. Maga (bátor - -) mint a' páva le-üti sátorát (ki-terjesztett tsillagos farkát), ha meg lát-tya lábát; úgy ök is tsinnyábban szóllanak, ha magokat látnák.
10. Sokat írnak a' patikás szelentzékre (ber-bentzékre. orvolság-tartó piksisekre); ma-ga sok, vagy üreks, vagy holmi gazzal tel-lyes.
11. De maga (de mindazáltal, de ugyan) mit árt, ég, vagy föld fedie a' testet?
12. Drágánn ávúllya a' medve-bört; maga a' medvéjét sem látta: mellez/i a' madarat, mellyet meg sem fogott, v. mellynek repülését távúl látta: ágonn mutat m id irat. L. Fogni. 11.
13. Maga magát lépbe verte: lépbe fogta; tör-be ejtette.
14. A' mész maga nyalattya magát.

M e n n i . .

1. **B**e derek vád! (vádoló) sem tanú nem vólt ellene; csak tagadással könnyen átalment mindenem.
2. Nagy könnyeden el akar menni, múlni, óldallani a' bizonyosság mellől: azt el akarná mellőzni --, az arra való feleletből meg-fzűkülvéen.
3. A' Keresztények' gyülekezetébe menelni, járni, mendegelni.
4. Ne mennyen a' fejébe (ne állítsa, ne gondolya, hogy p. o. ezt végbe vífzi.
5. A' hozzá mehetésnek minden módgyát ki-jártam, kerestem; de —
6. El-menni valaki' tetfzésétől, vélekedéstől: benne nem egy'ezni.
7. Hova tovább valakinek életére járni, menni.
8. Hozzá mehetetlen (járhatatlan, férhetetlen) hely, v. személy . .
9. Ostromnak, ütközetnek --; valakivel íti-letbe . . menni.
10. Valaminek végbe-meneteléről (végre-haj-tásáról --) közönséges várakozás.
11. Jer e' dombnak menedékénél (menedekes; könnyen járható, -- hágható részén) gazda-gon, v. buján, fűrűn ágazott tölgy, v. tölgy-fa, alá.

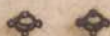

12. Bútsú-vetlen (el-következetlen, el sem következtén) el-menni valakitől; a' kapu-fától bútsúzni.
13. Menedék -- (mentő -- v. biztos járásra való, levelet; menedéket; szabad levelet; igaz járásnak menedékét adni, venni.
14. El nem mehet (igazodhatik) írásán -- az ember.
15. A' hit szegésre nagy nyílások, és szabados menedékek vólnának ezek.
16. Menedék -- (óltalom, védő --) hely'ét nála szerzette, kereste --
17. Szegény-legénységéből minden tiszteken által-menni.
18. Tsak a' lehetetlenség adott a' templomba-menéstől menedéket: annak járásától tsak a' kénstelenség fogott-el valakit.
19. Nem szabad igen el-menni (határt meghágni --) a' képek' tiszteletében.
20. *A' ketske sem monne a' vásárra; do ütik az inát.*
21. *Ha pénzéd nints, varga torba mehetfz.*
22. *Semminek sem jó, végére menni: nem jó, utólsót próbálni. Ova, tapogatva menni a' dologban.*
23. Az emberi gyarlóság fok dologban menedéket (mentséget) keres: minden véték keres, talál magának vendég artzát.
24. Tsellegve (leskődve) és halkán menni.

25. Szokott menése a' dolognak, üdönek, szokásnak.
26. Amerika' szívébe (közepére) mentünk.
27. Kerekbe mennyen a' beszéd.

M e n t e n i.

1. E rejének gyengeségét, szakaszkodását .. vetette mentségül: azt hozta-fel mentségére.
2. Valakit ki-menteni másnak bizonyságiból: ki-mosni vádolásiból. —
3. Mentseget kerese, 's azt mondá: hogy nem akarát' fogyatkozása (akaratlanság, v. az akaratnak szabadatlansága) tselekedtetit ezt vele.
4. Nem kívánom hallgatásodnak mesterséges menttségét.
5. A' piatzi tséltsapók, és a' vizf'álkodásoknak fúvóji (gerjesztőji, gyújtogatóji) palástot, kendőzöt, ál-artzát, színt keresnek, hogy a' gonosz ügyet meg-menthesék.
6. Semmi úton, mndon meg nem menthetünk valakit a' vétectől; v. nem menthettyük valakinek vétékét.
7. A' Szentek' képeinek tiszteletét bálványozástól meg-menteni
8. A' vétkek' fedeleik a' menttségek. Lá, melly ürefts dió menttség ez: boronáló símogatás ez.
9. *Bár tapogasd; kopasz a' menttség*

10. Köhögés, Kántornak mindenkor jó menttség.
11. Tudatlansággal -- menteni magát. Múltán menthető akadály ..
12. Ki tud mindenből mentkezni: fejtődni, mosódni: ki tudja magát fejteni, fúrni ..
Lásd *Akadály*.
13. Azonban másutt kaszált (másban törte fejét ..) és hogy ezen maga meg-kötésének menttséget adgyon —

M è r n i . . .

1. **A'** közönetbéli tiszteket ..) *offic. gratiarum actionis*) bőven mérni.
2. Hathatóson, reá mértt szókkal beszélgetni valamiről.
3. Más Világon Isten fontosbá (többet nyomóbbá) teszi az igazak' mértéket.
4. A' melly mértéket tölteni kezdetek az atyák, ezek fel -- , meg-tetézik: attyok' gonofzságát fel-halmozzák.
5. A' Szabó ne tsak testednek, hanem erzfnyednek-is vegye mértéket.
6. Abból azt következtette, hogy a' külső böltsékekkel meg-mérkezhetnek a' Magyarok.
7. A' Kristus' Szentséges fonttyában mérjük-meg erköltsünköt.
8. Mint a' köntöst a' testhez; úgy a' tiszte az ahoz tehető erőhöz, és el-telő tudományhoz kell mértékleni.

9. Nints a' gonofzságnak fellyebb való mérté-
ke, mint a' kétfzínség (kétfzínűség fzin-há-
nyás . . .)
10. A' minémű fását adsz atyádnak, ollyat
vész' üdövel: azon mértékkel fogsz fizetödni:
meg-adgyák a' költsönt.
11. Az igazságot hatalommal mérni . . Módat-
lan mértékletlenség.
12. A' mértékletesség egy' ama' jóságok (kö-
zül, mellyekben, mintegy' ajtó-farkakon
tartatik, és fordul az ember' erköltsinek e-
gyenefsége.
13. A' mértékletesség' tulajdona, hogy határ-
ban, és mérték alatt, zabolában hordoz-
zuk, visellyük a' testi gyönyörűségekre haj-
landó gyarlóságunkot.
14. Juhaid' nyírd fejd; de ne nyúzd; vért be-
löllök ne eresz', fatsarj: gyapjú' hely'ébe
gyapjú nő; bőr hely'ében bőr nem épül: a'
ki szorongatva, erőltetve fejdegel, a' téj u-
tán vért-is tseppent.
15. Más fonttya van az Istennek, hogy-sem
a' Világ' piatz'ának.
16. Minden mértékletlen üdök' állapottyától
mentt hely.
17. Mértékletessége miatt éhel meg-kell halni-
ok benne a' testi kívánságoknak.
18. Hiánosok a' tí munkáitok; ki nem ütik az
Isten' serpenyőjében (a' mérték potban) a'
fontot.

19. *Mí-nálunk is tsak a' Sógovok' fingjére mérik az emberséget.*
20. Bötsméres ember; a' ki szükön. méri a' be-
tsülletet.

M o s n i .

1. **A'** szemtelen szók a' szemérmeket ki-mosják, -- törlik, a' szívekből.
2. Meg-betsülni valakit szépen mosdott szati-rával, gúnyoló írással.
3. Módom volna fejed' szapúllásában az elle-ne való szitkos nyelved' mosásáért.
4. A' torban a' keserüséget itallal le-mosni, -- mosogatni. A' bor le-mosja a' szomorúságot.
5. Liliom-is nagy tsendesen hozza mosdott fi-ait; merevenen, de rendesen rakogattya-inaait; Répa, Retek, tzingálódnak --
6. Erköltse, beszédgye . . . merő moslèk. Mo-sadèkot (moslèkot) adni a' fertésnek.
7. *A' Minè mü mosdót tartanak òk nékem, én-is olyan kendőt ò-nékik: minè mü a' köszöntès, olyan az el-fogadás: a' mint òk bánnak ve-lem, én-is úgy velek.*
8. *Nyelvét másnak tselekedetével mosni.*
9. *A' kereszt-vizet-is tsak-nem le-mosni másról: másrt igen meg --, le-szídni, v. -- gyalázni.*
10. Öröm-könyvel mosta égből hozott kard-gyát.

11. Mosódni: feredni. Szépen mosdott udvariság —

N a g y . .

1. **T** emérdek nagyra szabja (vízi, emeli) nyelvével a' kis vètket-is: gerenda-vastagságra neveli beszèddel a' parányi szálkát is: *Légyböl-is elefántot tüntet.*
2. Ki (mi) nem semmi, a' mit kezdünk: itt minden szikra, lőt a' vizes hamu-is lángot vethet.
3. A' Nagyok' nagy'ai a' nagyok' színével tartanak, barátkoznak.
4. A' nagy szív, és nemes vér nagy dolgokra vágy —
5. Nagy szónak nagy bizonyíttás kellekik.
6. Tudomány'a miatt tsuda nagyra betsültetni. A' nagy elméknek tágasb az határjok.
7. A' melly nap' született, nagy vólt: p. o. a' Király' fija --
8. Nagyobb, hogy-sem meg-dönthesse (árthafson néki) a' fzerentse.
9. A' templomok, nem alacson kútyolóók (viskók) hanem királyi nagysághoz illendő nagyságosok vóltak.
10. Az éjtszaka rá borúl; a' nagy Innep' esti (estvélye) bé-érkezett . . .
11. Egy' kis büdös kovász akármelly nagy tészát meg-büfzhöt, -- büfzött.

12. *Nagy fát mozgat: nagy, v. kemény fába vágja a' fejszét: nagy követ emel: nagy dolgot próbál, kezd, főz, forral: nagyban faggattya, töri erejét, magát; futtatya, fáraasztya elméjét: nagyra tekelli, szánnya, adgya, veti magát, fejét.*
13. *Reménységével egész a' trónusig (Királyi székig) nagyozta-fel magát.*
14. *Nagy lélek tteli estét: benne nagy lélek lakik.*
15. *Nagy követ vetett a' kútba: dolgot ad száz okosnak-is —*
16. *Nagy kontz esett-ki szájából: fel-köték az orra elől a' szalonnát: porba esék, húlla petenyéje, sálttye: kopáronn --, szomjann maradott.*
17. *Mész'e még a' nagy óltár: még fok van hátra.*
18. *Nagyobb tsuda, ha egy'szer házra száll a' lúd, hogysen ha nap-estig ott sétal a' kakas: a' ház' hejjára házott lúdat többenn tsudállyák, mint-sem az oda hágott tyúkot.*
19. *Nagy romlás a' nagy méltóságból-való kiesés: a' ki nagyot hág, nagyot esik.*
20. *Várákozás, még a' sietés-is a' nagy kívánságban.*
21. *Magánál nagyobb -- követ vetni: fel tenni, újjal vonni.*
22. *Nagyobb annak a' tisztelete, kinek ritkább a' jelen-léte.*

23. Hogy ki tetsék az orofzlány a' körméből :
nagy'a az aprajából.
24. A' nagy dolgok közösök nagy veszedelmek-
kel.
25. Nagy: igen. Miérthogy (mivelhogy) Má-
tyás Király nagy fokakat birna az országban.
26. *Nagyobb a' szava hasznándl, v. hogysem
maga.*

N a p.

1. **E**melítvi keletről a' nap arany szekerét ;
le-tekéntget az égnek bértzeiről, szeme hú-
nyorgat földünkre.
2. A' Nap-is indulván, úttját apríttya, úzi,
fiettetvi, futtya.
3. Kedvesebb a' napnak ki-derültt artzája,
vontt felleg fátyola le-húllván alája.
4. Gondolat' kerekén jő a' rettentő nap, melly,
mint pozdorjáját, forgó szelére kap.
5. Az el-múltt napnak a' jövő, tanítvány'a.
6. A' mord-ábrázatú éjtszaka, által-lépvén
határit, el-foglallya meg-előző setettséggel
a' vidám napnak birodalmát (midőn dél-táj-
ban fogyatkozást szenved) :
7. Így el-tűnik a' nap egünk' tanyájáról, hogy
más nap virradgyon világnak farkáról.
8. Nap, e' szüzre függesztet szemeidet, mel-
lyekkel e' Világnak tartozol.

9. Egész' napotló nap estig munkálkodni, azután imádságban éjtszakállani.
10. Pántzéllya tsatára híjja' fenyével a' napot.
11. A' virradó Napnak artzáji fenylenek.
12. A' nap-fény a' homályofságon keresztül villog.
13. A' Napnak harmatban ferdett sűgári.
14. A' Napnak fel -- v. ki búvó szekere' kerekével alig korholta -- (tsifzolta --) meg az Oceán' színét.
25. A' nappal (dies) ki-fejtődzik ez èj' barna pólájából.
16. Elefzti a' Nap a' virágok' táborát.
17. Támadtakor (keltekor a' napnak) szörnyű méltósággal jödögele. Ha a' Nap, ez a' Világ' feny'e ...

N e h é z . .

1. **N**ehéz a' meg-bántódott betsülletet előbbi érdemére, és szeplötelen korára szerzeni, viz' a-állítani --: szóba-vett személynek nehéz a' ki mosdás, t. i. a' motsokból, v. gyanúból: a' rosz' hírek után mi-nehéz jó névre verődni: (a' gonosz hír ha le-nyíri, miképpen gallyasodik, v. ver gallyat? a' ki betsülletiből ki vagyon forgatva, mi módon verheti (ütheti --) helyre magát: egy' könnyeden ki nem köszörülheti ezen tsorbát: ezen hibát, botlást nehezen vizsi helyre: nehe-

hezen vonhattya ki magát szégyen-vallásának sepredékiből: a' meg-sértett betség sebei nehezen gyógyúlnak-bé.

2. Nehez: az agg vókat törbe ejteni: a' ravaszt hálóra kesíteni: a' farkast bárány'al öszre békéltetni: az agg fából gúzszt tekerni: horgas tókéét egyenesíteni: a' le tsepült ártatlanságot, hírt, nevet, talpra állítani, fel-építeni; a' mindenből fel-öldött arany szabad-fág mellett meny'-országot el-ütni, meg-nyerni: az ebet a' hájas szűről el-szoktatni: a' tsányát fertőjéből ki szapúllani, -- mosdatni: a' roz'at dögéből, mételyéből ki-venni, -- jámbor erköltsbe öltöztetni: a' hazuggal a' görbe mondást el-hagyatni: út-vefztő kertből ki-hatolni: a' körmetlennek fára hágni: a' hegy-tetön el-indított követ meg-tartani, -- tartóztatni: meg-örízni, a' mit minden szeret: — rakontzában tartani a' nyelvet: 32 fog nem bir vele.
3. A' melly nyílat el-lőtt arányzó hely'éhez, nehéz vísz'a húzni már azt idegéhez. L. Loni. 7.
4. Jól kezdett kántornak énekles nem nehéz: a' jó kezdet, jó végezet.
5. Nehéz a' dév a' békának: nehéz kérdésre nehéz a' válasz: szoros a' kaptza.
6. A' könnyű-is nehéz a' nem akayónak.
7. Fáradtt lónak farka-is nehéz.
8. Nehezenn alkhatik két eb egy' tsontonn meg.
9. Maga magának meg-tagadgya, a' ki nehéz dolgot kër:

10. Nehéz nehezen várhatni; türhetni; valamit.
11. Nehezelleni (nehézleni, nehéz néven venni) valakinek tettét.
12. Mi módon oszlatod-el . . a' baját, ha nem tuodod, mi nehezítte, terheli, nyomja?
13. Nehéz el-szakadta (-- szakadása, -- válása) egy'é-lelt két szívnék.
14. Az nehéz hitelben van (nehéz-hitelü) mások előtt.
15. Békételen türetlenséggel nehezíteni, súllyosítani, a' tsapást. —
16. Földről Egnek az úttya nehéz.
17. Nehéz által-gázolni ezen a' dolgon. *L. Akadém'y. 2. —*
18. Még egy' som-magot (nehézséget) vetek fogok alá.
19. Felette súllyosítta az Isten' igazságának, és a' bünök' nehezének, terhének, mivóltát.
20. Nehezék (terhesek: vagyunk bününk' súllyával.
21. Némellyek gyilkofsággal, és árúttatásal súllyosíttyák, terhelik, hal'adatlanságokat.
22. Ideje, hogy fok bünök, terhével meg-súllyosított lelkünk meg-mozdúlljon.
23. Vaj-mi nehéz attól meg-sértettnei, a' ki ellen nem lehet panaszolkodni.
24. Dolgaidnak súllya, nehézsége, v. fő pontya, miben van?

25. *Nehéz két hajdunak vórat óltalmazni.*
26. Nehéz, és fej-törő tudományok' titkai.
27. Nehéz gonddal-járó viaskodások' pallyája.
28. Múlnak, húllnak szívemnek nehezei, nehézségei.
29. Nehéz ki-fejtőznöm a' rosz' hinárjából.
30. *A' ki kerül a' munkát, nehozenn tölti-meg gyomrát.*
31. Rejtek naplását (nap-töltését, veszteglését) hírül el nem viszik. *Nehéz mindennek kezdete.*

N é v.

1. **A'** jámbor, névre igen-is; de tettében nyomorúltt nem lehet.
2. Sem nemét nem látta, sem nevét nem halotta: sem szöréről; sem nevéről eddig nem ismérte.
3. Meltán szörnyítettik a' hál-adatlan .. nevet.
4. Kifsebbedett a' gonosznak neve előtte: kezdett nem annyira szörnyülködni, a' vètekre: attól kevesebbet irtózni. A' vètek a' bűnösnek szájában mindèg olvad, és sokkal kisebb, mint azon kívül.
5. Vontt (fatsartt, hamissan tulajdonított ..) névvel, nem igaz tisztelet (csak névre, nem lètelre; csak név, nem hivatal szerént) vóltt ilyen v. olyan; ez v. az.

6. Tsak nevezet, és nem létel szerent való Kereftények.
7. Senki a' Szentség' nevével ne tisztelkedgyék, ditsekedgyék.
8. A' mardosó tréfálások; mosdatlan szók - tsak nevezetben se legyenek.
9. *Pita az idénn a' kenyér' neve*: drágaság van.
10. A' bődogság' nevére nem vágyhát a' zere-
rentse' állhatatlansága.

N e v e l n i . .

1. **A'** finom, és nemes nevelés nem minden utszán tsirázik, és bimbózik.
2. Ezt a' vásár fiát (nevelést) itthon is megtalálhatni kisebb költséggel.
3. Méltóságát főképp' az neveli (betsesít; az emeli, viszi fenyesebbre: az kellemesebíti.
4. A' mostoha környék meg fosztotta a' nagy világéli nevelés' módgyától.
5. Az eledel testünköt vastagította, és állapodott nagyságra neveli.
6. A' feketének fetétsége a' mellette-való fejérnek világosságát neveli.
7. Szépen neveltem, 's úgy jártattam, mint a' kar madarat; 's most felém fem néz.
8. Izelítsék-meg néha a' vesztőt az apród esztendősök (kisdedek): a' jó neveléstől függ az egész' élet: a' gyenge óltovány nevedékeny-
se.

fégeben egyengettetik. Ha minden éztendőben nem olólyya (nyesi, metéli, rítkíttya jövését, hajtását --, meg nevededik a' pulya -- (törpe) fa. *Adig hejtsd, a' míg hajlik.*

9. Nevelni (öregbíteni, nagyobbítani a' dolgok' környül-álló részeit, környül-állásit.
10. Üdvösséges téjjel táplálni, és nevelni az Isten' fiainak kisedségét.
11. Most a' Leányoknak ruha-tzifrázás, gangoson-lépés minden nevelések.
12. A' szülők templomba-való menésre édesítsék a' gyermek' akarattyát, a' mennyei dolgok' betsüllésére vidámítsák értelmét.
13. Patyolat alatt neveltetett: puha, kényes..
14. Reám neveli haragját, szerelmét - -
15. Nevedekten nevededni a' jóban.
16. *A' jó nevelés soha nem esik drágán.*
17. A' feleletnek tsomós (nehéz) vólta nevelte az Ifjak' bámúlását.

Ny a k.

- E**z az iga nem isak egy' két ember' nyakát tsifzollya: ez a' baj sokkal köz --
2. Jól tud tekeríteni (fordítani, fatsarítani) a' dolog' nyakán: a' dolgot jól tudgya fordítani, térengetni.
 3. Nyakunk szakad, szegik, törik, a' gonoszok' útyán.
 4. Mas' nyakába keríteni, fordítani, a' gyanút, hogy magáról le-rázza.
 5. Igához, v. járom-szeghez szokott nyakak.
 6. Nagy méré'zen kákognak, tornyikolnak, a' borotváltt-nyakú tar varjak.
 7. Nyaka-vágóra, szakadttára jutni.
 8. Nyakára tolyni, kötni a' feleséget.
 9. Nyakon, szirton (nyak-szirton) tagoltatni magát.
 10. Minden patvarának (patvarkodásának) nyaka szakad, és gyalázatos pironsággal (arza-pírulásal) búját látya . . .
 11. Egy' tsapással nyakát akarta szakasztani minden jámborságnak.
 12. Valakinek nyak-levet adni: nyakon ütni.
 13. A' suttonban nyakon tsapja azt, a' mit hangoson mondott.
 14. Hazájoknak nyakok körül akadt rongya.
 15. A' hóhér fojtó gombot kötött nyakára: meg-füladt a' hóhér' mad' tagán akasztó-fán

szellőzik: Amán' ablakára aggatták szellőz-
tetni.

16. Nyaka-szegett Ország. Nyakát más után
szakasztani.

N y e l v.

1. **M**ár nyelvem' hegyén vólt: szájamból tsak
nem ki-pöktem; -- találtam, -- fakasztottam.
2. Egy'től sem kaphata nyelvet: feleletet, vá-
laszt . .
3. Nyelved eszednél lok mértt földdel elébb futá-
mék: épergő nyelveddel eszed nem futhata ver-
sent: eszed' híre nélkül szágúldoza nyelved.
4. Pengetik nyelveken, játszó elméjének ki-fa-
ragott, és ki-rámázott szavait.
5. Kerülte a' Világ' nyelveffinek szó-fodorgatását.
6. Sok gonofszágok' raja van helyheztetve a'
nyelvben: olly ostor a' nyelv, melly min-
deneket tsapdos, sebesítt, kékítt: a' nyelv
a' mí életünk' folyását, melly mint a' ke-
zék, sebessen forog a' halál' tze'llyához, ép-
pen mindenestől fel-gyújttya, el-perzseli,
meg-égeti, országokat veszedelmes hadake-
zésekkel öszve-köszörül.
7. Nyelvét bátor tsevegésre nem adni.
8. Tsak nyelve vagyon, ha a' dologra kél.
9. Járt, perog a' nyelv, mint a' szél-malám:
forog, mint a' vitorla a' ház' háján.

10. *Az írgy, v. gonosz nyelv a' bika alá-is bor-
jat tehet.*
11. Tsak a' nyelvesség rebesget ilyeneket.
12. A' nyelv a' szívnek tsapja; ki-adója . . .
13. *Az ő nyelve sem ragadott az íny'éhez; ő - is
tud ám szólni. —*
14. Nyelvet akarnának fogni állapottyok felől.
15. Ez a' szó meg-ragasztá, -akasztá, nyelvét,
és a' szólnak szokott módgyától - is el-re-
kelzté.
16. Nyelvének vitorláit meg-eresztené, ha sze-
rét tehetné, módgyát ejthetné.
17. Nem a' böltsek' nyelvén (helytelenül) szól-
lani.
18. Nyelvnek díztelen, és únalmat szerző re-
begése.
19. Panasz'ából nyelvét víg szókra emeli.
20. Kisdedeknek le-ragadott (akadozó, hebegő)
nyelvek.
21. Sennyedékes nyelvnek fondorló rágalma-
zási, és tsempes (hamis) szavainak uga-
tási.
22. Ellene mind el-pereg ám az ő ajaka, és
hebehurgya nyelve.
23. A' nyelvet a' természet fogak, és ajakak
közé zárhatta, zárta.
24. Látsuk, a' szó-tsaplárnak mint forog nyel-
ve' vitorlája.

25. Arról nyelveskedik, lotsog, károg; foly nyála: azon koptattya leptes nyelvét: azon nyalakodik: azzal mofsa száját, hogy.
26. A' nyelv a' rofz' feleségnek, szolgának . . leg-rofz'abb része.
27. Nyelveskedését bé-torkolni; torkába verni; le-ültetni . .
28. Más nyelv' tulajdonát szakasztott úgy magyaroson ki-ejteni, -- ütni.
29. Meg-zabolázni az irígy nyelveket, ha-mit eregetnének, rebesgetnének.
30. Bár egyéb érzékenységek, tagok, egy'be-tzimborállyanak, sem tehetnek annyi jót, v. rofz'at, mint egyedül a' nyelv.
31. Nagy Sándor' paripáját sebels futtában vizf'a-fütytyenteni, a' szeleket hámba fogni, a' bús tengernek dagadásit egy' beléjek fúválsal le-apasztani, vagy az éjszaki szeleket gyepelőn hordozni könnyebb volna, mintsem azon nagyságoson nagy Dámának nyelvét pihenésre birni.
32. Szívével nyelve meg-egy'ez: szívét nyelvén hordozza: az lakik szívében; a' mit nyelvén visel: egy' úton jár szándéka nyelve' ugrásával: szorofs frígyet tart szívével szája: a' mi szívén ül, v. fekszik, az vagyon szá-jában: a' mit nyelve beszéll, szívében az lakik: szíve, szája egy' nyomban jár: szíve; nyelve' járása szerènt-való; mind nyelvét mind pennáját (tollát) szíve' gyükerébe

mártván, úgy szól, a' mint szíve' járása van.

33. Ki-mondandó szavát már nyelvén viseli.
34. Ne indúlly' eszed' híre nélkül, hanem elősz'ör vele jól tanátskozván; akkor-is nagy figyelemmel eresz-d-meg nyelvedet: nyelved' kötve hordozd; ne botsásd szaladótzira: ajakidra reteszt, zárt, lakatot, kármánykantárt vels: ne engedd nyelvedet könnyen tsúfzni, sikamlani --, ki-rándúl ni: ne hagyj szívedet azonnal nyelvedre szökölleni: elébb jól meg-rágd, -- rostáld -- a' szót, hogy-fem . . .: fokot ne örölly, v. darálly: vedd elébb elmédre, ofztán vidd nyelvedre.
35. Fogd-meg nyelvedet: ne fúdd, a' mi nem égeti nyelvedet: *hallgasson nyelved, hogy ne fájjon sejed*: ki-ne törjön röppennyen -- rontson ollyas mi szájadból, a' mi az igazság' fonttyában, mérő serpenyőjében hiános; nem garatos; igaz nehézékkal nem bir: szedd-bé nyelvednek vitorlájit: fald-bé, -- bellyebb, -- hátrabb, a' sípot: rántsd-meg szádban a' zabolát: rántsd-meg a' lö száját: szedd bellyebb a' gyepőt: *tsinnyábbann borotválly, hogy meg ne akadgy*: újjal fenyítsd-meg szájadat: hagy' békét a' kívül-való tsapongásnak: másutt kezdgyed, ha bizol emberségedhez; mert itten nem jó helyen fogtál-ki: bár rövidebben fogvád fők-emplőjét botlékony nyelvednek: tartsd erőls kapon-tzában nyelvedet.

36. Ertelmed azokkal tarson, a' kik keveseb-
ben; nyelved' járása azokkal, a' kik töb-
ben vannak.
37. Ki-tetfzik ebből az ő tökéletlen nyelvének
hazug fetsegése.
38. Kiki belé vágja nyelvét: belé fzőll, kot-
tyan.
39. Lehel nyelvetskéje-pihegő szájában.
40. Nyelv-botlás, Borotva (éles --) nyelv.
41. A' nyelv' vètkeinek különbözö nemei.
42. Látom, hogy velem tsak nyelvet akar sz-
merni: hogy minden szónak másfát találod:
hogy tsak viz' a felelgetni (feleselni) akar sz.
43. Az irigy nyelveket magára mordítottani.
44. Ez vólt az ő kedves nyelve-járása.

N y í l

1. **N**yíllakat viselni szeminek tegzében; sze-
miből szerelem-nyíllakat lövödözni.
2. Nyíllaknak meg-ered nagy-sűrű zápora.
3. Újra töltötték meg-ürültt puzdrájokat (ív-
tokjokat, nyíl hüvelyeket).
4. Ívök' idege (kéz-ívök' húrja (kezd tsattog-
ni. El-tsappantani a' nyíllat.
5. Ki-repültt nyíllakból öszve font èj függ vala:
a' ki-lött fok nyíllak fetéttséget tettek.
6. Vadait nyilazza Diána: halált szóró nád-
dal földre teregeti.

7. Reánk szórtt nyílának temérdek zápora,
mint a' mezőt rongó kő - (jég) első, rajtunk
olly szapora.

8. Azért újjabban-is fordíttya puzdráját, ide-
gébe veti ismég tollas fáját, nyílát; zeng
megint az erdő új tzihelésekkel (tziholások-
kel, kopók' hangjaival.

9. Olly íjnak (ívnek) idegével rugatni szeme'
közé az igazság' nyílát, hogy . .

10. Rosz' esztergában faragta szakadékony-ide-
gü íjját: rosz' mintába, formába, öntötte a'
más ellen támasztott bizonyítást.

Nyílasokat vágni az erdőben; ezt (va-
lamint, a' réteket-is --) nyílasokra, részekre,
osztani. Nyílasokat vágni.

11. Könnyű meg tompítottani hegyét ezen nyí-
laknak: ellen-vetéseknek . .

12. Hány, a' ki nem ferges, a' kit íves Cupido
meg-nyílaszott? *L. Lőni.*

◆ ◆

Ny o m . .

1. Magad-is látod, hogy, ha egy' nyomban, vágásban -- maradsz, egy' tsapással le-omol épületed, és nyaka szakad minden habozásodnak . . .
2. Terméketlen sziget, a' hol az emberi munkálkodásnak nyoma nintsen. Emberi nyomtól (emlékezettől) fogva itt senki nem állapodott-meg. Ott fészket vert a' tökéletesség, és nyomát hagyta a' mesterség.
3. A' szülők örökösököt nyomban (jó karban, erőben) szokták hagyni. Valamit nyomos üdökre (el-tova, melz'e) nyújtani.
4. Veszedelmes üdökben a' böltsesség kémeket botosálsón előre, 's el -- (leg --) ottan az ért okosság lassan lépve nyomozzon utánna: nyomról nyomra kövesse.
5. Erre nyomot (példát) nem találhatni a' természetben.
6. Másnak nyomdokolni lépését: mást példaként venni, követni.
7. Egy' nyomon (egy' formán, -- úton, egy-nyenlöképp') emlékeznek rólla.
8. Nyomát venni a' tör-vetésnek: meg-sejteni, -fajdítottani a' tsejt . . .
9. Ugyan csak utánna legyünk (szepelkedgyünk-) hogy nyomunkot ne vehesse.
10. A' hazugság' -- vinnyéjére, bizonyos nyomon kell reá akadni.

11. Illy nyúgodalomhoz (v. ra) emberi nyom nem ért az országban.
12. A' tökéletesség' . . úttyát nyomni: annak úttyán járni . .
13. Szóról szóra, ígéről ígére mindnyájan egy' nyomban fordították az írást.
14. Éliziom , a' hol a' tréfás nyájaskodások újulnak nyomdokinkból.
15. Az ő hozzá vezető, vivő, nyomdokokat nem akarják követni, illetni . .
16. Nyomos jelit hagyni mivéuek: örökíteni munkáját.
17. Minden nyomban utánna vagyon a' fizeses ör, v ör-álló, ört-tartó; porofzló, apród, v. örös vitéz, őrző strázsálya mindenhol.
18. Ezt kellene taníttania, ha maga nyomán akarna járni. —
19. Minden lépéseit mondokollya a' böldegatlanság.
20. Már nyomdoki-is el-vélte (ritkán) látzának a' pogányságnak: alig hagyta nyomát-is maga után a' bálványozás.
21. Avott (korhodtt, szú-ette --) fából új épület nyomos üdöt nem ígér.
22. A' falban nem maradhat, nem nyomos, nem állandó, a' kő, melly a' fundamentomon (alapon) nem állapotott.
23. Gazba vivő nyomdok. *Nyomába sem hághat.*
24. Arra nyomakodott (nyomult az ellenség.

25. Ezen nyombéli (ötöbéli, századi) emberek közül senki még illyent nem látott.
26. Téba-várasának maradék nyomdoki.
27. *Bár bottal üsd a' nyomát.*
28. A' most fel-kapott erköltsben nyoma sincsen a' jámborságnak.
29. El-nyomni, -- takarni, -- keservét.
30. A' mellyben nints izemérem, törvény-tartás, jámborság, hit, nem nyomos azon Ország.
31. Ki-nyomozni (-- kímteni a' helységnek tsínynyát: fekvését, mivóltát . .
32. A' fiatal víg vendégnek ábrázattya alkalmasint bé-nyomta mind a' két szemébe.

N y ú g o d n i . .

1. **N**ehéz néven ne vedd, hogy tsendes nyúgodalmdbann (. almdbann) szü-virágoztató gyönyörüségedet meg-zavarom.
2. Nints olly kints, melly az embert tellyesen meg-nyúgafsa, nyúgoztallya: -- kedvét kitöltse, elméjét le tsendesítse.
3. Szégyen talán ki-mondanom; de illyes mit nyughatatlankodik természetem.
4. A' halhatatlan fereg (bú, gond) mint szívekbe, emlékezetékbe szegezett eszten (ösz-tön) nyúgodni nem hagy a' gonosz lelki-eket.

5. Néhá fel - váltani, -- tserélni dolgait, fetét gondgyait nyugodalommal, pihenéssel; fogásra függeszteni, szegre akasztani: elméje' járást el-téríteni: ki - szellőztetni; szélnek eresztteni. .; el-téríteni, -- távoztatni; elméjéből ki-tiltani, -- hányni, -- vetni, -- zárni, -- rekeszteni; idegenbe, bújosóba kergetni fetét gondolatit, borongó kedvetlenségét; meg-eresztteni, 's nem mindég vonva, v. fel-vonva, tartani a' kéz-íjjat v. ívet: néha ki-nyugosztatni, -- nyugotni magát: fáradt szeméit a' munkától el-lopni: a' munka közibe nyugalmat vetni: a' gondoktól: pihenő napot, órát engedni, szakasztani magának: elme-járását el-fordítottani: közben közben meg - szünni a' gondoktól: ki-vígasztatni, nyugosztatni magát: elméjének a' gondokból tágíttást, tagúlást, ürességet adni, venni.
6. Légyen azon nyugott szívvel, tsendes elmével, gond nélkül: nyugtassa-meg azon elméjét.
7. Szunnyadozó életének utolsó szempillantásit nyugtalanítottod.
8. Nyugodalmamat fenékig fel-hány'a.
9. Hévbén hidegben éjjel nappal nyughatatlan-kodni.
10. Nyughatatlan helytelenség. Nyugta felé valla a' nap.

O k . .

1. **O**k nélkül-is okot talál, v. keres, a' gonofság, hamiság, .
2. Hites társának oldalán Istent ő magát akarta Adám, gonofságának okává tenni: Istent oldalasklag meg-támadni.
3. Erőls okok' vezérlésével hajolni.. valamire ..
4. Üdvösleges felelemre; a' hit' ágazatinak értelmére; tádomány'a után, okúlni.
5. Mi okonn (ból) v. okra nézve, veti az igazság' határát Melchiadesen?
6. Tisztelséges okonn (ból) botsáttatott-el.
7. Okot adni a' lélek' motskozására
8. Erőls okok' támasz'ival állítani, vitaní.. valamelly dolgot.
9. Olly okon (okkal, móddal ..) békélteték-meg, hogy ..
10. A' helyes okkal-erőlsködő okoskodást nem jelekből, sem kívülről hárított (vett, koldútt, költsönözött ..) okoskodásokból, hanem illendő, és szükséges okozásokból kell állatni.
11. Belé, v. reá okúlhat; tanulhat: hozzá szokhatik.
12. Tettetnek (tselekedetnek) nem válaszott, hanem ádatott oka vólt.
13. Vagyon-é valamelly kevélykedést nemző, és nevelő oka az embernek?

14. Valamit nem csak száraz szóval írni, mondani, hanem okokkal-is állatni, támogatni, erősíteni, vastagítani.
15. Sok ferkentő okok ízgatnak, öltönöznek, öltökélenek - - erre.
16. Innet, 's más ezzel erősködő okokból megtézik, hogy . .
17. Ennek egy'ik oka a' fejben, v. főben fészkellik (vagyon) a' másika pedig a' szívben.
18. Ha fel-tettél, igaz okkal viaskodgy, ne tsapongj.
19. Az illy okoskodás a' téntán nyalakodók' dolga.
20. Ennyi fok erős okoknak tsigáji, és hévéri sem emelhetik akaratumkot a' mennyei jószágok' szeretésére.
21. Nem szabad abból senkit ki-menteni tekentetes ok nélkül.
22. Valakit okokkal el-nyomni; el-hallgattatni, meg-gyözni.
23. Víz'álatlan (győzhetetlen, víz'a nem verhető, tsáfolhatatlan) ok-vetés.
24. Alázatra, 's gyalázatra méltó ok.
25. Buta okoskodással támogatni valamit.
26. Szép érett korában szedi gyümölsét okos tanát'sinak az okos várakozás.
27. Nem gyarlóságunk annyira, mint túnyafágunk az oka, ha néha nyer valamit rajtunk a' kélértet'

28. Okos, mint a' Tordai, v. Görgei malatz.
 29. Ki-tanúlta, mi dolog' végében (végett, fejében --) jöttek.
 30. Magától el szántt ok nélkül nem esett: maga-szántta (akarattya) vólt az oka.

Ó l t a l o m . .

1. Sokféle óltalmazások' pók-hálójival fedezgetni, takargatni; kákából szótt paizs'al, töredékeny üveg bástyákkal, és vászon-paizszal óltalmazni a' veszett ügyet.
2. Valakinek hanyatlott, sőt el-esett ügyét stömpölyökkel támogatni.
3. Óltalom (pártfogás, szárny) alá venni valakit, v. valamit.
4. Az Apostóli tudományért paizsúl, óltalmúl, védelmül vetni magát.
5. Minden bűnnek ostromai ellen ezt vetette paizsúl.
6. Ezek a' sok ígéreték el olvadtak --) füstbe mentek -- tserben maradtak, -- szelek' szárnyára keltek --) vólna; a' mit tsak hogy gondolkodásba fogjunk --, vegyünk is, óltalmazzon az igazság' Istene.
7. Bújaságra tanító tudománynak kendőzött-fendőzött óltalmazása.
8. Markoson, körmösön; törrel, paizs'al óltalmazni az ösöktől reá -- szállott vélekedést...
9. Rofz', gyenge --; v. jó óltalomban lenni.

10. Valaki' tiszteisége mellett; Hazája. - óltalmáért mezőre ki-szállani; bajt állani; annak védelmét fel-fogni, el követni; azért meghartzolni.
11. Az Ország' óltalmáért zászlók alá kelni, frattatni, vitézséget üzni; életének el-tekélésével, -- szánásával, szerentséltetésével, kotzkára vetésével óltalmazni Hazáját. L. *Ellenség. 2.*
12. Feneketlen (szám-talan, tenger) erővel, munkával óltalmazni valamit --
13. Ally-elő érettem a' te fiadnál: szóllly mellett: fogd pártomat; támogasd ügyemet; ne hagy' veszendőben: öntsd ki szívedet érettem előtte: végy óltalmadba: kezed --, őrizeted, alá: légy esetem' tartalékja; légy védelmes ágam: egész'en öledbe vetem függő ügyemet; legedelmeskedgyél: reád bízom utólsó tseppeit ügye-fogyott reményemnek.
14. *Rekesztés madárnak, óltalom leánynak*: ne legyen anya-hagyott a' leány.
15. Az igazságnak óltalma fellyül haladgya az ő dőledékeny támogatásit.
16. Valakinek segédségéhez, óltalmához támaszkodni, v. óltalmára. . .
17. Támaszt, gyámolt, vete a' Hazája' majd nyakába szakadni indúltt falainak: azt dőlöngözésében támogatta.
18. Valaki' ügyét szívére hordozni, viselni, óltalmazni.

19. *A hol Isten övix, pökhdlö-ls általom.*
 20. *Nád pältzdhoz (v. ra) töredékeny általom-
 hoz, támaszkodni.*
 Valaki mellett indulni: törekedni, szabadni...

Ó l t a t n i . .

1. **T**ermészetünkbe óltatott, 's elménkbe gyökereztetett a' tudomány' kívánsága.
2. Éjszaki részről hüllottak a' világra, és a' nap-nyugoti esztelenek' egy' régi törzsökébe óltattak.
3. Mesterkedtek a' pogányok, hogy a' Sz. írást el-ólthassák, .. nyomhassák, .. fojthassák, .. törölhessék ..
4. A' Kristus' félelmével meg .., el-óltattnak minden gonosz indulatoknak serkedezései.
5. Meg .., el-óltani magában az Isten' irgalmaságának reménységét: kétségbe esni.
6. A' sok roz' ág minden üdvösséges jövét (hajtást, sarjadozást, sarjazást sarjadékot) el-ólt bennünk.
7. A' kikben jószág találtatik, Isten' nemzettségébe oltattnak.
8. Szikrázó tüzeit ragyogó szemeidnek el-ólttynak a' vad halál Ezek a' gyümölcsök az Afz'onyok fejében termettek; azután bé óltattak a' legények', és leányok' fejébe.

9. Zsidóságból, és Pogányságból egy'be-óltatott Keresztények.
10. A' természetbe óltatott értelemmel szembe viaskodni.
11. Természetbe óltott törvény, parantsolat . .
12. El-óltani (-- törölni a' szentségeket, és helyekbe újakat koholni.
13. Ki-ólthatná rajta boszú - állásának szomjúságát.
14. Erköltsebe óltani, és életével ki-ábrázni valamit.
15. Belé óltatott, és szívéhez gyökerezett valóság.
16. El-óltani a' gyertyát -- ; valakinek életét -- meg-óltani a' tejet, mézet.
17. Meg-óltani a' fát: fogadgyon testvérül természetét valamely ágatska magához: vele a tyafiságosodgyon-meg: azt az örökül, v. örökbe vegye-fel; hogy jövevény lombot nemzen; vendég üstökbe borúlyon, 's tsudállya magán a' nem maga faját, 's óltöze-tit: tsudállya új gallyát, 's nem maga természetét, szültte, hoztta, fajzotta gyümöltseit a' vendég-ágot bé-vett fa . .

O r r . .

1. **N**em úgy vagyon, a' mint az ő finnyás orra illatozza, szagollya: a' mint ő gondollya . .
2. Bár jó kétszeres okulárt (pápa-szemet) vonnyon az orrára . .
3. A' míg fen vólt orra előtt kötve a' háj (a' szalonna) finnyáson . . orrolta (irigylette) másnak alkalmatosságát, jó állapotját.
4. Ezekben fel-duzzaszttyák (-- fodoríttyák, fintorgattyák, rántzba szedik orrokat.
5. Ez az agg lant többet lát az orrával, mintsem szemeivel: ez a' vén kofa . . mindent meg-szagol . .
6. *Borsot törni orrába: tormát reszolni orra alá: etzettel le-önteni: forrót önteni alája.*
7. Bár fittyet vels az orromon (v. orrom alá) ha ezt meg --, ki --, fel-találod.
8. *Még, senkinck el-nem havaptam az orrát.*
9. *Nem illik szamárra bársony nyereg: v. disznó' orrába arany peretz.*
10. Íme egy' kis torma vetekedő társam' orra alá, és egy' nihány száлка szívébe.

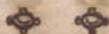
O s z t a n i . .

1. **H**add tudgyam előbb', kivel osztom (köz-
löm) magamat, ügyemet . . .
2. Gondgyait senkivel nem oszttya , hanem
tsak maga gyötrődik. —
3. Gyönyörüségét, örömét . . rabsága' társai-
val . . meg-osztani.
4. Sok szép jószággival (*bann*) fok bitang, fo-
honnai -- osztozott. —
5. Felt, hogy a' ditsőséget majd meg kell má-
fokkal osztani.
6. Isten, és férje között meg-osztatott szolgál-
latot két felé kívánnak a' feleségtől.
7. Fel-osztatik az ostrom, hogy egy'ik rész . . .
fok, és fiók örök . . .
8. Nintsen az égben amaz osztózó enyim, és tiéd,
9. Kapsira vetni, és kardra osztani a' prédát,
az egy'házi jövedelmeket . . .
10. Utíza-formára osztott árnyèkos fák.
11. A' mesterség' törvény'éből, és mersèklès
egy'enlò szabásával épültt palota . .
12. Elszét, gondolatit . . fokféle haszontalanság-
ra osztani.
13. Ezeknek kezek alá osztá az egész' fereget.
14. Bánattyát éreztem, kárából osztoztam.
15. Férjhez ment, hogy osztályosá tehessè
maradékát böltseségében.

16. Minthogy Aty'ának fija vala, kevélységében ofztálofsa lett.

Parantsolat...

1. **Ú**j parantsolatot ád, új sinór-mèrtéket von, mellyhez igazíttuk.. felebarátunknak szeretését.
2. Kész, Isten' akarattyának (meg-hagyott szavának, parantsolattyának) tellyesíttését mindene' vesztével-is meg-venni: néki szót fogadni; akarattyát meg-tenni; pontról pontra tselekedni.
3. Tilalmat, v. parantsolatot arról-is ada, hogy az hegy' határit ne illessék, mellyre Isten szállott.
4. Szeretetünköt mind hagyásfal (parantsolat-tal) mind fenyegetéssel akarja Isten gerjefzteni.
5. Ki-törni a' járóm-szeget, és Ura' parantsolattyát, engedelmeiségét le rázni: nem tartani magát a' parantsolathoz.
6. Nem akarták tenni hagyásit, tellyesíteni rendelésit; ezek ellen rugóldoztak; velek szembe-szöktek; vagy igen lágyan tselekedték. —
7. A' tilalom-fa' gyümölsét Isten' hagyása ellen meg kóstolták.
8. Hagyására (parantsolattyára) meg-elevenednek a' halottak.

9. Nagy büntetés alatt vólt meg-hagyva, hogy általlyában (öfzveséggel, minden ki-fogás nélkül) el-járjanak hagyásiban.
10. Mindenek egy' hagyással (parantsolattal) lettek.
11. A' fzikásnak parantsolattya leg-súlyosabb, -- nehezebb.
12. Valami tsorba ne essek ura' parantsolatának végezésében.
13. Tőre hegyre nem kell a' parantsoltt dolgot fefzegetni.
14. Abrahámot Isten honnyaból ki bontakoztatá, -- költözteté, -- szollíttá, parantsolá, -- bújdosóba indíttá: parantsolattal hagyá néki, hogy ki-menne lakta földgyéből (honnyából) és uraságából bontakoznék-ki.
15. Hatalmas okok, és kemény fenyítették alatt parantsolni, v. tiltani valamit.
16. Az óltárról-is paraotsolta (a' felöll-is meg-hagyá) Isten, hogy ben hézag, üreg, légyen.
17. Irtózni az urallástól, és a' fellyebbező parantsolójinak rázogatni igáját nyakáról.
18. Parantsolta, hogy minden Férjfiúnak környül - metéltések férjfiúsága' bőre.
19. Parantsolá, hogy fel sem követvén (nem-is kervén, nem-is követvén arról a' gazdát) meg-ölddgyák, és hozzá vigyék a' szamárt, v. szamarat.

20. Otthonn (v. a' kinek kenyeret adsz, annak) parantsolly.

21. Különösön hagyakozódott (hagyást tett) irántunk a' haz' gazd-afz'onjának.

22. Mellyben hagy'a (parantsollya) hogy ..

23. Ha szerentsét parantsol az Isten.

24. Meg hagyá, hogy mellé támadnának; felkelnének ...

P á s z t o r . .

1. **A**z esztelen juhotska ki-bújdosott a' pásztori gond alól.

2. Az egy'házi pásztorokhoz engedelmesen hallgatni. —

3. A' jó pásztor az ég alatt talpon virrad .. ; térengeti juhait ..

4. Végbe vinni, a' mi pásztorsága' .. tisztihez illendő.

5. Vadon tartomány'al meg-egy'esültt termézetü pásztorok.

6. Nem pásztor az, a' ki martalèkot .. szerez az Isten' nyájában.

7. Magát pásztorrá szerzeni, állítani; pásztorfágra tofzni.

8. Pásztorságba nem kapni, hanem Istentől várni.

9. Pásztorot támasztani, rendelni a' nép' eleibe.

10. Nem pásztor, hanem ki-fzántu bères.

11. Tovább nem pázstorkodom veletek.

12. Pásztoros, v. pázstortalan nyáj.

P é l d a . .

1. **T**ükörös példák forogjanak előtted, melyekben, mint egy' eleven könyvekben, megláthatod, mint mehels betsülletre: azok forogjanak például (tükörül) előtted, kik a' jóban tsuda-mesz'e haladtak: azokat viseld tükörül: azok' úttját nyomdofsd, nyomdokolyad: Ritka példákat rakogafs elődbe; nem is annyiból (azért) hogy tsak kövessed; hanem, ha lehet, fellyül-is mállyad.
2. Füzve (halmazva, fereggel . . adhatnék elődbe az efféle példákból: sok tükör . .) világos, fényes . .) példa van erre: az efféle példákkal minden szám felett telik (rakvák) a' règi történetek.
3. Forgandó, és változandó üdöknek példáji. Példákkal vastagíttani: erősíteni, valamit.
4. Nints mindenkor foganattya . . akaratumk' ébresztésére az Isteni példáknak
5. Nints annyi ereje a' füllel hallott tanításnak, mint a' szemmel látott példáknak.
6. Az Elöl-járók' példáji, tanúság a' következőknek, az alatt-valóknak.
7. A' példákból, mint valami atzél tükörből meg-ismértetni valamit.
8. Tudatlan gyarlóságunkot példájával gyámolítja . . vezérli —

9. A' halandóknak (embereknek) kettőnkben van neme, 's példáji vagyunk a' következendőknek, v. közetkező nyomnak.
10. Egy' aránysú atyai 's fiúi vizontaglott (vizonyos, vizont-való) szeretet' példája.
11. Az öregek az Ifjaknak pályáját futtyák: példájit üzik, követik, nyomdokollyák: utánok indulnak, lázadnak.
12. A' rosz' példa, erőt kapván, tsuda hamar eltsuszamíttya (tántoríttya --) a' tilalmasra; nyomában lévén a' magát kínáló gyönyörűség még nagyobbbat indítt-rajta: kezdetében változik; nem fér szívéhez; nehezen fallya, emészti a' halálos mázlagot; végre --
13. A' gonosz példáktól, feslett társaktól -- meg-mételyesedni, -- dögösödni.
14. Az Ifjúság' síkos úttján szent példák' olvasásával támogattatni.
15. Az üdvösséges könyvek' olvasásából vett tökéletes élet' példájival az el-áradott gonoszfágok' folyását vastagon meg-gátolni.
16. Azokat is építtük példáinkkal, kik, mint eleven kövek, a' Kristuson épültek.
17. A' községre szivárkoznak az országlók' példáji; 's valamint a' vezérek' trombitáit, úgy erköltsököt is követi a' tábor: a' Fejedelem' példájára hímét varrja a' nép.

P e t s é t .

1. **A**z Isteni tsuda-tételek' petséit fel-szakasztani; kéttsegessé tenni . .
2. E' mellől, mint a' róka a' tör mellől, tsak el-illantani, és hallgatással meg-petsételni a' bizonyíttásnak öldhatatlanságát.
3. Erköltökkel; magok-viselésekkel; testék' szakadásával, verek' hullásával petsételték-bé, erőssíttették-meg, tudomány'okat —
4. Így petsételte-meg édes Hazájához . . szíves szeretetését.
5. Ennek a' frígynek emlékezetére, és erőssíttésére petsétet vetett.
6. Örökös frígy'el, és fel-bonthatatlan petsétet el-jegyeztettünk.
7. A' hazugság' apjának (ördögnek) tekélletlen hamisságát Isten' petséttyével erőssíttetni: hamissan eskünni.
8. Örök titok' petséttye alatt meg-vallani bünét, hogy soha azután szemére ne térjen, kerüljön, vettesék, hányattassék . .
9. Tsak történetből húllani tímeres petséttel a' Világra,
10. El-végzém ezekkel könyves írásomat, és petsétül adám egy'-nihány tsókomot.
11. Részezséggel petsételni be' a' végzést.
12. Valamit hittel, esküvéssel petsételni, állatni, erőssíttetni . .

13. Hittel petsételtem sikamló szavamat.
 14. Erő, 's Pribék ellen nintsen petsétes levél.

P r ó b a . .

1. **A'** gerjesztő nyájaskodás tsal, v. tsel, nem próka-kő.
2. A' próba-kőnek veszedelmes szököllőjére tetődni.
3. Könnyen eszébe tsufzomodik (jut, ötlük) hogy próbára kellyen.
4. Fegyver -, vas-derekat, melly-vasat; v. szakállast (hoz'ú tsőjü v. tsövü régi puskának neme) lövéssel meg próbáloi.
5. Meg-késért (próbál) az Isten, ha állhatatosok vagyunk-ö: nem azért, mintha nem tudná meddig ér a' leplünk, erönk, . . ha nem, hogy.
6. Próbáltt emberre kell bízni a' feregnék pályázás vezérlését.
7. Lehetetlenségig próbát tett érette. Fontos próbák.
8. Ha szarvasbak, fogasabbak vólnának is, meg-próbálná, 's ki nem ugranék a' korlátból előttök: ha több tudományokkal fel-vólnának is fegyverkezve; meg-tartaná előttök az álló hartz' helyét.
9. Egy'szeri, málszori próba-tétel által hozzá tanúlt a' dologhoz, 's kezében vagyon kóltsa az emberi akaratnak tsínnyához, ha szin-

te atzélos vólna is, mellyen titkon bé-'s ki-
lopja magát.

10. Ama' pirois kláris fok habok között nő:
A' drága arany-is fok lángban tűzben fő:
Sok erős próbákat szenved a' drága kő,
Tisztított feny'ével míg méltó betsre jó.
11. Az igazság' betsülleté (σ) nagyobb próbára-
nem vitetett, sem dítőségesb győzedelem-
mel nem tündöklött, mint —
12. Kapta jól meg-próbáltt emberét Nnt, mint
kováts, fogóját.
13. Agaskodó vadra ne bátorkodgyál: a' bá-
tor ellen nem biztos a' bátorság.
14. Előbb próbára, 's azután munkára: előbb
módgyát lelegetni valaminek.
15. Magát meg-méréfzleni, 's próbára ki-tenni --
16. Tanátsot tartván, arra végezék (határo-
zák . . .) a' dolgot: abban állapotának meg,
hogy meg akarják kèsèrteni (próbálni) a'
várást, az ellenséget . . .
17. Bátor szíve vala, mert nagy dolgokat mert
kèsèrteni.
18. Kétség' kotzkájára, veszedelem' ponttyára
tenni magát.

R a b . .

1. **H**a nintsen lábamon, vagyon vas, szívemen ;
Erős békó tsörög lántzolt örömemen :
Az egy' kólts'al nyílik vasad' lakattyával.
2. Égon vasat pendítt, nem kell ehez tanú ; --
elég a' vad , 's gyanú.
3. Békót forrasztott leveled lábamra : rab-szí-
jat fűzött ; bilintsbe vert : rabbá fogoly'á
tett.
4. Az el - vetett rabnak díjját harmincz pénzre
szokták vólt betsülleni.
5. Bokrosodhatott (tetéződhetett, fűrűdhetett..)
onnat-is rabságbéli kínos nyomorúsága, hogy
minden vígasztaló híreknek bé vólt az úttya,
v. úttyok vágva , gyepülve . . , és azoknak
hallásától el-rekesztetett.
6. Testi rabságból pénzen meg-változtattni , --
váltatattni , ki-váltódni.
7. A' rabságnak kenyeresi (kenyeres társai) a'
kín, 's nyomorúság:
8. Vajmi nem ott tsergetik a' kereft lántzót,
és vas-peretzet, a' hol arra erőlködnek.
9. A' veszedelmes kívánságokkal meg-alkudván
(kezet fogván) magokra fegettik a' rabságot.
10. A' gyönyörűség' meg-rögzött rabjai.
11. Rabot vasba pendíttetni. Rabúl tartani, és
fogságban lenyvelztetni valakit. Rab földet,

12. Fojtsa bár vas-peretz kezemen eremet.
13. Setét tömlözt'ének hideg fenekéből, az halál' árnyèka mèlységés völgyéből, mellye' bús tengere szíve' tsatornáján fős patakot öntvén halavány artzáján, gőzölgő köde közt' sürü sohajtásit vélléd közli.

R a v a s z . .

1. **Ó**ránkènt idegen kèpet (ál-artzát) vész magára: tzinkos, szín-hányó, kèp-mutató, két színü kendő, v. kezkönyő; tsempe' tündér szín hányásokkal keadózteti a' dolgot: tsalókálkodik: olly sok tört hány, olly tetetes színnel mázallya keleptzójét, hogy szemnek-is gond azokat el-kerülni: mint a' róka hány'a a' tselt, 's ide 's tova evez (hadaráz) farkával, midőn lesre vitetik; úgy ő...: nagy a' ravalzság tört-hányó titkában: a' dévaj álnokságnak minden fogásit elő-készítte: mèzes színt fest szándéka' mér-gének, kegyes ábrázatot kegyetlen szívének: tetetes ájtatóság' színével jó akaratot szerz, hogy azután árokba vigyen: sok róka-likai (lyukai) vannak; ha egy'ikből ki-reked, másikba szakad: *meg-szedi szomed' szövit*: vízre, jégre, lesre, veremre, árokra víz: meg-itat: tselbe ejt: keleptzébe kever: *fa pénz ad kezodba*: fortélyt ejt rajtad: meg-tsal, .. jakabol, tsak szava' zengésére hajolly: *ívég által nyulat mèzet: meg-fej egy' tál*

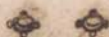
dál korpán: még a' gyékényt is róka-mály'al bélli, és halat költ a' szárnyasból: látván, hogy nem használ a' tsel (tsel-veítés), téríti a' ló' száját: ezekkel bé-köti szemeket az egy'ügyüeknek; a' tudósokat pedig út, v. úton kívül akarja vinni; hogy a' bajos kérdéseknek békét hagyván, a' sok részre osztott visz'álkodásnak valamely ágára ereszkedgyenek, botsátkozzanak: bárány börrrel fedezi farkas fogait: vajmi hamis téjen hízott róka ő! tsalárdságot főz, forral: hamissnál hamisabb ellen-vetése: tsalárdság rejtezik befzédében: a' kuruuló édesseget törre hintegeti.

2. Mintha nem hordozná róka-színed tsavargásodot; artzádból-is ki-tetszik (-tör, színlik) álnokságod: színed-is el-árúl: el-rejtett horga ki-tetszik álnokságodnak: a' róka farka nem titkolhattya magát: látom, hogy tetétől talpig rókával bélett vagy: méreg lappang itt a' mézzel kent lépen.
3. Ugy tudta a' róka, farkát tsóválni, hogy egygyiket se bántaná-meg.
4. Addig, 's addig ment példázott lángoló szerelmével, a' míg amaz észre-vette rejtett horgát, 's álnok fogásit.
5. Két-színű kezkenővel addig játszódozott, míg le-nem rontotta N. N. szep udvarát.
6. Maga kerttyében tetmett rútsággokkal däl-színre hozni ravalz mesterségét.

7. Mint fér ez az agg álnokság fiatal szép ar-
tzádhoz! ez a' nem szépen mosdott erköl-
tsöd Királyi vèredhez?
8. Ezek a' Sámson' rókáji egy'be köték farko-
kot az NN' rontására.
9. A' ki most tsóvállya róka-farkát, nem ke-
rűli el annak idejében a' tsávat. *Ritka róka
kerűli-el a' tsávat.*
10. Róka farkkal kèlzűlni más ellen, és nem
kímílleni a' tsel-vetést.
11. A' vízre rá vivén szomjan botsátotta.
12. Hamis, ravalz ez az okoskodás: meg nem
állya a' próba-követ: meg nem űti a' mètè-
ket: ki-tetszik horga, fekete foga, róka-far-
ka: fővenyen épültt: széllel béllètt: sok
abajdotz'al meg van vesztegetve, keverve,
ögyítve: ezen rès, mellyen ki akar búni az
igazság előtt, hamis.
13. Benne-is vagyon valami Frantzia, vèrszem:
az örömét, és rèsz szerènt tulajdon szemèly-
lyét is alatonban tsípösön tapogattya.
14. Ki-mutatni valaki' hijába-való koválygásá-
nak (kerengésének, ögyelgésének) hamis-
lágát.
15. Valamit hamisággal-bélleni: tsalárdúl kè-
szítteni: álnokúl adni-fel: róka-béllèst adni
valaminek.
16. Fülén fogván az agg rókát, hatalmason
Túrgeté.

17. Hogy itt se maradgyon ütetlen', (veretlen', szárazon) látsuk renddel az ő hamis agyaskodását.
18. Hízlekedő ajánlásokkal prémezett ravasz ígéret.
19. Hamiságát - - okosággal el - v. utól érni valakiben: azt keziben, v. azon rajta, kapni.
20. Hitegető hamiságokkal - - tündéreskedni.
21. Ravaszsgot, hamiságot fűrni, faragni.
22. Szép bőrrel (színnel) fedezi béle' pokloságát: arra borítottékot ál-artizát von: leplezi, fedezgeti, borogattya, rejtegeti fenéjét: fúlafztó horgot fedez kedves eledellel: lyugató tövisset, és éktelen rúttságot rejteget belől, hogy tőibe ejtsen külső színnel.
23. Ezen felelet tsak róka - lik, és szaladásra készült tsavargás. Mézzelfoly az ajaka; mérget forral a' szíve.
24. Minden hamis, és tsalárd fogásokat elővén, mesterül le akarta verni ügyéről, rútúl festvén izemély'ét, erköltsit, és minden dolgát.
25. Soha sints a' ravasznak, hamisnak jó vége-fogytta.
26. A' mézzel-kentt horog torkán akadt.
27. Ez az alakozás (tündérkedés - -) nem egyéb, hanem izemtelen tsalakodás (tsalni akarás.).
28. Ez a' befzéd mind azon tettetés; az allya mesterség, a' föle szin-festék.

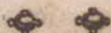
29. Alnok Szirennnek indúlt énekére -- hímezett szavával hiteté mérére. Róka barátság.

R è g i . .

1. **A**vott, 's felében el-femmedett règiségen kapni.
2. Règi (szóllásból ki-esett, -- aggott, -- rekedtt, felejtöbe mentt, avatag, avitt, penélzes . . szók — : moly-ette règi könyvekben kopnak.
3. *Règen irták*; *el-kopott* : ótska, háji-báji írás.
4. *Règi jámborok féle* Ez már előttem kopott újság.
5. Nègy barom vonnta szekér el-vihetné kő-maradékját.
6. Règi históriákba kellene bé-vágnom, ha elő-hoznám.
7. *Ki-tört a' règi belölle*: *ki-tetszet*, *blájt*, *ütött a' vas szeg a' zsákból*.

R e m é n y . .

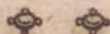
1. **A'** zsóldnak reménysége viseli, hordozza .. kedvét a' katonának : a' munkának keménysége a' jutalom' reménysége: ha a' remény el-fogy, a' kedv sem épülhet.
2. A' reménység félelmünk ellen dolgozik, és örökké távúlabb vífzi, veti tárgyunkot.
3. Nem-is reménylette méhe' több rajzattyát, gyümölsét.
4. Nem ösztövé (sovány, meddő) remény hízlalta szívemet.
5. Hervadt remény'ének az kívánt harmattya.
6. Eddig-vett remény'ét kétségre, tsüggedelemre szorította : kétefsé teszi . . .
7. Nemzete' verének egy'etlen egy' virág remény'e.
8. Még bimbóban vagyon ágának remény'e.
9. Szokott a' reménység a' bűn tágítani, könnyíteni . .
10. Egy' valóság bizonyosb ezer reménynél.
Utólsó remény.
11. Azért tsak ugyan meg-nem hül szaggatott szívemben nyögő reménységem.
12. Gyötrelmére vólt a' haladott (halasztódott) reménység.
13. Hamar meg-v. vízf'a - térsének reménységével vígasztalni hozzája - tartozójit.

14. Reménység ellen-való reménységgel (től) viseltetni, támogatatni.
15. Jobb szárnyára vett vólt eddig a' reménység: lobogott előttem reménység' zászlója.
16. Még vagyon egy' eleven szikrája reményninek. Fel-kezd éledni remény'e.
17. Reményem el-nyellett (-húnyt, --alutt) azt tengerbe merítették, fojták a' szelek: el-estem, ejtettem, -vettettem, bizodalamtól: nem pislog, v. pillant semmi reménység. Reménység' tsekkenése, fogyatkozása.
18. Ne verd-le reményed' szívedről: még szállhat öröm kebeledbe: még meg nőnek üdövel sűgárjai verdett (tolla-húllott) szárnyadnak: még fel-épül szerentséd: *üdövel a' fetske még házadra* szállhat: vakjáról határa fordúttát várhatod kotzkádnak: szerentséd még zöld ágra mehet: azon Isten, a' ki fejedre hárította ezen eseteket: valamint meg billentette lábaidat, úgy talpra-is építhet: reményly, bízzál: végy bátorságot; ne tsüggedgy: ébrefzd-fel tsüggedező elmédet --
19. Ha tiltod-is, reménylek; és ez az egy', szabad akaratod ellen is.
20. Reménylem kéréssemnek sikerét, foganatyát: hely'e lészen esdeklésemnek, ennek bé-vételéről, -- fogadásáról magamat biztatom, ketsegtetem: sükettségre nem vészí, füle mellől nem botsáttya esenkedésimet: ezeket meg-telleyesíti: nem hagy'a urefsen: fo-házkodásim meg-lágyittyák: reá bírják, meg-hajt-

hajttyák, -- törik szívét, hogy meg-élsék --
 könnyörüllyön, keserüllyön rajtam: hogy
 könnyebbítsen, tágítsen szükségemen; te-
 gyen rólla: ki-hozzon, -- húzzon - fejtsen, -
 vegyen, - emeljen - vezessen, - mentsen, -
 vigyen nyomorúságomból: jobb karba, erő-
 be, állapotba juttasson, üssön, tegyen, ver-
 jen, helyheztesen, szerkesztesen: még-
 meg-hajtya fülét siralommal ázott könnyör-
 gésekre.

21. Egész' a' Fejedelmi székig emelkedő remény:
 mérész remény ásítottattya. . . .
22. Ha lelki szemeink' eleibe nem adná a' hit
 ezeknek ígérését, nem vólna gyökere, és ál-
 lapodása a' remény' bizodalmanak.
23. Bizodalmat azzal neveli, hízlallya, táp-
 lallya: azzal kap, vész vérizemet velősebb
 reményre: az élelzi, serkenti, szüli, gyújt-
 tya, gyúlasztyá . . benne a' nagyobb biza-
 dalmat —
24. Annyit nem bízott . . mesterségéhez (v.
benn) hogy bánattyának nagy vólttát ki-áb-
 rázhatná artzáján.
25. Engemet reményltesz, magad kétttségben
 vagy: hajnalt hirdetsz nékem, 's magad éj-
 félben vagy . . .
26. Bizttát, remény'et Istenben szegezni, vet-
 ni, helyhetni.
27. Ugy tetfzik, hogy nyílnak most arany
 ideink,
 'S fel-kelnek szomorú hamvokból őlseink:

Mintha emelkedne nagy Zrínyi sírjából,
 Mellyet épített vólt Törökök' tsonattyából.
 Mintha lelkesedne Moháts' bús térsége,
 Hol fátyolban nyugszik Hazánk' dítősége,
 'S a' hol minden füvek' fetét árnyékába'
 Egy' igaz Magyarnek akadnak hamvába.

28. Bízánk; nintsen kihez: futhátnánk; nints
 hova:

Mennénk; nem mehetünk sem ide, sem
 tova.

29. El-törött alatta azon utolsó nád-fzál-is,
 mellyre reménysége támaszkodott.

30. Most az ellenkező fergetek forgattya.

Melly bízott remény'ét rólla le-fzaggattya.

31. Reménységemben arany üdöt építetttem.

32. Jó reménységet nyújt maga felől.

33. Bízom én-is, hozzá hajtván fejemet.

34. Reménylitt zöldellése már el-kezdődött.

35. Valamihez: mint erőfs kő-falhoz, úgy tá-
 maszkodni.

36. *Fünek, fának reménykedni: minden habhoz
 kapkodni.*

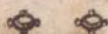
37. Remény'ének minden inait egy' tsapáfsal el-
 vágni, .. metfzeni: reménytelenységben hagy-
 ni . . .

38. Setetes homályban, 's homályos vóltában
 nem fogy-el a' Nap' fény'e.

39. Vastag-reménységű embereket ejtett meg már a' szerentse.
40. Van még valami kevés biztatásom. Hozzád-való biztom nagy.
41. Aláztatik, meg-hül a' bizott reménység.
42. Magok fen-pökő tudomány'okban bíznak.
43. *Ki hol bízik, ott hizik.*
44. Reménységem zálaga te valál.
45. Igazságára építti remény'ét.
46. Reménység' zöld ágát marokkal szaggatya; 's hogy el ne hervadgyon, míg azt kötözgeti, szeme' harmattyával gyengén öntözgeti.

R e s z e g ...

1. **R**észegeskednek: meg-vínak, -- ütköznek az öblös kantsókkal, korsókkal: nagyobb edényekre vízketteti torkokot a' telhetetlenség: el-áznak az italban, vendégeskedésben: egész' világos virradttig dombéroznak, de-vernálnak: borba verik, vesztik, temetik, süllyesztik, ölik ezeket: telik, v. teliek a' fok italtól: meg-füstösödnek, -- pikósodnak, -- taknyosodnak, -- zajosodnak, -- kotyogódodnak, kótsagosodnak: bor szöll-ki belőlök: meg-ütik-fejüket: a' bor' szefze által-járja ve-lejeket: utól eri a' bor: a' fok bor-italtól dohos, füstölög, gőzölög agy-velejek: a' palatzk' fenekén hajó-törést vall, szenved az ezék: bor-özönbe merülnek: fújják a' bor' dohát: a' bor' szefze, gőze, ereje meg-

ütötte, szállotta, zavarta -- fejeket : egész hetetfzaka (héten, v. héten által) ki v. meg nem juhászodnak, -- józanodnak, - rózanodnak : a' tál --, palatzk-petzérek egész' napot, éjt (éjet) tágíttás --. Szünet-nélkül ételben italban töltenek, és újjagatnak: le-kortyolják magokat : a' butykosoknak szikkasztása, a' vásott gégének öntözgetése, a' boros torok-gyèknek kenése nálok késedelmet nem tud : szapora kezeken bokrosan járnak, mennek, jönnek, forognak közöttök a' részeg poharak : apró poharakkal kezdik a' tsatát, mint valami martalèkokkal; azután a' derék hartz hoz kezdenek nagyobb serlegekkel, poharakkal; az ètek' el-fzedésében hozattatnak-elő a' derék dandárok, és a' fal-törő ágyuk, patantyúk . . : indíttatnak a' tágas serlegek (billikomok, tallán-poharak) mellyekkel Bacchusnak húzonost tömjénezvén, áldozván, mint egy' bor özönben ezékkal gyakorta hajó törést szenvednek : bor-italban egy' mást üzik : bor-tsíszárok, -- tömlök, -- tsapok : - vedrek, - moslèkok : Bakkus' tömlőji; *nálok is* majd mindenkor *több a' hét a' nyóltznál.*

2. A' részeg ember' elméje, akarattya olyan, mint az erőls déren meg fagyott, és gimberedett ember.
3. Az ember' szívének titkát ki-hány'a, -- önti, -- fakaszttya a' részegség.
4. Ha egyszer meg-részegítt a' világ, azután akármí tsáváltt moslèkot torkodba tölt.

5. Öldözva vagyon szabados nyelvök, nyitva szívök a' bor-ízfákoknak.
6. A' boros palatzkok' párállási, és a' tombo-ló tzhnek víg szózati között el-múlnak lelki sí-ralmi az embernek: a' bornak füsti miatt olly töredelmes szívvel nem lehet, a' minémüt kíván az életnek utolsó szököllője.
7. Bor-meg ütötte fej. Vërben részegítteni kard-gyát.
8. Lótot a' részegség vivé maga leányira.
9. *A' garázdás részeg ember előtt az Isten' sija-is ki tért az útból.*

S e b . .

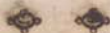
1. **N**em egy' seb nyitnya-meg útyát lelkének: sok seb-vétel után szakadott-ki lelke: a' halálnak sok helyen nyílt útya: nagy lelkének két három seb szorois út vólt; többre, 's nyílttabbra, tágasbra halasztotta vég' bútsúját.
2. Szívének minden sebei ki-fel, -- meg-nyílnak emlékezetére.
Sebes darabokat tètett-le szívéröl: szíve' se-bét újra fel-szaggatá, nyitá.
Minden ígéjével szívén vëres sebet ejte, nyitá.
Tekèntete merő nyíl, 's kedves sebeket ofz-togat.
3. Mint a' metszett bárány halálos sebében, hasonlatosképpen fetrenge vërében.

4. Vajlódó . . . szívének új sebe fakadott: új ge-
nettség fakadt meg-újultt sebére.
5. Ha az oldalának tátott sebét látnád.
6. Fekélybe körmöt szúrni: a' sebet mérgesít-
teni: a' bé-hártyásultt, v. hártvásodott fe-
bet vér-serkentő körömmel pifzkálni.
7. A' sebbe olajat, és nem epét szoktanak ön-
teni: a' keseredettet ne mérgesítsd: *sztyol-*
lal törlik a' sebet: törött fazékkal óva bánunk.
8. Az új seb könnyen bé-forr, -- forrad, -- he-
ged; a' koros pedig el-fevül, -- vadúl utól-
lyára; v. meg-eved; -- evesedik.
9. Noha sebesen, mindazáltal veszedelem nél-
kül jött-ki a' vér-ferdöböl
10. Sebnak varazattya, hártvája, tserepezete,
vara, kerge, forradéka.
11. Egészzen bé-nem bőrozött -- (kergesedett) --
hártvásodott titkon fájó seb.
12. Sebbel völgyes pofa. Völgyesultt pofáját
kegyetlenség falta.
13. Az sebheti, sebesítti, lelki isméretét.
14. A' víznek sebire (sebesire) vinni, a' mal-
mot.
15. Szánakodással sebeit bé nem köthette.
16. Kéré, hogy sebeskednék (fietne) mind-igé-
retivel, mind ajánlásával.
17. Parittyázott egy' másra mind a' két fél az
egész' pástorság' szeme' láttára vérző sebig.

S í r n i . . .

1. **S**írt, mint a' sebefs' első: meleg síralmakka' áztatta artzáját: görgöttek (gördültek, tsordúltak, potyogtak, omlottak, szakadtak) bús könyvei: könyvekkel harmatozott szemé; szemében a' köny, mint a' gyöngy, ragyogott: meleg köny' árja szemét megtelte; bús nedvességben úszott szeme: forró könyvekkel mosta beszédit, artzáját. . . : sírással öntözte szemeit: elsőztek szemei keserves könyvekkel: könyveivel felhőt szaporított: szeméit folytatta hervasztó könyvekkel: szomorú könyben lábbog vala két szemé: forró tseppekre, könyvekre olvasztotta, ki-sírta szemeit: nagy szív-fogással jajgatott: elsőbe merültek két síró szemei: a' sírások szavát meg-fojtották, v. szavától el-rekesztették: hangzott minden szegletben a' síró fájdalom: az egész' ház hangzott zokogó panasz'al; mellyét verő, haját-tépő, artzáját-sárgító kétségbe-eséssel: könny forrott a' szemére: egy'mást kergettek hömpölygő könyvei: könyvezdegélt: szeme kristály'á-ról le-görgöttek a' könyvek: nagy szü-fogással jajgatott: víz helyett ver-tseppek tsorognak szeméből: az egekre szegezte ázott szeméit.
2. Ne-sírj: töröld-ki szemedből a' potyogó fájdalmat: szikkadgyon szemed; az elsőzet után derüllyön-ki: elégeld-meg-kebeled' az-

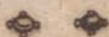
tató fájdalomidat: apadgyon, szálljon-le szemednek árja: rekeszd meg köny-patakid': tsendesítsd, türtöztesd szemednek szakadó záporát: szikkasz'ad, szárítsad könyveidet, síralmidat: száradgyanak meg könyhúllatásidnak folyami.

3. Szívem' két forrása, szemem értted árad, míg buzgó kút-feje fogytig ki nem szárád.
4. Az ég tsendes könyveket önt a' le-húlló harmatokban.
5. A' keserves köny-húllatásnak zápora leg utolsó elégítője a' szenvedőknek: ki-elégítetik, 's-hányatik könyvel a' fájdalom: a' fájdalmat a' köny magával ki-viszi, -- hajtja: a' fájdalomnak mérge egyedül tsak sírás, 's panasz által gőzölög - ki.
6. A' szerentsétlenek' szemeiknek gőzze-miatt, az ég fel-derülhet-é?
7. Síralmak' folyamit árasztanánk szemeinkből, és azzal mosogatnók büneinkkel mocsosított lelkünköt, ha —
8. Sírasok' gőzzétől fetét mohos falak.
9. Tsüggenek nyakán síralmas zokogásokkal, 's tolyongva hordgyák reá vagyonaokat.
10. Engedd lábaidhoz borúlnom, békéllenem, és ki-sírnom előtted veikem' botsánattyát.
11. Komor habjaid, oh Tisza! most-is könyvezik annyi tsapásinkat.
12. Húllott egy' pár tsepp szemiből, 's majd egy' törlésre ki-tisztult.

13. Lalsan-pergő lanttyát, 's lanttal síró szavát minden állat tsudálta.
14. Egy' érzékeny el-lágyulás olvaszttya-ki ezen tseppeket, mellyeket reszketni látsz szememben.
15. Már hetedik sírás (síró gyermek) fekszik böltsőjében: már hetedik magzattya vagyon.
16. Gondgya vólt édes any'a síralminak száraztására.
17. Azik a' váras síralommal, és aggódik forró fohászkodásokkal.
18. A' forró Ifjúságba óltatott bűnhödésnek elkövetésit meg-síratni a' magánosságban.
19. Meleg síralmakkal kérni, szíve-szakadva kiáltani valakit.
20. Tollának folyamattyát köny-húllató szemének tseppeivel ekkèppen ismértette.
21. Leg alább engedd-meg szívemnek ebbéli könyvekkel meg-ázott szavait.
22. Valami motskot látsz levelemben, könyveim tették; de ezen könyvek szóllanak.
23. Artzámon hömpölyögnek örömtől ki-fajtott könyveim.
24. Ébrefzti .. akaratunkot bűneink' síralmára: síratására.
25. Ajtó-bé-zárva (ajtót magára zárva) síratni valakit.
26. Mosolygások lakják a' sírás' helyeit. Szemében meg-rekedett a' köny. Egy'máson
- tè.

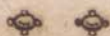

- tèvelgő könyves szemek. Sírálminak óltára ez a' halom. Síróba (sírásra) juttatni valakit. Sírólag áll a' szája. Könyvel áztatott kèrlelés.
27. Ki-sír szájából a' magyar nyelv ; kezéből a' munka —
28. Egyvelezi , egyvelitti, a' mosolygás a' sírást.
29. Tsorgott szeme egy' pár hamis tseppekkel.
30. Gyerme kem karjaimon, emlömön, önön szívemen tanul sírni töllem.
31. Az èdes keserüsègnek könyves mosolygása borította tekintetét.
32. Könyveimnek záporát ki-öntvén, fohászködásimnak ködétől fogattatom - körül.
33. A' keserves sírás szavát meg-fojtotta, .. rekesztette.
34. Forró könyveit egy' fohajtásaljutalmaztad.
35. Vègre rèst találtak a' fájdalomban feresztett szavak, és lok fohajtásoktól késértetve omlottak-ki szájából.

S 6 ...

1. **M**ind a' kétféle kívánságnak-tilalmát egy' lévbe szózni; egy'be keverni:
2. Minden érdemek egyvelesleg, és válogatlan' egy'be nem szózattnak: külömbiség vagyön köztök a' jutalomra nézve.
3. Nem akarta Isten az áldozatot mézzel édesíteni, hanem sóval keseríteni.
4. Tanúllyon belölle, a' kinél *sóval* *szóznak*: a' kinek nem taknyos az agya, v. nem híg az agy-veleje. L. *Ész* 47.
5. Úgy szádban léssen ez úttal a' velek-való bizonyíttásnak a' sava, hogy másoknak-is tanátsot fogsz adni...
6. Nagyobb részint az ő saván, 's kenyerén élt, nevelkedett: az ő savát 's kenyerét étte.
7. Meg-hinti beszèdit sóval, borsal: azt okos, elmés tréfával közli, trágyázza, eresztí-fel: ízt, sót, borsot ad szavainak: elmésen felkèszítti.
8. Kóstolta Kristus savunk' ízét, és nyomorúságunk' füllýát.
9. Továbbra tartani-való bé-szózott gyümöls.
10. Nem sok savát nyalta a' *Dialectica*-nak, 's azért botlik úgy az emlõre figyelmezett elméje. L. *Tudomány*. 11.
11. *Sem vize malmáak, sem sava szavának.*

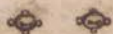
S o k . .

1. **L**ehetetlennek látszott --, hogy a' hol (valamint az egy' Istenben) több szemely talál-
tatik, ott ne fokasodgyék a' természet.
2. Meg-fokasíttani a' jó-akaratot, az étket . .
3. Meg-fokszorozni valamelly számot.
4. Meg-fokallani (feleslegnek tartani) a' köl-
tséget, munkát; valaki' kérését; valaminek
árrát (fokallani, valamint kevesleni, drágál-
elégleni, kárallani . .)
5. Sokat tünődött, örlődött, vermelődött,
aggódott . . magában, azon, hogy . .
6. *Sok, mint a' komló, v. raj: szapara, mint
a' fáska: számtalan, mint a' por.*
7. *Kevésből fokat. Sokat láfs, hally; keveset
szólly. Sok lúd dísznót gyöz. A' hol fok a'
róka, kevés a' nyúl.*
8. Béts alá-való farkallásában fok véllé-való
keresztényt hagy-a-el.
9. Sokszoros (multiplex) hártýából vannak
készítve.
10. Sokallván a' mely hallgatást, meg rivafz-
tá ököi.
11. Sok két-lábú barom van körülöttök.

S z a b a d . .

1. **K**itsoda von fza (vonnya, hajttya: fogja, birja, veti) kèntelenség alá a' szabados-tselekedetü Istent?
2. Ennek egy' másba fzótt okok' szere (series) mellett is vagon akaratunk' szabadsága: a' szükség nyugétöl szabadosok vagyunk: kèntelenség (ègen) kívül vettetett tehetség a' szabadság: miért tsigáztatnak az akaratbéli dolgok' ki-menetelei egy' bizonyos ki-menetre? a' jelen-lévök' tudomása (tudása) a' mik most történnek, úgy a' jövendöbéliek' eleve-látása is a' mik meg-léendenek, nem okoz semmi kèntelenséget a' meg-lételre: a' jövendöbéliekre nem köt semmi szükségét az Isteni eleve-látás: nem azért fog meg-lenni valami, hogy azt a' gondviselés meg leendeni által-látta; hanem ellenben inkább, hogy a' mi meg leend, az Isteni gondviselés előtt el nem titkoltathatik; és így viszfára kell azt inkább venni: mert nem szükség meg lennek, a' mik által láttatnak; hanem a' leendöknek szükség által láttatniok: nem erőszakkal vagon a' mi akaratunk az ő kábolgyája (kábolgyáskodása, eszelösködése, hagymázkodása) szerént: az eleve látás nem állya-kerefsztül útyát az akarat' szabadságának: nintsen olly vasas lántz, melly az akaratot nyugbe akasztalhassa: nem vetheted az elmét, akaratot lántzra, vásra, bilintsbe; fogságba: le nem kötheted szabados ura nem lehetsz.

3. Szabados .. akar lenni a' parantsolattól ..
4. Ha zörgő tselèded' zenebonájától szabados fővel meg-olvasod ..
5. A' szabad szakállra élő embert kerüld.
6. A' mit nem szabad kívánni, nem szabad szeretni.
7. Szabad akarattyának kéz szánttából tseledkedni valamit.
8. Fogságunkot szabadítsd -fel : keltels szabad lábra.
9. Lántzra vetett szívvel, és meg kötött kedvvel szabad hogy' tehetek?
10. Jó vègre roz'at nem szabados tenni.
11. A' papok' földgye szabados vólt az adózástól.
12. Egyenesen, és kerek szóval reá szabadítani a' vètekre . . . v. a' vèket fel-szabadítani.
13. Nem ütközhetik vala hirtelen' ezembe, mint kellene ki-szabadúlnom, -- feselnem, -- fejtödznom .. a' gonosz ember' köteléből, meg-vetett hálójából, bizonyíttásából --: nem tudám hamar, hová vetni a' tselt: semmi fogás .. nem ötlék ezembe. L. *Akadály. Beszéd.*
14. Az Isten' házának méltóságos szabadofságát meg-bolygatni, és a' közönséges világi házak' szentségtelenségéhez hasonlóvá tenni: a' templomokat szentségteleníteni.

15. Megyeségről- való szabadság: *jus patronatus*. Szabadíts ki halálos gyanúból. Szabados ítéletű, életű, ember. Szabadságtalan, tiltott, dolog..
16. Ezen dolognak mindèg lesznek jobbról-is, balról-is óldozni- való bogai, és az ellenkező vélekedések alól fél nem szabadúl, míg..
17. A' fokot kívánó fok hijjával vagyon. Ki igaz gazdag? a' ki semmit nem kíván: ki szegény? a' fősvény.
18. Felsőbb szabadság; *privilegium*. Apáztát anyátzaságra szabadítottani.
19. Szerelemnek el - hánytt titkos békójából, mint madárt rétes hálójából, ki- venni valakit.
20. Akár megy' (mit tég; metszefz' : mit tész' -- 's a' t.) de tsak meg-tselekszed, a' mit el nem kerülhetél.
21. Fel-szabadítottani, meg-eresztteni, az országot.
22. Szabad a' tagadás; annyiból hafznos - is, mert fokot tsal - ki a' peres félnek szívéből szájára, mellynek hafznát veheti az al peres.
23. Szabad a' patak, de nem a' palatzk.
24. Szabad a' gazda a' maga házándál, ha mindgyárt a' gazba, v. ágy alá bújik-is.
25. A' ki előbbségre emeli a' testi kifiző érzékenységeket, 's tsak utánnok lantol (ballag, lántikál) az okofsággal; ki-tudgya, 's-igazíttya közüllünk azt, a' mi az embert a' baromtól választtya, különbözteti.

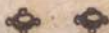

26. Ehez a' dologhoz olly szabad nyúlni, mint a' közönsèges kúta' tiszta forrásához.

S z a g g a t n i . .

1. **S**zem-verõ pompára, pípes tzifrára, kellõ színre, friss öltözetre, hímes palotákra, nagy udvar' népére, tekéntetes fenyelségre; -- èkesen - szóllásra erõlködni: mindenben nagy kényelségre, pompára üzni, szaggatni. *L. Igyekeznì.*
2. Ezen dologról imitt amott szaggatva (tördelve, feliben, harmadában emlékezik: imitt-amott hulladozva, a' mint torkára böfögött, három dologgal (v. róla vádol --, v. két három dolgot hántorgat).
3. Maga ábrázattyát, tükörbe nézve, viazból szakasztott úgy èkesen ki-tapasztotta: -- tsinálta.
4. Szép szavát, 's keserves nõtáját lanttal szaggatni.
5. Meg-szaggatni a' harangot, v. harang-szót: a' vonás köz'tt egyfzer, vagy kétfzer megállapodni egy' kevés ideig, a' mint törtènni szokott, midõn a' halálra válttnak, vagy halottnak harangoznak.
6. Ruha-nyövõ, -- szaggató: ég a' ruha rajta: ruha réz.
7. Hívság frígy-kötelit már lelkem szaggalsá.

8. Kínnyait varainak újra fel-szaggatásával, szakasztásával, érzékenyíteni szívéen. L. Seb. 6.
9. El kell egy' - mástól külön seregbe szaggatni a' beteg juhokot. — A' vad tulkokot . . kiszakasztani; a' szelídek közül.
10. Köszörű kő a' szakadás, mellyet azért támaszt az ördög, hogy élit ki-vonnyá, és meg-tompítsa az Anyaszentegy'ház' tudomány'ának; azt meg-szaggassa . .
11. Életét vevén fiadnak, magad életed' fonalába vágsz, és léendő onokájidon gyilkoskodol, azoknak magvát szakasztván fiadban.
12. Meg-szakadoza (v. ék) hasada; nem vala egy'et-ertőleg, az Ország a' Király-választásban.
13. Nem szakaszttya-le olly könnyen szarvait fenyés hódunknak.
14. Szakasztott ollyan ellen-vetést koholni, farragni, támasztani.
15. Ifzonyú rettentésekkel szakadnak szavaid szívemre.
16. A' pásztornak szeme, 's gond-viselése el-ne szakadgyon, fordúllyon, juhaitól . .
17. Néki-vetett bátorságát markába szakasztá.
18. Negyedés apró Fejedelemségre szakadozott Ország.
19. A' fok munka-el-szakasztkodtat, erőtlenített . .
20. A' vetekedésnek magva-szakasztása.

21. Szíve alatt hordozta gyermekeit nagy szakadásban, villongásban .. látni.
22. Kedvét, szívét valamitől el-szakasztani, -- vonni, fogni:
23. Valamit gyomra' rágásával, szíve' szakadásával, és maga-emésztesével irigyleni.
24. A' ki - osztott földekből ki - szakasztotta (vette) azokat, mellyek ..
25. Ki-szakasztom hitetlen szívedet szokott helyéből.
26. A' zsákmányból részt szakasztja | (ada) nékik.
27. Egy'-mástól szakadni, osztani.
28. *Ha etzetbe szaggattya magát, sem tudgya véghez vinni ..*
29. Ez nem keveset szaggattya szívemet.

S z á j.

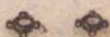
1. **K**i gyözné minden károgó varjaknak, tsátsogó szajkóknak, fetserèkelő fetskéknak, és karatyoló szarkáknak szájokat bé-dugni, nyelveket meg-kötni?
2. Szitkos nyállal tsepegő szájú, és tsak szárnya ki-szaggatott szarka módon tsergő.
3. Tsak más ember' szájával ettél: tsak a' hazug hír-harangot követted . . Motskos, mosdatatlan szájú: fel-kötötte a' dísznó harangot: fel kellene a' száját ajázni, petzkelni: tsuda, hogy tőzeggel, mezei trágyával, bé nem mázallyák, -- dugják, -- tömik a' száját. L. *Beszéd.* 8.
4. Ha a' nyughatatlan indúlatok ki akarnak törni, rontani, az emberek' száján, legottan tsorba esik a' betsületben.
5. Hamar ki-tör ajakidon, és színed' változán gonosz indúlatod . .
6. *Torda' hasadéka* (igen nagy, v. telhetetlen) a' szája.
7. *Závatlan kapu a' tsoléd'*, v. *gyermok' szája*: mindenkor nyel, fal.
8. Sok szép beszéd szakad atyai szájából.
9. Ki nem tört szájából soha semmi gonosz, v. olyan mi.
10. *Szája*, v. *nyelve veri-meg az asz' onyt.*

11. Mind daraboson örlödöt, a' mi szája' ize ellen van.
12. Tudosította barátit --, merre tartják a' ló' száját: mint tegyenek --
13. Szájából ki férhetetlen tsuf morgás. Szájából ki-tsusz'ant a' szó.
14. Síma- szájú, tejes-ajakú gyermek. Esküvèst szalasztott-ki a' száján.
15. Azokról-is olly fél szájjal szól, hogy ki-tet- szik, melly kevésre betsülly.
16. Száját meg- arany' azták: pénzen fogadott Orátor.
17. Ollyat mondott, hogy alig fért-ki pítziny száján.
18. A' kinek a' kása (a' meleg téj) meg-éget- te egy'szer a' száját, más'szor a' tarhót --, az alutt tejet-is, meg-fújja. *L. Nyelv. Szitók.*

S z á l l a n i . .

1. **O**lly gondolat ne szállja-meg fejedet, hogy senki sem fog által-látni a' vontt hályagon, és hogy ki-állhattya ezen mestersèges fogás az ő szeme' élit.
2. Le - szállította a' gonosz szokás a' felleg-várból az okofságot . .
3. Maradékjokra szállították az Apostoli tanításnak betűjét, 's igaz értelmét.
4. Ennek erejét; betsét, árrát . . én sem szállítom alább . .
5. Maga julsát, jószágát másra; a' várba őltalmat . . szállítani.
6. Az ő elég-tételének gyümölsét csak arra akarja szállítani.
7. Elévé (eleve, előre) 's mint egy' örökös kézfületet kíván . a' mit örökösinkre akarunk szállítani . . Le-száll a' fájdalom, ha fellyebb nem hághat.
8. Maga tetzését a' közönsèges értelemmel szembe szállította: olly elmélkedésekben gázol, mellyek ellen mások ki-szállanak . .
9. Viz'a-száll, -- tér magába a' vándorló elme.
10. Hivatalba-szállani, szállítottódni.
11. A' tisztek egy'ről másra szállanak.
12. *Minden boker szállást ad,* Reá szállották a' várat.

13. Igen meg -- v. le-szálla (apada, -- fogya, meg-tsökkene) az ő méltósága.
14. *Nem jöttem a' mint mondgyák, pipát gyűjtani, hanem egy' pár napra szállást kérek.*

S z á m . .

1. **M**agamnak tartozom számolni (számot adni) arról, a' mi bennem vagyon, v. történi: *kiki magárol számol: v. maga kádgyárol dézmál.*
2. Sokszor hóltt számban hagy'uk anyánkat születésünkkel.
3. Hóltt számban (hóltt elevenen) és verben fagyban hagyták a' gyilkosok.
4. Szapora szám szerènt (gyakorta) meg-látogatni valakit.
5. Nem kell Istentől számot venni tselekedetiről.
6. Az ellenség' fokaságát harmintz ezer számba foglalták: harmintz ezerre számlálták.
7. Rágódgylál ezeken, míg a' többik (v. *iek*) elődbe számosodnak, terülnek, halmozódnak, szamosúlnak, számíttatnak.
8. Az ilyen mondásokkal nem az Istenség' állatyanak meg-számosíttására adatik bizonyos szám, hanem a' Személyek' számának ki jelentésére.
9. A' bé-jött, 's ki-mentt pénzről szám-adás.

10. A' mi jött, 's költt, számot adtam utólsó fillérig mindenekről. El-igazítottani a' szám-a-dást.
11. Szám-tartója (szám-adója, számba-vevője, v. vevője; fel-írója, -- ravója) morgásidnak -- nem leszek.
12. E' lengeteg (tsekély) vígafztalásnak maradvány'át látzatott számomra tartani.
13. Az udvarnál gyermek szómban (a' nemes gyermekek, nevendékek között) szólgál vala.
14. A' szerentsétlenek' száma majd annyira telik, mint az embereké.
15. A' betsülletre, valamint az életre, kényes számot tartottak.
16. A' bolondoknak . . rójja (írja, lajstromozza iktattya, hordgya --) számába az olyanokot a' Világ . . .
17. Számkivetni valakit: ki-üzni, -- hajtani, -- tsapni, -- bontakoztatni, írni Hazajából; bújdosóba, idegenbe kergetni, költöztetni: földön - futóvá tenni: a' köz társaságból, országból ki-tudni, tiltani: levelelé, lúdalsá tenni: tüztől víztől el-tíltani, parantsolni.
18. Vefs számot eszeddel; eróddel: kèsèrtsd -, próbáld-meg, mint érkezhetik, mehet; mit végezhet.
9. Feneketlen tengerbe botsátkoznám, ha mind elő akarnám dítsíretit számlálni: azok' előszámlálására nem érkezik elmém' kèsedelmes-sége.

20. Egy'nek vitézsége nagy katona - szám helyett vala.
21. Elő számlálván, -- ékesen mustráltathatnók festhetnők, fáradhatatlan nagy munkájit.
22. Szorgalmasbann (-- atosabbann: megy-vég-be azon dolog, mellyről hamar kell számolni: számot adni.
23. Lelki számolás, szám-vetés, -- vétel. *Exam. Consc.*
24. A' számolásban ezen nevek kerekednek, fordúlnak-elő: egy'be-adás, v. vetés. elvonás. Sokszorozás. Sokszorozandó: Sokszorozó. Oltság. Olstándó. Olstó. Egyetlenen oltság. Törött szám ..
25. *Nem jó, gazda nélkül számot vetni.*
26. Mit számlálad esztendeimet? érettebb életem ezeknél: a' tett dolgok tesznek öreget; ezeket számold.
27. Engedgy üdöt, hogy szándékimmal számot vethessek.
28. Nap számra (napoként) új bokkrétákkal ajándékozta-meg.

S z e g è n y .

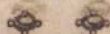
1. **N**em fogja tsürje az éhes tél' számára a' takarmányt el-fogadni : a' vagyonból igen kézületlen : pufztaság lakja házáat : nints mire virradnia : mezíttelen.
2. Szegénység jajgat hajlékában : tsak alig teng-leng a' világon : alamisnából tengődik : szá-raz , szük-eledellel , mások' jó-vólttából ten-geti , támogattya életét : *háttán háza , kebe-lében kenyeré : sem háza , sem tüze* : nints hová , v. hól fejét meg-hajthassa , magát meg-vonhassa : nints mivel fedezze fázékony-lágát : fázódott , és éhségtől szakafzkodott : kéreméssel ezik az asz'ú kenyérből-is : két táskára szerződött : által-vetőre jutott , sza-kadt : el-semmisedett : semminél semmibb : reá nehezedett a' fogyatkozott szegénység : a' kemény szelek-testét fázlallyák : egy' pénz-nek nem ura : még tsak orvolságra valója fints : fólton fóit : *olyan mint a' láz* : igen szorósan (szükön) van mindenből : tiszta , v. koldus rongyba laskakba , öltöztette a' sze-génység : sem falattya , sem fólttya.
3. Jobb a' szegénységet békeséges türésel , és jutalom' reménységével könnyebbíteni , hogy-sem békétlenséggel súllyosítani.
4. Egy'-máson szedett (egy'-másra rótt , vetett ; v. egy' mástól gyűjtögetett) pénzzel (v. *enn*) temették el szegényt.
5. Jászolban kelle böltsöztetni Szent Fiát.

6. *A szegénynök szerentséje-is szegény.*
7. *Sovány örökség a' puszta nemeség: nemes volt; de a' fazakasok el-hordták a' földgyét.*
8. *Szegény háztól ösztövé szalonna, más értelemben: a' millyen az ezze, olyan leleménye.*
9. *Adakozni a' szegényeknek: a' szegényekhez bő-kezű: tárva nyitva van ajtaja, erfény'e a' szűköt-látók' számára: mindent el követ a' meg-szorúttak' fel-segállítására: kéz fel-áldozni, -- szentelni mindenét, látván felebaráttjának szorútt (fogyatkozott, szakaszkodott, erőtlenedett, gyarlódott, gyalog-szálott, hanyatló, meg-feneklett, tántorodott; porban heverő, v. fetrengő; haldoklóba jutott, fonákul fordútt; sarkából ki-mozdútt, -- esett, -- vettetett, -- billentt, -- fitzamlott, forgattatott) állapottyát, szerentséjét, tsont-ra éhségét, rongyos szükséget, ruhátalan ügyét: az ügye-fogyottakat minden tölle kitelhető jókkal látogattya: nekik eledelt méltat: töllok értékít nem kímílli: keresmény'it kóldus táskákba örömmel üregeti, ürítti: bő-kezűsége a' gyamoltalanok közti osztogattya arany-, ezüst-marháit-is: a' meg-szorúttak' segédtségétől soha meg nem fogja, vonnya, húzza kezeit: részelteti velek javait: inséges állapottal tusakodó felebaráttjától semmit meg nem tagad, hanem azt szólgálattyával, és javai' közlésével örömet segítti: atyáskodó példás kegyelsséggel vagyonyait az árvákkal,*

kal, v. vagyoniban az árvákat, részelteti: egy' néki érteni mások' szükségét, és azt v. azon könnyebbíteni: falattyát-is, el-v. megszakaszttya szájától, 's közikbe oszttya; tudván, hogy magának takarja, gyűjti azt, a' mit a' szegényekre hint: az éhezőköt, a' kik különben egy' falat kenyérre sem ébrednének, virradnának (hetes számra sem ennének egy'et hasokkal; v. egész' héten sem vernék-el-éhségeket; hét számra sem-kérlelnék-, enyhítenék-meg, tsillapíthatnák-le egy'szer, morgó, korrogó gyomrok' panaszit; száraz eledellel sem engesztelhetnék-meg ugató gyomroknak rágálit) naponként táplálgattya: szakaszkodó erejeket eleveníttyi, támogattya, vastagíttya, fel-tenyészíttyi: ha hozzá esnek a' szegények, ad nekik; bő kezűségének folyamit ellenségre-is ki-áraszttya: az ellene törököt-, járókot-is javaival bevesíttyi; és pedig haladék, tágíttás nélkül, meg-lévén magában győződve arról, hogy kétféle tesz, a' ki hamar tesz jót a' szükösökkel: meghajttya füleit a' szegények' kérésére: ezt a' tölle ki-telhetőségig tellyesíttyi: gyakortább gyakorta elő-gyámolíttya a' hozzá folyamókot; idegen országokat meg-köldülván, témérdek alamisnát szerez a' szükölködőknek: szép jövedelméből a' szükölködők gyakran meg-osztioznak.

10. Szegény Anyám! gyámoltalan Hazám! --
szülött magzatid is tépik arva falaidat.

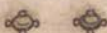
11. *Mindent ki-gondol a' szegénység' Nagy kur-
va a' szegénység.*
12. *Nála a' tűz-padon nints forgáts, tsak a'
matska hempelyeg.*
13. *Szegény ember' szándékát bődög Isten birja.*

S z e g n i . .

1. **S**zívedet annyi felé nem kellene szegned,
olsztanod, szakasztanod.
2. Mintegy' árrát szegi (meg-tsorbíttya, le-szál-
lított) a' magát javalló lelki isméret' titka-
inak, valahányfzor valaki szégérre kötvén
tselekedetit, neve' terjedésével meg-jutalmaz-
tatik.
3. Félig meg-vetésre, félig szánakodásra sze-
gett kétes mosolygással hallgatni valakit.
4. Három, v. több szegésű (szakaszú, rétű,
emeletű; fokú, gerendázatú) Fel-ház.
5. Meg-szegni a' kenyeret; a' tilalmat; más-
nak kedvét, akarattyát, nyakát; a' füve-
get; a' szekeret. Bé-szegni a' kekszkenyőt;
az asztagot.
6. Félre szegett (-kalimpázott, kanyarodott)
le-vetett kötele.
7. Némelly buzgó 's forróságos ki-vágyásokban
szegdeld kedvedet.
8. Bé-szegni (fasolni, -- fenni vesz'övel a' ron-
gyollott fővényt.

S z é l . .

1. F ejéket forgó szél, v. hívságnak fzele jár. ja : *szeleskednek, mint a' viteria a' ház' te-
tojénn.*
2. A' tenger' hátát bal szél nyargalta.
3. A' szél' haldokló lélekzete: el-pihenése; u-
tólsó pihegése.
4. A' szél, tsípő fülánkja a' télnek : dong-
nak bogarai fagyos Boreásnak, repdesnek
darázi hideg Szet Andrásnak.
5. Boreás üveg-hidakat állitt: ált' hídallya je-
gével a' vizeket: által-szoríttya, -- lántzól-
lya; köti a' folyókat: a' vizeket békóba ve-
tették a' vad szél' fúvalmi: fagylaló fúval-
mi az erőls szeleknek meg köiözik hátát a'
folyó vizeknek.
6. A' mérges üdönek lágy Zefirus fagyait fel-
bonttya; fel-fakaszttya, -- engelzteni; el-olíz-
lattya, -- olvaszttya; meg-erefzti, -- tágíttya
a' jég-szorítványokat; fel-erefzti, a' merőbe
fagyott földet, vizet: a' gyenge szelektől tá-
gúlnak az erőls derek' szorítvány'i, a' ke-
mény jegeknek lágyúlnak márvány'i.
7. Alomba merültek (el -, le-tsenedesedtek, --
nyúgottak) a' zúgó szelek.
8. Nap-kelet felé kergettettek a' hámatlan (sza-
badon nyargaló) szelek által.
9. A' forgó szél valamelly okos Politikának szí-
ne alatt hordotta, adia fejébe, és nyelvére.

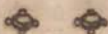
10. Mint a' fzelek' keménységét gyük ereivel meg-gyöző magafs fa, mellynek tsak leveleit mozgattyák; olly állhatatos: gyémánt állandósággal bir.
11. Mefz'e fújja a' szél büzét a' rofz' tetemènynek.
12. A' nagy szélvészben föld éggel birkozik.
13. A' pártos szelet ő indította ennek fejében,
14. *Hirtelen, mint a' szél, és fegeteg. A' tél, tél; de a' szél, szél.*
15. *Arra fordította a' köppényeget, v. palástot, a' honnan fú a' szél.*
16. Szeleket küldeni elől-járóba.
17. Bálványok után szeleskedett Salamon.
18. A' zúgó szélvész tsatáz a' földön, és a' robbanó elsőt omlattya. A' szélnek kedvező fúvataga.
19. A' nap-nyúgoti szellő az élő-fák' ágait kényén ölelgeti, 's zöldellő levelit tsak gyengen zengeti.
20. Elöl-fog a' szél: ellenkezik. Szel-tömlő: szélvári, szél-vár' ura, szeles p. o. ember. Szél-fzárnyon vágatott lova haza felé. Véttem valami szelét (hírét) a' dolognak.

S z e m . .

1. **N**agy szálla vala szemében (igen verte, szúrta szemét) a' szomszéd Bólgár-Ország, mellynek ügyes Ura Dardanus vala.
2. Artzáról artzára vándorolsz, t. i. szemekkel.
3. Fájt a' szembe-való mondás az úrfinak.
4. Egy' padkára (padotskára) le-ülvén, tetőtől talpig által járta szemével ötöt.
5. Egy' - mást oldalló szemmel lopogatni: oldalaslag, titkon, lopva vetni egy' - másra szemet: nem igyenes szem-hányással, oldal-félt-nézve, tzirkálni egy' - mást. Két titkos tekintet ütközik egy' - másba, hol a' szem a' szemet talállya laposba'.
6. A' ráró szemek-is kaprozhatnának utánna: az éles szem - fény-is nehezen viselné, birná, gyözné tündéreskedő ragyogást: vakloskodnék, meg-köttetnék, -- ígéztetnék tölle.
7. *Ne szemeld a' másét, trépeld a' magadét.*
8. Valamit szem-hegyre venni: meg-szemteni.
9. Valakit közelebb való szem - hegyre venni: szemre keríteni: közelebbről látni.
10. Szemeit róllunk el-vette: nem gondol velünk: nem ügyel reánk
11. Ki-ülő, -- álló, -- domborodott szemek. Szem-fog. Szem-fedél vászon.

12. Arra adott egy' pár szemet a' természet, hogy . .
13. Nèzèssel szemeit bé nem tölthette.
14. Reám leg-ébrebben veté szemeit.
15. A' bèka' szemérol két fikarty (fikartz, vœ lami tzérna forma) fityeg-le.
16. Mihent szem-ügyet vehetett (észre nem vètetődött) el-illant . . El-rejté magát, míg farkán èrnék a' szemek.
17. Ezekröl még szemben lèszünk : ezekröl még szöllunk, tanátskozunk.
18. Szemével hallotta, fülével látta: semmi tanú.
19. Jó-szívüségét szemiböl olvastam: láttam, tapasztaltam.
20. Szemünkre, artzánkra ne térjen a' dolog: szègyent ne vallyunk vele.
21. Ezen veled-való szemben lètelemet nagyra tartom, v. betsüllöm.
22. Szem elöl el-mozdítottani az ártalmas gyönyörködtetést : a' szem-fül emberek' gyönyörködtetö írásit el-emészteni.
23. Szabad létálást adni szemének : azt szabadgyában legelteini.
24. Földre vetett szem illet szüzeket: hozzá termett a' szüzhöz a' szemèrmetelség, mint a' jó illat a' rózsához: piruló szemèrem vifeli (vezeti, hordozza annak szavait).
25. *Nem ott költ a' szemé* (nints annyi ereje' v. tehetsége, v. lelke) hogy ezt vègbe vigye:

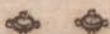
- gye : nints gyűfzűje; ha mikor tatarozza-is, zab-fzemre hány'a varrását.
26. Szemével meg-vagdalt : kedvetlen szemetet vete reám : rám sok savanyút húnnyorgatta, húnnyorítta.
27. Nègy szem, 's nègy fal köz'tt lenni; be-fzèlleni. —
28. Szemèrt szemet tolyatni, fogèrt fogat vonatni.
29. Szemít hány'a (gyöngyözök, gyöngyöt nemz) a' szöllő; gyöngyre dagad, feslik, hasad a' kebele.
30. Adgy dugaszt fülednek, kápát a' szemednek : keveset láfs, és hally.
31. Szemben viaskodni az újonnan fakadott hamifságokkal.
32. Nem szemek, hanem horpadtt, és vérbe borúltt üregek.
33. Szemetlen è, vagy szemtelen tudatlanság az ?
34. Testét szépegette az ura' szeminek.
35. Súgározó szemeit èdes elevenség forgatta.
36. Zöldellő fáknak szem-legeltető külömbözési.
37. Meg-lopta álnok szeminek tekèntetével az Ifjat.
38. Szemlèld a' pogányság' dühöfségének üfzögében heverő háji-báji maradèkot, v. maradványt, v. morzsalèkot.
39. Hely'ènn költ, v. kelt a' szeme: okos, vígyázó, szemes.

40. Irígy szem vígyáz tselekedetidre.
41. Szèn - ègetõnek tókénn a' szeme: a' ki mit kedvell, azt örömet nézi, hallya.
42. Szemtõl szembe, szõllani valakivel; v. meghazuttolni valakit.
43. Bõldog állapotod ki ne toly'a szemét a' tovább-nézõ takarékságnak.
44. Fetske-ganèjjal, v. (--tól) ki-apadott szem.
45. Szem' íjja, nyíla. Szem - , Személy-válogatás.
46. Az néki fél szeme: igen kedvesse.
47. Igen vak (szeme-fény'e vesztett ember) a' ki a' rostánn által nem lát.
48. Meny'kövi (es) villám szikrázott szemibõl.
49. Szemeidben kerestem sorsomat: öröm, vagy keserüség; élet, vagy halál függõttek pillantásaidtól.
50. Szomorú gondok rettentik-víz'a pillantásimat, ha ki-nézek a' jövendõkre.
51. Tsak az elsõ haragos szem-intésre is víz'a-pironkodni.
52. Szemelni kell p. o. a' beteg malatzot; szemén, magon, fel-vefzi magát.
53. Szem' eleibe eresztetni valakit. Szem-fény alá vetui, egy'-máson tévelygõ szemek.

S z é p . .

1. **I**gen szép: hatalmas szépsége fok szemeket ver: szépsége a' leg gyönyörűbb hajnallal vetekedik: hajnali hasadás ajaka' nyílása: artzája piükkösdi rózsák' mosolygása: az ékes Grátziák' (Kegy-szüzek') minden deli-é-gei, és érzékenyítettőségei virágzanak artzúlatyában: fok szemeket bájol, kuruzsol, sebhét tekintete: szépen ki-metszett eleven bálvány: kegyességgel elegyítettett szép: egy' tsomóba szedett angyali ékesség: rózsák pi-rúlnak artzáján: minden meg-akad szép természetén: nem szülhetett a' természet szebbet.
2. Bé-szállván a' szép kép szívébe, legottan fel-adta egy' ügyütsége az erőtséget: bé-férkezvén, íratván, - nyomtatván, - színlödven, - lopódzván képe szépségének elméjébe; a' szerelem a' tisztaságnak várát azonnal el-árúlta.
3. Szívébe hatának e' tsuda szépségnek fúgári: szívét meg késérték, - esék, - ejték, - tántorították, - hajták, - gyújták, - perzselék, - hódoltaták . .
4. A' narantsos kertekben szép sétáló lugasokat eregetett.
5. Szépsége' virágít minden nap vámollya: tizedli, harmintzadollya, kevesítte, hervaszttya, tsípdeli.
6. A' homlokot, és artzát gyalázó rántzokat kisímíttya, és a' meg fonnyadt, és aggott ábrá-

rázatot vídám fiatal színre hozza, a' vénsetget meg-íjítja.

7. Szépség' töredéke, omladéka, tserepe, rongyaléka, diribja-darabja, hulladéka ..
8. Szép a' Jóság; fogj kezet, 's ölelkezzél-meg vele.
9. Irigy bánatot nemző, indító, támasztó .. szépség.
10. Magát szépegetni, tsitsomázni. Szép lapályon el-terültt város.
11. Ékesíteni tsinosgatni, szépíteni üszögében lévő alkotmány'át.
12. Világi szépegetések' példája.
13. *Zsíros táskából szén pogácsa.*
14. Abrázattyanak minden állását mesterséges szorgalmatossággal alkotta az ingyen gazdálkodó természet.
15. A' szép közönetnek (köszöntésnek) szép a' felelete, az el-fogadása.
16. A' szépség, 's szerentse senkihez örökre nem szegődött.
17. Meg-jajdúlsz, mikor azt mondgyák, ez szép vala hajdan.
18. *Akármelly rít is szépet szeret.*
19. *Szép vagy, mint a' régi Markalf.*
20. *Szépség és gazdagság, hamar múló jószág.*
21. Szépség, jámborsággal ritkán jár egy' úton: nagy pere van a' szépségnek a' szemérmességel; szépséggel ritkán fér-öszve szemérem.

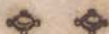
22. Természeti szépségit villogó kövek, megy³
színű virágokra metéltt, 's apró tsillagokkal
varrott tar bársony-köntös fegettik.
23. Kegyelességgel elegyített szép. Valóságos
szépség.
24. A' szépség hamar szembe tűnik.
25. *El-költ* (múlt; fogyott) már az ő turpissá-
ga, szépsége.
26. Töredék jó a' szépség, 's kissebedik az esz-
tendők' nevededésével. Nem mindég virítta-
nak a' liliomok; rózsájit húllasztván, bor-
zad a' tsipke. Oh szépetske! téged' is majd
el-borított az ősz haj; majd itt teremnek a'
síma artzát fel-szántó rántzok: el jó az üdő,
mellyben minden tükört el akarnál ron-
tani.
27. A' deli szépségtől nem vál-el mez'e kevéy-
ség.

Szerentse.

1. Igen szerentsés: első szülötte a' szerentsének: melléjek ülhet a' szerentse' kedvelsinek: póltzról póltzra lép: ki-nyíltt szerentséjére akad, és jövendőbéli szükségéről tészen: ki-színlett virágzással kellemetes, eleje; gyümölcstös kimenetellel jeleskedik dolgának vége: a' szerentse' póltzára szököllik, és szerelemre verdődik a' házasságra-való ürügyködés nélkül: a' tündér szerentsének palotájához érkezik: kedve szerent viseli, hordozza, vitorláit a' szerentse; érdemén fellyül párttyát fogja, és jobb kotzkájival görget számára: virágzik szerentséje; a' vak szerentse nagyon felvitte, - emelte: magasán rakta félzkét: jószelek fúnak reá: szárnyán hordozza a' jó szerentse: hatot vet néki a' kotzka.
2. Szerentsétlen: reá tsap, ront, üt, rohan, omol, szakad, felesedik, torlódik, bokrofordik, árad, szaporodik, esküszik . . a' a' szerentsétlenség, a' bal eset: balúl, mostohán bán, v. bánik vele, meg-játszottattya, -- tsúfittyá, le-ülteteti, -- rugja, üttyenti, - sűjttyá: le-vetöt játszik vele: meg-szökik előtte: szerentsétlen tsillagzat alatt született: a' bődögtalano^k tsámába van írva, róva. Ime már harmad' éj boríttya reánk a' kegyetlenkedő tsillagzatokat. Gondviselés nélkül hagyott a' szerentse. Szerentse' nyomorékja, tsúfja: a' bal forsnak tárgyául tétetett.

3. Változó a' szerentse: menő vendég; hason-
 lik; tseréli dolgát: jobb kézről balra térít:
 mostan fel-billent a' felső fokra; ápolgat;
 kebelébe vész; tsókra emel; tetézet tárhá-
 zokkal méltat; de legott hátat vet, fordított:
 ebédgyét nálad jól sem végezvén, másutt va-
 tsorál: a' víg szerentsének ki-derülte, fel-
 kelte, nyílása, hamar éjet vet: a' tsalfa
 szerentse most a' tsillagokon túl vilz: most
 poklokig üldöz: most földig meg-aláz: most
 a' földre terít) most meg' az édig emel:
 tsak hó-halmon épül Világban szerentsénk:
 üveg a' szerentse; midön hajlik, török: hir-
 telen dítőséggel fészket raksz a' vitorlás tor-
 nyokra, a' hol meg-tsuszamodván lábad a'
 síkos szerentse' útyán, agyad' velejét ki-
 lottsantod: forgó a' szerentse, nints állan-
 dó kentsé: a' szerentse' kerekinek sík a' ten-
 gelye: a' szerentse' zálagját senki el nem
 kapta: forgó szerentsének kereke' törése: a'
 világi jó szerentse hamar vakot vet: mikor
 nagy szerentsék tolyódnak egy'-másra, meg-
 szorúlnak: ki fel, ki alá; alá, 's fel va-
 gyunk, e' Világon. Némellyeknek mélyebb
 a' lejtő a' hágónál. Ezeket fel, azokat le-
 billenti a' szerentse. A' hágónak meg-felel
 a' lejtő - is: mikor egy'ikének támad, a'
 másikának le-nyugszik szerentsés tsillagzat-
 tya. Ennek a' szép szerentsének -is meg-
 vólt az ő rágó ferge. A' szerentse próbá-
 val jó.

4. Meltán szemre vetetik, és tsudáltatják, mint egy' tökéletesen le-tsenedesedett ember, a' ki a' szerentsének, és üdönek változásán meg nem indul.
5. A' bölts, vidám artzával nèzi mind a' két szerentsét.
6. A' múltt szerentséd bal kezén hordozott; jobb kezével meg-betsüll a' jövendő.
7. Láttatott végétére a' vélle ellenkező szerentse-is el-fáradni.
8. A' szerentsétől magános életre, lakásra szabni, rendeltetni.
9. A' szerentse meg-fzokta keményíteni a' gyenge lelkeket, 's lágyítani a' kevély szíveket.
10. Akárhhol üfsön reád a' szerentse, mindenkor artzúl fordúlva talállyon.
11. A' szerentse mást el nem vész, hanem a' mit adott.
12. Nem tiéd az, a' mit tiéddé tett a' szerentse.
13. Benne el nem tudván igazodni, szerentsére veté az igazságot.
14. *Nem kell a' szerentsétlenségert követot küldeni: önként el-jő.*
15. Addig tart érdeme' fen-forgása (betse) a' míg közelebb szerződven (férkezdven) kezét foghat a' szerentsével.
16. Reméni bal esetben, fél jó szerentsében a' jól el-készültt elme.

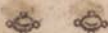
17. Motskos parányi gyönyörködtesért szerentséltetni az ártatlanságot.
18. A' Szerentsétlenségnek gyakorlása meg fásítja (érzékteleenítü) az embert a' fájdalomra, és bánatra: a' fok bal esetben megédződik, megkeményedik az ember.
19. Várja, a' Szerentse ha-mit hoz horgára, hálójába.
20. De lehet Szerentsés fok olly vakmerőség, Mellynek lábaihoz húlhat az észelség.
21. Feletted sem ropog olly mód nélkül a' Szerentse.
22. Nints olly Szerentse, mellyről ne lehetne panaszt tenni.
23. Nem látszik még, merre fordíttya vitorlát a' forgó Szerentse.
24. El-röppen előlled a' Szerentse, míglen magaddal tanátskozol; és ha ugyan-tsak ízibe utánna nem járly, esel, még a' nyomát is el-vezted.
25. A' Szerentse' kerekének minden ugrásit nyögd, és szíveld békével.
26. Könnyen el-ragadtatunk a' fel-fúvó Szerentse' szelétől.
27. Szerentséltetni magát. Kotzkára (vak hartzra, vak esetre, történetre, lejtöre, próbára) ne vesd, bízd, add, engedd, botsásd, el-, ki ne szánd, életedet fejedet: hartzbíróra ne támaszd: ne hartz ítílye-meg, igazítsa-el ügyedet: fejeddel ne játszály: ne kotzkáz-

káztasd magadat: kardot meg ne bírálly: kard' élire ne erefzd ügyed' ki-menetelét: temérdek kábaság vólna azt kívánni, hogy fegyverrel válylyék -- (on) végződgyön, igazodgyon-el dolgod: hogy kard' lègyen bíró benne; hogy azt fegyver, egy' pár golyóbis ítílye-el: kèlz, sült bolondság, ész-vezzés, bomlottság, füvelsèg: örülès, dörèsèg, hagy-máfzság vólna vaktában, kordéra, fegyver-fogásra, el-fzánni magát; farkas-kaszára vet-ni fejét: — hogy' lehet a' jó ügynek igazsá-gát egy' kópia: végre, v. egy' szál kardra bíz-ni? mert nem a' jámborság, hanem a' vitéz-lèg válafztaná a' gyözedelmet.

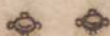
28. Szerentsélkedni nem mindenütt tanátsos ..
29. Tsak azok vannak jobb rendben, kiknek a' szerentse vetett ágyat.
30. Illendõ nemes méltóságát meg-alázta a' szerentsétlenség.
31. Szembe' szállítottani a' szerentsével valakit: szerentse' szárnyára erefzteni.
32. *Hítvány szerentse, mellynok irígy'o nints.*
33. A' szerentse soha nints valami ravafzság nélkül.
34. *Nyúlat látánk:* nem lesz' szerentsénk.
35. Sem íre, sem szelentzéje a' válafz-tételhez.
36. Szerentse' bal keze kímíletlen' forgat.
37. A' világi jó szerentse szél-háton jár: ha-mar vakot vet.
38. El-ajánlva lenni minden viszontagságokra.

39. Előbbi szerentséd után viszket gondolatod.
40. Esedezni a' hamar-farkú (szaladó..) szerentsének.
41. Mi hafzna v'nom (viaskodnom) a' szerentsével, melly már bal kezére kezd fogni engemet?
42. Nem tanátsos ott szerentsélkedned; a' tüzes el-töküllések néha markunkba szakadnak.
43. Ètlen itlan koplalni, 's epedni, rongyban tzuühödni; egy-mást erő próbákkal vékony szálon szerentséltetödni.
44. A' bátort féli, a' félénket nyomja a' szerentse:
45. A' gazdagságot el, a' szívet el nem veheti a' szerentse.
46. A' gonosz szerentse ritkán enged-meg a' nagy jósnak.
47. A' szerentse soknak igen felesleg ad, fennekinek eleget.
48. Itt meg-rázta magát, és kerek válaszfúl azt felelé: kiki kohollya a' maga szerentséjét.
49. Fejéről bölldogság' zöldes koszorúját le-tèpi, 's lábával tapodgya kóróját a' kártékony szerentse.

S z e r e t n i . . .

1. Szerelmes: szerelem' íjjának nyíla megfértette: ver, forr minden érében a' szerelem: gyarlóság szívének titkos varát víjja: feléje tsapott a' szerelem' lángja: meg tsipte Venus' tsalány'a: a' szerelem bánttya: tetétől talpig járta szemével; 's egy'izer'smind annyi tüzet rakott szíve alá, hogy mind a' két pofáján, artzáján ki-ülne, 's refzketne miatta. Üzög már ki-perzseltt szíve; de még ben van Amor' nyive, forrton forraz ó tserép: apadtt mellyét ki-feszítti, tarát farát ékesíttyi, vitorlájit ki-teríttyi, arra nyerít, a' ki szép: parázs tüzet lobbantattya. . Várj, tejjelen gubás ketske, nőszön nőszö vèn menyetske. —
2. Plátó tzigéres vólt a' gyermekek' szerelmétől.
3. Tévelyeg a' szerelem, 's nints maradása.
4. Kétfzer véfz a' szerelmes: pénzében, 's elméjében.
5. Orvolság minden nyavalát gyógyíttani megtud; egyedül a' szerelem' betegsége nem szeret orvoslót.
6. Vesd tűzbe szerelmes írásid', 's mondgyad: e' tűz emélz'e-meg tüzem'.
7. Az édes keserűvé, a' lány kemény'é válik előbb; a' fejjert feketének, a' jobbot balnak látandom hamarább; hogysem róllad le mondgyak, le-tegyem gondgyaim.

8. Képe aliglan ütközött szemébe, már-is bé-
ötlötte magát szívébe.
9. Első felső vagy, kit szívembe írtalak; 's
úgy érzem szívemet, hogy meg-tellett ve-
led, és már senki nem fér belé, nem-is kell.
10. Szerelmének titkos sohajtása meg-índült.
11. Szerelem lángolt kékesen-forgó szemeiben;
a' fejerlő reggel meg jelent, szavait sohajtás
szaggatta.
12. Gyengén sértő szerelmes szózatok: Vénus'
ajakáról szedett puha mondások.
13. A' ki a' gyönyörüséget üzi, kergeti, haj-
hafz'a, szív-rágó fèrgeket szeret.
14. Nyerj a' jóra-bénnúltt késedelmesnek szere-
tet' lerénységét.
15. Gyakor szorgalmaztató kérészel, és fenye-
getéssel sem hajthatá, birhatá. . kívánságá-
ra a' szerelmetes Ifjat.
16. Betsüllő szeretet (*amor appetitativus*) melly
kész az Isten' akarattyának tellyesíttését
mindene' vesztésével meg-venni.
17. Az Isten' mértékében tsak a' szeretet nyom
fontokot.
18. A' szeretet minden jóságok' hafznosíttója,
és eleveníttője.
19. Dítsőséges magasztalásokkal kelleti Isten
az ő szeretőjit.
20. Tsak te feléd vala szívüinknek hajlása:
hozzád vert) szittott, hajtott, hajlott, von-
szott,

- szott, szívódott) szívünk: tsak téged' szível-
 lettünk: egyedül te valál szerelmünk' taplója:
 tsak te beléd akadott tüze: tsak a' te szere-
 tetedtől égtünk, lobogtunk, gyúladoztunk.
21. A' szeretet valóságos rugó toll, melly az
 egész' világot mozgásba hozza.
22. A' szeretet kettőből egy' lelket szerez, tesz.
23. Valakit forró szerelembe fogadni, foglal-
 ni, venni.
24. A' mit hegedüre, lantra . . írnak, mind
 azon szerelem: pompáson fel-készültt félel-
 meség - - meg-bájollyák vendégeket; meg-
 vesztegetik a' képzelő erőt (*vis imaginativa*)
 fel-keverik a' tüzes nedveségeket; serken-
 tik az indulatokat.
25. A' bolond szeretettől meg-szédültt a' szélső
 végére nem tekent a' veszedelemnek.
26. A' ki egy'szer a' maga személy'ével szere-
 lembe esett, tetejét járja maga vélttében a'
 tökéletességnek.
27. Semmi kéntshez - - felettébb-való szeretet-
 tel nem köti szívét, nem fűzi kedvét, kíván-
 ságát: szívét a' földhöz - - nem fógallya,
 nem enyvezi, kötelezi, ragaszttya, lántzol-
 lya, tsatollya: a' pénz' szerelméhez nem
 édesedett szíve, lelke: földhöz, kintshez . .
 nem ragadott a' szíve: testre, földre - - nem
 áhíttozik: a' kintset, pénzt . . szeretetére
 nem méltattya: üreft, szabados a' szíve
 a' kénts-kedvelléstől: nem szokott válni,
 hal-

halni, veszni a' múlandók után; a' testi, 's földi jókra nem szegezi kívánságát: nem gyökerezett szíve a' látható jókhoz.

28. Szerelem nyíllakat eregettek a' nézőkre: kedves sebeket osztogattak: annyi sebet tettek (ejtettek) valamennyi tekintetek: fok tüzet hintett a' szemek.
29. Szívében tüzvel vegyedett (vegyült; vegyesült) jég hartzol: egy' mással vának a' szerelem, és szemérem.
30. Venus' ajakáról szedett puha mondások.
31. Szerelmet pihegni. Gyúltt szerelemnek titkos irigysége.
32. Úgy szerette, mint az anya egyetlenegy'ét.
33. *Kit valaki szeret, arra fok-szemet vet.*
34. *Diót törte a' homlokánn, úgy szereti.*
35. *Szereti, mint az eb a' matskát, v. a' kiske a' kést.* Koslató szerelem, vándor. —
36. Keserülöm (keserűnek tartom) életemet; ha nem szerelisz.
37. Mintegy' fel-falta szemeivel kedvelsét.
38. A' szerelem kereftül hatott (ment; hágott) lalsan, lalsan a' tiszteleten; mint egy' virág, melly hogy ki-nyilhalson, széllyel hánytya gyenge tokját.
39. A' szeretetben fokszor bánntya az irigy tömör a' szíveket.
40. Szerelmesen húnyorított rá; egy' mást üzik rózsza mosolygási.

41. Azon van, hogy vízfönt-szeretetre hajlat-hassa.
42. Ritka az a' szerető, a' kit félytès, gyanú .. berzengetès (berzenkedès) nélkül hagyna.
43. Fel-hagyatlanúl szeretni: állhatatoson. Édes-fég' gyenge pihein nyugvó szeretet.
44. A' magokat ègető mirígyet másokkal-is kö-zöltetik.
45. Heveskedő szerelem. Szeretet-félytès : irígy-bánat.

S z e r e z n i . . .

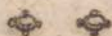
1. **A'** hasonlatofság, és egy'enlőség szerzi -- (köti, fűzi --) egy'be a' szíveket.
2. Nagy okofság a' kèntelenségböl jóságot szer-zeni: szükséggel jóra èlni.
3. Szerezz állapodhoz kèpest elő-kező tudó-mányt.
4. Valamit versbe, ènekbe, könyvbe szerze-ni, foglalni.
5. Mikor mások ènekbe szerzik kin-valóink' go-nofzságát, akkor sem tudgyuk.
6. A' szövetségnek szerzésében fillérezni: pén-zen kúfarkodni a' békésèget.
7. Isten szerzi a' jó házafságot; bennünk a' jó akaratot. —
8. Reá szerzelek (juttatlak . . .) valamire. Szer-zemèny, valamint állatmány, szerzelek, val-tóldalèk.

9. Unalmas minden várakozás; de bõltseséget nemz, szerez..
10. A' fok apró vétkek egy'be nem ragadnak úgy, hogy egy' halálos bünt szerezzenek;
11. Hamisan szerzeni írást valaki' nevére.
12. *Egy' fotsko tavaszt nem szerez.*
13. Ki-szerzem (- dolgozom..) számodra az engedelmet.
14. Hajókra szerzé magát, és minden népét, és által jöve a' tengeren.
15. Hogy azt még èl'tében Magyar Királynak szerzené, tenné...
16. Semmiből szerzette (alkotta) Isten e' világot.

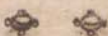
S z í n . . .

1. **M**a hólnap, az N. N. udvar-is bé-színli avattya) magát ezen ügybe.
2. A' szükség színe (örve, ürügy'e . .) alatt ètellel itallal, világi gondokkal ne terheltsetek, terheltödgyetek.
3. A' leg-alatsnyabb kártyák-is, mikor győzelem színben vannak (tromfok) többet èrnek a' felsőknel, ha tollök el-színlettek; más színt viselnek.
4. Ottan már szelídülni, és lassan lassan vad-ságából vetkezni kezdett az erdő.
5. A' deákságnak, magyarságnak, szóllásnak, gyümölnsnek, népnek — színit, eleit, szèpit, javait - ki-választani, - szedni.

6. Szép hímet (színt) adott minden dolgának.
7. Böltsségének (böltteségének) színét, vizszáját meg-kímíllve mutogassa az udvari ember.
8. Ez olly világos, mint a' tiszta verő-fény dél-színben.
9. Ezt semmi színnel (színes okkal --) nem állathatod, bizonyíthatod.
10. Ki-mondgyák a' mit forgattak fok-színű palásttyok alatt.
11. El-színleni (- takarni, -- titkolni, -- rejteni -) a' félelmet.
12. Szót színleni: nem tiszta, egyenes szívből, nem gyomorból szóllani.
13. Máson valami színnel (szín alatt, fogással -) ki-adni, 's más kendővel bé-fedezgetni, a' mi gyomrát marja, kedve ellen van.
14. Le-színleni (fejteni, - fzedni) fölét, tetejét, zsírját p. o. a' téjnek; le-szedni a' téj-színt.
15. Az elmének maga színént-való tselekedeti.
16. Színt színleni színnel: a' rava'sz'al rava'szúl bánni: *rókkát rókánn fogni.*
17. Mint a' lelkét ki-ajánló (háldokló) embernek, színe soha nints: színéből ki-keltt, -- vetkezett.
18. Valami színe (hitele, hitelesége ..) lehetne ezen bizonyításnak. Szín tészta: a' lisztnek lángjából virágjából-való. Szín bor: nem sajtolt.

20. Szép színnel mázalod, fested; de tsak ugyan *nem hiába tsörgött a' haraszt: nem hiába flútt a' szél: fekütt valami a' dologban: szél nélkül nem mozgott a' fa-level.*
21. Valamelly dolognak dél-színre kelete: ki nyilatkoztatása.
22. Minden színbe tűnik (minden színre változik) mint a' kaméleon.
23. Illyen színnel (fogással) élt dolgában.
24. *Leg szébb szín az el-pirulás.*
25. Nem nagyobb színnel (okból) kételkedhetnek ezekről.
26. Valami oktatásnak színivel (színe alatt) járúlni valakihez.
27. Azzal színli, mázallya, és kelleti tanítottát -- hogy ..
28. Annak - is szép mivét kék zomántz színlelte.
29. Kedves különböző színnel tündéreztetett szivárvány, kegyelet.
30. Tsúf életet méltósággal színleni: tündöklő méltóság' árnyékában -- tsúfságokotj üzni, követni.
31. Világos valóság' színe alatt rejtekező homályosságot ismértetni.
32. Nem színlek hozzá: ki nem nözem, - látom, -- vezem miségét, mi - vólttát, v. kiségét, ki-vólttát, ki-létét.
33. Tettes színt (kép-mutatást, tündérséget) üzni.

34. Jó tselekedet színével palástolni a' bünt.
35. Mitsoda bizonyítottó erősség' színivel (mitsoda okok' fogásival) áll ellent az igazság' világának ?
36. Törvény'el színleni a' hamiságot: törvény' palásttyával-fedezni, szépíteni.
37. Ki-színlik (válik) a' többi közül.
38. Ki-színlett (fejtődött) virágja Ifjúságának.
39. Gyakran alakoskodik (alakozik , tündérekedik , majmoskodik) a' roz' a' jónak színével.
40. Más színben (lèvben , öltözetben - - adnⁱ fel a' hamiságot . . .
41. Kendözött színességgel tellyes levél , ígérret - -
42. A' napnak világossága hajnaltól fogva dél-színig nevekedik.
43. Tsak tettetes színnel-is támogatni , óltalmazni - - valamit.
44. A' mit mond , mind azon szín (merő) valóság.
45. Színes (hiú , kopár , pufzta . .) ajánlások ezek: nem gyomorból eredett , származott ; nem szívben gyökerezett ; tsak ámtító , áltató , mèzes-madzagos , tsalárd , kerítettó - - szavak : hoz'ú fínggel mèrik ajánlásokat ; teli marokkal hajigállják szólgálattyok' ajánlását : házokot , marhájokot tíkozló szókkal ígèrik ; de azok tsak udvari szók , mellyek mellett éhen maradsz , ha magadra nem vígyázsz :

gyász: ágon mutat madarat; sovány, meddő, ösztövéremény'el tart, táplál: *üvegonn által nyalattya a' mézet*: széllel legeltet: fok illy szót el-fútt már a' szél: fok ízben, tsatában, izronban voltak illy-féle likeretlen ígerek, fogadások..

46. Színes, de nem szíves baráttján tetézve ki-töltötte bofúját.
47. Rést találni valami szín alatt az igazság előtt.
48. Rózsa-szín egyvelült gyenge személy'ében.
49. Szép gesztenye-színe (haja) hattyúra változik, öszül.
50. Tündér szín-hányásokkal kendőztetni valamit.
51. Kegyeskedő lágysággal kelletteti magát; telyes betsület színlik-ki rajta.
52. Nèhol vereslett, mint a' tseppentett vér, nèhol pettyegetve (pettegetve) mint-egy' feketéllett.
53. Jó színnel mázaltatott gonofz.
54. Bal esetim' melly színnel ruházzam? mint vezefsem tollam' béllyeges kezemmel, 's hogy fefsek olly útat író etsetemmel?
55. Szín tészta: pástétom. Más színt ada útazásanak.

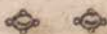
S z i t o k . . .

1. **F**ardagályos, és tzafrangos szitkokkal mos-
sa a' száját: bőven ki-forr, -- tör, -- ront, --
budgyan-szájából az ártalmas szó, fújja a'
szitkot, bizonyt, esküvést -- : szórja az át-
kot: nyállal-folyó szitkokkal, gyomor-vezte-
getésével ükrődik, böfög, kërődik, ökre-
ndezik: mezei, és berkek, v. bokor közibe-
való morgásokkal èl: az égbe tèvén fennye-
dèkes nyelvét, útálatos kërödèssel káromko-
dik: omolnak, budgyannak, fornak, sza-
kadnak ajakáról a' szitkok: könnyen áll ná-
la a' hazugsággal-folyó káromkodás.
2. Tsinnyán borotvály, szeretõ bátyám; az
efféle tzafrangos szitkokkal ne mosd dohos
szájadat; el-vetted egy'szer a' kotzkát, én-
is fel-tettem melléje; meg-is kell azért mind
végig játszaniod.
3. Fald-bé a' sípot, és tovább ne dögleld (os-
tromold, ostromozd, boszontsd) káromló
szidalmakkal az eget.
4. Meg-részegedni a' szitkok', káromkodások'
telhetetlen tobzódásától.
5. Nem magára vete, hogy nyerset ett, (evett)
és meg nem emészthette; hanem mosdatlan
kézzel, és körmös újjal kapa hozzám; tzif-
ra, fortélyos, és hajdon pór szitkokkal táma-
da ellenem.
6. Szitkos szókra fakasztani valakit. Károm-
kodással sürgeti urunkot, az Istent,

7. Nem a' jámbor házasfágot, hanem a' ká-
tzer bújaságot szidalmazták.
8. E' káromló szidalmazást maga fejétől szege-
zi másra.
9. Szidod a' második mondást, és botlékony-
nak-is nevezed; tudom miért..
10. Fúni a' szitkot, és torlani (vindicare) a'
bölcsúságot.
11. *Okádgya, mint a' tüzet, a' szitkot. Szid-
gya, mint a' bokrot.*

S z í v . .

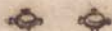
1. **A'** bánatos szívet akármi szó' szele-is meg-
keserítheti.
2. Dagálytól és fel-fortyantt gyűlölségtől meg-
tízttúlt (ürefsz) szívvel olvasni-valamit.
3. Szívének belső közepéből áldozatul adni
magát.
4. Zárd-bé szíved' ajtaját a' kereftnek gyakor-
latos jelével.
5. Két egy'ező érzékeny szívben öszve-egy'ez-
tetett indulatok. Szíve, titkos kevelységnek,
mint valami szú' mardosási miatt, meg-velzett.
6. A' télnek szívében (éppen közepében, v.
közepin) vagyunk.
7. Az Ország' szívében épült Mátyás palotája.
8. Szív-szakadva-való esedezésék. Szavára a'
szívem lüködött (lükögött, dobogott)

9. Háborodott, vagy örömmel teltt, szíve alig fér mellyében.
10. Ha látnák belső tsínnyát szívemnek.
11. A' ki őtöt magához vonta, értette szíve' állását.
12. Szíve' állásának igazságával azt mondotta.
13. A' szív' egyenefsége leg főbb atyafiság.
14. Az egyenetlenség a' Haza' szívébe verte átkozott kardgyát.
15. Tsapodár (tsapzi, vándor, tsapongó, állhatatlan hűségtelen); le-termett, alatson' alá-tartó; minden-kihez lágy, hajlékony; egy' másért-vajudó, -- szakadó, -- vesző, -- epe-dő, -- haló; egy'be-kötött, -- lántzolt, -- enyvezett -- szívek.
16. Szívének barlangos tsínnyán nem láthattam által.
17. Az érzékenységek, -- ezek a' szívnek gyermeki -- A' szívét látnád minden szavával ajakin ki-tsordúlni.
18. Égette a' szívet egy' titkos fájdalom.
19. Reá pazarlott kedves szívetség.
20. Ezeket szíve' gyökerére botsátá: igen szívére vevé.
21. Szívnek postája: levél. Szívek szerentvaló ömber. Szívnek fértemény'e.

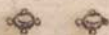
S z ó . .

1. **A**z ékesen-szóllásnak ékes ereje nem hibázhat szépen fodorított hitetésében.
2. Az atyák' veszedelme a' néma fiakat-is megfzóllaltattya: szóra hozza, noha még addig semmi szót nem adott-ajtett-vala: a' bánat és félelem el-fzaggatá nyelve' kötelét.
3. Hol vannak előbbi vígasztalásunk' szózati!
4. Hogy ne kétszerezük, háromszorozzuk . . írásunkot, azokról többet nem szóllunk.
5. Öszve szóllítani (híni, -- gyülekeztetüi, -- parantsolni, -- idèzni) az egész' falut.
6. A' szaggatott tsonka szavak tsak töredezve hüllogtak nyelvéről a' tetézett öröm miatt.
7. A' véllek mit szóllását tudtára nem adta.
8. Ezt a' tiszteletet nem a' levegő égben hangoskodó szózatra, hanem arra térítti, a' kitől eredett a' szó.
9. Szóllni az elönkbe vett renddel a' dolog felől, v. dologhoz.
10. Ajaki ki nem mozgathatták ízenként, és érthetőleg a' szavakat.
11. Meg nem felelni a' temérdek ízó-pompának, tzifra ígéretnek.
12. Vallyon nem méltó-ë, hogy Sz. Dávid' szavai ki ne szakadgyanak szájunkból?
13. Valakik a' szókról általkodottúl hartzolnak, mérget tartanak begyékben.

14. Nem sovány szóval, hanem nehéz tselekedettel mutatta-meg —
15. Te szavaid ezek; de értelem nélkül igen szükösök . .
16. Az Isten' szavának, ígéjének fenyves tzigére.
17. Alig mondta-ki, meg-lett: *dictum factum*.
18. Szóbéli kerefztül-vágás. Valaki' szavát kerefztül-vágni.
19. Té-vel-túval szállani egy' más között: igen barátságoson. Te, 's tú vagyok vele.
20. Leleményes, találmányos, új szók.
21. A' szókot versbe gyalúlni, egyengetni.
22. Kóta - betűkre szállani: erőltetve, finnyáson . .
23. Szós (sok szóból álló, hofz'ú) intés.
24. Szó-váltás, v. tserélés. Szót (szóra-valót) adni másnak szájába. Szóbéli táborba szállani valakivel.
25. Tiszta szemérembe mártott szavak, ígék. . .
A° szónak gyorsogatása az éneklésben. Tsiklandozó szó. Szós gyermek.
26. Az adofság - miatt meg - szállítottani, inteni, valakit. v. meg-szállíttatni . .
27. Illy szót vett ajakához: úgy szállott.
28. Szóvá tenni valamit. Meg nem büntette, hanem intéssel szállította. Szó-váltó: magyarázó, tolmács. Szóba-vett Személy. Tzaf-rangos szavak.
29. Kiról hővebb, és mézesebb szókkal írt.

30. Hova-tovább szentelik, annál gonoszabb
Így szállott egy' Apát-úrról a' kotsilsa, ki
meg-nádalt, nádáltázott.
31. *Ki-tefszik szavából, kinek fajzattya.*
32. *Sok jámbor' szava Isten' szava.*
33. *Szóért szót adni nem sokba telik. Szólly:
mond-d ki bé ne fald. A' harizst maga szavánn
fogják-meg.*
34. *Ha varga: ne szóllyon fellyebb a' kaptánál;
mert ugyan-is nem neki kezdték.*
35. *Úgy szállasz', mint a' jól örlött: igen kön-
nyeden befzéllez'.*
36. Szó-hajtó: -- hordo-zó: v. -- hordó, hír --
hordó, - harang-
37. Szó-taglás. Szót taglani. Szavatos: Elöl-
szólló. —
38. *Altallyábann* (egyenesen, kereken, ma-
gyarán) (ki-mondani, szállani: kerek - v. ál-
tal-befzèddel èlni: semmit nem hímezni há-
mozni.
39. Meg-mondotta a' mondását; dixit dicenda.
40. Más szájából a' szót ki-lesni; ki-kapni ..
41. *Agg szó, de igaz. Nints könnyebb a' szó-
nál.*
42. Szót sem érdemel ezen velöten ellen-ve-
tès, mellynek már règen verét vették.
43. Meg --, el-szó-talanodni. A' temérdek szó-
pompának meg-nem felelni. Vezeték --, mel-
lyék-szó: adjectivum, *Jó szavattyús* (hangos
tor-

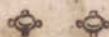

torkú. Szavai meg-olvasatották lelkemet. Szó
belzéd közben.

S z ó l g a . .

1. **N**e szégyenlye a' szolgálga azon ösvényen járni, mellyen az ő ura nyomdoki fenylenek . .
2. Szolgájától tsak egy' napot kívánt Isten egész' hetetszaka . . .
3. Jobb az embernek maga akarattját engedel-
messég által Isten' akarattjára meg - v. le-
kötni . . hogysen a' barmok' húsát áldozás-
sal mézfárlani.
4. Koporsóiglan - való hív szolgálattyának tel-
lyes ajánlása.
5. Kinek szolgálgni igyekezem utólsó pihenése-
mig, 's koporsóba lépttemig, v. záratomig.
6. Egy' fokadalmi nyereség' kúfarkodásáért nem
kell az Isteni szolgálátokat hátra hagyni.
7. Az Isten' szolgálattyában restül, és múlatoz-
va járni, 's tsalardúl el akarni venni a' na-
pi bért.
8. Ne színre szolgállyon a' jámbor szolgálga.
9. Szólgaatnak bé-fzegödtetése.
10. Életének egész' le-járttáig, -- folyttáig . . hí-
ven szolgálgni valakit.
11. Nem mordon, és fél kedvvel; únhatatlanúl,
forgódni a' szolgálgatban.

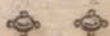
12. Kétszer vetez', ha a' vetezőknek eszközül szolgálsz.
13. Akár medgyünk (akármit tegyünk) haszontalan szolgálak vagyunk.
14. Szomszédosok egy' mással (*correlativa sunt*) a' szolgálát, 's uraság.
15. A' mi Isteni szolgálatusunk nem ferges valami pogány szokással.
16. Szolgálak szükségteknek: tesztek fogyatkozástokról.
17. Az öfzi üdö szolgálattal-bé mindenféle gyümölsöt.
18. Meg-szolgálni a' jó téteményt . . Le-szolgálni az adótságot . . .
19. Reá szolgálni valamire, p. o. a' tizt' elnyerésére.
20. Meg-borsoltattya szolgálattját: sokat vár èrette.
21. Mint a' Papok' szolgálái: lusták, renyhék, búza-fèrgek a' háznál.
22. Isak biztattya, mint a' katona a' szolgálját.
23. Az öreg szolgálának, és az agg kutyának egy' a' fizetése.
24. Nem fülénn, hanem hátánn tanúl a' rosz' szolgálga.
25. Szökött szolgálga jót nem mond uráról.
26. A' ki szolgálját gyengélteti . . fejéro neveli: a' ki testét kényezteti, ellenségével tart.

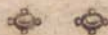
27. A' szolgálai rend mindenben arra igyenesítse akarattya' arányozását, hogy . .
28. Ruhások legyenek a' szolgálák. Víz'a tet-szik a' nemes elmének a' szolgálát. Ide, v. amoda szolgáltatni valamit.
29. Le-vetett süveggel. 's térd-hajtó készséggel szolgálnak ezeknek.

Szoross... Szük..

1. **A'** rosz'at mindgyárt pázsittyában el kell szorítani: meg - fojtani: *a' mit egy' újjal bé-dughatsz, ne várj többet oda: a' mi szálka, vagy tsak gúznak-való vólt, gerenda temér-dekségre vastagodik.*
2. A' többit meg-szoríttyák; de Epicurus ki-tsinállya (- vágja, -- metszi, -- fejtí - -) ma-gát.
3. Nemi szeretik a' szorols korlátban-való har-tzolást a' Kristus' ígája' járom-szegét ki-tö-rök.
4. Tisztelséges házaftsággal otthonos lakásra szo-rítani az Ifjat.
5. A' szorongatásban lévő jó indúlatok' segét-tése.
6. Elevenedik a' bűn (a' zab-gyermek, fattyú) mēhében, 's rövid hónapok után anyai hí-vatalra szoríttya.
7. Szorúlt állapotodban azt vedd vígaztalá-fúl, hogy annál kevesebb szükséged, mennél kevesebbet kívánsz.

8. Két szél -- (szélső) -- hámos tévelygések között szorongattatik a' Kristus' igaz tanítása.
9. Szorofs tekintetbe, vigyázatba venni valamit. Szorofsan végire járni, menni valaminek.
10. A' hír-név szük határba szorítottatik. Szorofs (kemény) parantsolat.
11. Nagy szükére (szorúlattyára) juttat mindgyárt küzföbe' kezdetén beszédem.
12. Szükséges üdöböl ki-szorítottanni. Megszorúlni, — fogyatkozni az üdö, pénz', takarmány'-dolgában. Nem szükölködni üdöböl, pénz'ből, v. jobban: üdö, pénz.. nélkül.
13. Isten nyúlt illy szorofs marokkal hozzá: ő látogatta-meg.
14. Ki-menni a' Vácás' szorofsira. Szorofs köz.
15. Szorítsd tsak az otthonos lakásra, vesztegmaradásra; majd nem szegi szívét annyifelé.
16. Senki sem láttya, hol szorította másokat a' lábokbéli.
17. Szorítottani kezdék, és tellyesen hatalmak alá veték a' népet. —

T á g . . .

1. **T**ágíttani a' magában meg-szorúltt elmét, és az okosságba belé öltözni.
2. A' mi végbe nem ment, azt nem én tágítottam: késleltettem, akadályoztattam . . .
3. Nem tágítt (le nem hágy) másképpen a' búslakodásban.
4. Szerentsétlensége a' jóban való részeseüléssel tágíttatik: enyhődik . .
5. Ne tágítsd (gyengítsd, lágyítsd, v. halogasd) a' jóra-való igyekezeteket.
6. Veszni kell annak, a' ki akarva (akartva) tágíttya az Isteni szolgálatot.
7. Mihent a' víz ellen evező az evedzöt (lapátot) tágíttya, meg-ereszti, gyengébben fogja: ottan-vízszá ragadtatik: mihent a' kéz-íjról le-veted az ideget, legottan hátra-görbül: mihelyt tágíttjuk a' jobbúlást, azonnal hátra-maradunk, rosz'abbodunk.
8. Tágíttani (hátráltatni, meg-gátolni, -- akasztani) nem fogom dítsőségedet.
9. Tovább is kéri; ne tágítsák báty'át: ne halasztgassák, tartóztassák szabad lábba kelését; el-eresztését ne húzzák, vonnyák.
10. Elég tág a' Vármegye; de szükíttem, hogy néki mását adhatná.
11. Tágúlván dolgai, üdö -- tsalás - múlatás-képpen lanttyát pengeti.

12. Tágíttás (haladék , halasztás , üdözés)
nem lesz' benne, hamar nap' teszék rólla.
13. A' mire reá kell menni, mi haszna abban
tágíttást kívánni?
14. A' Sz. Irás' taníttását a' templomokban,
Iskolákban , Klastromokban ne tágíttásák,
hanem szüntelen' nevellyék.
15. Nap-kelet felé a' tágas erdőség mez' e nyúj-
tózott.
16. Tágas mezőt adni gondolatnak.

T a n á t s . .

1. **I**détlen tanátsban a' vakmerőség bátorkodik.
2. A' bátorságos tanátsokot a' képeseknek (szí-
neseknek) elejekbe tedd.
3. A' jó tanáts' bé -, v. el - fogadására nem
vólt elégsèges értelme.
4. Üdös , koros , szemes tanáts'al jut állandó-
ságba --
5. Tanátskozni a' Világ bizonyíttotta példák-
kal; szép elzével; tükörével:
6. Istennek végezett tanáts'ából ment-ki Kris-
tusnak halála.
7. Ki ült Istennek tanáts'ában? ki vólt ő-néki
tanats'a', v. tanátsofsa?
8. Az én tanátsom az vólna, hogy idején ven-
nök elejét a' rosz'nak, a' míg jobban (inkább)
r'ánk nem hevül . .

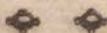

9. A' hamar (hamara, v. hamarja) tanáts, hamar meg-bánás: a' fietség társa, hiba, és bánat: a' hamar mű v. miv; v. a' hamarporúan költt munka, *hamvas szokott lenni*: a' ki hamarkodik, hamar botlik.
10. Köz tanátson meg-futtatni valamelly dolgot: köz tanátsra eresztteni.
11. Szeme most tanátsot nem tart tükörével, Nem tzirkállya magát most annak fény'ével.
12. Maga mellé vevé nem az érettét, és tanátsolsát az országnak, hanem az ifiát, és éretlenét, a' kikben tanúlt érttség (érettség) meg-okúltt, próbáltt élet-kor; tanáts nélkül nem szükös érz nem vala: aprólékokra, teljes szájúakra, nevendékekre bírta a' pontos, tetemes, mázsás dolgokat. *Ökörtől lö-tanáts.*
13. Más tanáts'al, érz'el-fegélyteni, éltetni: annak észét-költsönözni; valakit tanáts' közlésével részesíteni, v. részeltetni.
14. Isten' tanáts'ából, és rendeléséből semmi éktelen ki nem kelhet.
15. Ezt adták néki tanátsúl. *Nem jog a' vènnenn a' ravasz tanáts.*
16. A' tanátsban illyen dolog forgott-fen. A' hartz' és szaladás' tanáts'a köz'tt rettegni.
17. Ha tsak az emberi okoskodást tanátsba híjjuk-is, meg-tetfzik, hogy.
18. Kihez képest (mire nézve) tanátsos azokat ki-irtogatni.

19. Tanáts' al nem telik a' tiszvő: erköly: ne adgy eszedbenn (ól) tsak adgy pénzdbenn (ól): sok szó nem jó, sok pénz jó.
20. Víz'át ne vonny (ne ellenkezzél) másnak jó tanáts'ával.
21. Melegen reá a' szomszédba ment tanátsot kérni.

T a n í t t a n i.

1. P ennája' orrán termett, 's nyelve hegyém nevededett minden tanítása.
2. Hét író deákok változva írták az ő nyelve' tanítását.
3. Minden tikkelyekben az írás' egyenes folyásán marad tanítása.
4. Hangos a' tanítása, mint a' réz dob, 's tárogató síp.
5. Hogy gyanúság nélkül taníthatná az Aszszony'-embereket is ifjúságában, meg - v. kimetszeté magát, 's férjfiúságától megmenekedék.
6. A' Zsidókat, és Pogányokat tanításának meny'kövivel élékből ki-ütötte. De jaj ezen fényes tsillag-is le-esék az egekből, és botránkoztatásának farkával nagy részt a' tsillagokban (ól) utánna (maga után) vona.
7. Az Isten' igéjének emberi lelemények' rozsdájától meg-tisztított finom igazságát tanítani.

8. Gonofszúl taníttani: éktelen dolgokat tsepegetni, hordani, önteni, tüntetni, ontani, óltani hallgatóji, szívébe: szálkát hagyni elméjében: maszlaggal kótsagosíttani. . . tanítványit: azok' szívébe Istentől tsepegetett jó indulatot virágjában meg fojtani, el-temetni: méreggel meg-dögösíteni az egy'ügyüeket: tévelygest ontani, konkolyt hinteni közikbe: velek a' mételtyt fel-haraptatni: szakadást támasztani: lélek veszedelemre osztogatni halálos mérget: az egy'ügyüek közü konkolyos tanúságot hinteni. . . Tanítása az N. N. álmajhoz kaptsolódott: annak tudomány'ában zabállott ő-is: kováfz'ába könyökig esett.
9. Nem jól főzte a' flastromot (taníttást) noha ugyan nagy konyhákra-is hordozta az íres fazakat.
10. A' méltó hál-adatofságnak gerjesztésében foglalhatnók taníttásunkot.
11. Szép taníttásokkal fülünkbe, szájunkba rágta hivatalunk' kötelelségét, erköltsünk' igénygető rendit.
12. Tsak-nem oskolába, lapotzka alá vinni, letzkére fogni, oskolázni valakit. . .
13. Meg-taníttani a' lompost a' fenyítették házbán, a' szégyen kövön-is füttyölni.
14. A' szitok-szaporított az igazságnak jóra taníttó oskolájába fogni.
15. Tanítvány'i szívébe óltani, 's foganaton meg-gyükeresztetni taníttását.

16. Tsak zsírosabb táská volna taníttása' nyakában, több tanítvány'i lennének.
17. A' rövid jó taníttás helyes ízt hágy a' hallgatóban.
18. Egy' előben (eleinten) tsak arról taníttani, hogy . . Egy' előben fokot el-titkolni.
19. Tanítvány'inak valamit ízre -, tagra -, szőrszál-hasogatva-is elejekbe rakni.
20. Ez az ember merő tűz; szava merő láng; meny'dörgés, taníttása; erkölts'i, villámlások.
21. Valaki' taníttásához támaszkodni. *Meg-tanított a' nyavalya.*

Tárgy.. v. Tzél..

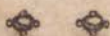
1. **H**irtelen a' tökéletes erköltsök' tárgyának közepét nem találhattuk.
2. A' ki lóni akar, tárgyat emel, és tzélt vészen magának.
3. Ne kéfs, ha hietfz el-érni tárgyadat.
4. Találni, ütni, tő-hegy'el illetni, v. ellenben vétetni a' tárgyat.
5. A' tárgyon túl esett (a' tárgyhoz nem illő) ravasztságot ragasztott melléje.
6. Mind addig tzélozá további feleletit, hogy végre meg-vallá hallgatásának igaz okát.
7. Tselekedetit az ember a' jóság' tzéllýára igazítsa; a' tisztetséget vesse tselekedeti' végének.

8. Ha a' külső hasznot tesz'ük tzélul; ha az Isteni Szeretet' sínórja mellett nem járunk; és ha tárgya, és határul vetett jele igyekeztünknek nem az, hogy —
9. El-intézett (tzélt) szándékát más vezeték szándékkal el-addig segétté, hogy tárgyát ütné fel-tett dolgának
10. Az ember' látásának tzély'án (határán) fellyül leveg a' folyom a' tiszta égen.
11. Két dologra tzélozom mái tanúságunkot. L. *Határ*
12. A' tárgyat tzélozni; arra tartani.
13. El-tzélt szándéka után járni.
14. Szintén a' tárgyra lövellett gyors elméje' futása. A' tárgyhoz közelíteni.
15. Nem értettem, mire, hová tárgyaznának ki-szalasztott sohajtozásid.
16. Tárgyul függeszteni: tzélul állítani valamit.
17. Igynes tzélra néző rendelés.
18. Ezekre, mint bizonyos határra (tzélra) üfisenek ki a' beszédek: ezeket vegyék arányul: ezekre tartsanak igazíttasnak. Tárgy-irányzás.

T e h e r.

1. Terhes ez a' maga ellen meg-hasonlott hamiságokkal, egyenetlenségekkel . . .
2. Efstendőkkel , törődésekkel . . terhes (terheltt) ember.
3. Egy'enlő teher (tereh, terü) senkinek nem fezi nyakát.
4. Többet (többé) nem terhelem (úntatom, fárasztom) azzal . . .
5. Ez-is a' te fundamentomodból magad hátadra épített teher.
6. Emberét mütassa (bizonyítsa-meg) ki látta , a' mivel terhel, vádol.
7. Követni a' terhel-költöző hangyákat.
8. Terhek alatt tikkadni. Parantsolatokkal terhelteni.
9. Terhét (magzattyát) el-vezteni. Dób-dáb podgyász'al terheltenek lelke. Terheket tenyélző üdök. Emberek' hamis ítéletivel . . terheltenek.
10. A' vádolásnak terhe , füllya reájok , fejekre nem rakatik.
11. El - v. meg vállalhatatlan (- hordozhatatlan) teher. Sok puha izenetekkel terhelte.
12. Ebül vagyon dolga , valakinek iga nyakát hágja , 's töri.

T e l l y e s . .

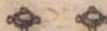
1. **B**é-tellyesítte Isten a' Próféták által nyújtott sok régi fogadásit.
2. Manikeusok' lelkével tellyesedett ember.
3. Bóldogságodnak ezen várta tellyesedését ábrázatodon olvastam.
4. Utolsó tellyesedésre jutott a' Zsidók' gonofz-fága.
5. Minden gonofznak tellyesége, minden jóknak fogyatkozása van pokolban.
6. Tselekedettel meg -, v. bé-tellyesített minden igazságot.
7. Abból kétségünket ki kell vennünk (azt magunkkal el ne hitessük -) hogy egy'fzermind világi gyönyörűségekkel, és mennyei áldomásokkal . . tellyesedhetünk.
8. Meg-tellyesednek (- bizonyodnak -) rajta ezen jövendölések.
9. Elég, annyi édefséggel meg-tellyesednünk: édefséggel meg-töltödnünk.
10. Meg -, bé-tellyesíteni a' Szenteket malafztal; Sz. Lélekkal; az emberek' értelmet tudomány'al; a' parantsolatot pontoson (pont-ra, pontiglan, pontig).
11. A' magunkon tett, v. töltt, esett, törtétt, v. fejünkön reánk tellyesedett, fejünkre telti dolgok, károk oktáfsanak —
12. Kivánsága' tellyesítésére erőls kéréssel szorgalmaztatta, szorongatta.

13. E' világon mindenek telik (teliek, tellye-
fek: teli vannak) hamissággal.
14. Tellyes (egész) három nap eset, v. sza-
kadott az első.
15. Tellyes mondás: *axioma*. Tellyes tárház
ajánlása. Magokra tellyesítettik az írás' szavait.
16. Kevés vólt pénze sokfelé ki-tsapó kedve'
tellyesíttésére, töltésére.
17. Reá segített az Isten arra, hogy szegődé-
sedet meg tellyesíttened.
18. Tellyes karral meg-zendült a' muzsika.

T e s t . .

1. **A'** test a' lelket számtalan akadékiyal, és
hörtököségével -- (fel - fortyankodásival,
makrantzoskodásival) - is el veszti: testünk
mordály árulónk; ha gyengén tartjuk, hát-
ra rug, hörtökös, és szó-fogadatlan: a' ki
testét hízlallya, lelke ellen pártoltattya; a'
ki pedig lanyargattya, lelkének engedelmes-
sége alá hódoltattya.
2. A' test annál sürübben ki-omol minden go-
noszságra, mennél inkább kövéredik a' jó-
lakással.
3. A' testnek kifiztetésit, és izgatásit úgy vé-
gyük, mint halálos ellenségünk' tsalogatásit.
4. Testi gyönyörüségnek, szabados kívánság-
nak . . vizketege.

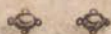

5. A' hajlogó testnek nyughatatlansága, ide 's amoda szizomodása, térdnek lábnek ránkagató változtatása, a' mértékre szabott 's kímzött lépések, mind azon tsúfságok Angliában.
6. A' fájdalma kötye tarttyák a' testet, hogy fokszor - gyakorlott gonofzságára ne nyerítsen.
7. A' világtól-való el-válását nehezteli a' gyarló test.
8. Ha egy'fzer el-vagdallyuk a' test' vágyodá-fait, gyökerék meg-marad, és szünetlen' újabb újabb jövéseket hajt, fakaszt.
9. A' testnek szükségét meg-adván, azt szelidítő ostorozásokkal, kívánságainak fojtogatásával a' parantsola' szolgálattyában tartani, és kedvére nem botsátván, az okofság' és törvény' zabolájából itatni: böjtöléssel özf-véríteni: azt, hogy ki - v. hátra-rugó, és lélek - veszedelem' szerzője legyen, nem engedni: testi indúlatok ellen verdődni.
10. A' mit lelken kezdünk, azt fokszor testen végezzük, és ugyan meg-bájoltatunk a' gonofzra.
11. Az eset előtt semmi indúlati nem vóltak a' testnek az akarat' szabad választása nélkül.
12. Testünk' termetét igyenesen fel - emelte Isten, és nem adott, valamint a' barmoknak hajlott ábrázatot.
13. Testi táplálással tartozni (fóltozgatni) erőtlenséget.

14. Circe a' testnek el-tüntetésében: - változtatásában. Meg-testesül velle a' fok gonofz szokás, lelkébe nemzi magát minden fertelmesség. L. *Erkölt.* 1.
15. Követni a' testi kívánságok' fintzározását. Far -, test-fintzározás.

T i s z t . .

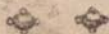
1. **A'** Világ' fája alatt fokban várakoznak, hogy essék valami tizft, tizftség.
2. Keserves halálban járó tizftet fel-vállalni.
3. Meg-telleyesíteni a' pasztorságnak minden tizftit, és kötelelségét.
4. Az igazság' törvény'e, 's tizfti fzerènt rendelni erköltst.
5. Mikor el-indítottotta a' közben járásnak tizftit . .
6. Meg-zabolázni, és tizftékben tartani az Ifjakat.
7. Règ, hogy hozzád-való tizftemet nem tettem.
8. Se ingó, se allandó marhát ne vásárollyon a' tizft-viselő, míg tizftben vagyon.
9. Illetlen vólna valakire tizftet adni, és annak szokott és tizftesleges alkalmatolságinak èkelségitől üressen hagyni.
10. Tizftitől - el-emelte (mozdítottotta-) társát. A' te hivatalod tizfti ez: kötelelséged.

T i t o k . .

1. **A'** titkot erőfs zár alatt magammal vízsem más világra.
2. Istennek emberré léte a' meny'ei titkos tárháznak lakattya alatt rejtve tartatott.
3. Isteni ítéletnek tsudálatos titka, és rejtekes' mēlysége.
4. Nem láthattam barlangos (homályos, szövevényes) tsínnyát az átkozott szívnek.
5. Böltsesége, petsét' hívsége alatt tarttja a-jakit azoknak el-ballgatására.
6. Homályos mondálsal titkolni, fedezni hálólni a' nyilvánóságos dolgot.
7. Vedd-ki jobban pártosodot, 's lásd-meg talpig szíve' járását: járj titkának fenekére: hogy titkait értsed, nyelvén tapogasd szívet: horgáld ki titkát: tēgy nyílást a' szívéen; tanuld-ki annak rejtekét.
8. A' mennyei titkok' mēlységét az Angyali el-me sem lábalthattya-meg —
9. A' Sz. Háromság' mēlységes titkának által érzésére nyomot nem találhatni a' természetben . .
10. Mēly titkát nyelvére tsalám, 's ki-véttem belölle pártosimat.
11. Tsekély dítsíretnek említésével szívéből mindent ki-édesgetett, -- vett, -- tsalt, -- horgáldott.

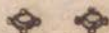
12. Titkúl (titok gyanánt; titok' fejében, ne vében mondani valakinek valamit.
13. Nem lesznek titokban (fedél, kárpit alatt) fel-hasadnak elméd előtt a' jövendők.
14. Elődbe adom, ki-öntöm, titkaimat, vellel osztom, közlöm: által-adom azoknak költsat: titkaimat néked, előtted fel-fedezem, ki-fakasztom: hozzájok eresztelek: fenekére botsátlak: véllek meg-hízlak.
15. Nem ismérteleníthetem, enyegethetem, (titkolhatom) tovább magamat előtted.
16. Szíve-fedve kell embernek e' mostani tsalárd világgal bánni, hogy szemre ne vehesse különös szándékát.
17. Szívedbe temetem utólsó szándékát.
18. Titkát ki nem adni: szíve járását fedve, fedél alatt, tartani; el-fedezni, -- takarni, lappantani, -- enyegetni, -- hálolni, kemeskedő, egerlő, egerésző, olálkodó szemektől óvni, őrizni; azok elől el rekkenteni: ki nem hagyni tetfszeni horgát szándékának: valamit elméjének rejtekibe titkoson férkeztetni.
19. Titkaidat tségérre ne kösd, tedd: fel ne üsd: ki ne nyilatgasd: titkos szándékodban tségért kötnöd nem jó.
20. Az el-telő anyai öröm nehezen szenvedhetne gátot: könnyen ki-önithetné a' titkot.
21. Sem reménység, sem félelem nem visel, mellyek titkon tarttyák szívében az embereknek, a' mit igaznak ismernek.

22. Nem titkolni, hanem le-palástolni . . lel-
kének fekélyét. Síma titkok.
23. Még fen van másoknál a' dolog' fedele :
meg nem tudgyák . .
24. Allattoni (titkos) feddès: négy szem köz'tt-
való dorgálás.
25. Szemüinktől mesz'ebb vettetett titok, Titok-
nokságot viselni.
26. *Nem titok az, a' mit két asz'ony, v. em-
ber tud.*
27. Ki-tet'sz'nek körmei rejtett szándékának.
28. Mint ha fel-felzítvén rejtekét mellyének,
ki kellene onnan szakadni szívének.
29. Foga' fejerét nem titkolni: ki mutatni.
30. Titkom' ki-nyílását méltán felytem. *Titok-
tartó ember.*
31. Oh Koridon! veled-ë, hogy titka van a'
gazdagnak? hallgafsanak a' szólgák, a' bar-
mok szóllanak.
32. Addig köpüllött, a' míg ki-köpüllötte szán-
dékát.
33. Szememen bé-nézett szívem' fenekére, 's
rá lelt a' hitetlen, záras rejtekére.
34. *Nem állya-mog a' szerdek a' nyársat az asz-
szony a' titkot.*

T o r o k . .

1. **A'** bújaság tóldalékja a' jó lakásnak (a' fajtalan-ság úti társa a' torkoslágnek) és majd tsak has-veréssel hidegedik, hidegszik, hül-le.
2. Egyéb rútvetekkel egy' pórázra fúzi, köti, Sz. Pál az ételben-való torkoslágot.
3. Torkoskodni. Vígán dözsölnek, duskáznak: szertelenkednek, nyálaskodnak, zabálnak: töltöznek: hasokot istenlik, imádgják: laknak a' jelen-való jókkal: fel-ütik konyhájakot, vendégségeket ütnek, szerzenek, üznek, vadásznak, hajhászának: tsak jó-lakásnak esnek: tsak hasoknak áldoznak: merő vendégeskedésre hajlanak, tsüggnek, törnek, szagatnak: fallyák a' liget' és tenger' javait: dúllyák a' vágó-székeket: minden keresmény'eket hasokra fordíttyák, költik; hasokba verik, ölik: has-keresés, -- nevelés minden dolgok: minden kedvéket ki-öntik az ételre 's italra: kelletinél tovább nyújttyák a' nyeldeklést, faldoklást, kortyozást: egész' napot éjet, tágítás nélkül, ételben italban töltenek, fogyatnak: meg-únakozott, és el-fáradtt gyomrokot ébresztik, és izgattyák a' telhetetlen ételre: el-, fel-eszik mindeneket: a' míg bírja, gyözi, erszény'ek, elnem tikkadnak; a' tobzódásból ki nem fognak. Tobzódó torkosok' fel-készültt jó-lakási, és borral töltözö ifzákok' tombolási nem

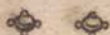

kísztik torkomot. El-kotyfolta, és el-kortyolta mindenét. Tsemegézni, tsemegéskedni. Nagy konyhát üttet, drága leveket tsap, kényes falatok között torkoskodik: válogat a' torkofságnak minden kényes falatiban.

4. Torkos falatunknak fogainkat örökösön vásalató fèrges gyümöltse, és ízetlen íze.
5. Bé-rekedt gégeje burikló torkának. Rosdás torka hóbög, hörög.
6. *Ha nints teremjen; az apja-is evel (ivással) kereste, a' mi nints.* Tenger³ torkolati, szórulati.

T r á g y a . .

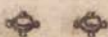
1. **I**gazsággal trágyázta (kendőztette . .) hamis beszédit, hogy valami színt (hitelt, hitetlenséget) nyerhessen.
2. Rózsákkal trágyált (hintett) ágy. Trágyált ágyak vannak meg-vetett rózsákkal; itt a' nyugodalom választott álmakkal.
3. Édesíttetik azzal, mint valami trágyával (kenettel, írrel) keserűsége.
4. A' halálnak emlékezetivel trágyázta az utánvaló vásárlását.
5. Ifzonyú kárhoztatással meg trágyáztatott tudomány . . .
6. Udvari külső trágyával (színnel . .) palástolni belső undokságát.

7. Gonofzság' éneklésivel telnek , trágyáltattanak sok Poéták' költemény'ei.
8. A' stílust (írás' módgyát . .) úgy trágyázni , a' mint Hazánk' kényelisei szeretik.
9. Minden könnyü , ha Izeretettel trágyáztatik.
10. Pallérozott szó-fodorgatásokkal trágyázott, 's magán kívül járó világi böltseséggel halmozott könyv. A' méznek trágyája alatt magához venni a' maszlagot.
11. Ördögi rágalmozások' trágyája , és ganéja , ganaja.
12. A' barom' allya (alma , álmja ; fekvő , alió hely'e) nints trágya nélkül.

T r é f a . .

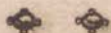
1. **A'** kikben szaparátlan a' tréfa , termékeny az ész , v. okofság.
2. Egy' lat tréfa , nem külömben mint a' sáfrány (fülzer , fülzeriszám) ízt ád a' beszédnek.
3. Elő-venni az udvariságot , trágyázni a' szót , ugratni (egy' más után eregetni , repíttetni , lódíttani) a' tréfákat.
4. Kellő tekintettel , kedves mosolygással repíttik ajakokról a' játèkos tréfát.
5. Nem alaton beszédnek seprejéből adgyák-fel a' tréfát a' nagy urak , hanem szín és finom ígék alatt sebels elméjeknek forrásiból gazdálkodnak.

6. Leg inkább akkor veszik némellyek elő a' tréfát, midőn haragot mutatnak a' szívek; és a' tüzes beszédet mosolygó ajakkal, lágy ígéssel enyhítik.
7. Akármelly tréfára nyílt vala meg szája, ártatlan sóval vólt elegy a' tréfája.
8. Látom, hogy el-kelt a' tréfáról: hogy már nem tréfál; hogy nehéz kedvü kezd lenni . .
9. A' mardosó tréfák a' kire ütnek, tsapnak, azokat, mint a' sebess meny'-kő' szelleti (szele) szörnyítik, földhöz verik.
10. Altal-veri, -- üti, -- gyakdolsa, -- hattya füleimet, szívemet, mérges tréfálásod: szívemen piszkál, körömzsöl.
11. Tréfát farag, üz, a' hajadon pór nép a' jóból-is: a' mosólèkos (moslèkos) pezérék a' szentségekből-is tréfára-valót faragnak, 's tsúfot üznek; azokat tréfára, tsúfra ütik.
12. A' mardosó 's érdeklő (szegezgető, gúnyoló) tréfák emlékezetben, tsak nevezetben, se lègyenek,
13. Az ébren-vitéz emberrel nem tréfa a' tréfa.
14. Jó a' tréfa, de nem mindètig. Már sole jem tréfa. Tréfa-tsata. Érdekli fülemet szívemet mérges tréfálása. Taréjos szavait tréfára nem vették.

T s a p n i . .

1. **L**e-tsapná szájáról a' tzapa poharat, bátor két foga' hüllásával lenne-is meg.
2. Vilz'a pironkodék (szègyenkedék) és más ártalmas tsapásokra (útakra) hanyatt homlok; nyakra, főre, esék.
3. Le-tsapta (el-hüllatta, vesztötte) húsát artzája . . : meg-tsappant, -- öfztövéredett, -- soványodott, -- soványkozott, hitványkozott, -- fogyott; bé-horpadt, -- esett, -- dölt, -- omlott artzája.
4. Ki-tsapó gondolatnak nyughatatlan vágyódási.
5. Nyargal, elméje, bizonyos tsapást . . nem tartván.
6. Fel-tsapni a' bort; fejére a' kalapot; valaminek az árrát . . . Sok felé tsapkodó indulat. Lásd a' *Szótárt*.

T s i l l a g . .

1. **M**intha a' tsillagokból olvasnám, motskos — lefz' ennek a' vége.
2. Ez a' tsillag azzal, és az meg amazzal soha tengelyt nem ütnek: öfzve nem ütköznek, ütődnek: tengelyeket öfzve nem akaszttyák; v. ütik.
3. Az est-tsillag (szarvas-legeltető, vadak' tsillagja, esteli tsillag) kezdi fény'ét elő-venni: esteledni kezd, szürkül.
4. Reánk fiet, borúl - a' gyászos éj tsillagos udvarával.
5. Egy' tsillag fejrlik pej lova' homlokán.
6. Tsillagot rugatni valakivel. Tsillagzó fényesség.
7. Vége hatalmának: tsillagja már le ment.
8. Ki-vala terítve felettek az égnek tsillagos felege; szarvára fogyott a' hóld; de a' rengő habokkal vígan játszodott.
9. Akkor tudtak járni, mikor tsillagzott.

T u d o m á n y . .

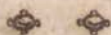
1. **A'** rosz' tudományt szapúllani, símíttani, bé-boronálni, -- fedezni; fel-kendeni, -- öltöztetni, -- ál-artzázni, meg-mosdatni, szépek tüntetni, hogy mételye, döge, mirígygye, dögleletessége; oldal-tsonntya, róka-farka; foga' fejére, v. fekete foga, ki ne tessék: szemre, fényre ne jőjön; szembe ne ötöllyön, tűnnyön, hason az Isteni félelem-ki-szaggató, -- gyükerező; ördögi kevélységnek dögleletes kút fejből merített; nyilván-való képtelenségekkel terhes, és végzetlen kérdésekbe ejtő; sok kezes lábas, és más fél' gyűlöltetésére költött tökéletlenségekkel támogattatott; ördög-tojtta, kotlotta; magában dögleletes poshadtt kovászt foglaló, és maszlagos szelekkel meg-kergetegesítő...; találmánynak undoksága.
2. Olly édesen mosolyognak, és somolyognak, mintha ő benne fordúlna-meg Salamonnak minden tudomány'a.
3. A' gonosz könyvek . . minden feslettségre szabad menedéket mutatnak, adnak: minden rosz'aságra meg erefztik a' gyeplőt: kovász'okkal meg - savanyíttyák, -- döglelik . . az országokat: tágas, -- és poros útat nyittanak, 's mintegy' petsétes levéllel fel-szabadítanak minden gonosyra: ki-török tengelyét a' kerofztényi jóságnak.

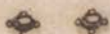
4. Magoktól , utólban (utólb , utóbban . . későbbben) jöni , és nem törni új gyepet a' pogányságban ; nem kezdeni új épületet ; hanem az Anya Sz. egy'haz' falait bontani . .
5. Az Isteni tudomány' atzél pörölye' ereje által kell a' rettenetes homályofságból , és kézzel tapogatható letéttségéből ki-tisztítani.
6. Ki-feselni a' gonosz tudományok' szemetéből ; tér mezőre ereszkedni , és ott derék hartz'al meg-ütközni.
7. Nem az Apostolok' műhelyéből költt ; nem Apostoli tudomány , hanem az Apostolok ellen-való gonosz széllel indultt fúatag , és tárlálmány : az Isteni böltseségnek tárházából nem kelhetett.
8. Töredékeny , és porló az ő ellened-való tudomány'a.
9. Meg-fegétem , a' mennyire lehet , tudatlan-fágodot , és szelentze nélkül-való szükölködésedet.
10. A' mennyire Isten tudnom adgya , meg-felelek . .
11. Mindenik tudományból szükön adott néki az oskola : tsak küszöbről tekentette az oskolákat , tudományokat , Apolló' seregét : ezekhez tsak küszöbről köszöntött-bé : a' tudományokat tsak ízlelte , szagolta. L. S6. 10.
12. Meg-költteni , -- savanyítottani , -- kovászolni a' tudományt.

13. Habozó szélvész'el küfzködik a' lelki tzel-
vezftö tudomány.
14. A' tudományok fetét ködök között tartatt-
nak.
15. Tudomány'ával akármelley böltseket meg-
állatott ; szóval , semmit nem nyerhettek
rajta.
16. Az ő tudomány'a szerént az ember gyalog
meg - másolhattya , a' mit lova' hátán meg-
eskütt.
17. A' ki egész'en ki - nyittya tár-házát tuda-
mány'ának , más napra kelvén , ugyan azon
vásárral sokadalmaskodik betsülletinek kis-
sebbségével , rövidségével.
18. Nem a' pintes korsóból meríttik a' tuda-
mányt.
19. A' gonosz tudományoknak mi-vóltát , -- lè-
tét ki-mezíttelenítteni , fel-fedezni tövéből.
20. Isten 's emberek előtt tudományt (vallást ,
bizonyságot) tenni valamiről.
21. Mit jelentenek ezek a' hával (ha-val) ta-
lással , és ki tudgyával-való ígék ?
22. A' tudtán kívül-valót ki ohajthattya ?
23. Fel - tudni , -- róni ; belé tudni , számolni
a' perre tett . . költséget.
24. Ahoz kell tudni , adni , érteni , vetni ,
számlálni azt-is , hogy — Midön számolt
(számot adott) azt-is fel-belé tudta , hozzá
adta , hogy . .

25. A' többit semmibe sem tudták: számba sem vették. Hozzá tudhatod, értheted, a' többit-is.
26. El-tudni valakit magától, házatól, nyakáról. *L. Igaz. 9.*
27. Tudtommal, tudásommal, híremmel nem esett.
28. Hová-lète' nem tudása méltán gyötri szívemet.
29. Ollyan dolgokban lélekzenek, mellyek fellyül múllyák tudomány'okot, elméjüket. Tudatlanságban zabálló ember.
30. Jobban akarják tudni a' mostani hó-harमतok, mint a' régi böltsek . .
31. *A' ki deákúl tud, a' pappal-is szólhat.*
32. *Ha deákúl tudsz: ha helyén van eszed. De-ákúl sem tud: nem igen derék ember.*
33. *Tudsz hozzá, mint a' tyúk a' regéhez: a' bágoly az abc-hez: találád, mint Balás Pap a' veltornyót: ki-találád szárvai között a' tölgyét: meg-adád (meg-, bé-fizetél) neki: igen tud a' hajdu harangot önteni, v. a' varga lovat patkólni: általán-vèggel, v. -fogva (általlyában, éppen, tellyeséggel) nem értesz' a' dologhoz: tsak a' tőköt sem tudod a' tőrös étektől meg-választani.*
34. De nintsen néki gyűszűje, mikor tatarozza-is, zab-fzemre hány'a varrását: a' javításban-is botlik. Nem tudok a' könyvnek nyelvéhez.
35. A' tudományokban mesz'e ment: mindent el . . , fel-ért észével: a' természet tikozolva ön-

öntötte belé a' tudományokat: hangos híre van tudomány'ának: a' leg nevezetesb tudó-fokkal-is meg-mérkezhetik, egy' póltzra ülhet.

T ö r v é n y . .

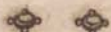
1. **A'** törvénynek fenyítettő vesz'eje alatt tsendes felelemmel lépnetni, lépni, viselni, hordozni magát.
2. A' ki törvény'el keresné azt, arra ezer forint kötelet (büntetést) vetettünk magunk között.
3. Törvényt mondani: látni, szolgáltatni, törvény-széket ülni a' pereseknek; v. valakire..
4. A' fel peres (actor) az al perest (incattus) törvény'el el érte, meg-győzte.
5. Az özvegyek' törvény'ét (ügyét) elő nem vették, és igazat (igazságot) nem szolgál-tak nékik.
6. Valami ösvényetskét, rést, keres a' törvény' rejtekében, mellyen a' hamiságra által vi-gye . .
7. Hogy törvényt vehetsünk, 's az által igazunkhoz hozzá férhetsünk, v. benne meg-maradhassunk, az Isten bírákat rendelt.
8. Láttassunk (tétessünk) törvényt közöttünk: vigyük perünköt törvény', bírák' eleibe.
9. Valakit törvénybe idézni: törvény' - eleibe szólíttani: valakinek napot, üdöt, órát vetni.

10. A' halálos törvény' süllye ki-mondatott re-
-ája: halálra ítéltetett.
11. Meg-lágyítani; -- erőtlenníteni, -- herélni;
-- avítani - a' törvényt.
12. Jól esett, hogy egy'ik szemét el vesztette;
mert nem nézett kettővel a' törvénybe ..
13. Altal nem hágható törvény'é tenni valamit.
14. Nints annál dítőségesebb Király, mint a'
ki első a' törvények' engedelmeben: — első
enged a' törvényeknek.
15. Természet' törvény'e hozza magával, hogy
jó névre törekedgyünk.
16. Természet' ösztönén fundáltatott törvény.
Törvényes kárhoztatás. Ország hozta, vé-
geztte törvény. Törvényesek: törvény-tudók.
Törvénybenn tagadás jó.
17. A' ki urával törvénykezik, v. *peyel*, Isten
annak az orvosa.
18. Az ügyet, dolgot .. törvényre, bírák ele-
ibe, ítéletire ereszteni, botsátani: bírákra --
hagyni, támasztani, bízni: velek köz taná-
tson meg-futtatni, rázogattatni . . .
19. Hallgass a' törvénytől, a' ki törvényt hoz-
tál.
20. Mikor öszve tsapnak, a' természettől be-
lénk óltatott, és a' kéz kedvüinktől szerzett
törvény; méltóbb amához ragasz kodni.

T ű r n i.

1. **A** kármí jóság-is meg-fogyatkozik, és ki-szárad békesèges türes nélkül.
2. A' nyomorúságnak parttya a' békesèges türes.
3. Tsapásokkal gyalúttatnak a' meny'-országi vendègsègre rendeltettek.
4. A' tellyes jeles ember, a' ki türeshez ért, bé-szedi gyeplöjet heves kívánságinak.
5. Ha a' károk' verefs tengerének líkóltó habjai szívednek ütökzönek, légy el-tekellèssel öfz-ve szaggattatásodnak tsendes el-viselésére.
6. Békételen türetlensèggel, türetetlenkedèssel süllyösíttani a' tsapást.
7. Az örvendetes jóknak kedvesen szedett ró-zsája tövis nélkül nem lehet.
8. Valakit békesèges türeséböl fogytig ki-fárasztani.
9. Ezeknek ezered' részével is kísebb insègért meg-mordúlsz? fel-háborodol?
10. A' töviset ha ki-terjesztett tenyerünkön tarttyuk, nem lyuggat; de ha meg-szoríttyuk, vért botsát.
11. Rántzra türemlik az ábrázat, mikor a' száj mosolyog.
12. A' lödör (lézzegö - -) embernek vásott pakotsálását (tsúfolkodását . .) nem türetni.
13. Türtöztesd magadat: türeve szenvedd. Ide-ig-való türetès: türtöztes, tartóztatás.

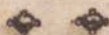

Türedelmes várakozás. Ki-únt a' türes-
ből . .

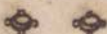
14. Nem türhetém, viselhetém, nem lábalka-
tám-meg panasz'ait . .
15. *Ne piszkáld a' ganéjt, ha büzit nem türhe-
ted: ne bizgasd; nem lesz' büdös.*
16. Restellem ezeket tovább türni, szívelleni,
szenvedni.
17. Néki türni magát: néki türödzködni: né-
ki, v. hozzá készülni.
18. Mint a' kedves rózsza fértő tövifsektől,
Avagy a' pálma-ág rá-rakott terhektől;
Úgy a' szép dítsőség nő szenvedésektől. —
Sértő tövifsek köz'tt szedettnek a' rózsák,
A' ki nem tür, nem uralkodik.
19. Türj; keményedgy neki; a' lankadton fok-
szor fegettett a' keserü ital: szomorú fergeteg
nem uralkodik egész' esztendőtfzaka: néked-
is fel-támad a' tavaszi üdö.
20. Tetszik néked a' dolog? bár meg fordít-
hatnám! azt mivel nem tehetem, békével
türöm. Tselekedd, hogy tetsék, a' mi szük-
lèges.

T ű z.

1. **A'** bújaság olly pokolbéli tűz, mellynek gyújtogatója, tobzódás (torkofság); szikrája, otsmány, lustos . . , beszéd; füsti (füstye) gyalázat; léngja, fertelmesség; vége, testnek fogyatkozása; tsont' velő' ki-száradása, életnek rövidítése, minden lelki jóknak ki-gyomlálása, örök kárhozat' veszedelme.
2. Aldoznak Vulkánusnak, füstöt vet az Ország: szórják, terjesztik az Országot elborító tüzet: tűz-vészit indítanak.
3. A' szomszéd' házáról házunkra ugrik, szökik, tsap, üt, harapozik . . a' tűz.
4. Meg-szökte, -- hágta a' tűz az épület' héjazattját . . .
5. Tüzet szitt (éleszt, gerjeszt, támaszt . .) az fúvó (follis) gégéje körül.
6. Vesztának örökké vigyázó (égő, lobogó) tüze.
7. A' bálványság' tüze el-perzselte az igaz tudományt.
8. *Szűs, hozz fát; palást rakj tüzet; bunda, nyugodgyál.*
9. Tüzes (forró, buzgó) imádsággal azt kiáltotta: vaj! szaggatnád-el, uram, az egeket.
10. A' száraz avarban (el-asz'ott füves rét v. mező) mindeneket meg-emészt az harap: a' belé-vetett, szerte-terjedő tűz,

11. Mestertelen , szükös - tüzü , 's roz'úl for-
rasztó kohból költt , sokféle tzimborás mun-
kával tatarozott , 's már règen el - porlott
(porrá lett) pöröly.
12. A' tüz az értzeket hülladékjoktól (falak-
joktól , vas- , réz-szartól) ; a' rëtet , és szán-
tó földet haszontalan avartól meg-tisztíttya.
13. Tüzet szállított magafs égből az áldo-
zatra.
14. A' meny-kő' tüze sokszor az arany'at egy'-
be ereszti (- olvaszttya , -- futtattya , -- foly-
tattya) erszény' férelme nélkül ; a' bort meg-
emészti hordó-bontakozás nélkül.
15. Szépségét nemes tüz elevenítettte. Szelid-
ségéből ki-nézett valamelly tüzetske.
16. Öröm-tüz villogtatta mezönköt. *Az idegen
idegenhez szittya a' tüzet. Tüztől pattant.
Nyájas a' tüz : scilicet accenso domus est or-
natio igni. Tüzzel tüzet óltani , nem jó. A' kő
közel jár a' tüzhöz ; meg-égeti magát. Pat-
tog , mint a' tüz-láng a' tövisfeskenn.*
16. Küldöknek a' gyürü kövei a' serény tü-
zekkel. Magafs lánggal égő tüz-gondolatok.
Tüz mellett füttögelni.
17. Ki-vágyó tábori tüzes indulatok.
18. Fiatal indulatnak tüzes lobbanási.
19. A' religyió' tüze meg ne égelse újjokat.
20. *El-pirofsúla , mint a' tüz.* Tüz-emésztt ,
és bé- , meg-hamvadtt hamvasodott , hamu-
vá lett szalma . . . Tüzet vetni valamibe p. o.

Kazalyba: azt fel-, meg-gyújtani. Tüzelője mellett üldögelt.

U d v a r.

1. **M**eg-parantsolá Isten az ő Angyalinak, hogy Udvarhoz (udvarlani . .) menvén, imádgyák őtöt.
2. Meg-vártam, hogy tisztelőim nagy udvari farkakkal késérjenek.
3. Minden nap' udvarhoz . . mentek az Isten' palotájába (a' templomba) és ott szolgál-tak Istennek.
4. Mind azon Királyokkal udvaroltatta magát. Bokros (számos, csoportos) késérőkkel udva-rolni, tisztelni-valakit.
5. Udvari késérés: udvar után tiszteletet járó fereg.
6. Udvari rá-tartással mintegy' fellyebbezve viselni magát.
7. A' deli udvariság leg-jobban adgya-fel a' sze-relem' poharát a' nagy uraknál.
8. Udvari deliségre tsigázni az Úrfiat. Udvart, tanátsot, hírdetni, tartani. Habzó tenger az udvar. Hóldnak udvara.
9. Dédalusi észnek fontt, főtt, épitmény'e a' Venus' udvara.
10. Egy' pirosf mosolygás, egy' udvari térd-hajtás foklzor előbb-kelhető (többet nyom-ható: többre mehet) hogysem . . .

- 11 Környüle (környülötte körülötte) udvart állanak vala (udvarlanak vala) a' vitézek.
 12. Sok hímes udvari beszèdekkel tartogatta, és gyakran valami kis mosolygásra is fakasztotta.

Ü t.

1. **N**em reád bízták a' járó kelő utazóknak ebbéli ki-vizsgálását.
 2. A' világnak tétovázó ösvény'ei három derék útba szakadnak.
 3. Tellyes életének úttyát (egész' életét) rosz'ban, v. jóban foglalta.
 4. Nem a' világ' bértzén, hanem igaz úton járni.
 5. Igaz jártt út, mellyet a' Próféták, Apostolok, és más szent emberek porosítottak: mellyen jártak, keltek.
 6. Új 's még új útát irtani meny'-ország felé.
 7. Útban, v. módban hagyni valakit: megmondani, mihez tartsa magát. —
 8. Úttyát gyalog üzte (járta, merte) talpallott.
 9. Kővel ki-padoltt (-- rakott, -- bélétt) út.
 10. Darabos tövisses, rögös, göröngyös, zobortzos zökögös-úttya van meny'-országnak.
 11. A' hol az út kereszttesedik (keresztbe-válik, szakad: a' kereszt-úton) öszve-jöttek . .
 12. Útatlan (járatlan, töretlen, próbátlan) vólt az eddig az ember' elméjének . .

13. Útat nyesni, törni, nyomni, készíteni valakinek a' tisztre.
14. Járatlan úton rontasz', törsz, törekedel, szaggatsz a' ditsösögre.
15. Oldal -- (mellyékes) útakon bé-színlik, -- fúrják; -- lopják .. magokat az udvari házakba.
16. Tőre hegyre szedtem egy' kevés útra-valót számára. Ezt tsak egy' által-úttal (rövid, kerek, futó, száraz) beszéddel hitelesse nem tehetni.
17. Nem látok ennél általabb - (rövidebb) útat a' boszú-állásra, az erszény' hízlalására, a' tudomány-szerzésre, az örök élet' el-nyerésére . . .
18. Pihegő sietéssel az útat mérni: gyorsan gyalogolni.
19. Nints a' bolondságra általabb út a' haragnál.
20. Ne keresd az által útat, hogy kerengőbe ne akadgy: *rest többet fárads.*
21. Eszközököt, által útakat talál túnyaságunk' gyorsabbítására, álmaságunk' ébredtésére.
22. A' tér (igyeses) úton-is nyilván-való dolgokban nagyokat botorkázni.
23. El-hagyta a' jártt útat, mellynek imimát tsinnyát meg-, fel-vette vala: más útra szegett.
24. A' tolvajos úton-járók nem mútogattyák drága marháikat. —

25. *A vakandok mutat útát a' szemesnek!*
26. *Ott az út, a' hol a' kerék-vágás: akár fel, akár alá; el mehetlz: el-lehetek nálad nélkül: nem varrottak galléromhoz: bár vonny, húzz örök köz-falat köztem, 's közötted: akkor láfsalak, mikor a' nyakam' vápáját, v. tsigáját.*
27. *Úta -, v. úttya - vesztett (úttyában bódorgó, tèvelygő) ember. Válasz út. Jó darab út. Levegőben útnazni: fellengérezni. Fellengér: levegői kotsi. Két-felè vált; döztögös; tsoportos; tekergős, tsavargós; horgas-borgas út. Negyed' úttal (ízben, ízromban, rostban -) dítsíré. Ötöd' úttal kéré.*

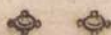
V á l a s z t a n i.

1. **A**zon egy' bélyeg választtya -) különbözeti -, ismérteti-meg ököti.
2. Meg tudgya jobbára (többyire) választani a' költött szándékot a' valótól.
3. Ki-választani (színleni, -- szálalni, -- szemelni . . a' lovakat -: a' szépit, színit, szálalsát a' lovaknak ki-szedni, -- választani, -- szaggatni . .
4. Néked az életet kell választanod, ha nemes tselekedet meg-halni.
5. Egy' fő legény mindgyárt utánna válék: len, erede, esék, szalada . .
6. Ki-választani egy' juhót . . a' nyájalsából: * sárűjéből.

7. Nagy külömség válttya (választtya) az uzsorás kereskedést az okos gond viseléstől.
8. A' világnak büdös tótsájit inkább választani, mint ..
9. Mitsoda formába (mintába) öntött a' természet, hogy annyi külömség vált -- (választ-meg) a' többitől?
10. *Tsak a' tököt sem tudgya a' túró's étoktól meg-választani. L. Ész. 47.*
11. Regzeni : választani .. ki-regze egy' nagy sereget az ő népéből. Ki-regzék közüllök a' szép menyetskéket. Egy' regzett napon hármán öfzve-gyülének. Ha a' regzett napra meg nem fizetne ..

V á l t o z n i . .

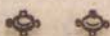
1. **M**ás hűrt kezde pendíteni, 's azt szórni imitt amott a' nép közè ..
2. Sok kíntsen változni-ki (váltattni-ki) a' rabfágból.
3. A' hosz'ú böjt után kedvén lakozott; letsapott húsa tellyesedett, jobb színre változott.
4. Utólyára palotás uraimék Lázár' lakadalmára szorúlnak.
5. A' Fiú Istenen változtunk-ki az ördög' rabfágából.
6. Az ember' lelke annyit láttatik èrni, hogy Istenen változzék.

7. Jéggel elegyített tűz hartzol szívében; most izzad, most fázik változó testében.
8. Miért mondátok engemet bődognak? a' ki el-esett, állandó lábon nem állott.
9. A' tizta dèlt is gyakran homály èri: a' mo-folyogva fel-kelõ nap-is sokszor meg-komodorodik: el-enyészik egünkrõl, 's arra megint fel-jõ költsõn fény'ével az hõld-is.
10. Mikor gondollya az ember, hogy bátorsá-gos tábort vert (ütött állított, helyhetett) örömének, akkor szakad vège.
11. Már vizeken arat a' szántó, 's a' nyúl a-garat ver (hajt, üz, fog) a' bárány farkast futamítt; rózsákat hoz a' tél; nyár jeget, éj-fzaki szél izzó hevet: már nintsen lehetetlen-
lèg. Sodomai Venus' hegyévé váltt váras.
12. A' napot folytató kedves mulattságok el-múlnak, 's követik mord szomorúságok.
13. *Nem úgy nèha mint nèha.* Változton vál-tozni.
14. Durva fátyol válttya búja tsipkéinket.
15. Tsak a' muzsika körül meny-országoskodik, melly fel-gyúlaszt, le-hültet; vígasztal, 's meg' meg' el-keserítt.
16. A' hol a' buzgóság térdeplètt, 's õlzve-fo-gott kezeket emelt-fel a' Teremtõhöz; a' hol a' Tiztelet ábrázattyára borúlva imádkozott, ott a' pufztúltt föld útálsággal isz'a a' vèrt.

V e n n i .

1. **M**agára vette (vállalta) Isten , hogy bajt fog víni mellettünk az igazság gyűlölőkkel.
2. Ki-venni (verni -) azon hamis vélekedéseket elméjéből , mellyek vezetik a' világot.
3. De ki-vegye abból kétszégét : ne kételkedgyék a' felől.
4. Ha egy'szer szemre , 's azután észre-is venne , mást tselekednék.
5. A' dologhoz méltó tanátsot ; a' gyepre fordúltt (parlagodni indúltt) szállót munkába ; az Isten' malaszttyát foganatoson ; valamit figyelemre , gondolóra ; valakit tekentetbe ; hatalmába ; szemeit ritka pillantásra-venni.
6. Fel- vett dolgában el únakodni.
7. Hány várat vett-bé az ellenségtől ?
8. Sok törödést vészén (vállal) magára ; más e' galibára nem tudna bátorodni ; azt megpróbálni.
9. A' vadász hevet , hideget , törödést vészén magára lokat ; más kinnak tartaná , a' ki a' galibára nem tudna bátorodni.
10. Hova hamarább bútsúdat vedd a' roz' társaságtól ; a' gonosz élettől .
11. Egy' lélekzés hevet , hideget nem vehet.
12. A' kapu-fától , v. -- bálványtól vett bútsút ; bútsú-velten , bútsúzatlan' ment-el.

13. *Pufzta malmonn, száraz gátonn vámat nem vehetsz.*
14. Keserves kenyér az, mellyet karddal nyernek, v. véren vésznek.
15. Kellemes jó rendbe venni az országot.

V é r . .

1. **N**ints a' vitézség, és vakmerő el-tökéllés között semmi vérség: atyafiság; egy'be-kötés; vér egy'máshoz nem köti . .
2. Vérbe (vérségbe, atyafiságba . .) lépni: avatódni, szövődni . . valakivel.
3. Nem szenvedhetem szívem' vérzése nélkül ábrázatomon ezt a' hidegséget.
4. Vérrel harmatozott a' Kristus' szöllője (v. eje).
5. Szentséges vérének zsengejével öntözgette lelkünk' afzáltságát (szárazságát).
6. Mí testünk, vérünk, atyánk-fia lett születése által.
7. Bóldog a' vér, mellyben fogantattál, 's életre melegedtél.
8. A' kegyetlen fel-támadások (zendülések) egy' nagy világot vérben fagyban hagytak. Veszedelmes örvénybe estek a' vér-árulók.
9. Vérének minden erei, tsatornáji meg-nyílnak: el-lepi vérének ki-folyó skárláttya: testének minden részeiből vér-tseppek görgenek, gördülnek: patakot áraszt szaladó vérével: ki-patakzik minden eréből vére.

10. Vèrünknek bársonya drágán fog fizetõdni:
ki ontandó vèrünk torlatlan' nem marad.
11. A' le-hültt vèr meg nem indul a' fiatalok'
fel-forrásira.
12. Apostoli szókkal, és Mártirok' vérével hiz-
laltatott, és kövérítettett föld.
13. Vèrbe forgott szakállá, haja, egész' teste;
tövissel fontt homloka.
14. Tsigá - vèrben kétszer úszott gyapjú: fkar-
lát-polztó.
15. Emberi vèr foly az én ereimben is: *én sem
származtam a' boguraktól.*
16. Azokhoz tartanak vèrsèget: azokhoz viszik,
-- vezetik --, emelik-fel eredetüket: azoktól
hozzák -- szállítták-le nemzetségüket, azok-
tól származtatták magokat: azon törzsök-
bõl állatták származásokat: azon törz-
sökre, gyökérre lépnek — hágtatták-fel
eredetüket, nemzetségük' rendit: egy' láncot
fűznek, mellynek öszve-foglaltt szemeit a-
zokhoz fel-viszik: azoktól állatták minden
szakadás nélkül egy'be ragadott következé-
süket.
17. *Tseborre szúnyognak vèrét nem vehetni.*
18. A' föld, mellyet böltsen festett feketével
a' tudós természet, most édes nemzetünk'
ki-ontott vérével pirosba öltözik.

V e r n i . . .

1. **A**z eget verdesi (veri) szitka; bűnös könnyörgése . . . —
2. Fijának aty'ához verő (vonfzó . . .) indulattya . . .
3. *Az effélélet nem verik-ki a' monte újjából (ez nem olly könnyű.*
4. Fen-vagyon még a' kék (szederjes szín, kék-ütés) vertt tagjain: fen vannak a' vereségnek (verésnek, ütésnek) kékkei, kék hely'ei.
5. Fel-verni az ellenséget; az erdőt, vadat; a' házat, várast . . . ládát; valakit álmából; valaminek az árrát; fel-verni a' méhet; fel-verni (-lázítani, --zendíteni) a' népet.
6. Sűrűn v. sűrűen ölzve-vertt (nyomultt, --torlott) fokaság.
7. Altal-öklelték (-szúrták, --verték --kóp-jával oldalát.
8. Meg lész' verve: rakva, ha krimi tatár korháts, v. kantsuka elevenen meg fog tsípni téged'.
9. Spárgából vertt ostor. Rendbe verni, szedni . . . a' fereget. Utat verni, törni.
10. *A' szöveget szeggel verik . . . ütik-ki.*
11. *Más' lábából maga talpába verni a' szöveget.*
12. *Vertt vízfén veretlent, agya . . . seje-törtlent; más vétett, más bűnhődik.*
13. Fel-verő - (hangya módra mozgó) ér. Le verte efzemet rólla.

V e s z n i.

1. **V**eszendőben van jövendője (jövendőbéli állapotya): olly meredeken van, mellynek veszedelmes lészen a' szoköllője . .
2. Titziusnak mindenkor meg-nevekedő mája el nem vész, hogy fokszor el-veszhesen.
3. Egy'ügyüségünkbe nagy barmúl belé akad, - kap, - vész.
4. Veszni - tértt, indúltt; pusztulásra siető; dőlő, vesző, v. félbe jutott; hanyatló karban lévő . . ház-nép, jószág, betsüllet, állapot —
5. *Valaki mindenét, esztét-is el-veszti.*
6. *A' rozz' seprű el nem vész a' háztól: a' rozz' fejsze a' fa-vágóról.*
7. *El-veszett fejszének nyele-is jó.*
8. *A' mit a' vámon nyert, a' harminzadonn el-vesztette.*
9. *A' pénz, tartva tenyészik; költvő vész.*
10. Minden ellen-tartókat vagy meg-öltek, vagy ki-zaklattak (hánytak, -- kergettek . .) magok közül.
11. El kell veszned, ha mindgyárt (éppen, szinte) talpadra ülsz-is.
12. Ezek nyomták ki Babilonnak utolsó lélekzetét.
13. A' melly mű hamar kész, hamar vész.

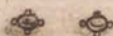
14. Sok dühödött harag, átok, és ifzonyú kétségbe-esések köz'tt tsuklandozván, kárhomzatra okáda bünös lelkét.
15. El-veztek a' föld' föliről, az ég alól.
16. A' fok bába között el-vez a' gyermek: a' fok szakáts el - főzi az ételt. Ha későn jó, dupla vezfely jó.

V e s z t e g.

1. **V**eszteg-vannak (ülnek, vezteglenek: tsendességben, munkátalanságban, dolog-tétel nélkül töltik az üdöt) szombaton a' Zsidók.
2. Veszteg-ülő helyünkből az öregebbeknek fel-emelkedünk, kelünk, -- állunk.
3. Én tsak vezteglek (hallgatók) az illyeknekre.
4. Veszteglyenek (vezteglényenek, szünnyenek-meg a' testnek - minden zendülési.
5. Vesztegletesen (tsendesesen, békében) lenni, maradni. —
6. Vesztegség: vezteglés, nyugvás, tsendesség, hallgatás.

V e t n i.

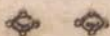
1. **M**aga vélekedésének közkájára veti lelki üdvölségét, valaki a' bátorságos útát nem követi.
2. Kóldufságon akadoz, ki a' mennyet a' földert megveti.
3. Mitsoda tekéntetes dologért veti-meg Istent a' bünös?
4. Fenyítették (fenyegetést) vetni a' parancsolat mellé.
5. Abban veti (helyheti) gyökerét, velejét.. a' békeségnek, hogy —
6. Mennyiből állott légyen kerek számmal? nem tudok hozzá vetni.
7. Tükörül (például) veti mindnyájunknak szent erkölsét..
8. Velsék-meg magokat: tegyék-ki minden erejeket a' tippanon morgók..
9. A' fel-vetett fundamentom szerént így okoskodnak..
10. A' költözést; útazást; fizetést tovább vetette; halasztotta
11. Tulajdona-ként (szerént) könyörüle Isten az emberi gyarlóságon, ki-vetvén az ármányos poroszlót, ördögöt.
12. Sorompót (gátot) vete a' tengernek, hogy ki ne rándúllyon.

13. Meg --, fel-vet az újján-is valamit: gyors szám-vető.
14. Vártt nyereségétől . . mesz'ebb vettetni, ejtetni, esni, maradni.
15. Vallását nem egyéb finórra, és tzirkalomra vetni, igazítani, hanem maga tetszésére: vallásának magától fel - vetett finórját követni.
16. Nem lehet meg-határozni bizonyosan, mind azon-által meg-lehetősen hozzá vetnek ahhoz, hogy . .
17. Kezeseket; örököket a' rabhoz; kereszt atyákat, anyákat vetni, állítani.
18. Kivel vették (hasonlítottok, és egy'enletek) tettek egy'enlőnek) engem'.
19. Egy' eke-barom-nézésért meg vetni az Isten szavát . .
20. Fundamentomúl vetett ok. El-vételnek (fijokot el-vetik) a' barmok.
21. Kainra Isten bélyeget vetett, hogy meg ne öllyek.
22. Jól hozzá vetett, p. o. az elztendő - szám-hoz: azt találta.
23. A' munka nem igen fog vetni a' nyomtatásban 16. arkusnál többet: többre nem fog telni, menni . .
24. Jó feneket kerekítvén, mozdúlhatatlan fundamentomot vetni az igazságnak. Meg vetni magát, erejét, minden mesterségét.

V i l á g . .

- T**örvénytelen szabadság' szárnyain hívfágo-
son repdeső világ' madarai.
1. A' világ már erköltsül vette; ha-kitől jót vé-
fzen, gonofzt ád helyette, èrette.
 2. Mikor a' világ nem kímílli tollünk a' betsül-
letet, akkor ébreszti (serkenti, éleszti, gyú-
lafsztya) bennünk a' jó igyekezetet.
 3. A' világnak déltzegül gerjedező hévségét meg-
enyhítette.
 4. Világ-szerènt elömenetelt vèvén, botránko-
zást szerze.
 5. Bèkételensèggel zavartt világi hívságok' fer-
töjében èlni.
 6. A' teve' puttonyos hátához hasonló terhek-
kel málháltt görbesègèket nem akarják le-
tenni a' Világ' fijai.
 7. A' világ oktalaníttotta úttján magának szé-
delgèst gyűjteni.
 8. A' Világ, rabok' tömlötze, halottak' sírja,
gonofzságok' tárháza, v. ispotály'a, bolond-
fágok' sokadalma, hívságoknak rakott gar-
madája.
 9. Jó ebèdet ád a' Világ; de halálos, vatso-
rája: örömen kezdi; síralmon végzi.
 10. Idegeníttjük (fogjuk ., vonnyuk ., sza-
kasz'uk) el kedvünköt a' világ' úttyaitól.
 11. A' keresztf'a' darabi (darabjai) az egész'
világot bé-töltötték.

13. A' hamis világ' hamar ki-forgat, és ki-kerget minden adomány'iból.
14. A' büszke szín világ' sétállyon friss bársonyban.
15. A' Világ' piatz'án mindennek van fontányi szöfz'e, és nehéz igája.
16. A' világnál, mellyet igazgat, nem kifsebb Férjfi.
17. A' világnak vad gyümöltse meg-vászlalta fogunkot.
18. A' mostani világ' minden ször-szálat meg-hasogat.
19. Ne járjunk kerengőben a' világi jókkal: imid' amoda ne ragadtassék kedvünk a' világ' javainak vékony tsorgójitól: a' világi jókkal úgy ellyünk, mint költsön vett marhával.
20. Hiába igyekeziünk a' világnak szép íráfjal árnyèkoztatott ékeivel elégítettetni: a' világi jókban nints meg-elègedés.
21. Igaz fontra vetni a' világot minden kintseivel.
22. A' világi nyughatatlanságok pók-háló-szövesek.
23. Sokféle bolonddal meg-tellett (teltt, töltt) tarka világ.
24. A' világban elegy (elegyest, elegyesleg, vegyest, vegyesleg) vannak a' jók a' gonoszokkal.

25. Világ' úttyának vetkéségével ellenkező tö-
kélletesség.
26. Falatozni, zabállani a' világi mételyes nya-
lánkságokban: a' világ' maszlagitól meg-
szédíttetni.
27. Nints e' világon drágább marha (jószág,
kènts) a' mí lelkünknel.
28. A' világ, mikor hízelkedik, akkor intsel-
kedik; mikor ápolgat, akkor fojtogat; mi-
kor hízlal, akkor mészáról.
29. Tsúfos a' világ; kire nyers lent, kire bár-
fonyt rak.
30. A' világ' hegyének, 's állapottyának tsu-
szamófsága.
31. A' világ' gyeplöjét a' ki igazgattya.
Sebefs forgásában ügyét száján tarttya.
32. Világ oktalansítottta bolond. Világtalanodni.
33. Virágos tzigért köt-ki, 's mérget árúl a'
világ.
34. Akármelly tornyoson emelkedgyél, el-ér a'
világ mértékével --, 's le-szab a' dítöség' te-
tejéről.
35. A' világ édesget tsalárdságinak puhaságával.
36. Kevélsé fel-emeltt párkányos sisakjának vi-
lágoló fedelén artzulattyának egy' részét ki-
mútattya.
37. Kegyességéből származott jószágos tseleke-
detének világofságával bé-borítottani a' gyil-
kos szemeket.

38. Világot gyújt Isten az emberek' eleibe.
 39. A' világ' nagy-öblü tengere gyenge szellőkkel bíztat eleinten; de végre a' mely örvényeknek titkos veszedelmére szorított. —

Virág.

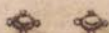
- S**zellő ápolgattya, nap vastagíttya, nedvesség élteti a' virágot.
 2. Virágzó mezeje most van érdemlett pompájának.
 3. A' mezők' viráginak első zsengetés ki-nyílások v. a)
 4. Neki illatozzanak a' mezőnek gyönyörűen kendőzött virági.
 5. Flórának ezer méh szopja (szíjja) virág emelőit: a' virág Afz'onynak fiatalról mézet szed, gyűjt, takar; érel a' méh.
 6. Olyan vólt, mint a' Flóra' fiatalival tavaszkor ki-színlett virágos kert.
 7. Míg az irigy rózsza kezdő nyílásában beburkolva lappang tövifses tokjában, távozzatok tölle gyermekek' kezei; meg-sebesíttenek szúrós tövifsei.
 8. Harmatok' gyöngy'ével fénylő, mosolygó színékkal ingerlő virágok.
 9. A' földiekhez igaz szeretet virágozik a' mennyei szentekben.
 10. *A' mikor nyílik a' rózsza, akkor kell szarvasok kasszani.* Menyegzői köz mondás.

11. A' minden időben virágzott Igazak — Erőnek, egészségnek virágozása. Tovább fogfz virágozni egy' tavasznál.
12. A' kertetlen (kerítettés nélkül-váló) mezei virágokkal nem szoktunk óva bánni.
13. *A' tök-is este virágzik*: késő jövet, v. valami dolog-tétel.
14. Virág -- (világi -) énekek. A' víg tavasz, velő a' virágra.
15. Még virágjában meddő (magtalan) lett felesége.
16. Szinte ez vala te-néked-is virágod: koszorúd, érdemed --

V i s e l n i . .

1. **B**elé avott a' szolgálai erkölts, és inkább felelemtől, mintsem szeretettől viseltetik, hallgat, hordoztatik, indíttatik.
2. A' barátságot, 's gyűlölséget kéfzen viseli homlokán.
3. Az Ország' arany almáját Virgyinánd viseli vala: Ferdinánd királykodik vala.
4. A' világi Fejedelmek, atyai szeretetnek indúlattyától viseltettvén, Fijokot reájok nézendő országok' uraságába bé helyheztetik.
5. Maga-viselésének vetkelségéből mást meg nem téríthetni.
6. Jó szomszédtságot; az el-követett büntől szomorú bánatot --, viselni, tartani.

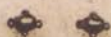

7. Nem halkkal, szunyátán (nem lágyan, szunyadva) viselni magát.
8. Szerével (annak módgya, rendi szerént) reá-viselés, -- tartás.
9. Szivárványt (mellyen vért szí) visel a' bolha, szúnyog . .
10. Bizonyos, v. zúrzavar-okoktól; forró kívánságtól; maga - telhetetlerségétől; vala, melly gondolatoktól; igazság' vezérlésétől; búja indulatoktól; büntetés' félelmétől . . . viseltetni . . .
11. Kemény maga-viselő (maga méltóságát, meg-viselő, -- tartó ember. Szívében, szájában viselni, hordozni valakit: igen szeretni, emlegetni. Vétetlen' (büntetlen', ártatlan') fok kínokot . . viselni, szenvedni.
12. Kéntelenségtől viseltettvén a' Moyses' any'a, káka - szatyorba tsinálta (fektette, helyhez-tette . .) fiját.
13. Meg-viselt (- gyalázott, -- rongált -) a' hideg, v. hideg-lelés. Meg-viselni (verni) az ellenséget.
14. Ne terítse a' leány verő-fényre festett haját; de baglyáson, tsoportoson, és szemetesen se hagy'a (visellye) fejét; pézsma szagokkal ne füstölögjön; de doholságot se szenvedgyen maga körül.
15. Életének egész' viseletét a' mennyei rend-tartás' formája szerént egyengetni, alkalmaztatni.

16. Meg-engedte, hogy mindenkor egy' egy' kerefttet viseltethessen (hordoztathasson) elötte, maga előtt, akárhol mégyen.
17. *A' kinek nem szüro, ne viselleyo*: a' kit nem illet (a' szó . . .) ne vegye magára.

V l z . .

- K**
1. *K*ezd vala már a' víz jéggel fodorodni, rö-gösödni, hártvásodni . . : a' gyors folyamok rest jégbe rekednek. Fagy'al el-állott víz.
 2. Hídkra haragvó nagy folyamok: hídkat bontó, szaggató sebels vizek.
 3. Fényleni vélvéd a' varrott vizet: a' ki-varrott ferdöben Diána' testén a' víz-tseppeket.
 4. A' víz, mennél magalsabb helyről jö, annál fellyebb lövellik, v. lövelkedik a' tsévében, tsöben.
 5. Ez nem jó víz az ö malmára.
 6. *Nints a' víznek rakontzája*.
 7. *Ez a' víz más malmot hajt*: nints arról a' kérdés.
 8. A' víz, éltető nedvelsèggel neveli, zöldel-teti, gyümölsözteti a' termö fákat.
 9. Terültt síksággal tetfzeteskedik a' tenger.
 10. A' Száva-vizének egy'ik tartalékja örizet alatt vala.
 11. Egy' tsepp vízbéli könnyebbséget nem nyer-hete.
 12. A' víz-falak köz'tt partra ère Izrael.

13. Derék mélységében valának a' víznek.
14. Kerekded szérüt (széröt, *area*) indítt az álló vízbe vetett követske.
15. A' folyó víz, ha ágyába nem szorítták a' partok, mez' e ki-tsap, -- randúl, rugaszkozik . .
16. *Olly ember, a' kinok vizot sem adhatndi; igen derék.*
17. *A' kinok akasztó-fánn kell függenio, vízbe nem halhat.*
18. Jövő menő ember vízzel töltözik : vize; ifzik.
19. *Gyorsaságos, v. friss, mint a' hal a' vízben.*
20. Egy' Kristály forrás kellemetes buzogósággal hűvesített, 's a' belöle ki-tsorgó folyamotska a' füleknek lassú tsergedezéssel hízelkedett.
21. A' vizet tekervényes megyére (útra, folyamatra . . fogni, vezetni.
22. Ki-öntödvén Nilus-vize Egyiptusra, merő kényeret önt-ki a' szántó földekre.
23. Tsörögdögel a' patak. A' folyóknak fel-domborodott, - dombosodott árjai; a' tengernek fel-kenszerített habjai.
24. A' tenger, számtalan habjait le-kapja magába, és ismét új hegyeket vet.
25. A' nagy - öblü, és hatalmas folyó vizek tsendes méltósággal mendegelnék a' föld' gyomrába; ellenben a' kő-sziclák között a' gyü-

lemény vizetskék jobbára zörgéssel, és zúgással szakadnak. *Mind a' vizig szárazonn.*

Ö l t ö z e t.

1. Ezekén is által-ervén magát, leg utolsó tsíny'át veszi- elő tzifrájának -- ; ide gyönyözi, kövezi magát: a' tzifrának leg tzifrább öltözetit ide rakja magára -- : feje, mellye mind tsillagos ég -- : fel-szárnnyazza búbját -- : két tisztatalan lélekzik egy' tiszta körül . . . Ullly fertelmes-könnyen öltözik, hogy, a' szellő-is, a' szem-is meg-járhassa a' ritka gyóltokot.
2. Öltözz, v. öltözzél a' lántzba, mellyet vertél allattonban lépés - mézes ajánlásiddal.
3. Öltözetire nézve leg deliásabb a' Párizsi Frantzia.
4. Egy'szersmind (egy'szerre) a' gyarlóságból ki nem öltözhetünk, vetkezhünk.
5. Minden erköltsből ki --, 's megint bé-öltözni.
6. Pontzion színbe (tengeri zöldbe); gonofz erköltsbe . .
7. Bé-öltözni az üdvösseges hitbe; a' tudományba, okofságba, böltseségbe, minden szépségbe öltözni.
8. A' pártos Adámnak testibe, 's verébe öltözék . .

9. Patyolat inget ad reá, 's különböző ruhába öltözteti.
10. Ször-ingbe, -- zsákba (teve - szörből öfve-kallott, - ványolt ruha); állhatatofságba; lengeteg tudományba -- öltözni.
11. Isteni böltseségnek szárnyekotskájával felruháztatni: annak szárnyekában részesülni.
12. Maga akarattyából ki-öltözzék, -- vetkezzék, és külső javaitól ürefsedgyék a' Kristus' tanítvány'a.
13. A' kelhekből ferlegeket, a' ketzelyékből rokolyákat, a' papi öltözetekből szoknyákat, és fardagályokat tsinálni.
14. Az egy'ügyüséget útálatos rongyba léptetni - elő; ellenben vontt aranyban, kövel-füzött köntösben a' tsalfaságot.
15. Ezek a' jóságok (Virtusok) nem a' mente' újjában, sem szkofiummal varrott deliékben (daliákban) hanem a' szívben laknak.
16. Friszen (tzifrán, hetykén --) öltözni, és gazdagon lakozni.
17. *Mintha Tsitsóba készülné, tzifrán öltözik.*
18. Mezőt ruházó kikelet. Tsapott öltözeti. Szekernyéfen (saruson) öltözni. Költséges ünneplöbe öltözni.
19. Vitézi öltözet. Pettegetett (habos - szörü, v. tsikos) tigris, tigris-bőr, habzott a' nyakában. Haragos tigrissel ölelteti vállát. Nyusz-tok ölelték homlokát, süvegét, kalpagját. Egy' keretsen (keretsen-szárny) örzi süvegét.

Podolai farkas ugrál a' nyakában; a' szél folyom-szárnyat ingat forgójában. Két vigyázó daru őrizi süvegét, mellyekkel tollazza feje' gömbölyegét, tsalmáját. Nyergét zöld tzapa (borítotték, takaró) fedezi. Karmasinos fékét katonáson szőtték. Szkófiom arany'al haboson varrották; zöld bodor (fodor) tzapával nyergét borították. Egy' pár ráró repdes kettős forgójában. Két daru-tollat szőtt lova' homlokába. Egy' Feniks ül nyusztos kalpagjában. Gubás orosz-lány-bört függesztett nyakába. Skarlát kütsög függ vállairól. Portai kaftán (török mente) függ nyakokon. Fejét igen szép pár nyuszttal öleltette, a' mellynek egy' sas-szárny kerengett mellette. Derekokon pántzél, kezeken kar-vasok, süvegeken rárók, keretsek, sasok. Szép medályos kütsög a' lova' fejében; bottyának, mellyet hány pergetve kezében, sok kövek ragyognak arany'as művében. Az inát érdeklí szárnya tzafrangjának, 's majd nyeregig-jő fel hozz'a virágjának. Kék gránát az allya tőzött arany'ának.

Tenger-színü vontt arany tzafranggal (tzafraggal) kengyelig vólt terítve; szkófiomos sűrű rojtok minden szély'én; homlokán, mellyén terepes (nagy kerekességü) rózsák; tizenkét-rétü zomántzos tsengő bontsok: nyakán minden szíjazattya veress bársony'al béllelve. Változó szín vagon minden boglárjában; öt öt rubint fénylik azok' rózsájában. Sisakján 's lova' fején tornyoson költt

körös-körül le-hajló igen ritka tollazat, válláról fegyver-tartó szelleges kék bársony heveder függött.

20. Nem valami friss-öltözetű tettetes lóra ült; mellynek mind tsáprágja, mind tsóltárja, kápája, tsak az Apostoli köntösök' rongy'a vólt.
21. Aranyból szótt palásttya a' földön vondozódott.
22. Sok arany'al tündöklő boglára a' nap-fényt ki-híjja feny'ével tsatára.
23. Megy'-színű virágokra metéltt tar bársony hosz'ú köntösben.. vala. Belső öltözete vontt ezüst vólt. Imitt amott ezüst virágokkal megfuttatott atzél öltözet.
24. Sisakján fejer-feketével egyveledett tollazat ingott.
25. Vértse-színű haragos mén vólt alatta, könnyü kazul nyereg rajta: által-tördeltt, és bé-vertt arany majtzokkal gazdag szerzfáma mint-egy' játszott a' ragyogó nappal. Inneplöbe öltözni.

Ö r d ö g . .

1. **A'** hol a' rövid töt által öltheti az ördög, utánna vonfsza a' hofz'ú fonalat: a' hól egygyik lábát az ajtón bé-teszi, a' másikat - is utánna tsúztattya; vedd elejét a' gonofznak.
2. Az emberek' első hartza az ördöggel ételről vólt.
3. Az Istennek épített templom mellé kápolná (gudgyafzt) tofz, állitt) az ördög: mérget tseppent az igaz tudományba.
4. Az ördög és gyönyörűség édes pepetseléssel mosolyodik; de végtére törébe akasztallya); törébe ejti, és pórázra fűzi az embereket.
5. Ennek (ördögnek, kalán-fülű -angyalnak) fekete oskolája a' palotákban adogat letzkét.
6. Ördög' szövetségébe kötelődni, és lapotzkája alatt tanulni.
7. Sokban egy'enlőzé az ördög az Isten' tsudájit.
8. Az ördöggel való baj-vívásnak utólsó mezejére érkezék.
9. Valamidön (valamikor) az ördög azokkal alakoskodik - -
10. Ördög' rútságával meg-szennyesíteni lelkét.
11. Ördög' horgára ragasztott eledelt bé-falni.
12. Ördög-is Angyallá tünteti néha magát.
13. Az ördög' lépés keleptzójét el-bontani; a' lelki gonofz vásár-üző kalmárnak, 's kárhozat.

xatra hódító martalóznak igyekezetit fel-forgatni.

14. Evának az ördög köszörülte torkát, vizkettette gyomrát, hitegette kívánságát az alma-evésre.
15. Nyilvánban ismérteti szörin a' pokolbéli kuvaszt.
16. Sok puruttya (otsmány-) fenyegetéssel ördögösködni.
17. Suttogva birbitélnék az ördögösök. Ördöggel tzimboráltt társalkodás.
18. *Az ördögnek-is a' sántája leg latrabb.*
19. *Kerülgeti, mint az ördög a' kápolnát: v. mint a' matska a' meleg tejet.*

Ö r e g . . . V è n .

1. **L**e-szíjják a' koros napok testünkről a' nyerséget (nyerseséget) és le-szedik artzánkról a' fiatal pirost, pirosat.
2. Kik reggel kezdik vala Ifjúságokat, este-re a' szikkadt vénységnek lépéseivel ingadoznak.
3. A' meg-gyült nyomorúságok bé-szöktetik hozzánk a' rántzos vénséget.
4. Az el-vénhedett ember olyan, mint a' falra írott kép.
5. Ifjúságához hasonló vólt özvegységében vénhedett tisztasága.

6. Nevettsegre ne tegyük öregségékben, (hajlott idejekben) meg-fogyatkozott erejü 's okos-lágú Atyáinkat.
7. A' szaglás', és ízlés' tompúlása, az illetés' nehezülése (nehezedése) a' szem-folyás, taknyosfág, ízetlen étel, szakadozott aluvás - - minden napi kenyér a' véneknekél.
8. Az öregséget okozó esztendők meg-görbítették tagjaimat, 's koporsómhoz közelítették.
9. Te, ki magad-is bordozod minden üdö-kornak nehézségét; kinek vállalai az esztendők' terhe alatt le rokkannak; szánakodol-é rajtam, hogy a' halál le nem vészi róllam e' nyalábot?
10. Az üdö-szám hajlik: az élet-kor hanyatlík: görbültt, tántorgó vénsegre, három lábra, tekéntget az élet; erejében szakaszokodik: utóllya-felé jár: meg --, el - élte idejét: *el-árto a' fok pentek: már számlálgattya az obe- ket: meg-otte kenyérének javát: fok esztendőt füzött öve mellé: a' sír-halom felé vették ú- tyokot tántorgó lábai: el-éltesedett: fok penteket vont az öve mellé: fejét fejér nyír- póznával póznállya: szájában strázsán áll még két foga; a' többit a' fok esztendő ki-szed- te, -- olvasta: már szájában örlő fog, tes- tében tűz, nintsen: koporsóbann, sírbann, van az egy'ik lába: már az utolsó barázdát éri: szépségét . ., mint a' füstös képeket, az óságnak homály'a meg-tompítottta: három láb-*

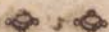

lára, 's két pár szemre szorúlt: meg-vénültt gyermekségre jutott.

11. Tí, mint élő sír-halmok, közöttünk jártok, kiknek a' mely rántzok sok esztendő't írának: rántzokkal barázdállják homlokotok' a' koros üdök; kiknek vérben úszó szemeit bé-fogta szálas szemöldök . . .
12. *A' vén hegedüs minden nap felejt egy' nótát.*
13. Nem aggal (vén, marhával . . .) hanem azon esztendőbéli fiatallal áldozni Istennek.
14. *Agg löből nem válik poroszka:* gyorsan-lépő, iramló.
15. Ki-aggott (-vénült-) a' katoná a' seregből, a' szó a' szokásból, az ökor a' járomból . . . Venséges. Fáradtságtól mohos hatvan esztendő.
16. Szép dolgait mint-egy' rajzolás' módgyára rántzai metfzették vénhedtt homlokára.
17. Öregen (fen-fzóval) olvasom, hogy megértsük. Öregen (keményen) fültt tojás.

Ö r ö m . .

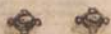
1. **M**ár örömed' tetején állasz', melly árad
özönként: fel-virtadt (- hajnallott, -- hajna-
lodott, virradott) húnytt feny'e napodnak:
fel-jött hajnalod: fel-éledt örömed: kedved'
minden fèkét (zabláját) meg-eresztheted
már. L. *Bá.*
2. Örömében meg-rekkene: fúladozni-kezde.
3. Ki-fatsará szívéből egy'etlen egy' öröme-
met.
4. Húnytt napomot fel-virrasztá, -- derített: el-
alutt örömem' fel-serkenté, -- tenyészítetté:
setét éjtszakámnak le-szedé: -- szaggatá..)
fedelét, látórá: fel-költé napomnak déli
verő-feny'ét: öröm-órára léptete búslakodá-
somból: alig tér, fér, mellyemben az öröm-
tól a' szív: örömnek könyvei gördülnek ar-
tzámon: artzámon az öröm' tüze fel-éledett.
5. Uttya el-metszője sok bújdosásomnak, és fel-
derítője homályos napomnak.
6. Mintegy' magam' mását (második maga-
mat) öröm köz'tt néztelek.
7. Valakit lelki vizsgálásokkal repdezésre in-
dítani.
8. Tsúfos örömeire -olvadozni, tsüggeni, tsüg-
gedezni, hajladozni. —
9. Hegyeket zengedeztető öröm-kiáltás. Öröm-
dobot ütni.

10. *Mint ejszén kívül-való, tombol (tántzol, ropja a' tántzot, ugrál-) a' nyárs-pengésre-is: majd ki-szökik magából örömeiben.*
11. Vidám szívvel, és repeső elmével venni, fogadni valamit. Minden öröm, nevettség, elegy fájdalommal: az öröm' nyomain jár a' szomorúság.
12. Erről-is örömet nyújt jó-akarónk. Mosolydogálás.
13. Az öröm kényes szó a' bóldogtalan' szájában.
14. Melly kedves hévséggel ragyogtak szemei! hány színnel változtak artzája' erei.
15. Ajakiról szedett édes lélekzetet, mellyel üzött minden hideg fellegzetet.
16. Hervadt vidámságnak elevenedése.
17. Artatlan mulattság, szerelmes mosolygás, talpra esett mondások, — kezéltek az új Házások' társaságában: az orofzlányok lábaikhoz lapúlván, sündörögtek körülöttök.
18. Örvendetefség. Festett öröm. Öröm könnyre olvad szeme, szíve.
19. *Hopp imitt, amott-is, az én házam előtt-is.*
20. *Meg-örült, mint a' koldus a' fényes garasnak.*
21. *Hajja hujja, vak-is talált egy'szer patkót.*
22. *Igen sokszor öröm a' felesleg öröm. Mindgyárt hely'én volt szívével, félre takarta keservét, meg-vidúlt.*

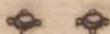
Ö s z t ö n . .

1. **M**ást valamire reá ösztönözni: reá venni, verni, kísztetni, gyúlasztani, ingerleni, sarkallani, dóbolni: bűjtani, ösztökélleni, lázítottani, ferkegetni, bűjtogatni, izgatni, bátorítottani, bizgatni: valamit másba belé beszélleni: mást beszédgyével felültetni, valamire reá beszélleni, üzni, hajtani, lázasztani . .
2. Gonosz szavaival úgy néki közförüli az embert, ha eszén nem jár, hogy a' rosz'at-is jó gyanánt el-követi.
3. Ösztönözi, ébreszti, kèsedelmességünköt, közförüli szorgalmatosságunkot, hogy az Isteni szolgálatban ne puhálkodgyunk, restelkedgyünk.
4. Vastagon sarkantyúzza (nagyon ösztönözi-) az a' gondolat, Hegyefs ösztön, vastag sarkantyú ez a' mí túnyaságunk' ébresztzésére. Két erőfs ösztönnel izgat erre minket.
5. Érezvén a' természetbe óltatott okofságnak izgatását a' jóra, függöben nem hagyhattya választását.
6. A' magok-mondgyák jóságokra ösztönöznek. Szent Lélek' izgatásából szóllani. Izgató ösztön.

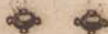

Ü d ö . . , K o r . .

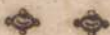
1. Üdövel akármelley dítösöses méltóság is meg-vénül, és el-veszti előbbi fiatal szépit, ha újabb ragyogvány'al nem segéttetik.
2. Az üdö sok gyűlölséget, 's roz'at . . meg-lágyítt, enyhítt, könnyet-bítt . .
3. Azután jó köz üdövel) jó sokára) *mások' küszöbét kezdé koptatni*: másokhoz kezdé já-rogatni.
4. Az ök származások, következesék; egy' más után-való bé-állások között, az üdönek nagy közbe-vetési vóltak.
5. Üdöt, üreséget, nem vehetett, nyerhetett, szakaszthatott magának foglalatoságítól. *L. Nyúgodalom.*
6. Múlton múló, 's többször elő nem kerülő üdönek méltó árra.
7. Sokáig üdözni (húzni, vonni, halogatni, halasztani, hónapozni, elztendözni a' tett adófságból-való ki-fejtődést; valakinek remé-nyét . . .
8. Fel-serdültt korára, emker-kori üdöre, vál-tozik élete: ember korba (ra) számba, sorba jutott; fel-húzalkodott; felesb elzten-dökkel meg-teltt, legény. . .
9. Az üdönek minden ponttyát uzsoráson, ha szon-vétellel, .. hajtáfsal kell költeni,

10. Az értelemből származott gyümölcstökben is nagyon bizonyos üdö-szám, mellyben-érett korra jutnak, és leg jobbak.
11. Az üdönek mankója, mellyen a' lafsú órák egy'más után késő lépésekkel jödögelnek, többet vihet végbe, mint Herkules' bottya.
12. A' müves idejebben (korábban) ébred munkájához, mint ő a' tanúláshoz.
13. Az el-henyéllett üdöt; el-vezített koszorút; ki-mondott szót, múltt szépséget viz'a nem téríthetni.
14. Nála hagyta, a' mit idejebben (hamarább) el-kívánhatott volna.
15. A' régieket dítúsrjúk, azonban a' mí üdönkkel élünk.
16. Jó-korú-nagy; már anyányi, p. o- tsirke, bárány. Szóllatlan kisked korától fogva..
Üdözet: halogatás.
17. Nagy, - v. jó-kora (. ideje van ezen esetnek ..
18. Közelítt az el-üdözött (rendeltt regzett, nap, képét viselni másnak. Kora (hamar-való) - látogatás ez.
19. Üdövel meg-teltt, értt, okofság.
20. Fákat leveleiből ki-, le-mezítteleníttü üdö,tél...
21. Üdökori fegedelem. Emberi elmének ép kora.
22. Kellete koránt (jókor) jöni. Idétlen születesü.
— Üdö-ként - (-szerént -) való földi dolgok.
23. Üdöhöz vagyok le - kötelezve: az üdötől függök, az parantsol nekem.

24. Az üdön (üdöben, idétt) fokban tekénte-
tesek voltak mártiromsággal.
25. Hamar üdön (egy' tyukmony fülttig) kész-
lefzen.
26. Üdö' kerülttéig (kerületeig) v. üdö-kerü-
letig, -- forgásig . .
27. Egy'ek üdöre nézve, egy' kor --, üdö-bé-
liek, egy' korátsúak.
28. Idétlen most a' bofzú-állás . . : nints most
annak ideje.
29. Reggeledő üdö. Reggeledés. Idétlen ko-
rán el-híresedni.
30. Érnei kezdett üdö, mellyben a' gyermeki
ézből ki-kelünk. Fel-üdöltt, v. idöltt a'
gyermek.
31. Az üdö - kor (alkalmatofság --) kedveze-
néki.
32. Leg idejebben kelni, fekünni. Érkezhén
a' jó-kor - (jókori, kellete kori, alkalmas)
-- üdö. — korán (hamar, üdö előtt) lett
tisztre-kapás.
33. Embernek néha kor-való maga meg-vonása.
34. Ennél sem bizonyosb, sem üdökoribb or-
volság nintsen.
35. Jókor jö, mint Balás pap a' vetsernyére:
késönn.
36. Ez üdö-tájban kezdett Görög-Ország is az ő
böltseinek böltsököt készíttetni: akkor kezdett
a' tudományokkal meg-ismérkedni . .

37. Üdö-fark; -- nyom. Üdötől kell várni, tanátstól hallgatni.
38. Allottnak vèlnéd, olly későn foly az üdö, 's lafsú lépéssel járja úttyát az esztendő.
39. Az el-üdözött korra öfzve-ülének a' beszéllgetők.
40. Várjunk az üdötől; ránk szüli az igazságot.
41. Értvén, hogy néki szóll a' levél, és az el-üdözött (ki-rendeltt, -- regzett) napra várja a' bíró . . .

Ü g y . .

1. **M**inekelötte ügy-forgatáshoz fogj, a' törvényekkel jól meg-ismérkedgyél.
2. Torkon verve meg fojtott igaz ügynék földhöz verése.
3. Sok vizontagság alá vettetett az ember ügye.
4. Mellyik félnek ügyét hagyta fen (helyben) és mellyikét süllyosította (kárhoztatta) a' bíró? mellyik féltől ítélte-el az ügyet, 's mellyiknek ítélte?
5. Mutasd-meg előbb, mi jó ügy'el kívánod; én sem tartok ellent.
6. Ügy'el, v. ügyetlenül (igaz, v. hamis úttal, v. úton) fénni valamihez.
7. Nem múl-el üdövel az ügyes adófság. Valami ügybe, galibába, esni. Ügyes ura lehet kiki ennek. Ez-is ügyed' fogytának jele.

8. Erőltetve folytatta pörét, noha tudta, hogy mankón jár ügye.
9. Tovább vinni az ügyet: fellyebb székre menni vele.
10. Sok patvarokon forgott veszett ügy.
11. Meg-fojtani; tartóztatni . . valakinek igaz ügyét. Fogyott ügyében valakit bátorítani. Keseredett, fogyott ügy.
12. Illy keserves ügyünk bár özönt fakasz'on.
13. Ez az ügynek nem mi-lételéhez tartozó: *non ad substantiam pertinet.*
14. Szóttalan prókátorra (ügyészre) ne bízzad ügyedet.
15. Már' gyermekírs (v. vel) nem ügyel: *Kinek nem borja, nem nyallya.*
16. Igazságtól el-hanyatlott ügyét szeme' eleibe rakogatni.
17. Ki fíját, ki aty'át meg-ölte ügyellenül: ok --, igazság-nélkül.
18. Bátyádnak ügyes uraságába ügyetlenül befállottál.
19. Ha ügyes uratok vagyok, ügyesen adhatom Vejemnek jegyül.
20. Le akarta székéről taszítani az ügyes Rudólfot.

Ü l n i . . .

1. **I**llyetén (ilyen) rosszalkodás - - soha nem ült szívéen.
2. Nagy el-tekéllettség (maga-el-szánás) ül (lát-
szik) vala szemében.
3. Artzáján harag; szentség - - ül-ki.
4. Sz. Péter' Székét ülte, Pápa vólt.
5. Az óságnak (régiségnek) homály'a meg-ül-
te; rozsdája meg-ette.
6. Ültön ülljön-el (merülljön-el, falba omol-
lyon, dugába dölljön, tenkre tétetődgyék min-
den rossz' mesterkedése - -
7. Bé-ültetni (meg-szállítani, -- rakni tudós ..
emberekkel az országot. --) azokat benne
meg -, le-telepíteni, le-ültetni, meg-fész-
keltetni.
8. Egy' szerben (rendben) akarnak vala ülni
a' Király'al.
9. *Nem lehet egy' joggal két nyergot ülni: nem
szolgálhatni két urat, v. úrnak.*
10. *Miért nem ültél veszteg, ha ott-is jó vólt
dolgod?*
11. Jaj annak, valaki Pogánynak ül szekere'
farkán.
12. Azoknak ürefts székít ezekkel bé-ülteté.
13. Minden üdőben sokféle tevelgyés ültette, 's
homlítottta' a' maga vallását.

14. Rendre ültetett magafs házak, tarajos (taréjos) tzímeres kastélyok.
15. A' ki folytt szem' hely'ébe kristályból új szemet ültet.
16. Fel-ült Sándor a' Világ' fejére.
17. Fiját a' fok kedvezéssel maga fejére, v. nyakára ültette: már a' parantsol vele, v. néki.
18. *A' kinok szekerénn, v. szekero farkánn ülsz, az' ènekét hallgassad.*

Ü r e s s . .

1. **S**em bársonyba öltözö, sem kenderben (kender-ruhában) járó, nem ürefs a' keserves igától.
2. A' föld' javainak terheitől meg-ürefsedni.
3. Az igazság' hely'ébe ürefs diót nyújtani.
4. Az ürefs vesz'ök magafsan fel-hutyorodnak (húzalkodnak, -- serdülnek, -- lövellenek) a' terhesek le-hajolnak: *kong az ürefs hordó: az ürefs edények inkább kongnak.*
5. A' testi kívánságok' terheitől üresíteni a' lelkét.
6. Örömtől, vígaságtól.. ürefs (meddö, v. meddű, meg-folztott, el-zártt, -- rekefzett, laktalan, ember nem laktta hely, tartomány.
7. Az igazságtól olly ürefs (attól úgy meg-különödött, hogy más ellen valamelly fondorkodást, ha találhat, mindenkör árúl.

8. Minden nem jóra elég üreksége, ideje, van
 9. Üreks hang nála a' szánakodás.
 10. A' bün a' lelki jókot takarékoson (fené-
 kig. .) ki-üreksítti.
 11. Latzi' (falu') konyhájára üreksítti gyomrát,
 hogy azon többet zabálhasson.
 12. Ki üreksedni a' rész szerent-való látásból, és
 színről színre látni az Istent.
 13. A' nád üreks, és nints völgye (béle). *Sze-
 mérmes köldusnak üreks a' táskája.*

Ü t n i.

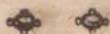
1. **J**eles szüléktől el-ütött, - fajúltt, magzatok:
 jó-féle gyükérből görbén ágazottak; nemes
 ösöknek motskos maradéki, maradvány'i,
 fajzati, ivadéki, tsemetéji: el-esett (-hason-
 lott) gonofz erköltsök, 's nagy mezf'e, tö-
 vöktől: rosz'úl -, vadon-fajzottak; el-faj-
 zottak, -- szakadtak, -- vetemedtek Eleiktől.
 2. Kivánságít meg-üti a' reménység: azok bé-
 v. meg-tellyesednek.
 3. Szándékából . . . ki-ütni, verni, - mozdítta-
 ni, - feszíttetni, - forgatni valakit.
 4. A' bús gondolatot keresett munkával, tré-
 fával . . . el-ütni, üzni, kergetni, ofzlatni.
 5. *Igen meg-ütötted az inadat: rosz'úl, poklúl
 fült-el dolgoz: roszszúl ütött-(jött-) ki igye-
 kezeted: pórúl jártál.*

6. Vègtére el-ütik (meg-fogják) szívünköt - is.
 Jó kedvemről el-ütött: el-vette kedvemet.
 Sok mézes beszéddel ki-ütè szegènyt éliből;
 fel-ülteté, 's a' Török ellen vivé.
7. Világos jelit mutatya aty'ára ütött elmé-
 jének.
8. És még ő ütötte magát meg (még ő fájlal-
 lya, még ő panaszkodik) a' kevély? ezt
 már fokallom.
9. A' nagy való dolgokat is tréfára ütni. Gon-
 dolatot, szeget, ütni elméjébe. —
10. Leg-tehetősebb, a' ki-el-üti a' kívánatos
 dolgok' végit, mellyen túl semmi nintsen.
11. Ha meg-tselekszed, egy' vertt tallér -- meg-
 üti tenyeredet: tallért kapsz.
12. Fel üti az orrát; a' konyhát; a' kártyát;
 az árrát; a' mériéket.
13. Ütni, vètni a' dolgot, tárgyat. Bé-ütött
 a' szerezte.
14. *Egy' tsapáfsal kettöt ütni. Mintha agyonn
 ütették volna.* Hogy ott valami fokadalma-
 kat fel-ütnének..; birodalmokra ütnének.. --
15. Egy' képpel (dárdával ..) által-üték.

Z a b o l a . .

1. **K**ármány zabolát, és okos páltzát kellene ofztogatni a' lágy atyáknak.
2. A' szájakat a' zabolában hordozó, v. viselő, és tartó igazság ellen nyughatatlankodni, rugóldozni.
3. A' lélek' birtoka, 's engedelmeisége alatt zabolán tartani a' testet.
4. Minden félre-horgadozó indúlatokat az Isten' törvény'e zaboláján hordozni; idejekorán fojtogatni; erősz zabolán tartani, jártatni; szívének kívánságát meg-zárni.
5. Az embereket félelem', és szorgalmatosság' zaboláján hordozza Isten.
6. A' szabados -- okosság-előző, és testi gyönyörűség' viszketegének meg-zabolázása.
7. Néki, v. utánna vetni a' zabolát: valakit déltzegbe botsátani; szájára, kény'ére, akarrattyára, lógóra, al-fel szèlnek, eresztteni: le-tenni kezét, le-mondani, valaki' déltzegsége', szilajsága' meg-szelídítettéséről, -- törèféről.
8. Hogy ím' ki-fogták a' déltzegből (mènesből) bátyánkat, és szájába vetették a' zabolát) rendbe, rántzba szedték) melly igen orrában van dagály'a (mint mèrgelődik, dúl-fúl).
9. Ki-indúltt, ártalmaskodó, kívánságinak gyep-lőjét bé-szedni; azokat zabola alá bírni, hajtani; v. ellenben meg-eresztteni. —

10. A' bennünk támadott vágyakodásokat szá-
jokon hordozni, viselni, tartani: erön-erő-
vel is kemény tartalék alá szoktatni: azok-
nak mértékletlen hatalmát meg-szorítani.
11. A' világi jóknak tornyozott dagály'át zabo-
lázza néha Isten ostorival: fojtós falatokkal
küszködni hágy némellyeket, zabolából (ról)
itat, száraz eledelen tengődtet, rövid pórá-
zon jártat.
12. Természetét meg-zabolázni: -- győzni; tse-
déségre birni, hozni, venni, lágyítani, haj-
tani: annak alkhatatlanságát -- meg-szelí-
díteni: azt darabosságából, rendetlenségé-
ből ki-venni, -- faragni, -- gyalúlni, fel-for-
tyantt mérgét mértékleni: éppenséggel (tel-
lyességgel) erön-erővel, tartalék, zabola alá
vetni az indulatokat: szabad-futamlásra,
nyargalóba nem botsátani: erőszakkal enge-
delméségre lágyítani, hajtani, háborgató
indulatinak ostromit meg-törni, vízf'a-venni.
13. Zabolában, határban semmi úgy nem vi-
selheti uralkodásunkot, mintha ..
14. Fiját meg-zabolázni felelem alatt-való ta-
núlsággal; tisztiben, illendőségben tartani.
15. Az ember nem hagyatott a' maga rendet-
len kívánságinak szabados viszketege, és vá-
gyakodása alatt; hanem biradalom alá vet-
tetett, zabolán hordoztatik.
16. Atzél zablát rágnak a' mèn lovak, *Zabola,*
fék, ostor dëltxeg lovat meg-tör.

17. Hogy tilalmasra ne igyekezzenek indulatid,
a' szabadban-is szegdegellyed kedvéket.
18. Miért nem adunk valami atzélos zabolát
a' nyelvnek, a' mint vas-peretzet a' kéznek,
lábnaK?
19. Nem botsáttya szabad futamásra sok-felé
igyekező indulatit.
20. A' ki lator paripán ül, zabolán itat.
21. A' mi indulatink úgy hordoznak bennün-
köt, mint az erőfs-szájú lő: fele sem okos-
ság lógón botsátani a' kantár-szárt.
22. Rándítsd hatrább ki-kerengő (kódorgó, lö-
dörgő) vágyódásaidat.
23. Szorofs környékben tartani killyebbre-igye-
kező indulatit.

MUTATÓ TÁBLA.

	lap.		lap.
A dni.	11	Beszéd.	55
Adós.	13	Beteg.	62
Ag.	14	Birni.	66
Agy.	22	Bíró.	68
Ajándék.	16	Bizony.	69
Akadaly.	17	Bontani.	71
Aldani.	24	Bor.	72
Alkalmatosság.	25	Bű.	75
Alku.	26	Bűn. Vetek.	80
Állani.	28	Büntetni.	82
Állapot.	29	Dítsíret.	85
Álom.	31	Dítsőség.	88
Anyaszentegyház.	35	Eb. Kútya.	90
Apró.	37	Èdes.	93
Áradni.	38	Èg.	95
Aratni.	39	Èlég..	96
Arnyék.	39	Èllenség.	98
Artza.	41	Èlni..	101
Arúlni.	43	Èmber..	103
Asni.	45	Èmlékezet.	106
Asz'ony.	46	Èkni..	109
Atok.	48	Èrdem..	111
Avatni.	50	Èrefzteni, Botsá-	
Barát	50	tani.	112
Béke.	55	Èrkezni.	113

	lap.		lap.
<i>Erkölt.</i> .. -	115	<i>Gazdag.</i> .. -	178
<i>Erszény.</i> .. -	120	<i>Gond.</i> .. -	180
<i>Erő - - Vastag.</i> ..	121	<i>Gyalázn.</i> ..	183
<i>Esni.</i> .. -	125	<i>Gyenge.</i> .. -	189
<i>Ész - Elme.</i> ..	128	<i>Gyermek.</i> .. -	190
<i>Ész-tendő.</i> .. -	135	<i>Gyökér.</i> .. -	192
<i>Fakadni.</i> .. -	136	<i>Győzni.</i> .. -	194
<i>Farkas.</i> .. -	137	<i>Hab.</i> .. -	196
<i>Fegyver. Kard.</i> ..	139	<i>Had.</i> .. -	197
<i>Fej -, v. Fő.</i> ..	142	<i>Haj.</i> .. -	199
<i>Fejezni.</i> .. -	145	<i>Hajnal.</i> .. -	200
<i>Fél.. Rész.. Párt.</i> ..	147	<i>Hajó.</i> .. -	203
<i>Félni.</i> .. -	149	<i>Halál.</i> .. -	204
<i>Férni.</i> .. -	151	<i>Hallgatni.</i> ..	211
<i>Festeni.</i> .. -	152	<i>Háló.</i> .. -	213
<i>Fog.</i> .. -	154	<i>Harag.</i> .. -	214
<i>Foglalni.</i> .. -	155	<i>Has.</i> .. -	217
<i>Fogni.</i> .. -	156	<i>Haszon.</i> .. -	218
<i>Fogy-at-kozni.</i> ..	158	<i>Határ.</i> .. -	221
<i>Folyni.</i> .. -	161	<i>Házas.</i> .. -	222
<i>Fordítottani - Terít-</i>		<i>Hazug.</i> .. -	224
<i>teni.</i> .. -	162	<i>Hinni.</i> .. -	229
<i>Fordúlni.</i> .. -	163	<i>Hír.</i> .. -	231
<i>Forgatni.</i> .. -	164	<i>Hízelkedni.</i> ..	234
<i>Forrni.</i> .. -	165	<i>Hozni.</i> .. -	235
<i>Futni.</i> .. -	166	<i>Ifjú.</i> .. -	236
<i>Fősvény.</i> .. -	169	<i>Igaz.</i> .. -	238
<i>Főzni.. Forralni.</i> ..	170	<i>Igyekezeni.</i> .. -	241
<i>Küggeni...</i> ..	171	<i>Írás.</i> .. -	244
<i>Fül.</i> .. -	173	<i>Isten.</i> .. -	250
<i>Füst.</i> .. -	175	<i>Ítlni.</i> .. -	255
<i>Füzni.</i> .. -	177	<i>Járni.</i> .. -	256

	lap.		lap.
Játek..	259	Nap..	313
Jó..	261	Nehéz..	314
Kár..	265	Név..	317
Kedv..	266	Nevelni..	318
Kemény..	268	Nyak..	320
Kény..	269	Nyelv..	321
Kép..	270	Nyil..	325
Kérdeni..	273	Nyom..	327
Keresni..	274	Nyugodni..	329
Kevely..	276	Ok..	331
Kéz..	280	Óltalom..	333
Kordé..	281	Óltani..	335
Könnyű..	282	Orr..	337
Kötelezni..	284	Ofztani..	338
Äöttni..	285	Parantsolat..	339
Köz..	288	Pásztor..	341
Közel..	290	Példa..	342
Külön..	291	Petsét..	344
Lágy..	292	Próba..	345
Lántz..	294	Rab..	347
Lelki ismeret..	295	Ravasz..	348
Lépni..	296	Régi..	352
Les..	297	Remény..	353
Lò..	298	Részeg..	357
Lopni..	300	Seb..	359
Lóni..	302	Sírni..	361
Maga..	303	Só..	365
Menni..	305	Sok..	366
Menteni..	307	Szabad..	367
Mèrni..	308	Szaggatni..	370
Mosni..	310	Szaj..	373
Nagy..	311	Szállani..	375

Szám...

	lap.		lap.
Szám...	376	Tudomány..	439
Szegény..	379	Törvény..	443
Szegni..	382	Türni..	445
Szél..	383	Tűz..	447
Szem..	385	Udvar..	449
Szép..	389	Ut..	450
Szerentse..	392	Választani..	452
Szeretni..	398	Változni..	453
Szerezni..	402	Venni..	455
Szín..	403	Vér..	456
Szitok..	408	Verni..	458
Szív..	409	Veszni..	459
Szó..	411	Veszteg..	460
Szólga..	414	Vetni..	461
Szoross. Szük.	416	Világ..	463
Tág..	418	Virág..	466
Tanáts..	419	Viselni..	467
Tanítottani..	421	Víz..	469
Tárgy. Tzél.	423	Öltözet..	471
Teher..	425	Ördög..	475
Teljes..	426	Öreg.. Ven..	476
Test..	427	Öröm..	479
Tízst.	429	Ösztön..	481
Titok..	430	Üdö. Kor..	482
Torok..	433	Ügy..	485
Trágya..	434	Ülni..	487
Trefa..	435	Üress..	488
Tsopni..	437	Ütni..	489
Tsillag..	438	Zabola... -	491

H I B Á K.

lap.	sor.	olvasd.
23	7	allyazatot
25	1	aluttakat
33	14	lakadalomnak
41	23	érzékenyítetté
55	28	fejtőzésre
62	29	utólsó
66	29	kezdettek
73	11	nyúlósodott
—	29	bort a'
75	4	halmozott
86	18	való
92	22	<i>tálalnak</i>
96	12	füleim
97	11	tatarozott
98	4	szoríttuk
113	8	színnek
114	23	<i>crepusculum ves-</i>
116	12	igája' (<i>pertinum</i>
117	5	egész'en
—	16	<i>minden, tsak egy'</i>
118	13	nyomban (szer.
119	2	üthetik
122	4	erősítettésre
124	16	gyanúra v. <i>ba</i>
132	21	szóval?
134	21	érti
139	3	koszorújára
165	15	nyüzsög
172	27	történetei
186	11	.Szer felett
—	12	.Erős

lap.	for.	olvasd
201	19	haja'
—	20	vállain.
205	28	öldöklésnek
207	8	halál
209	28	halál' dítsősége
216	5	feni
218	24	szegezett
219	12	kezde
223	1	mondván: e'
233	13	nyomdokokban
236	27	tséltsap a'
237	30	imént
242	21	fokra
246	7	bé-takarva,
257	2	olálkodva
260	11	belé
263	19	tűzok
270	2	műhelyének
312	10	teli
—	28	újjat
321	11	pergő
340	19	parantsolta
341	4	ház'
345	5	próba
348	24	szalad
358	4	pefzerek
377	5	számban!
383	9	Szent
396	12	kópia-végre,
398	11	forr az
428	30	tatarozni
472	23	öltözet

Az *é*, és *é*; *n*, és *n* betűk-is imitt amott egy'-málsal el-tseréltetődtek. Ezen kifsebb gán-tsot maga-is meg-jobbíthattya a' kegyes Olva-fó. Nálam az *n* betű kettős *n* helyet szólgál. Lásd *Orthographia* -, és *Grammatica*-béli Kfsz-re-vételeimet.

	22	222
	23	232
	24	242
	25	252
	26	262
	27	272
	28	282
	29	292
	30	302
	31	312
	32	322
	33	332
	34	342
	35	352
	36	362
	37	372
	38	382
	39	392
	40	402
	41	412
	42	422
	43	432
	44	442
	45	452
	46	462
	47	472
	48	482
	49	492
	50	502

A' KISDED SZÓTÁRHOZ.

- Ádám' almája*: A' gégenek ki-álló tsomója, diója, gége-tsomó. Frumen deákúl.
- Ajázó*: ajázó. Jobb mindenütt vonásotska nélkül. Fel-ajazták száját az asz'on yok.
- Akátz ..*: Korona-fa.
- Alak, Alakozni*: tündérkedni. Tsúfság alakoztat.
- Atalló*: deákúl v. inkább görögül diameter.
- Föld' átallója ..*
- Báb*. Egy' báb tzérna ..: egy' kötet.
- Babba*: szép: tsetse .. Így szólnak a' kisedeknek.
- Bajod*: lò-tetü fereg ..
- Barangolni*: tsatrangolni, v. kőborolni ..
- Barbora*, v. *barbola*: böggő hegedű, *Brúgó*.
- Barborás*; *brúgós*.

A' melly szók előre egyenesenn-álló, másutt dőlős betűkkel fognak meg-jelenni, a' Kisded Szótár-ban ki-vannak tve.

Tóldalék

- Barkátsolni:** fel 's alá járkálni. **Tsellegni.** Az erdőben barkátsolnak - - a' marhák.
- Batonya;** madár' neme.
- Bebegni:** hebegni, akadozva szóllani.
- Bé-göngyölni:** bugyolázni, *bengyalni*, kötni, takargatni p. o. a' fejét valamivel.
- Beletzk:** szöllő-fürt, - gerezd, 's a' t. Noha kistsinyek voltak a' beletzkek, még is fok bor termett.
- Berke:** barka. Berkéznek (hajtanak: a' fák.
- Betsedelmes:** betsülni méltó. Betsedelem.
- Betze:** így nevezik fok helyen a' kényes, és könnyen-síró gyermeket. Ezen szóval: betze, betzel - -, híják magokhoz a' paraszt asz'onyok a' borjúkot, és teheneket.
- Birge:** rüh, rü, rih. Birgés; rühös. Birgédetni.
- Bokály:** kisdud ivó-üveg, v. tserép-edény. Egy' bokály égett bor.
- Borsoska:** fű' neme, v. borfos mézes pogácsa.
- Búgni:** vagy zengeni, zúgni. Búgott az ég.
- Burgonya:** krumpli.
- Buján:** gíz-gaz, haszontalan fű, gyom, a' kertben.
- Burok.** Ki-burkozott (felhőből, homályból ki-jött) a' nap.
- Bútyor.** El --, fel-bútyorolni, -- szedni, -- rakogatni .. valamit, holmit.
- Bötövény:** baraboly, 's a' t.
- Dikis:** talp-kerekített vas a' Tsizmadiáknál.
- Dránitza *:** tser-fából-való 4 arasznyi, vagy hosz'abb findely, zsendely.

A' Kisded Szótárhoz.

Dulló: mintegy' szolgálja-bírótságot viselő Tifet
a' Székelyeknél.

Dúlai. Dúltság: rablás ..

Dunnogni: vagy, magában morogni.

Edi: anyai, v. dajkai szó a' kisdedhez. Edi
(tsótsi) fiam, anyádat. Illyen szók ezek-
is: ne, *papa*, v. *pope* (kenyér); ne, *ptrütü*
(víz, v. ital); ne, *tsutsú* (hús); *katsi*: ne
nyúlly hozzá; *zsizsi*: tűz; meg-éget ..

El-ifzkódni: el-illantani, meg-szelelni.

El-kámpitorsodni: száját el-húzva, hátra-ránt-
va mosolyogni, nevetni, v. véletlenül vala-
mi rosz'at szájából ki-ejteni.

Ellenos: ellenkedő, v. ellenkező.

El-mellyékezni; mellőzni: .. mellyékesen el-
hagyni valamit.

Elve. Havas elve (Havas al földi) Vajda.
Havas elve Vajda ellen. El-temeték azt a'
Duna elve.

Ergojás *: fél-észü.

Ernyed (vásik, fofzlik) a' ruha.

Est. Meg-hala Sz. Lörintz' estin, estéin.

Eszmelődni: mely gondolkodásnak esni.

Èvni, èvik. Èvott (meg .., el-èrett, .. kása-
fodott) p. o. körtvély, 's a' t.

Fúdni *: maga felé szedni, húzni, p. o. a'
kötelet.

Farolni: magát félre húzni. Az urak farolni
kezdének.

Feddik *: feddődik, tör .. Igen feddik vala reá.

Fele - más állat: p. o. orofzlany-párdutz, öszvér,
v. nem egy'enlő pár.

Fel-övedezni: .. övedzeni.

Tóldolék

- Fermedni** : mérgesedni. Fermed p. o. a' meg-
ütött újj.
- Fészek-sentő** : *fenék-fészok*, a' fészekből utólsó
költés.
- Filogont** * : ki-rendeltt, -munka. (Kézdi Szék).
- Foganófság** : foganatofság.
- Furdants** : puska gyújtó lyukat fúró eszköz a'
puska-tsinálóknál.
- Fütykös** : *filáp*, jó -vastag bot, *fitykos*.
- Füvelni** : bájolni. A' tseléd úgy meg -szokott
nála maradni, mintha meg-füveltek vólna.
- Gella** * -- : újjas hoz'ú paraszt ködmöny. Má-
sutt, lábbal ölzve-kötött magyar birke-bőr.
- Gerend** : háttas föld.
- Gernáts** * : bel' (belső) telek.
- Gordó** : vastagon szólló duda-síp. Gordója a' du-
dának.
- Gyengélleni** : gyengének tartani. Illyenek : kí-
tsinyleni, fokallani, drágállani, hoz'alla-
ni, 's a' t.
- Göböly** : hízó ökör-tsorda.
- Görtsös tej** : Sós tej.
- Götzke** * : lik (lyuk), egyenetlenség, az út-
ban. Götzkés út.
- Hálálni** * : hálni. Kin háláltak. * Ben hálaltat-
ni (jobban, háltatni) valakit.
- Hántalék** : török-búza héj, v. haj.
- Házsártos** : versenyos, újjat-vonó, kötődő . .
Házsártoskodni.
- Hogyefs** : deák. acutus -- v. hetyke, kevély --
- Hergelni** : v. hircgálni. A' búzát szemelvèn
(szemenként válogatván) más -felé hidorni,
hir-

A' Kisded Szótárhoz.

- hírgálni a' konkolyt, vadótzot. —
Herészek: olvasd, Hérészek.
Hóbortos: hebehurgya.
Hol-izbenn: midön.
Homlok-sor, az írásban, v. nyomtatásban.
Hoportyag: tserepzet. Hoportyagos (fel-tse-repzett, -- tserepesedett) méz hüll a' falról.
Hóspítálni*: ki-'s bé járni . . mit hóspítálfz annyit.
Hovály: fa eszköz a' Tsizmadiáknal, mellyel ki-feszítik a' tsizma' torkát, midön kaptázák.
Hányor: keserü, 's igen hatalmas fü' neme, mellynek ki-fatsartt levével veztik-ki a' Székelyek a' barmok' testébe esett pondrót, v. nyüvet. Lásd *Zászpa*.
Hurnya: a' mit a' Tobakok (mintegy' Timárok) a' készített börről le-faragnak, vakarnak: bör-hülladék, v. -- faradék.
Huta: bánya. Hutába menni . . .
Idró: puff: akkor mondgyák, mikor jól megdöngölik, kulyakollyák, öklözik valaki' hátát.
Imely: a' ló' bőréből önként serkedező vér, v. a' szarvas marha' bőre alatt termő fereg.
Imla: hőle, tippány.
Ivgalmasságos. Az illy hajlatások igen gyakran esnek a' magyarban.
Izogatni: iddogalni. Valamint *Eszegetni*: eddegelni.
Izeg-mozog: fürgölődik . . .
Izem, v. izom: tsuklom, v. ásítottok.

Tóldalék

Jegy - ruha: deák, dos. Jegy - ruhába, kéri vala a' birodalomnak felét.

Kahoj: kementze' fája, mellyre rakják a' Székelyek a' kementzét, melly alatt tüzelnek.

*Kajdászni**, *kajátozni* - *bajátozni*. Nagy kaja-baja van köztök.

Kalafa: kaloda,

Kanda: savanyú téjből tsináltt leves.

Karakatona: madár' neme . .

Karaszia: al' rendü posztó' neme.

*Kárt.** v. gyapjú fűsű. *Kártolni** (gerebenezni, fűsülni) a' gyapjat, gyapottat --

Katapila: katuska, az' onyi természetü fèrjfi, tomolkozó, kinek el nem olvadna egy' kalánvaj a' szájában.

Kátrány: kalamász, *doget* . .

Kátyó: mely hig sár, *kopolya* . .

Kavargatni: kevergetni, v. forgatni, tsavargatni. *Kavargatni* a' tsákányt.

Kèp. Egy' kèppel (dárdával) által-üték a' mellyét.

Kèrttévo: kérésére p. o. meg-tenni valamit. Illy félek gyakran fordulnak-elő a' magyarban, p. o. az ő hallottára, tudtára, 's a' t.

Kèsérő: Tsizmadia szerzám, mellynek közbevetése által verik-bé a' Tsizmadiák az íket, midőn fámfázzák a' tsizmát.

Ketzedlni: vígan ugrándozni, játszodozni, tzikázni.

Kezbeli, v. inkább *kézbeli*: bot, páltza. Jó kézbelim van; valamint lábbelim.

A Kisded Szótárhoz.

Kéz-elő: az ing-újj' rántzba szedett elejének bé-fzegése; melly vagy öszve-gomboltatik, vagy szatyinggal (fejér len-galanddal) öszve-köttetik.

Ki-kérdezni: ki-tudakolni, v.-tudakozni; de-ák. examinare.

Ki-izigánykodni: ki-tsalni...

Kívánságos: kívánatos. Illy hajlatosakkal gyakran élnek a' Magyarok. p. o. bóldogságos, üdvösleges, 's a' t.

Kóka: szálló-kats...

Kollát: szolgál-fa, üst-fa, mellyre a' főző üstöt, vagy bográtsot akaszttyák.

Kompolni: határozni, határ-jelül a' gyepet ásóval fel-fordítottani. Fel-kompolni az oíztatandó gyep-földet, Lásd *Hantsikolni*.

Kontsorgós (görbe-) orr.

Konya * **Konyitt** a' ló: a' fülit hátra-vágja, szegi, midön harapni akar. **Kónya** -(le-tsüggő) fülü.

Korlát. **Korlátolom.** **Körül** van korlátolva, kerítve.

Koront, és **Kárnyol** Országok: **Carinthia,** et **Carniolia.**

Kotzázni: sinegre aggatott, füzött több horgokkal halászni. **Kotzás:** ilyen hosz'an füzött horgokkal halászó.

Kóty: dinnye.

Kotynyclos: magát mindenbe belé avató.

Kuhogni: róka módra szállani.

Kukorítottani: kukorékolni..

Kunkorék: tsiga forma tekervény. **Kunkorékba** szedett haj. **Fel-kunkorítottani.**

Tóldalék

- Kurrogatni*: rijogatni, hurrogatni p. o. a' farka-
fokot
- Kufzmálni*: öszve -- hányni, -- keverni.
Öszve-kufzmalódott haj, kévék.
- Kutzorítottani*: öszve-húzni. Magát le --, öszve-
kutzorítottani.
- Köllös közepe* (éppen közepe) valaminek. Töb-
bet tesz, mint pufztán, közepe. Illyenek:
merős mezítettelen. Leges leg-hátúl, porodos
porig el fogyott. Tsupádon tsupa --
- Kürtő*. Kürtös kaláts, botra-tekerts, bot-ka-
láts, rúdas fánek.
- Laboda**: fűnek neme; főve eszik, spenát.
- Lam*: víz-lár. Lamos: vizes-láros, lutskos.
Merő lam vagyok.
- Landza**: lúgos, p. o. szöllőből. Gally-ernyő.
- Láp*. v. zsombik (zsombok) között mintegy' fene-
ketlen vízi mélység, erge.
- Lebedeg*: nyeldeklő. Le-esett a' lebedegje, nyak-
tsapja.
- Lekogni*: lekeg a' víz' ízínét el-borítottó fű, mi-
dön ezt a' szelek háborgattyák.
- Lökösni*: hajítottani, hajigálni, p. o. a' dárdá-
kat. Lásd. *Lök*.
- Lönye* (nem *Lönye*): lomha, v. olyan étek,
mellyet, meg-áztatván a' lepényt mézes víz-
ben, 's törött mákkal bé-hintvén, tsinálnak.
- Mag*. Ki-magvazott, v. -- magzott. Magúl
(magnak) hagyni valamit.
- Magyal*: kissebb-makkot termő tölgy-fa.
- Mály-bőr* -- (borjú-bőr) tsizma.
- Mamalafz*: tomolkó, tetye-totyá, tepe-topa,
egy'

A' Kisded Szótárhoz.

egy'ügyű, semmire való, pimasz.

Marok. Fel-markolni (marokba szedni) p. o. a' lent.

Meder: öböl, tágalság - - Medre p. o. a' veremnek.

Mèrgedni: mérgesedni, haragunni. Meg-, fel-mèrgedt valaki ellen.

Mèz. Mèzeleni a' mèheket: eledelëkre mèzet adni. Val. főzni p. o. a' juhokot. Anyásítani az anyátlan mèheket.

Mód-ol-gatni: módosítani . . valamit.

Mogorva: otromba, idomtalan. Lásd *Idomos*.

Mohóság: mohóság, nagy kívánás.

Mor: a' lò' háta, és nyaka köz'tt ki-ülő dombotska.

Morvány - - (tekertt, öfzve-fontt) - - kaláts.

Mord. Magára mordítottani, haragítottani, valakir.

Motolni: valamit keresni, ha el nem veszett ë.

Motornya: hol-mi szemetes töredék, gazzal kevertt szalma-törek.

Motozni. Meg-motozott (mintegy' meg zabálott) a' juh a' kövér mezön, fűvön.

Napolni: napot veszteg tölteni. Ott napoltunk, veszteglettünk.

Násfa: fül-függő, fülbe-való. Násfából álló kints. Le-tették drága násfájokot.

Náspáholni: nádalni, nád-páltzázni - -

Négy-szegű (quadrat . .) föld.

Nefz: ürügy, örv, szín. Annak nefzével tse-tselekedte. -

Nefzezni*: közel hallani, sejtteni, észre venni, valamit.

Tóldalék

- Ninizni* * : újjal mutogatni. Nini: nè-nè, nèzd.
- Nyáladék*: éretlen - eszű vásott gyermek. . .
- Nyestike*: körmitze, tűz-, v. gyűrű-virág, v. kenyér virág, peremér.
- Októ* * : oktondi, esztelen ..
- Págony*: nyílas. Págonyokra o'ztani az erdőt. Págonyba állnak a' vadászok.
- Panyóka*: Panyókául (palástul, fel nem öltve:) venni magára p. o. a' mentét.
- Pata*: v. inkább palánta - rágó fereg, olly forma, mint a' fában termő szú.
- Pentöke* * : mentétske.
- Pergotz*: parázson sültt kásával töltött hurka.
- Peszmelödni*: piszmolódni, piszmogni, motyogni.
- Petyütt* (rothadtt, reves) fa, melly èjtszaka fenylik.
- Pézma-kása*: kófitz, liszt - kása, matska - nadrag.
- Pirits* * : Pufzta deszkázat, mellyen nyugszának változtatva a' Vártán - levő katonák.
- Pirók*: verhenyös, fakó, röt-szörü szarvasmarha.
- Pizsitnek*: hegyess-tarjú patsirta.
- Potsék* * : potsadék, lots-pots. Potsékká tette a' jég - eső a' szöllöt.
- Posgani*. *Posgás*: v. láng - szinü.
- Punty*: konty, de a' millyent szoktak a' leányok neholt viselni, t. i. tsak önnön hajokból. Innen, punty - tő.

A Kisded Szótárhoz.

Puruttya: lusnya, rusnya, tsúf, otsmány.

Puruttya beszéd. Puruttyaság. Puruttyaszkodni.

Puzdra, Ékesen puzdrázott Diána.

Pönye: tsínatlan, torongyos. *Gamat.*

Pötzök: mezei légy, melly a' házinál valamivel nagyobb, és mérgesebb.

Pözs: nyalábba kötött hofzú sűgár vesz'ök, mellyek farkantyú (védelem, ellenző) gyanánt tétetődni szoktak a' partot szaggató, om-lasztó víz ellen.

Rekenyő: Szöllő - vesz'ön nőni szokott vékony szálak, mellyeket a' gyermekek savanyúságokért rágitskálnak, rágnak.

Renyődni*: (Kézdi Szék) esdeklenni, síva-ríva panaszkodni, sápíttani.

Répzenni*: rémleni.

Retye-rutya: mindenféle holmi aprólék.

Róni az utzákat; ófrikálni.

Rúd. Egy' rúd spanyol vialz' . . .

Röfölni: egész' éjjeleken tántzolni . .

Sárhozni: sárudni. Más állattal való öfzve sárhúdás. Igen ritkán sárhudik a' hím orosz-lány.

Sereg-bontó: tábori szer, p. o. golyóbis . .

Még ennyi sereg-bontónk van.

Siklani: Sikamlani, sikamodni. El-siklik a' jégen. Míg az újjai közt nem érzi, hogy a' víz meg-lágyúlt, és derekafon siklik.

Sodor: az igen vékony élnek töredékeny hegye.

Ki-venni a' késnek, borotvának, sodrát.

Supta: tsúfos, nevettségre méltó.

Tóldalék.

Szabadság. Debretzeni szabadság, vásár, sokadalom.

Szágy-fa: vetőllő.

Szakszina: lok-féle portéka, melly miatt alig fordulhatni a' szobában, pintzében.

Szalados: ki-tsirázott gabonából készített málé, költés.

Szállítvány: hajóra, szekerre rakatott, 's más-hova szállítandó holmi portéka, gabona, 's a' t.

Szalmi*: vágott, v. metéltt szalma, szatska*, még roz'abb, szetska.

Szamat: íz, szag . . Jó szamatú gyümöls, étel, bor . . Jó szamattya van.

Szavatos: v. puhatló, puhatolódo, szóval, kérdésekkel ki-nyomozó.

Székáts*: vad galamb forma veres-orrú madár.

Szerelem-félytès: irigy szerelem. Szerelem társ, deák corivalis.

Szerfzem: pajkos, virgontz, eleven . . Szerfzem katona, v. Ifjú --

Szirnyos, v. szironyos, sallangos, rojtos, p. o. dohány-zatskó . .

Szívó tők: szivornya.

Szórít: talp-ki-kötő gúzfos fejű vefz'ő.

Szó-szatyár: Szó-hordozó, szó-tsaplár, lety -- fotty, tsiri-tsári.

Szuszogni: pihegni . . Szuszog, mintha poly-vát evett volna. Félttében szusz'anni sem mert.

A Kisded Szótárhoz.

Szőllő' nemei: Tök-, bajor-, kadarka-, bákcr-'s a' t. szőlő.

Ször-difznó: fin - v. tövifs-, v tövifses difznó.

Szükölni: mint egy' fázódva, vagy reszketve meg-hunnyáfszkodni. Szükölt, v. szüklölt az ajtó előtt. —

Sündörögni: meg-alázódva hízelkedni valaki körül.

Tajkots: tekenyös béka.

Találni. Akkor találkozék (talála) oda jöni.

Tanáts-vetés: projectum.

Taratzk: fegyver' neme. v. El-terjedő, 's a' per-jéénél vastagabb gyökerü, 's nehéz ki-írtású gyom; hat ökröt-is meg állítt.

Tarhonya: napon szárított metéltt, v. tsípkedett tészta; levesbe útra el-szokták vinni.

Tekélleni. Mind meg tekéllette (helyben hagyta) azokat.

Tendülni: javúlnj; hízni kezdeni, *tintsödni*.

Tonk Tenkre (porrá, femmivé) tenni valakit, v. valamit.

Tepzölödni: magában teplekedni. v. Hamarjában öszve-rakodni.

Tipálni: típálni, tzimbálni, rántzikálni valaki háját.

Tobak: Magyar parasztoknak bőrt - készítő, varga, v. Tímár.

Tolútni: tolyakodni p. o. a' házba.

Tombász: malom alá-való ki-vájott fa, a' Tífszán.

Tonka: tsonka (hegye-törött) p. o. kés, szög.

Tóldalék

- Topolya-fa:** nyár - v. jegenye-fa' neme.
- Torpasztani:** bé-nyomni, horpasztani valaminek az oldalát.
- Tszapsz;** hajtas, farjazás, **Kés-allya.**
- Tsantsogni:** tsemtsegni.
- Tsattogó:** nagy kerep, v. kelep.
- Tsáva.** v. Lúgos -, v. moslékos-edény.
- Tsender:** tserötze, *tsutaj*, tserje.
- Tseklés:** fiatal nád - levelű *perje'* neme.
- Tseperitteni:** *galabittani*, valamit vékony költséggel építeni. sárból.. tsárdát.. tseperitteni.
- Tseveptsik:** ázó kendert le-nyomó pózna..
- Tseri Barát.** Tseri Klastrom. A' tser - színü ruháról nevezetett.
- Tset:** lovat intő szó.
- Tset.** Egy' tsét : 60 marok - p. o. len.
- Tsiápolni:** tsevegni. - Ne tsiápolly a' fülembe.
- Tsilla:** tészta - patzal.
- Tsiribiri:** fitty-firitty, hitvány, p. o. gyermek. -
- Tsúf.** Tsúfondáros (tsúfolódó, tréfás, tsúfos, tréfálódó) beszédü vala.
- Tsuhu:** gömbölyű úszó nád, v. káka.
- Tsumma:** a' le-folztott tengerinek (kukuritzának, török-búzának, málénak) levelei, melyekkel öfzve kötöttetnek a' tsók, v. kalászek. Egy' tsó -, v. kalász-kukuritza.
- Tsökrölni:** magát meg-kötni. Tsökröl (megtopik, v. torpan, meg-áll) a' marha az útban, valamitől meg ijedvén.
- Tsömböly:** nyel -, v. gerezd, - v. fürt - szöllő.

A' Kisded Szótárhoz.

- Tsörtetés:* tsördülés, ropogás, melyet p. o. a' bokrok között-járók tesznek.
- Tsütörködni:* tsipefzkedni, kapafzkodni, Feltsütörködni a' tser-kabalára.
- Tujjogni:* galamb szó —
- Tunya:* könnyű. Tunya néked fizetned, mert elég pénzed van.
- Tzafragozni* (tzifrázni - -) versekkel a' könyvet. . .
- Tzalang:* azon kis tekerts, melyet tsinálnak gyapottból, (pamutból) a' Székely-Afz'onyok, midön azt keréken akarják fonní.
- Tzibordáni* (szedegetni -) p. o. a' szöllöt.
- Tzódor* név *: vezeték név.
- Tzók-mók:* valami dirib-darab, p. o. hús. .
Tsak tzókja-mókja van. öfzve-tzókolni (szedegetni, kötözgetni) valamit.
- Tzölöp:* vízbe, v. földbe veretett fa, p. o. hídlábnak.
- Tömörzsik:* parányi, morzsika, pitziny, pirinyó.
- Tözök, v. Tözök.* . . Száraz tözékkel, v. tözeggel tüzelni.
- Tülök, v. tülk, türk* - - Le-türkölni (szarvalni, szarvánál fogva le-vonni, rántani) p. o. a' szilaj tulkot; valamint, Le-fülelni a' déltzeg tsikót.
- Üt . . . v. íz.* Negyed' úttal (negyedik ízben) dítséré, ötöd' úttal kéré.
- Vakisa* (feketével hóldos-szemü) juh, v. bárány.

Tóldalék

- Vaklantsok*: valondok (güzü, Küküllő' táján.)
Vakmerőlködni: esztelenül bátorkodni.
Vallani: hagyni, által-adni. Mindgyárt vallá Dalmáziát az ő Báty'ának.
Vasmat: *vaskos*, izmos ..
Velelni: fokfzor .. inni, illogatni.
Vekegni: félve, kételkedve várni valaminek végét.
Vergnye: kútyoló *gugyoló*, *viskó*. Lásd.
Verhüstik *: üdöllő gyp, határ' szellye. Lásd *Megye*, *Mesgye*.
Vermelődni: magában *tünődni*, teprengeni.
Vernyikolni *: nyifogni .. Gyermekek' vernyikolása.
Vitorla *: menyezet. Szép arany'as bársony vitorla alá vivék a' Királyt.
Vitsok: mēhnek ártó egér' neme.
Völgy: Deák. vallis; v. medulla, pulpa. A' nádnek -- nintsen völgye, b'le.
Zákla: szappanyofság a' sületlenség miatt a' kenyérben -- Záklás, szíjjas, szappanyos sütemény. Záklája a' kenyérnek ..
Zekernye: zúrzavar. Zekernyős üdö, természet. --
Zsaggódni: zsimbelődni.
Zsivány: v. hamis, nyilván tsaló, húzó-vonó.
Zsompör: szakasztó veka.
Zúgni. zúg, v. zúgik az eme - v. eme dísznő. ..
Zuvatló: szó-hajtó; rágalalmazást üzö, folytató.
Öböly: hév, hőség. Az öböly meg-fújtotta a' gabonát.

A' Kisded Szótárhoz.

Ödöngeni: dölöngeni. Ödöngenek a' habok.
Öklolni. Szájába öklelé a' Hertzeget. Első öklele
a' Királyi seregbe: első tsapa, vága belé.
Ölgyítteni *: vegyítteni, elegyítteni.
Ötöbéli: üdöbéli. Azon ötöbéli emberek.
Üredék: üreg, hézag.

Az efféle ki-válogatott, 's nem mindenütt ismértt szavak az én ítéletem szerént a' közrebotsátást meg-érdemlik; mert többnyire igaz magyar hangzatúak; és azon kívül Hazánkban hol itt, hol amott meg-gyökeredzettek. A' mi több: meg-jelennek a' ki-jött könyvekben-is; és azoknak, kik a' magok környékélieken kívül tsak a' közönséggel bé vetteket értik, az olvasás közben akadályt vetnek, ha meg nem magyaráztatnak. A' Magyar íróknak (kivált Poétáknak) pedig éppen szükséges, hogy a' Hazának más-más részeiben lakó Magyarok' nyelvé járásával-is jól megismerkedgyenek; 's költsönösön, ha-mi jót, szépet találnak benne, ki-szemellyek, és magokévá tegyék. Tanátsosabb lészzen így a' már téltúl tsak-nem el-törölhetetlen, 's régtől fogva szokásba vett, 's füleinkhez jól alkalmaztatott szavakkal a' nyelvet gazdagíttani, hogysem azoknak nem tudása miatt újakat kordéra kóholni.

le.

